859
I-75-1

ST. O. IOSIF

OPERE

I

Ediţie îngrijită,
comentarii şi variante,
bibliografie de
ION ROMAN

9637

2832/2

Biblioteca Fac. de Lb. şi Lit. Română
SECŢIA
IMPRUMUT
Bucureşti

SCRIITORI ROMÂNI
EDITURA MINERVA
Bucureşti, 1970

BCU-Litere
1100 014 5149

BIBLIOTECA LITERE

LĂMURIRI ASUPRA EDIŢIEI

Ediţia de faţă adună în patru volume scrierile originale şi traducerile lui St. O. Iosif. De asemenea, cuprinde şi corespondenţa poetului, publicată şi inedită, cea din urmă în măsura în care am putut-o avea la dispoziţie. Includerea tălmăcirilor în cadrul unei ediţii de *Opere* este îndreptăţită cu deosebire în cazul lui Iosif, traducător excelent, ale cărui versiuni româneşti revelă nu numai măiestria unui meşteşugar iscusit, ci şi vibraţia lui personală. Ne referim, evident, în primul rînd, la „mărgăritarele străine" transpuse în versuri. De altfel, Iosif însuşi a făcut loc, în volumul *Cîntece* (şi nu numai aici) unor traduceri, iar autorul celei dintîi ediţii critice, cu toate că selectivă, din opera sa — Şerban Cioculescu — a rezervat un capitol substanţial traducerilor.

Fiecare volum al ediţiei va fi însoţit de o notă introductivă, precum şi de un capitol final de comentarii şi variante. Comentariile privesc chestiuni diverse: datele bibliografice, geneza operei, circulaţia şi aprecierea în epocă a scrierii, date istorice etc. Variantele sînt, în general, cele publicate, adică versiunile anterioare formei definitive.

În principiu, ca text de bază am considerat ultima tipărire a scrierilor, în volum sau în presă.

La sfîrşitul ultimului volum se va da un indice alfabetic al titlurilor din toate volumele, precum şi o bibliografie.

Întrucît formele lexicale ce impun glosarea sînt, în scrisul lui Iosif, puţine, vom da explicaţiile necesare în note de subsol; tot în subsol, şi traducerea cuvintelor şi expresiilor într-o limbă străină, precum şi alte lămuriri (ale autorului, ori ale noastre).

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI I

Volumul include toate poeziile originale din culegerile publicate de St. O. Iosif.

Pentru o mare parte din aceste poezii, textul de bază este cel din *Poezii*, 1893—1908, Bucureşti, Editura Librăriei Socec et comp., 1908 (pe coperta exterioară: 1910). Pentru celelalte poezii, neincluse în această culegere, textul de bază este, aşa cum se indică la fiecare, cel din volumul respectiv, adică:

Versuri, Bucureşti, Editura Librăriei Şcoalelor C. Sfetea, 1897;
Patriarhale, Bucureşti, Editura Librăriei H. Steinberg, 1901;
Poezii, 1901—1902, Bucureşti, Editura Librăriei Socec et comp., 1902;
Credinţe, Bucureşti, Minerva, 1905;
Cîntece, Bucureşti, Editura revistei „Flacăra", 1912.

Povestea în versuri a fost reprodusă după broşura *A fost odată...*, Bucureşti, Editura Librăriei Socec et comp. (Biblioteca românească enciclopedică „Socec", nr. 38), 1909.

În scopul organizării materialului, am renunţat la gruparea dată de Iosif poeziilor în volumele sale şi le-am aşezat în ordine cronologică, după data primei apariţii (chiar dacă versiunea definitivă, reprodusă, este mai tîrzie). O oarecare abatere de la criteriul cronologic ne-a impus cele cîteva cicluri de cîntece şi pasteluri: *Pasteluri*, *Cîntece*, *Icoane din Carpaţi*. Ciclurile acestea sînt alcătuite din poezii publicate la date diferite. Cum nu era posibil să-l desfacem, am transportat ciclul întreg în locul cerut de data publicării ultimei poezii. O altă excepţie am făcut cu poezia [*Mergeam în întunerec şi fără nici o ţintă...*] pe care Iosif, atît în *Credinţe*, cît şi în *Poezii*, 1908, a aşezat-o îndată după *Terţine*, cu care formează un tot.

Aşa cum vom proceda şi în celelalte volume ale ediţiei noastre, în transcrierea textelor am aplicat regulile ortografice actuale.

Deşi a început să publice curînd după venirea sa la Bucureşti, St. O. Iosif n-a folosit în scris graiul de-acasă, fie fiindcă s-a deprins repede cu mînuirea limbii literare, fie fiindcă a făcut efortul de a evita la masa de lucru regionalismele. Şi la început, şi mai tîrziu, ardelenismele sînt rare în scrisul său, incomparabil mai rare decît în producţia de tinereţe a lui Coşbuc sau a lui Goga. Regionalismele nu lipsesc totuşi, dar, ca şi arhaismele, răspund mai ales unei intenţii stilistice şi provin nu numai din Transilvania, ci şi din Muntenia şi Moldova.

În transcrierea textelor am păstrat toate cuvintele şi fonetismele care se justifică prin calitatea lor de regionalisme şi arhaisme. Într-o primă grupă se situează forme, ca: *basne*, *ficior*, *ghenuchi*, *hordă*, *lacrămă*, *lăcată*, *nimărui*, *orîndă*, *popuşoi*, *potică*, *pre*, *preste* etc.

Am menţinut pe *ă* în loc de *î* în forme, ca: *dintăi*, *mănie*, *mîngăia*, *pănă*, nu însă şi în *cărpi* (= *cîrpi*).

De asemenea, *ă* în loc de *e* a fost păstrat în forme, ca: *crăngi*, *părete*, *să* (reflexivul *se*).

În prefixul *răs-* şi *re-* am transcris cu *ă*, nu cu *e*: *răspunde*, *răsuflare* (nu *respunde*, *resuflare*). Tot prin *ă* am redat semnul *e* în cuvinte, ca: *ţeri*, *ţerm*, *ţernă* (= *ţări*, *ţărm*, *ţărnă*).

Reprezentînd în epocă o simplă grafie, *e* a fost transpus prin *ie*, în cuvinte ca *pept* şi *perde* (= *piept*, *pierde*).

În forme cum sînt: *clatenă*, *întunerec*, *petec*, *e* a fost preluat ca atare.

În formele *amează*, *pearză*, diftongul *ea* aparţine ortografiei din epocă, nu pronunţiei. De aceea am redat acest diftong prin *ia*: *amiază*, *piarză*.

Dimpotrivă, *u* în loc de *o*, în *încunjurat*, şi *î* în loc de *i*, în *stîns*, *ţîntă*, corespund unor pronunţii şi au fost tratate ca atare.

Am menţinut:

Formele de dativ-genetiv singular şi pe cele de nominativ-acuzativ plural cu *e* în loc de *i*: *aripei*, *crucei*, *aripele*, *inimele*.

Pluralul arhaic în *ă*: *cară*, *covoarăle* (= *care*, *covoarele*).

Formele orale: *pui (pun)*, *speriu (sperii)*, *spui (spun)*: dubletele de felul acestora: *cocori* şi *cucori*, *descăleca* şi *descălica*, *sînt* şi *sunt* etc.

Formele speciale cerute de rimă: *fereastă*, *ris*, *suris*.

I. R.

POEZII

DOMNIŞOAREI...

Cu-o privire poţi să vatemi
Inimi tari, nesimţitoare,
Răscolind furtuni de patemi
În a sufletelor mare...

Dar tu ştii, tot într-o vreme,
Aşa dulce să zîmbeşti,
Că nu pot să te blesteme
Inimile ce răneşti...

ACELEIAŞI

Cînd e tîrziu şi-abia mai pot
Clipi truditele pleoape,
Te chem pe nume-ncet de tot.
Şi, ca în vis, te simt aproape...

Şi-adorm... atît de fericit,
Ca un copil naiv ce-şi spune,
Vrăjit de somn, abia şoptit,
Aceeaşi veche rugăciune...

MOŞ AJUN

Printre crengi pierdute-n ceaţă
Luna-ncet la geam apare,
Aruncînd pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare.

Lîngă pat, jos, în căsuţă,
Mama plînge despletită
Pe copila cea drăguţă,
Între îngeri adormită...

...Dar ce zgomot e în tindă?
Inima-i stă să se rumpă!
Vin copiii de colindă,
Vin la sora lor cea scumpă.

Lărmuind cu bucurie,
Bat în geam, fac zarvă multă,
Rîd cu hohot, făr' să ştie
Că fetiţa nu-i ascultă...

Iar prin crengi pierdute-n ceaţă
Luna trist la geam apare
Şi lucesc pe flori de gheaţă
Boabe de mărgăritare...

ÎN TOAMNĂ

Se leagănă arborii-n vînturi
Cu frunzele cîte mai sînt...
Pustie-i pădurea de cînturi, —
Eu trec prin pădure și cînt.

Sunt singur, și toamna ploioasă
Revine așa de curînd!
O groază de gînduri m-apasă:
Tot sufletul meu e un gînd...

VESELIE

La orîndă-i o beție
Strașnică în astă-seară!
Nimini nu mai vrea să știe
Ce viforniță e-afară...

Glasuri vesele răsună,
Zic vioare, urlă vîntul...
Joacă toți cu voie bună,
Duduie subt ei pămîntul!

Dînd uitării grija, scîrba,
Inima în piept le saltă...
Pîn' și popa-i trage sîrba,
Cu creștinii laolaltă!

Bate-n cizme, stă să cadă,
Dînd potcapul către ceafă...
Trei moșnegi aprinși la sfadă
Se-ndulcesc din a garafă...

Și petrec! E o urgie
A lui Dumnezeu afară,
Dar e-atîta veselie
La orîndă-n astă-seară!...

SURORILE

Acolo, noaptea, se zărește
Lumină pînă dinspre zori,
Și toată casa auiește,
Acolo cîntă trei surori!

Lucrează-ntr-una la dantele,
Pe deget firul răsucind,
Și se îndeamnă în de ele
Cînd gîndurile le cuprind.

Ah! migăli-veți toată viața
Dantele pentru cei bogați?
Abia vi se plătește ața
Pe care voi o cumpărați!

COBZARUL

Salută zdrăngănind din strune,
Bătînd cadența din picior,
Și cîntă, legănîndu-și capul,
Cobzarul, mîndru cerșetor... ca la lăutari

Iar după datina străbună
Cînd îi întinzi paharul plin,
El nu bea pînă ce închină
Și varsă jos un strop de vin...

— Cobzarule, de-ai ști cît farmec
Și voie bună răspîndești
Cu zvonul cîntecelor tale
În inimele românești!

Noi toți sîntem așa de tineri,
Că am putea să-ți fim nepoți...
Dar cînd ne zici bătrîna doină,
Ești cel mai tînăr dintre toți!

Doină, doină [illegible]
[illegible]
Cînd o cînt [illegible]
[illegible]

CÎMPUL LIBERTĂŢII

Un zvon din sat în sat străbate
Şi dă poporului curaj,
El pleacă-n valuri tulburate
Şi se îndreaptă către Blaj.

Sînt preoţi şi mireni, cu toţii
Mînaţi de-acelaşi ideal —
În fruntea tuturora moţii,
Mîndria mîndrului Ardeal.

Ei simt că-ntîia oară-i leagă
Un dor adînc de neam întreg,
Aleargă toţi să-l înţeleagă —
Şi cît de bine-l înţeleg!

Căci bat cincizeci de mii de piepturi,
Şi-n ele inimi româneşti
Cari strigă: „Libertate! Drepturi
Pe plaiurile strămoşeşti!...“

O, sfîntă zi de sărbătoare!
Popor voinic din văi şi lunci,
Te-om mai vedea odată oare
Precum te-ai arătat atunci?

Povestea vremii ne învaţă
Că orice rană are leac,
Dar o-ntîmplare-aşa măreaţă
Zbucneşte-o dată la un veac!

LUMEA LOR!

Cînd pisica nu-i acasă...

Doarme dus sfînt' Niculae
În vestminte argintii,
Dar ce colb e în odaie,
Şi ce zarvă de copii!

Au rămas stăpîni în casă,
Toată lumea e a lor!
Unu-i cocoţat pe masă,
Altul joacă-ntr-un picior.

Uite popa cum îngînă
Liturgia... Doi se bat.
Un ştrengar c-o vargă-n mînă
Strigă parcă-i împărat!

O sprinţară de fetică
Se hlizeşte la oglindă...
Nu le pasă de nimică...
Dar ce tropot e în tindă?

Ca de ipsos stau de frică...
Oare cine-o fi intrat?
Ochii nimeni nu-şi ridică,
Nici chiar marele-mpărat!

Vîntul fuse?... Cine este?
Ori vreunul din părinţi?
Ce tăcere făr' de veste!
Smirna-s... diavolii de sfinţi!

În privaz, sfînt' Niculae
Doarme parcă nici nu ştie!
Numai colbul din odaie
Joacă-n raza aurie...

O MAMĂ

I-au gătit spînzurătoare,
Vin pandurii[1] cu poruncă.
Mama lui în prag apare
Şi la pieptul lui s-aruncă.

E bătrînă, e beteagă,
Dar cu dînsul vrea să plece:
Ea se roagă, ei îl leagă,
Îl pornesc, şi ea-l petrece.

O-mbrîncesc şi o înjură;
Stă obida s-o doboare:
— Domnişorule, te-ndură!
Vreau să-l văd numai cum moare...

---

[1] *Pandur* — aici cu sensul de jandarm.

VECINĂTATE

Un salcîm cu negre ramuri
Stă de strajă; între ele,
Iarna şi-a lipit pe geamuri
Sclipitoarele-i perdele.

Zidu-i negru, casa-i joasă
Parcă e o închisoare:
Plîng copiii-nchişi în casă
Tot mai jalnic, tot mai tare...

Doare mîna care-i bate...
Oare cum să nu îi doară?
Ce de glasuri desperate!
Îi stîlceşte... îi omoară...

Blînd Isus la sine-i cheamă
Şi tu-i baţi şi-i cerţi mereu!
Nu-ţi bate copiii, mamă,
Că te bate Dumnezeu!

Ea trînteşte furioasă
Uşa... Stă în prag pierdută —
Greu oftînd se-ntoarce-n casă,
Şi acuma îi sărută!

VARĂ

Asfințește. Printre ramuri
Aurite-n foc de soare,
Tremură nenumărate
Mici ferești strălucitoare.

Sub arțar, plecat, moșneagul
Șade cu luleaua-n gură,
Pare că-i cioplită-n piatră
Luminoasa lui figură...

Joacă în văzduh țînțarii;
Pe furiș, prin frunza rară,
Ca un zgomot de șopîrle,
Drăcușorii se strecoară,

Ici și colo doar s-arată
Printre crăngile mișcate,
Și, pitiți, șoptesc în umbră,
Se ghiontesc, rîd pe-nfundate...

Dînd semnal întregei cete,
Cel din urmă-n fund dispare...
— Caută-i de-acu, băiete!
Mută stă grădina mare...

2832/2

Tresărind, pășește-n taină,
Doar prin foi adie vîntul...
Stă și-ascultă... Unde-s oare?
Nu se știe ca pămîntul!

Moșule, tu știi, pesemne,
Stai cu degetul la gură,
Și, zîmbind șiret, ce dulce
Amintirile te fură...

Dar deodat' s-aude-un țipăt,
Și din nalta bălărie
Sare o fetiță blondă
Ca un fir de păpădie!

Geaba fuge nebunește
Ca să scape de ștrengar...
Din tufișuri, pretutindeni,
Alte capete răsar...

E un haz! Cu larmă mare,
Toți, jucînd, se strîng[1] în drum,
Și bunicul rîde tare
Pipa scuturînd de scrum...

SECȚIA IMPRUMUT Bucureşti

---

[1] În *Poezii* (1908) s-a omis dintr-o eroare de tipar: *se strîng.*

NOAPTEA SUB SCHELE

Dănciugu scîrţăie din scripcă,
Trosneşte focul, sar schintei...
Lăieţii negri dau tîrcoale,
Desculţi, cu capetele goale,
Curg petecile după ei.

Cu pipa-n dinţi, bătrînii, roată,
Vorbesc şi rîd, lîngă ceaun.
Un diavol mic de ţigănuşe
Îşi ciuruie pe cap cenuşe,
Purdeii trag un danţ nebun.

Se răsucesc, bat în călcîie,
Par draci din iad sărind pe loc,
Şi dau din mîni şi din picioare...
Cămăşile fîlfăitoare
S-ating de vîlvătăi în joc.

Nu-i paşte grija, nici urîtul!
Dar noaptea-ncet-încet s-a-ntins...
Se potolesc de la o vreme,
Nici alăuta nu mai geme,
Şi focul e aproape stins...

S-aude numai slab, departe,
Un cutcurig... Au adormit
Trîntiţi pe jos, şi totul tace...
Dormiţi în pace
Sub cerul cel nemărginit!

Căci cerul e al tuturora,
Şi-al celora dezmoşteniţi,
Goniţi din loc în loc de soartă...
De grijă Dumnezeu vă poartă,
Dormiţi, în linişte, dormiţi!

FUIT...

În dumbrava-ntunecată
E o cîrciumă pustie...
Am mai fost p-aici odată:
Era chef și veselie!

Sus, pe zidurile sale,
Fîlfăia un steguleț;
Răsunau în crîng pistoale,
Lăutarii aveau preț...

Zdravăn om era cîrcimarul,
Bunul, veselul moșneag
Care ne umplea paharul
Și ni-era așa de drag!

Tot chefliu mi-apare-n minte
Sub umbrar, la vița veche,
Tot cu șorțul dinainte
Și cu fesul pe-o ureche...

Unde e acum moșneagul,
Muzica-nveselitoare,
Unde e acuma steagul
Zilelor de sărbătoare?...

TÎRZIU

Afară-i noapte; vremuiește;
Și toți ai casei s-au culcat.
Dar un opaiț licărește
În coridoru-ntunecat...

Tîrziu, în noapte, cînd mi-apare
Lumina asta-n coridor,
Îmi amintesc cu întristare
Osînda danaidelor.

Ridică sitele cu apă,
Să umple vasul iar și iar,
Dar apa șiruie și scapă,
Și toată munca-i în zadar!

APRIL

Streşinele se dezgheaţă,
Picură mărgăritare...
Ce de lume! Ce de viaţă!
Şi ce larm-asurzitoare!

A întinerit natura;
Negustorii zdrenţuroşi
Ţipă cît îi ţine gura:
— Hai la ghiocei frumoşi!

În mansardă locuieşte
Un artist. Băiet sărac,
De un ceas se chinuieşte
Ca să vîre aţă-n ac.

Şi cîrpindu-şi, biet, cum ştie
Pantalonii vechi de dril,
Fluieră de bucurie...
Bine ai venit, april!

UNUI AMIC

E noapte, e ultima noapte
În care te mai chinuieşti...
Ce zgomot s-aude în stradă,
Ce chiote pe sub fereşti?

Prietenii tăi sunt aceia,
Se-ntorc zgomotoşi de la bal;
Tu mori, părăsit, sub lumina
De lămpi ce veghează-n spital...

SINGUR

Ferestrele gem zguduite
De vînt — e un viscol afară!
Cum urlă, cum şuieră-n hornuri —
Ce singur mă simt astă-seară...

Sînt singur — şi-mi vine în minte
Un biet îngeraş mititel,
Biet înger cu-aripele frînte —
Şi nimeni nu ştie de el.

Îşi suflă în pumni, rătăcind
Pe străzile necunoscute —
Nu-i nimeni să-i poarte de grijă,
Să-l mîngîie, nici să-l sărute!...

SĂRBĂTOARE

Măreţ amurg de sărbătoare
Domneşte-n veselul oraş.
Un nour arde-n depărtare
Ca un tăciune uriaş.

Se-ntoarce lumea din poiană,
Călări, pe jos, boieri, norod;
Aleargă o căruţă-n goană
Din două salturi peste pod.

Şi rîd şi chiuiesc şi cîntă
Cei cari s-au grămădit în ea:
Vîrtej de pulbere s-avîntă
Cînd trec pe dinaintea mea!

Sunt bolnav, moartea mă îmbie,
Şi tot privesc la ei cu jind...
Şi tot tresalt de bucurie
Cînd văd pe oameni chefuind!

FURTUNA

A revenit albastrul mai!
Flori în grădină, flori pe plai
Şi flori la pălărie!
Stau ca pe spini, stau ca pe foc!
E timpul numai bun de joc
Şi bun de ştrengărie...

Grivei, tovarăşul meu drag,
Nerăbdător aşteaptă-n prag
S-azvîrl în colţ ghiozdanul...
I-e dor ca s-o pornim haihui:
Mă dau mai bine-n partea lui,
Că nu e mai tot anul!

O şterg de-acasă frumuşel:
Grivei cu mine, eu cu el,
Şi satu-n colb se-neacă...
Intrăm în codru, şi Grivei
A-nnebunit de vesel ce-i:
Mă muşcă, sare, joacă...

Dă spaima-n vrăbii, latră-n vînt,
Îşi face mendrele; eu cînt,
Şi codru lin răsună...

Pe sus trec leneş nouri grei —
Noi nici nu ne gîndim la ei,
Şi doar aduc furtună!

Abia o creangă s-a mişcat,
Şi-n freamăt lung, neaşteptat,
Lumina-n zări se stînge...
Un roi de frunze joacă-n drum —
Tot codru e-un vîrtej acum,
Şi eu pornesc a plînge...

Alerg în jos, alerg în sus:
Am rătăcit, şi urme nu-s
Oriîncotro m-aş duce!
Un fulger! — repede mă-nchin...
Ah, mii de duhuri negre vin
Şi vor ca să m-apuce...

Cad în genunchi, prins de fior...
Răzbubuind din nor în nor,
Un trăsnet se descarcă!
Zic *Tatăl nostru*, şi Grivei
Se uită ţintă-n ochii mei:
Şi el se roagă parcă...

Dar iată! cît ne-am închinat,
Un colţ de cer s-a luminat,
Şi codru-i plin de soare...
Ieşim voioşi la cîmp deschis
Şi-mi pare că a fost un vis
Furtuna trecătoare!...

GOANA

Porneşte-n zvon de zurgălăi
Vuind caleasca boierească,
Dănciugii goi s-alungă droaie,
Boierul strigă din calească:
— Hei! cine vrea această pungă?
Voinicul ăla s-o ajungă!

O goană de ogari nebună,
Toţi se răped, că toţi o vor.
Dînd chiot, surugiul mînă,
Clăbuci fac armăsarii-n zbor;
Şi urlă haita ţigănească
Prin nori de praf, după calească.

S-apuce-ntîi toţi vor o dată,
Se zbuciumă, se îmbrîncesc;
Se-ncinge-o luptă desperată,
Şi cad, şi se rostogolesc:
Naintea lor caleasca zboară...
Ei sar; s-aştern pe goană iară...

Tîrziu, sătui de alergare,
S-abat pierzînd orice speranţă...
Caleasca după deal dispare.
Departe flutură o treanţă...
E unul dintre puradei,
Tot se mai ţine-n urma ei.

Un pas mai e pîn'la calească,
Dar simte că rămîne-n urmă...
Ar vrea să strige, s-o oprească,
Dar răsuflarea i se curmă:
Un gest în sus, un vaiet stins,
Şi cade mort, cu braţu-ntins...

ARTIȘTI

Trei vagabonzi la poartă-mi vin;
Artiști — o mică trupă:
Copiii după ei se țin,
Și cîinii dau să-i rupă...

Sunt doi micuți, e mama lor;
Ea, cu flașneta-n spate.
E-o zi de toamnă, pic de nor,
Dar cît de triste-s toate!

Cu ochii duși, ca în extaz,
Ea cîntă, și ei joacă.
Îi cade părul pe obraz
Și praful o îneacă.

Ei joacă, sar și se-nvîrtesc,
Împiedecați în zdrențe;
Răsuflă greu cînd se opresc
Și fac la reverențe.

Întinde piciul istovit
O pălărie spartă:
Comèdia s-a isprăvit,
De-acu — la altă poartă...

Pe urma celor ce s-au dus
Vîrtej de frunze-aleargă...
Că mulți mai poartă Cel-de-sus
Pe lumea asta largă!

DOMNU PROFESOR

Nimic nu-nvață blestemații!
Și eu mi-am zis de-atîtea ori
Că dau la dracu meditații...
Dar vezi că cele trei surori
Îmi sînt cu mult mai dragi ca frații
Cei răi și neascultători.

Afară-i noapte, vijelie,
Și-i cald în salonașul lor...
Mă-ntîmpină cu veselie
Și toate mă salută-n cor
Și fiecare vrea să știe:
„Ce face domnu profesor?“

În lecții ele-și spun secrete,
Fac haz pe socoteala mea.
Își mușcă buzele șirete,
Pufnesc de rîs, fără să vrea...
„Ti, bată-vă norocul, fete!“
Și mama face haz și ea...

La masă — glume, gălăgie...
Și cea dintîi îmi toarnă vin,
Drăguț a doua mă îmbie,

A treia-mi dă paharul plin...
E, cine-mi poate spune mie
În sănătatea cui să-nchin?

Tîrziu, cînd plec de ies în stradă
Și-i întunerec peste tot,
Ah! unde-s ele să mă vadă,
Orbit de viscol, cum înot
Prin valurile de zăpadă...
Și drumu-i lung și nu mai pot...

În odăița-ntunecată
E frig... Eu, zgriburit, din pat
Ascult vifornița turbată
Și-adorm cu gîndul fermecat
La basmul vechi: „Au fost odată
Trei mîndre fete de-mpărat...“

VESELE SEMNALE

Nu plouă, norii, nici nu vor să treacă...
Stau în halat, privind mahmur afară;
Mi-e lene rău; urîtul mă omoară;
Deschid fereastra: pîcla mă îneacă.

Mă culc s-adorm, dar somnul mi-e povară;
O dimineaţă umedă, posacă,
Pătrunde în odaia mea săracă...
O, de s-ar face-odată primăvară!

Dar ... fulger alb a scăpărat în zare:
Se mişcă norii, izbucneşte ploaie;
Prelung şi surd un sunet vuie, creşte,

Răzbubuind voios în depărtare!
Eu joc de bucurie prin odaie,
Şi-n pod o rîndurică-mi ciripeşte...

CUCOARELE

Satu-i strîns în bătătură,
Cîntă, joacă, chefuieşte...
Sună toba; plin dulapul
Se-nvîrteşte.

În văzduh e-atît albastru!
În senin e-atîta soare!
Înnegresc departe stoluri
De cucoare...

Vin copiii-n fuga mare,
Iese lumea-n drum grămadă, —
Un moşneag ridică mîna
Să le vadă...

Dă din cap, zîmbind, clipeşte
Şi îngînă veteranul:
— Le-oi mai apuca eu oare
Şi la anul?...

DOI VOINICI

Turci, tătari, război și ciumă
Bîntuie în țara toată,
E o vreme blestemată.
Trece un voinic călare,
Înnoptat pe drumul mare...

Morți de spaimă, arși de sete,
Zboară cal și luptător.
Puțurile-s otrăvite,
Peste țarini pustiite
Pasări mari de pradă, cete,
Trec și țipă speriete
Și s-abat departe-n zbor...

Munții se scufundă-n zare,
Drumul nu se mai zărește...
Calul, pas cu pas, slăbește,
Pas cu pas se poticnește
Și tresare.
Iar singurătatea crește,
Tot mai înspăimîntătoare.

Ah, și-n liniștea de moarte
Se aude-un glas, pierdut,
Parcă vine de departe...

Cine ar putea să fie
La o vreme-așa tîrzie?
Poate i s-o fi părut...
Stă, ascultă, vrea să vază...
Calul sforăie... o groază
Fără margini încleștează
Pe voinic...

Nu mai vrea acum să știe
Nici de drum, nici de nimic...
Aiurit, întoarce calul,
Scapără schintei și sar
Sub copite...
Peste rîpe și ponoare,
Cal și călăreț dispar...

Neagra zare
Îi înghite...

Glasul însă crește, rar,
Se aude tot mai bine...
Vine...

— Aolică, ce păcate!
Turci au dat, tătari au dat,
S-au închis crîșmele-n sat;
S-au închis crîșmele toate,
Și eu tot m-am îmbătat!
Nici de turc, nici de tătar
N-am avut și n-am habar!

E un biet creștin cuminte,
A băut,
A petrecut
Și tot cîntă înainte:

— Aolică, ce păcat!
Turci au dat...

Şi se pierde-n depărtări,
Încurcînd două cărări...

RUPTURĂ

E o cantină cu un steag
Pe deal, în rariştea de brazi;
De-acolo ies cîntînd, la braţ,
Două catane — camarazi.

Şi-i sărbătoare... De pe deal
Se vede peste nouă sate!
Ei se opresc, privind cu drag
Spre văile îndepărtate...

O turlă luce tocma-n fund;
E satul unde se născură:
Acolo-i chef! Acolo-i trai,
Acolo-i horă-n bătătură!

Şi cum privesc ei amîndoi,
Înduioşaţi nevoie mare,
I-apucă dorul de părinţi.
Oftînd, se strîng la braţ mai tare...

Dar, totodată, amîndoi
Şi-au amintit şi de Măria —
Scurt, ţanţoşi, s-au lăsat de braţ:
E ruptă camaraderia...

ADIO

Da, mult mai bine ar fi fost
Să fi rămas în sat la noi,
De-ai fi avut şi tu vreun rost,
De-am fi avut pămînt şi boi.

Că sîntem nevoieşi de tot,
Şi ai fraţi mici, şi sînteţi mulţi...
Muncesc din greu, fac tot ce pot —
Şi tot flămînzi, şi tot desculţi!

Tu eşti mai mare, mai deştept —
Cînd oi muri, pe tine-i las,
Şi multe de la tine-aştept:
Nădejdea-n tine mi-a rămas.

Noroc măcar dac-ai avea
Să dai de vreun stăpîn milos:
Să-mi scrii mereu, cît 'ei putea,
Că doar tu ştii să scrii frumos!

Şi-acuma — ochii să-i sărut:
Mergi sănătos şi fii voinic!
Dar stăi, o vorb-aş mai fi vrut,
O vorbă numai să-ţi mai zic:

Tot ochii ăştia, amîndoi,
Aşa frumoşi, aşa senini,
Să mi-i aduci tu înapoi,
Să nu-i uiţi, dragă, prin străini...

EROICĂ HOTĂRÎRE

— Monolog —

Am doi prieteni, doi ştrengari,
Pereche n-au în ţara toată.
Cînd ne-ntîlnim, la zile mari,
Toţi trei, apoi, o facem lată.
La crîşmă-n colţ — e loc ştiut —
Ne-am întîlnit deunăzi iarăşi,
Şi-am chefuit şi-am petrecut
Ca nişte vechi şi buni tovarăşi.

Dar între dînşii s-a iscat
O mică ceartă — literară,
Şi nu ştiu cum s-a întîmplat
Că se făcură foc şi pară.
De altfel, e un obicei
Al lor, de cîte ori se-mbată...
Dar azi erau ştrengarii mei
Mai îndîrjiţi ca niciodată.

Eu ştiu să beau şi să petrec
Şi cred că-i cea mai bună artă;
Aştept, şi ceasurile trec...
Ei nu mai contenesc din ceartă.
Deci, chipurile, să-i împac,
M-amestec nechemat în sfadă,
Dar pîn' să prind de veste, zac
Întins pe trotuar în stradă.

Mă scol şi, spre ruşinea mea,
Mărturisesc, pornesc spre casă.
Ei spargă-şi capul dac-or vrea,
De-acuma prea puţin îmi pasă!

Dar cînd, în urmă, am aflat
Că vechii, bunii mei tovarăşi
În lipsa mea s-au împăcat
Şi au intrat în crîşmă iarăşi,
Atuncea mi-am jurat în gînd
Că toată viaţa, pîn' la moarte,
N-am să mai beau cu ei nicicînd,
Decît — cu fiecare-n parte...

CÎMPIEI

Ca ciocîrliei ce-n văzduhuri
Spre soare ciripind se pierde,
Tot astfel sufletul îmi creşte
Cînd te revăd, cîmpie verde!

În sfînta ta singurătate
De cîte ori n-am rătăcit,
Şi-am adormit în iarba-ţi-naltă,
Sub cerul tău nemărginit!...

RUGĂCIUNEA BEŢIVULUI

— Localizare —

Doamne, unde-mi este capul?
Vinul prinde să mă-mbete:
Am băut cît opt, și totuși
Mor de sete!

Doamne,-ndură-te și schimbă
Dunărea în vin degrabă,
Tot nu ai acolo-n ceruri
Altă treabă.

Și-apoi fă-mă Marea Neagră,
Dunărea s-o-nghit pe toată
Pe trei guri, pe cîteșitrele
Deodată!

IDEAL

Îmi place să mă satur bine,
Pă urmă — descheindu-mi vesta —
Să mă aşez, lîngă fereastră,
Într-un fotel, să-mi fac siesta;

Să-mi sun în buzunare banii,
Să beau ciubuc, să sorb cafea,
Privind de sus la toţi golanii
Ce trec pe sub fereastra mea...

RĂMAS BUN

— Reminiscenţă —

Să vă mai spun cum s-a-ntîmplat?
E o poveste plicticoasă:
Eram voios cînd te vedeam;
Cînd mă vedeai, erai voioasă.

Întîiul zîmbet fărmecat
Ne-a ridicat deodată-n rai.
Te înroşeai cînd eu veneam,
Şi cînd plecam, îngălbeneai.

Veneam acu mai des la voi,
Şi pe furiş, din cînd în cînd,
Schimbam priviri, vorbeam încet,
Dar vara a trecut curînd!

Toamna veni, iarna veni,
Şi rîndunica a plecat...
Şi tot amor? Mereu amor?
Amorul nostru a-ngheţat.

Eu mă voi duce în străini;
Tu, mîndră, îmi urezi bun drum,
Eu, mîndru, mîna ţi-o sărut...
Şi toate s-au sfîrşit de-acum!

CU GENELE PLECATE

În castelul dintre codri
Linişte-i ca în mormînt:
Nu s-a pomenit de-o vreme
Înăuntru-i rîs ori cînt.
Credincioşii casei umblă
Muţi în tainica tăcere,
Rar îşi fac un semn ori schimbă
Şoapte-n umbră de unghere,
Nu cumva să strice pacea
Doamnei triste, adorate,
Ce de-a pururi nu ridică
Genele ei lungi, plecate...
Tristă-i totdeauna doamna,
Palidă în neagra-i haină,
Şi cu nimeni nu grăieşte...
În castelul vechi e-o taină.

Însă cînd barbarul mîndru
Vine de la vînătoare,
Paşii grei şi glasu-i aspru
Lung vuiesc prin coridoare...
Toţi, înfioraţi, aleargă
De porunci să ţină seamă,
Umiliţi i se închină,
Galbeni, tremurînd de teamă.
Vai de-acei ce-i stau în cale
Cînd sprinceana i se-ncruntă,

În sălbateca-i privire
Sîngeră pedeapsa cruntă...

*

Numai doamna, numai dînsa
Liniştită îl aşteaptă,
Buzele-i subţiri şi fine
Nu surîd, nu scot o şoaptă.

Numai ei, cînd îl zăreşte,
Inima nu i se bate,
Şi de-a pururi nu ridică
Genele ei lungi, plecate...

*

Uneori, sus, la fereastra
Din iatac, stă nemişcată;
Peste munţi, peste hotare
Caută îngîndurată...

Uneori încet se urcă
Sus, pe-ntunecata stîncă,
Şi, visînd, priveşte dusă
În prăpastia adîncă...

Tristă-i totdeauna doamna,
Palidă în neagra-i haină...
În castelul dintre codri,
În castelul vechi, e-o taină.

*

Amîndoi stau faţă-n faţă-n
Vechea sală strămoşească
— M-ai chemat?... întreabă doamna,
Mîndră, fără să-l privească.

El, c-un scrîşnet de mînie,
Palid prinde biciu-n mînă.
Face-un pas, vrînd s-o lovească
În pornirea lui păgînă...
Braţu-i cade... Întîlnise
Iar privirile-i pierdute
Pironindu-l doar o clipă...
Năbuşit, îngînă: — Du-te...

*

Miez de noapte bate straniu,
Răspunzînd din stîncă-n stîncă:
În castelul dintre codri,
În iatac, lumină-i încă.

N-are somn sărmana doamnă,
Negre amintiri o dor:
Inima-i însîngerată
Se-nfioară-n preajma lor...

Ochii ei lucesc mai negri,
Albă-i faţa ei ca varul;
Ea desface scrinul antic,
Trage-ncetinel saltarul,
Ce, rostogolind din umbră
Orbitorul lui tezaur,
Joacă-n schinteieri sub para
Candelabrului de aur:
Diamante, şi rubine,
Şi topazuri, şi safire
Tremură în mii de ape
Şi se bat în strălucire...

Un inel e între pietre,
Un inel pătat de sînge...
Ea-l întoarce, şi-l priveşte...
Şi porneşte-ncet a plînge,

Iat-o scoborînd în umbră,
Ca o umbră de uşoară,
Scările de marmur albe,
Orice freamăt o-nfioară...

A trecut de pragul porţii...
Noaptea-i mută şi senină;
Pe prapastie răsare,
După stîncă, luna plină.

*

Două braţe, sus, pe stîncă,
Albe se înalţă-n lună,
Şi de-un ţipăt lung izbite,
Negurile-adînci răsună...

O RAZĂ

Străin pierdut, pe lume fără parte,
Răznit de-ai tăi, de tot ce-ai scump departe,
În van ai blestema şi-n van ai geme:
Nu vor veni, în orele supreme,
Plîngînd încet pe nume să te cheme,
Nici să-ţi închidă ochii după moarte...

La ce amarul deznădejdei multe,
Zădărnicia unor lacrimi smulte,
Biet suflet gata să-şi pornească zborul?
Alină-ţi plînsul, potoleşte-ţi dorul
Şi-ntoarce-te spre-Atoateştiutorul:
El singur numai poate să te-asculte...

Precum pe văi se desprimăvărează,
Pe frunte blînd te-o mîngîia c-o rază
Ce va străbate-ntreaga ta fiinţă...
Atunci adoarme orice suferinţă.
Priviţi la ceruri cu recunoştinţă,
Căci Dumnezeu pe toţi ne are-n pază!

BALADĂ

Prin crîngul străbătut de lună,
De primăvară înflorit,
Pribeagă, cîntă o nebună
Trecînd cu părul despletit,
Şi-n păru-i poartă o cunună
De mirt, şi mirtu-i veştejit...

— Copilă dragă, fii cuminte
Şi fugi de dragoste în mai...
O, nu te-ncrede-n jurăminte
Şi nu iubi în luna mai!...
Copilă dragă, fii cuminte...

Te-aşteaptă ceasul rău în cale
Pe înfloritele poteci,
Şi tot norocul vieţii tale
Se va întuneca pe veci...
Te-aşteaptă ceasul rău în cale...

Şi-atunci vei plînge-aşa,-n neştire,
Şi vei înnebuni de dor,
Nici n-o să afli linişti re,
Că nu e leac alinător,
Vei plînge singură,-n neştire...

Doar am iubit și eu ca tine
În mai, și n-am avut noroc!
Privește și ia seama bine
Cum rătăcesc din loc în loc,
Doar am iubit și eu ca tine...

Dar tu, copilă, fii cuminte
Și fugi de dragoste în mai!
O, nu te-ncrede-n jurăminte
Și nu iubi în luna mai...
Copilă dragă, fii cuminte...

Prin crîngul luminat de lună,
De primăvară înflorit,
Pribeagă, cîntă o nebună:
Ea poartă părul despletit,
În păr i-atîrnă o cunună
De mirt, și mirtu-i vestejit...

POVESTE

Se spune-n basme c-a trăit
Demult, demult pe lume-odată
Un biet copil orfan, robit
De-o vrăjitoare blestemată.

În lanțuri ea-l ținea oricînd,
Și el plîngea de disperare,
Dar lacrimele-i, picurînd,
Se prefăceau mărgăritare...

Iar vrăjitoarea le strîngea
Și tot mai multe vrea să strîngă,
Încît din ce mai mult plîngea,
El tot mai mult avea să plîngă...

Așa, copii obijduiți
Pe lumea noastră sînt poeții,
Încătușați și chinuiți
De vraja blestemat-a vieții.

Ei plîng de drag, ei plîng de dor,
Și cearcă în zadar uitare,
Sporind cu lacrimile lor
Comoara de mărgăritare!

ÎN BAL

Dansau cu fețe zîmbitoare
Și-și făureau un ideal
Din strălucirea trecătoare
A unei nopți tîrzii de bal.

În larma veselei orchestre
Înmormîntau un trist amor,
Și-n goana albelor ferestre
Zbura fantastic umbra lor.

Pluteau cu mintea rătăcită
Ca-n alte lumi, răpiți de joc...
Și-atît părea de fericită
Părechea fără de noroc!

ROZELE

De ziua numelui, în dar,
Primise roze Anișoara...
Le-a strîns frumos într-un pahar,
Dar rozele muriră seara...

Le cercetează tremurînd,
Nedumerită, mititica,
De ce s-au stins așa curînd?
Nu le făcuse doar nimica...

Și gîndul ei nevinovat
Se-ntunecă de-atîta jale
Cînd vede cum s-a spulberat
Podoaba mîndrelor petale...

Acum, cu drag, le-adună iar.
O, de-ar putea, le-ar da ființă!
Dar izbucnește-n plîns amar
Văzînd că e cu neputință...

Sărman copil neștiutor
Ce plîngi sărmana ta comoară,
Asemeni rozelor ce mor,
Tot ce ni-e drag e dat să moară...

RUGĂCIUNE

Doamne, către tine-ndrept
Astăzi ruga mea umilă!
Iartă celuia nedrept:
De la tronul tău aştept
Cel din urmă semn de milă...

Ca un demon cad învins,
Fulgerat de suferinţă.
În genunchi, cu graiul stins
Şi cu sufletul cuprins
De obidă şi căinţă;

Dornic braţele-mi întind
Către cerurile tale:
Valurile mă cuprind,
Inima mi-o simt murind
De neţărmurita jale;

Şi pre tine te mai chem:
Doamne, tu eşti sfînt şi mare!
Mîntuie-mă de blestem...
Către tine plîng şi gem:
Îndurare!

SINGUR

Te simţi mai singur astă-sară,
Mai mohorîtă-i azi odaia...
Auzi cum şiruie afară,
De-a lungul streşinilor, ploaia!

Trist, ca o plîngere-necată,
Răsună-n noaptea cea pustie,
În noaptea asta-ntunecată
Ce-ţi pare-un veac de insomnie...

Şi cum în van te lupţi cu firea
Să cauţi vieţii tale ţintă,
Să smulgi o rază din orbirea
De patimi care te frămîntă,

Se-nalţă-n mintea-ţi aiurită
Stafia vremilor uitate,
Privindu-te nedumerită,
Cu braţele încrucişate...

ÎNVINS!

De mult înstrăinatul
De-abia ce ţi-a sosit,
Aşterne-i, mamă, patul,
Să doarmă dus băiatul
Bolnav şi obosit!

Bătu el multă cale
De cînd te-a părăsit...
Învins de dor şi jale,
Pe prispa casei tale
Se culcă obosit...

Ci nu-ntreba: pe unde
A fost şi ce-a găsit?
El rana-şi va ascunde
Şi nu-ţi va şti răspunde
Decît: — Sînt obosit...

ISUS

Veghează-n colţ a candelei lumină,
Învăluind icoana-n raze pale:
Isus, copil, la sînul maicei sale;
Păstori se miră, magi i se închină.

Un zîmbet liniştit, blînd, fără vină,
Şi totuşi nu ştiu ce ascunsă jale,
Ce presimţiri de chinuri ideale
Umbresc în taină faţa lui divină.

Ştiai de-atunci, Isuse, tu, c-odată,
Iubind prea mult pe oameni, drept răsplată,
Vei îndura batjocura şi-amarul,

Şi-ncununat cu spini, urcînd Calvarul,
Pe umăr crucea singur ţi-o vei duce
Şi vei muri, strigînd la cer, pe cruce?...

VREMURI APUSE

Aus alten Märchen winkt es... [1]
HEINE

În parcul vechiului castel,
Pe-aleea solitară,
Un tînăr prinţ rătăcitor
Se plimbă trist şi visător
În fiecare seară...

Se plimbă trist şi visător
Şi-ngînă cu durere:
— Copilă tainică de crai,
Cu vineţi ochi, cu păr bălai,
Tot sufletu-mi te cere...

Se plimbă visător şi trist
Şi cu durere-ngînă:
— De ce nu vrei să te iveşti
Din ceaţa vechilor poveşti,
Să-mi faci un semn de mînă?...

E-o linişte de cimitir
În parcul singuratic:
— O, daţi-mi mîndrul buzdugan
Şi-aduceţi calul năzdrăvan
Ce-adulmecă jăratic...

---

[1] Din basme vechi mă îmbie... (Germ.)

Ca-n cimitir e linişte
În tainica grădină.
Trist razele prin cetini curg
Şi luminează în amurg
Castelul în ruină...

CÎNTEC

Cutreieri uliţele-n rînd,
Un cîntec tainic şuierînd:
E-ntîia zi frumoasă, caldă;
O vrabie-n nisip se scaldă
Şi ciripeşte-atît de blînd!

Te-nviorezi şi prinzi puteri
Sub vraja dulcei mîngîieri —
La umbră însă-i frig şi-acuma,
Şi noaptea tot mai cade bruma,
Şi-n suflet tot mai plîng dureri...

PRIBEAGUL

E noapte; la micuţa casă
Fereastra licăre-n lumină...
Vezi feţe vesele la masă:
Ei povestesc glumind şi-nchină.

Tu, singur, te strecori prin ceaţă
Şi-arunci privirea cu sfială:
Te-apucă dor de-o altă viaţă,
De linişte patriarhală...

În vis, te-apropii de fereastră,
Şi numa-n vis le tulburi pragul:
„Primiţi, primiţi la vatra voastră
Să hodinească şi pribeagul...“

ZADARNIC!

Senina Dimineaţă pătrunde-n casa mută,
S-apropie de patul poetului cu teamă;
S-aplecă, şi obrajii cei palizi îi sărută.
Şoptindu-i la ureche, la visuri nouă-l cheamă:

— E primăvară nouă, copile, primăvară!
N-auzi tu rîndunica la geamurile tale?
N-auzi pe-nvăpăiatul Pegas zburdînd la scară,[1]
Nerăbdător să zboare pe necuprinsa cale?

E primăvară nouă... Covor de flori s-aşterne;
În cer e zvon de clopot şi glas de ciocîrlie.
Viaţa-şi rennoieşte izvoarele-i eterne,
Şi-i beată lumea-ntreagă de-atîta veselie!...

Poetul n-o ascultă; rămîne surd la şoaptă:
Pleoapele-s căzute şi mîinile-ngheţate...
Zadarnic, jos, la scară, Pegas îl mai aşteaptă,
Zadarnic muşcă frîul şi din copită bate —
Zadarnic!

---

[1] În *Poezii* (1908) se repetă, dintr-o greşeală de tipar, pronumele tu (din versul anterior) după: *N-auzi*.

E MULT DE-ATUNCI...

E mult de-atunci... e mult, nepoate,
Şi ca prin vis le văd pe toate...
Hei! să te miri, să te cutremuri
De cîte-au fost nainte vremuri...
Şi-i mult, e mult de-atunci, nepoate!

Intrase sabie în ţară...
Zaveră... ciumă... jaf şi pară!
S-au prăpădit ai mei cu toţii,
Şi tot ce-aveam prădară hoţii —
Şi turcul stăpînea în ţară...

Cum am scăpat şi eu cu zile
Nici aş putea să-ţi spun, copile...
Pesemne pronia cerească,
Voind ca să mă pedepsească,
Mi-a dăruit pedeapsa-n zile...

Că, uite, vremurile-acele
De-au fost amarnice şi grele,
Dar inimi drepte, credincioase,
Vin bun şi cîntece frumoase
Erau pe vremurile-acele...

Azi cat nedumerit, nepoate:
Cum toate se schimbară, toate!
Din cîntece azi n-ai ce-alege,
Nici vinul nu e vin în lege,
Nici inimi nu mai sunt, nepoate!...

HARPISTUL

Wer nie sein Brot in Tränen ass... [1]
GOETHE

Răsare vechiul soare iarăşi
Şi trebuie să-mi părăsesc
Din nou acuma adăpostul,
Să-mi cat pe ziua de-astăzi rostul —
Vai, cine ştie de-l găsesc!

Pe uliţi, umbre zgribulite,
Ici-colo, tot mai des răsar —
Chemaţi de strigătul vieţii,
Grăbiţi, prin ceaţa dimineţii,
Trec oamenii la muncă iar.

Cu pasul hotărît aleargă
Ici un copil, ici un bărbat —
Sînt veseli; unii rîd sau cîntă,
Căci fiecare are-o ţîntă
Şi-un vis de care e purtat.

Se duc, şi trist le cat în urmă
În colţ de stradă cum dispar —
Orice noroc, orice plăcere
Mi-ascund o tainică durere
Şi-aduc în ochii-mi lacrimi, iar!

---

[1] **Cine nu şi-a mîncat niciodată pîinea udată cu lacrimi... (Germ.)**

Mă simt aşa, pe zi ce merge,
Tot mai pierdut, tot mai străin,
Ş-ades m-ademeneşte gîndul
Să-mi fac pe lumea asta rîndul,
Că sînt sătul de dor şi chin...

Dar totuşi nu mă-ndur de moarte
Cînd glasul ei misterios
Mă cheamă blînd şi mă-nfioară
Şi-n toate cîte mă-mpresoară
Resimt un farmec dureros.

Că nu ştiu, ah! cît eşti de dulce,
Viaţă, cei ce-o zi n-au fost
Daţi frigurilor foamei pradă
Şi nici n-au tremurat pe stradă
O noapte fără adăpost!

Nici cei ce n-au purtat blestemul
Iubirei fără de noroc,
Cei ce uitaţi de lumea întreagă,
Orfani de-orice fiinţă dragă,
N-au rătăcit din loc în loc...

VISUL

Bine ai venit, april,
Lună răsfăţată!
Zburd şi cînt, zglobiu copil,
Ziulica toată!...

Înainte-mi — cîmp deschis...
Stau fără de ţintă.
Totu-i adîncit în vis,
Prins de vrajă sfîntă.

Jos, pe dîmb, mă tolănesc,
Fermecat de lene,
Şi din ce în ce clipesc
Tot mai des din gene...

Somnul vine mîngăios,
Soarele mă-mbată,
Parc-aud un basm frumos
Cu: „A fost odată..."

În auz îmi sună blînd
Zumzetul de-albine...
Mîndre zîne vin tinzînd
Braţele spre mine.

Tainice spre mine vin
Toate laolaltă,
Rîd şi-n jur de mine, lin,
Prinse-n horă, saltă...

Dar cînd sar să le cuprind,
Caut cu-ntristare:
Stol de porumbiei sclipind
Flutură în zare...

IELELE

În farmecul serii
Supuse-s tăcerii
Cîmpiile-n floare,
Doar luna bălaie
Se scaldă-n păraie
Încet curgătoare.

Pe molcome vînturi
Vin tainice cînturi
Şi glasuri ciudate...
Căci duhul pierzării
La marginea zării
Din aripe bate!

Îndeamnă-ţi fugarul
Să taie hotarul
Ca gîndul de iute!
N-auzi tu pe cale
Cimpoaie, ţimbale
Şi glas de-alăute?

Sunt iele măiastre
Pe urmele voastre,
Pe voi vă vînează!

Preasfînta Marie
Din nalta tărie
Ne aibă în pază!

Voinicul dă pinten,
Fugarnicul sprinten
Porneşte, săgeată,
Şi zboară şoimeşte...
Tîrziu! Căci soseşte
Năprasnica ceată...

La mijloc îi prinde
Şi-n juru-le-ntinde
O horă păgînă.
Lung clocote dealul:
Voinicul şi calul
Se zbat în ţărînă!

Iar ielele, fetele,
Nouă surori,
Îşi spulberă pletele
Pînă la nori,
Şi şuieră,
Fluieră,
Chiotă-n lună;
Şi-n lanţuri
De danţuri
Se-ntind şi s-adună...
Sălbatece cîntă
Şi iarăşi s-avîntă
În goana nebună!

NOPŢI DE VARĂ

La casa fără lacăt
Doar luna de mai vine
S-o cerceteze-n treacăt
În nopţile senine.

Perdelele-nvechite
Atîrnă într-o parte
Ca aripi ostenite
La geamurile sparte.

Doar şoareci ţin soborul
Ungherelor uitate,
Păienjeni ţes covorul
Uitării-ntunecate.

Şi-aceeaşi armonie
De greieri trist răsună
În casa cea pustie
Sub farmecul de lună...

REVEDERE

De la fereastră, din vagon,
Văd satul alb sclipind în zare...
Un şuier lung... Tresar mişcat...
Simt inima bătîndu-mi tare.

Văd poarta ţărnii... Turnul vechi...
O casă... două... toate ninse!
Şi gara... lume... Uite-ai mei!
M-aşteaptă toţi cu braţe-ntinse...

E mult de cînd nu ne-am văzut,
E-atîta haz şi bucurie!
Doar numai frăţiorul mic
Se uită lung: nu mai mă ştie...

În ochii lui naivi şi mari
Citesc un gînd, o dulce teamă...
Şi parc-ar vrea să-ntrebe-ncet:
„Cine-i urîtul ăsta, mamă?"...

DE ZIUA MEA

Aş vrea să fiu un biet bunic,
Adus din spate şi pitic,
Să-mi mîngîi barba albă;
Să stau la foc, de somn să pic,
Visînd la vremea dalbă...

În jurul meu să am nepoţi,
Şi pe genunchi să-i joc pe toţi
Şi să le-nşir alene
Poveşti cu zmei şi Barbă-Coţi
Şi mîndre Cosînzene.

Să rîd cu ei, copilăros,
Cînd, moţăind, mi-atîrnă-n jos
Al scufei mele ciucur;
Cînd ei mă trag de păr vîrtos,
Să-i cert şi să mă bucur...

Ori, vara, să mă plimb cu ei
Domol pîn vechile alei,
Cu tacticoase pasuri:
Să-i ţiu mereu sub ochii mei
În lungile popasuri...

Şi-n poarta casei, pe-nserat,
Cînd oamenii se-ntoarnă-n sat
Şi-mi dau, pe rînd, bineţe,
Să-ngîn pe nas, îngîndurat,
Un psalm de tinereţe...

ACOLO

Tu, singuratică şi-albastră,
Rătăcitoare-n infinit,
La ce mă chemi necontenit,
Acolo-n colţul de fereastră,
Să te ador înmărmurit?...

Şi spune-mi ce-nrudită vrajă
Şi ce îndepărtat mister
Mă face pururi să te cer
Dasupra capului de strajă,
Stea singuratică pe cer?...

ROMANŢA

Trecea în cîrjă sprijinit
Pe uliţa pustie,
Şi-n caterincă, ostenit,
El învîrtea necontenit
O veche melodie.

Era un cîntec ce-l ştiam
De-acasă, dintr-o sară...
Cum l-ascultam pierdut la geam,
Mi se părea că mă vedeam
La noi, acasă, iară...

Şi-atîtea lucruri s-au ivit
În mintea mea cu dînsul!
Dar cînd bătrînul gîrbovit
Sfîrşi romanţa, m-a lovit
Pe negîndite plînsul...

CÎNTEC DE LEAGĂN

O grădină îngeri meşteri
Zugrăvit-au la fereastră,
Şi e frig în casa noastră,
Ca subt bolta unei peşteri —
Dormi, copile, dormi!

Vîntul în ogeag suspină,
Mişcă-ntr-una cleampa uşii;
Amorţit-au greieruşii
Subt căuşul de făină —
Dormi, copile, dormi!

Ce ridici mînuţa mică?...
Fulgii albi de nea se scutur:
Peste cap îţi zboar-un flutur,
Ciripeşte-o rîndunică...
Dormi, copile, dormi!

EROUL DE LA KÖNIGGRÄTZ

Umblam și eu, ca tot ciobanul,
Cu fluierul pe lîngă oi,
Cînd ne ochiră cu arcanul
Pe mine ș-încă pe vreo doi —
Și cătăniți — nu trece anul —
Se face între nemți război.

Departe, peste munți și ape,
Cu oaste mare ne-au pornit,
Și-n țara Praisului[1], aproape
De Cine-Creț[2], m-am pomenit.
Chitea p-acolo să mă-ngroape
Al naibii neamț... Dar ți-ai găsit!

Umblam fugar de-o săptămînă
Prin codrii Praisului, flămînd!
Și uite-așa... Stam într-o rînă
Subt un stejar și, îngînînd
O doină, mă gîndeam la stînă,
La munții mei... ce-or fi făcînd!

---

[1] Prusia (nota lui Iosif în *Pagini literare*).
[2] Königgrätz.

Era în nămiez... Da să m-adoarmă
Foșnitul leneș din frunziș...
Tresar... aud deodat-o larmă
P-aproape, colea-n ștejeriș:
Pun mîna repede pe armă
Și iau pădurea-n curmeziș...

Măi! ce stau ochii să-mi privească!
Un vălmășeag de nemți luptau
Pe-o pajură împărătească...
Erau cîțiva de-o apărau,
Și mulți voiau să le-o răpească!
Ajută-mi, Doamne, să le-o iau!

Ca o dihanie turbată
M-arunc de-a valma peste ei!
Izbesc la mir trei inși deodată...
Dau iar, și mai turtesc vreo trei.
Hei, cînd să prind de veste, iată!...
Ia-i de-unde nu-s pe nemții mei.

Eu, haida-hai, cu steagu-n spate,
Pornesc la drum, cu pașii rari...
Ajung în lagăr pe-nserate...
Ce să-ți mai spun?... Și mici, și mari
Mă duseră cu-alai, fîrtate,
În cortul plin de ghinărari...

SALCÎMUL

Priveghiuri lungi de toamnă. În sfeşnic lumînarea
Se luptă-n întuneric, tot scăpătîndu-şi zarea,
Precum se luptă somnul cu jalea ce te-apasă
În liniştea ploioasă...

Deodată triste glasuri sporesc mocnita jale,
Bat fîlfăiri greoaie dasupra casei tale...
Se face iar tăcere... şi te străbat fiorii:
Ne lasă şi cucorii!

„Fugiţi, fugiţi departe, întîrziate stoluri,
Să nu v-apuce-n cîmpuri îngheţul de la poluri!...“
Suspină trist în urmă, foşnindu-şi frunza moartă,
Salcîmul de la poartă...

DORM VISURILE TALE...

Dorm visurile tale, cu tine dimpreună,
Şi-n sărbători nu-i nimeni, cuprins de duioşie,
O candelă s-aprindă pe groapa ta pustie,
O lacrimă să verse, o floare să depună!

În zori mai ciripeşte vreo pasăre pribeagă
Pe braţul crucei negre ce-ţi străjuie mormîntul,
Prin iarba mohorîtă cu şuier trece vîntul,
Şi multe spune dînsul cui ştie să-nţeleagă:

Că vremea noastră-i tristă şi plină de mizerii,
Dar alte generaţii pe urma ei veni-vor,
Din negura uitării cu drag ademeni-vor
Icoana ta, o, dulce şi trist bard[1] al durerii!

Cînd s-or preface-n ţernă acei ce te uitară,
Vei tresări din groapă, chemat la viaţă nouă:
Va picura din gene dumnezeiasca rouă
Şi-ţi va-nflori pe groapă eterna primăvară!

---

[1] În *Credinţe*, greşeală de tipar: *brad*.

CÎNTEC

Noapte, — noapte, iar mă laşi
    Singur pe cărări pustii,
Părăsit aceleiaşi
    Palide melancolii...

Stelele se sting acum,
    Roua picură pe flori:
Spune-mi, încotro să-ndrum
    Paşii mei rătăcitori?...

NUCUL

Acelaşi loc iubit umbreşti
Şi-un colţ de cer întreg cuprinzi,
Nuc falnic, strajă din poveşti,
Dasupra casei părinteşti
        Aceleaşi crăngi întinzi...

De veacuri fruntea nu ţi-o temi,
Ţii piept cînd vin furtuni năval —
O, de-ai putea să mai rechemi
La poala ta şi-acele vremi
        De trai patriarhal!

Acel şirag de mîndre veri
De cari mi-aduc aminte-abea,
Asemeni unor dragi păreri
Ce-au legănat în mîngăieri
        Copilăria mea...

O, de-ai putea să mai aduni
Alaiul de copii vioi
Ce-n horă se-nvîrteau nebuni
Şi toamna făureau cununi
        Din veştedele-ţi foi!

Dar unde-s brudnicii[1] copii
Şi unde-s rîsetele lor?...
Potecile-au rămas pustii
Şi-i năpădit de bălării
Pustiul din pridvor...

De mult s-au risipit şi-acei
Bătrîni ce-n umbră ţi-au stătut
La sfaturi cu părinţii mei,
Şi frunza ce-o călcară ei
Ţărînă s-a făcut!

Străjer măreţ, mai ţi-aminteşti?...
Tu singur, încă neînfrînt,
De-amar de ani adăposteşti
Ruina casei părinteşti
Pe care azi o cînt!

---

[1] *Brudnic* — nevîrstnic, necopt la minte.

FULGII

Zăceau priveliştele moarte
Sub cerul sur, în asfinţit,
Şi-abia mai auzeam departe
Un glas de crivăţ amorţit.

În mijlocul naturii mute
Eram eu singur călător:
Îmi aminteam de vremi trecute
Şi mă visam în viitor...

Iar din imperiul tăcerii
Se desprindeau fulgi mari de nea:
Cădeau încet, cădeau puzderii
În urma şi-naintea mea...

LA CULES

E ziua crucii azi — zi sfîntă!
E chef şi chiot prin podgorii,
Ici mustu-n cadă se frămîntă,
Ici trec glumind culegătorii:
Românii toţi cu voie bună
Cinstesc o datină străbună...

Sub nucul secular e hora,
Bătrîni, flăcăi, neveste, fete.
Străluce-n ochii tuturora
Văpaia veseliei bete —
Şi rîd şi se-nvîrtesc şi saltă
Învălmăşiţi toţi laolaltă!

Dar ce-i acolo? Ce minune?
Ce fug femeile şi ţipă? —
Începe lumea să s-adune
Din toate părţile-ntr-o clipă,
Aleargă ca la urs, grămadă,
Se-ndeasă, se-mbrîncesc să vadă...

Un satir mic, încins cu viţă,
S-a prins în horă fără veste,
Şi, behăind ca o căpriţă,

Dă spaima-n fete şi-n neveste,
Dar, pîn' să-l ia de scurt poporul,
A şters-o grabnic drăcuşorul...

Aieve-a fost ori numai şagă?
Întreabă toţi şi-ntreabă zarea.
Bătrînii doar îşi rîd în barbă:
Nu-i prinde-aşa uşor mirarea!
Ci mai vîrtos la chef se-ndeamnă:
„Copii! belşug şi spor înseamnă!“

BUNICA

Cu părul nins, cu ochii mici
Şi calzi de duioşie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori şi pînă-n seară;
Cu furca-n brîu, cu gîndul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la ţară...

Căta la noi aşa de blînd,
Senină şi tăcută;
Doar suspina din cînd în cînd
La amintirea vreunui gînd
Din viaţa ei trecută.

De cîte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea
Asemuind-o-n mintea mea
Duminecii preasfinte...

VISAZĂ CODRUL

— Un simbol —

Înfiorat din vreme-n vreme
De-o aiurire de furtună,
Bătrînul codru-n miez de noapte
Visază sub argint de lună
Şi, socotindu-şi, parcă, frunza
Nenumărată-n vis, răsună,
Însufleţit de mii de şoapte.

Sub vraja mîndrei nopţi de vară,
În ceasul tainei, cine ştie
Ce năluciri nu-i trec prin minte!
Ce fermecată feerie,
Eresuri şi minuni păgîne
Din sfînta lui copilărie
De care-abia-şi aduce-aminte...

De palidul păstor lunatic
Din ceaţa nopţilor tăcute
Îi sună-n vis ca o poveste...
Deodată-n urma unei ciute
Răsare-n luminiş Diana,
Şi-n adîncimi necunoscute
Se prăpădeşte fără veste...

Suspină apele sfioase
În fund de peşteri depărtate

Şi plîng în şipote sonore...
La pîndă, răzemaţi pe coate,
Stau satirii şi zic din naiuri;
Pe-alocuri, unde luna bate,
Uşoare nimfe saltă-n hore...

Convoi de umbre diafane
Plutind măreţ se risipeşte
Departe-n liniştea de mituri...
Dar ce blestem divin voieşte
Să rumpă farmecul visării?...
Ce vuiet surd se-nalţă, creşte,
Ameninţînd din răsărituri?...

Deodată-şi zguduie bătrînul
Din somn puternica-i coroană!
De plîns amar, de hohot jalnic
Huieşte antica poiană:
Călări pe cai sirepi, sălbatici,
Punîndu-i visele pe goană,
Vin barbarii-n potop năvalnic!

Şi clocoteşte codrul!...
Iată-l, se zbuciumă[1], se-ndoaie, geme,
Bătut de neagra vijelie...
Încearcă-n urmă multă vreme
Bătrînul uriaş s-adoarmă,
Şi-ncearcă-n van să-şi mai recheme
Trecutu-i plin de poezie!

...Tăcută azi în nopţi de vară
Pe luminişuri luna bate,
Dar nimfe nu mai saltă-n hore...
Şi-n fund de peşteri depărtate
Doar apele îngînă tainic
Legende vechi din vremi uitate
Şi plîng în şipote sonore...

---

[1] În *Poezii* (1908): *se zbucium*.

APA MORŢILOR

Cunoşti pe călătorul străin ce rătăceşte
Lăsat de-ai săi pieirii, pe căi necunoscute?...
Părăgini fără ţermuri se-ntind pustii şi mute,
Şi-adîncurile zării se tot îndepărtează,
Plutind ca nişte ape în arşiţa de-amiază.

El s-a răznit din ceată, şi-a alergat spre ele
Ca să-şi potoale setea ce-i mistuia[1] plămînii.
Zadarnic stăruiră în preajma[2] lui bătrînii:
N-a vrut să ţină samă de vorba-le-nţeleaptă
Că nu-i decît părere, şi moartea-n zări l-aşteaptă...

Tîrziu îşi vede-acuma nebuna rătăcire:
Puterea nu-l mai iartă s-ajungă pe tovarăşi
Şi n-o să mai se-ntoarcă pe veci de veci în ţară-şi:
Văzduhurile-albastru surîd nepăsătoare,
Jucînd voios dasupra drumeţului ce moare...

Cunoşti pe călătorul străin ce rătăceşte!...
Dorind să cucerească mirajul tău, Apollo,
Cîţi visători nu fură ademeniţi departe
De blestemata apă a morţilor, şi-acolo
Ca el căzură pradă iluziei deşarte!...

---

[1] În *Poezii* (1908), eroare de tipar: *mintuia* în loc de *mistuia*.
[2] Ibid., *prejma* în loc de *preajma*.

HAIDUCUL

Lumina aurie se cerne printre cetini.
Trecînd, ca o nălucă, în zarea din apus,
Haiducul rătăcește, cu flinta-n spate, dus:
În toată lumea largă el n-are alți prieteni
Decît copacii-n codru și nourii de sus.

Înfiorat de taina singurătății grele,
Străvechiul codru sună, foșnindu-și frunza rar...
Voinicul prinde-un zgomot venit dinspre hotar:
Își saltă dîrz podoaba de-alămuri și de-oțele,
Și ochii lui sălbateci străfulgerînd tresar.

Cum se ridică leul stăpîn într-o pustie
Și-așteaptă prada mîndru, cu nările în vînt,
Ca dintr-o săritură s-o culce la pămînt,
Haiducul clocotește de ură și mînie,
Și pieptul i se umflă, stînd să zbucnească-n cînt...

Dar din tufiș trei focuri vrăjmașe se descarcă, —
Un răcnet moare-n pieptul rănitului erou!
El vrea să se ridice și cade-n brînci din nou:
Din somn tresare codrul, rănit și dînsul, parcă,
Și urlă de durere, cu repetat ecou...

CÎNTEC VECHI

Codrule, stăpînule,
Codrule, bătrînule!
Mișcă-ți tu poienile
Și-ți ridică genele,
De privește pînă-n zare:
Nu s-arată șir de care,
Șir de care ferecate,
Scîrțîind împiedecate,
De-angarale-mpovărate,
De neferi încunjurate?...

Codrule, stăpînule,
Codrule, bătrînule!
Scutură-ți tu pletele
Să s-adune cetele:
Cetele haiducilor,
Spaimele răscrucilor,
Să răstoarne carăle,
Vînzolind covoarăle,
Să desfunde lăzile,
Să-și împartă prăzile...

FRUMOASA IRINĂ

La Curţile Nouă, din capăt de ţară,
Tremură din vîrfuri plopi cu frunza rară...
Nu ştiu: mîndrul soare străluci deodată,
Ori în prag frumoasa Irină s-arată?

În cosiţă-şi prinde garoafa-nflorită...
Pleacă la fîntînă şi vine zorită.
Şuieră mierliţa, strigă cucu-n leasă:
„Cucule, azi-noapte m-am visat mireasă..."

Pune jos oleacă albele cofiţe,
Scutură de rouă negrele-i cosiţe;
Cată peste umăr, inima-i îngheaţă:
Soarele pe dealuri s-a-nvălit în ceaţă...

Galbenă de spaimă vine-n fuga mare:
— Mamă! grea furtună ameninţă-n zare...
Negri ca păcatul nouri se ridică...
Inimioara toată mi-a-ngheţat de frică!

— Draga mamii, dragă! Vestea ta nu-i bună!
Nu-s nici nouri negri, nu-i nici grea furtună...
Ci păgînătatea într-acoace vine,
Ca să mi te ceară, Irino, pe tine...

Creşte-n zare goana pulberii stîrnite,
Zguduie pămîntul ropot de copite...
Aleargă prin casă bătrîna şi plînge,
Frumoasa Irină mînuţile-şi frînge:

— De-acu, mamă dulce, rămîi sănătoasă,
De te-a-mpins păcatul să mă faci frumoasă...
Fost-ar fi mai bine să mă-nghiţă iadul
Decît să mă vadă roabă Ţarigradul!...

...Spumegînd se bate Dunărea de maluri,
Caicul porneşte clătinat pe valuri,
Soarele preschimbă apele-i în sînge,
Frumoasa Irină se roagă şi plînge:

— Turcule, dă-mi drumul să mă-ntorc la mama,
Mi-am uitat pe masă salba şi năframa;
Mi-am lăsat acolo lada mea de zestre,
Şi-au rămas orfane florile-n ferestre...

Dunărea bătrînă curge tulburată,
Frumoasa Irină stă îngîndurată,
Şopotind se-ngînă valurile-n spume,
Parc-ar tot striga-o cineva pe nume...

„Nu-i seraiul vrednic tu să-i fii podoabă!
Nu-i vrednic sultanul să te facă roabă!..."
Soarele se stinge scăpătat pe dealuri,
Şi-a pierit frumoasa Irină sub valuri...

...Iar de-atunci bătrînii spun că-n locul unde
Şi-a găsit copila mîntuire-n unde,
Dunărea mi-aduce apă vecinic lină,
Ca să doarmă-n pace frumoasa Irină...

FUSUL

E linişte-n chilia bătrînei, şi-nserează...
Sub vatră ţîrîieşte un greier nestatornic,
Îşi leagănă-n perete tic-tacul vechiul ornic,
Se-ntunecă chilia şi iar se luminează,
Şi-aleargă fusul spornic...

Topită de veghere, bunica toarce, toarce,
Cu minţile p-aiurea, cătînd la foc pierdută...
Şi, ca purtat în umbră de-o mînă nevăzută,
Tot fuge-n cercuri fusul şi tot mai iute stoarce
Din caier lîna mută...

Mîhnită stă Preasfînta sub candela de pază,
Se iroseşte-n aer cucernic busuiocul;
Pe vatră luptă-n umbră mocnit şi vînăt focul,
Înstreinatul greier sub vatră aiurează,
Schimbînd într-una locul.

Şi, ca-ntr-o vrajă, fusul se-nvîrte şi suspină...
Amurgu-ncet îşi cerne cenuşa obosită...
Bunica-ngîndurată zăreşte ca prin sită
Trecînd pe dinainte-i o viaţă în ruină
Şi-o lume părăsită...

NOVĂCEŞTII

La orînda-mpărătească
De la marginea pieţii
Vezi lumină printre loduri
Pînă-n faptul dimineţii;
Venetici din lumea toată
Fac popas acolo sara...
Dairaua se mărită
Cu cimpoiul şi ghitara...

Trei voinici ficiori de lele
Tăbărît-au pe-nserate;
Dairaua cu cimpoiul
Şi ghitara tac speriate...
Ţarigradul mi s-ascunde
Îngrozit, iar împăratul
Dă poruncă să-ntărească
Straja peste tot palatul...

Forfotesc iscoade multe
Ca să afle, să scornească:
Cine-s preaciudaţii oaspeţi
De la crîşma-mpărătească?
Pasămite să-i întrebe
Nu cutează nici un crainic...
Gîfăind se-ntoarce-n goană
La palat trimisul tainic:

— Înălţate împărate!
La Agniţa crîşmăreasa,
Trei străini descălicară
Şi de-abia-i încape casa,
Ca-ntr-un fund dogit de clopot
Tună-n gura lor cuvîntul,
Şi pe unde calcă dînşii
Se cutremură pămîntul!

După mese s-aşezară
Cîteşitrei şi, largi în spete,
Între umeri fiecare
A cuprins cîte-un părete.
Nouă buţi de vin goliră,
Şi-ncă tot mai cer să beie,
Iar Agniţa crîşmăriţa
N-are vin să le mai deie!

— Duce-vă-ţi pe loc de-i spuneţi
Să le-aducă băutură
Şi-i plătesc eu cît o face,
Cu asupra de măsură.
Doar aceia-s chiar Novacii,
Căpitani vestiţi în ţară:
Oastea mea fără de număr
N-ar putea să-i scoat-afară!...

DE CÎNTECE PARISU-I PLIN...

De cîntece Parisu-i plin
Ca marea de sirene,
Şi nu mai pleacă cei ce vin
Pe ţărmul mîndrei Sene.

La Napoli, grădinele
Nu ştiu ce e zăpada,
Şi-n golfuri mandolinele
Îngînă serenada.

Suspină ţitera-n Tirol
Cînd în tăcerea sfîntă
Vreun orb moşneag în capul gol
Pe prispă stă şi cîntă.

Zănatec ţipăt de viori
E-n veselele ciarde,
Cîntarea asta-ţi dă fiori
Şi tremură, şi arde...

Dar creadă cine cum o vrea,
Cum crede să-şi aleagă;
Nu-s doine ca în ţara mea
Pe lumea asta-ntreagă!

MI-E DOR

Mi-e dor de munţi ... de Caraimanul
Pe veci acoperit de nor.
Mi-e dor de freamăt lin de brazi,
De murmur tainic de izvor,
Mi-e dor de tine azi!

Mi-e dor de toaca din vecernii
Şi de tălăngi, de verde plai,
De jalnic fluier de păstor,
De mîndru port, de dulce grai, —
Mi-e dor de tine, dor...

CRONICARII

Cînd mă cuprinde dor adînc de ţară
Şi n-am pe nimeni să-mi potoale dorul,
Iau cartea unde curge sfînt izvorul
De-nţelepciune şi tărie rară...

Citesc, iar gîndu-mi îşi întoarce zborul
Spre vremi de bărbăţie legendară,
De greu război şi de robie-amară;
Şi sufer, şi mă bucur cu poporul.

Îmi cîntă jalnic rostul nestatornic
Al tuturor măririlor din lume
Miron Costin, vestitul mare vornic;

Boier de ţară, bunul Ion Niculce,
Oftînd, strecoară printre lacrimi glume
Din zile vechi, şi-n grai nespus de dulce!

BOIERII

Azi Curtea Veche e ruină goală...
În cimitir zac negre cruci crăpate,
Cu slove-adînci, chirilice, săpate,
Doar vîntul nopții-n ierburi dă răscoală!

Cînd însă-n turlă ceasul tainei bate,
De prin morminte umbre mari se scoală!
În șoapte, pe furiș, vin toate-n sală
Și țin divan subt bolțile surpate.

Boieri bătrîni de-acuma două veacuri,
Ei pun la cale treburile țării;
Vor să trimită cărți de jalbă Porții...

Din răsărit, prin albele ceardacuri,
În casa unde tăinuiesc boierii
Crai-nou pătrunde ca un sol al morții...

LĂUTARUL

Vestit era odată lăutarul!
La zile mari, bătrîna-i alăută
De cîte ori cu galbeni fu umplută
Și-n loc de vin cu aur plin paharul.

N-a fost o nuntă fără el făcută:
Îl prețuia vlădica și plugarul...
Azi n-a rămas pe fund decît amarul, —
Trist și-amintește gloria trecută...

Uitată doarme-a doinelor comoară
De-un sfert de veac, în vechea lui vioară
Ce-a desfătat o lume-n tinerețe!...

Să-ți povestească el ce mari ospețe,
Ce mîndre nunți, ce luminate fețe
Văzură ochii săi odinioară...

RĂZMIRIŢA

Frînturi de oaste-aleargă pe-apucate.
Ard satele... Departe se năzare
Un greu convoi cu strigăt de pierzare
Prin pîlcuri lungi de praf întunecate.

Catîri cu saci de bani, întregi bazare
De-arginturi, scule, repede-ncărcate,
Chervane vechi, căruţe cu bucate
Se duc spre munţi şi curg mereu din zare.

Sînt mari averi domneşti, strînsoarea, rodul
Atîtor lacrimi şi sudori cumplite —
Se zguduie pe stîlpii şubrezi podul...

Străinătatea lacomă le înghite...
Năuc se uită-n urma lor norodul —
Plîng la răspîntii mame despletite!

REÎNVIERE

I

Plutesc în aer glasuri fermecate,
Vestindu-mi pretutindeni primăvara!
Văzduhul scînteiază sub povara
Mărgăritarelor din cer picate...

Fugiţi departe, griji întunecate!
Vreau să trăiesc din zori şi pînă seara
Şi vreau să cînt! Vreau să mă-mbăt de para
Eternă a iubirii nesecate.

Ca ciocîrlia ce-n văzduh s-avîntă,
Şi-acolo-n cer se leagănă şi cîntă
Pîn' ce-ameţeşte iar, căzînd pe lanuri;

Aşa,-n pornirea sfintelor elanuri
Se-nalţă sufletu-mi spre tine, Soare!
Şi cade iar din slăvi ameţitoare...

II

Iubesc, şi-mi pare că-i întîia oară!
Un tainic dor de viaţă mă îmbie.

Simt inima bătîndu-mi tot mai vie
Atunci cînd eu credeam că vrea să moară.

Uimit, dezgrop din suflet o comoară
Ce-ar fi pierit cu mine-n veșnicie;
Natura-ntreagă astăzi reînvie,
Mai falnică decît odinioară...

Veghează în noi porniri de viață nouă
Și nici nu știm cum izbucnesc deodată
Din depărtate-ascunse-adînci izvoare...

De-acum pot chiar să mor... Nu-mi fuse oare
Cea mai înaltă fericire dată?...
Puteri dumnezeiești, osana vouă!

ADIO

Aleargă trenul, zi și noapte-aleargă!
Prin gări o clipă gîfîind petrece.
N-așteaptă multă vreme semn să plece,
Și chiotă, și-i gata iar să meargă!

Lung șuieră cînd preste poduri trece...
Carpații prind în zare să se șteargă...
Ce-i pasă lui?... Mă duce-n lumea largă!
Nici zmeul din poveste nu-l întrece.

Măreţul soare joacă printre nouri...
Sub ochii mei fug șiruri de tablouri:
Cîmpii, și văi, și munți, și ape iară...

Ah, zi și noapte zboară, zboară trenul,
Tot repetînd în ropot viu refrenul:
„Adio dar! Adio, dragă țară!“

ÎN TREACĂT

Pe țărm, acolo, mică și curată,
O casă cu ferești strălucitoare...
În glastre rîde floare lîngă floare,
Iar printre flori un alb profil s-arată...

Căpșorul blond întraurit de soare
Se razemă de mîna dalbă... Iată!
Doi vineți ochi în suflet mă săgeată:
Să fie numai o părere oare?

Mi s-a părut că-mi povesteau o rugă...
O sărutare le trimit din fugă,
Căci trenul zboară iar, bătu-l-ar focul!

Stau trist la geam... Departe-n văi se pierde
Căsuța albă cu podoaba-i verde...
...Și poate-acolo m-aștepta norocul!

DIN PARIS

Visez. Încet se face dimineață...
Sus, din mansarda — cuib de rîndunică —
Proptit de geam, mă uit în jos cu frică
La uriașul adormit sub ceață.

În purpur mîndrul soare se ridică,
Luteției i-azvîrle raze-n față!
Ceas neuitat! Priveliște măreață!
Aș vrea să zbor prin ferestruia mică...

Parisu-ntreg îmi cîntă la picioare.
Și nu e vis. Trăiesc. Biruitoare
Se redeșteaptă simțurile-n mine...

Ca fluture gonit din floare-n floare,
Alerg pe străzi, voios... În seri senine
Stau de povești cu stelele vecine...

II

Vuiesc trăsuri, tramvaie, trenuri, care
Se-ncrucișează-n sus și-n jos. Drumeții —
Năluci — aleargă ca năvala ceții
Pe bulevarde-n veșnică mișcare.

Luminile răsar prin galantare.
În praf de aur, din adîncul pieții,
De pretutindenea beția vieții
Înalță zgomotoasele-i altare.

Mă cred pierdut. În juru-mi, rîs și glume,
Și cîntece, și lume peste lume!
Visez că-not pe-un ocean în spume.

Căci curge-n clocot din ateliere
Potopul viu al gloatei uvriere
În vastele Parisului artere...

FARNIENTE

Pe luncă sună coasa; jos, pe vale,
Copii fac larmă, rîd, se iau la trîntă:
Pe creangă vesel un florinte-mi cîntă...
Ce dulce-i glasul ciripirii sale!

Din popușoi un iepur sare-n cale:
Seninul zilei oare nu-l încîntă?
Un foșnet lin de frunze-l înspăimîntă
Și fuge — parcă cerul se prăvale!...

Albine fierb; lăcuste, greieri saltă;
Țînțari se bat; fug fluturi albi departe...
Bondarul singur zice ca din carte...

Eu însă zac pierdut în iarba-naltă,
Privind, cu ochii beți de poezie,
A cerului albastră-mpărăție!

SECERIŞUL

Cîmpiile ţin astăzi sărbătoare!
Prin holde coapte, fetele grăbite
Înoată pîn' la brîu, împodobite
Cu roşu mac şi vinete cicoare...

Huieşte secera fulgerătoare...
Bat mii de raze-n feţe dogorite.
Uşor se-nclină spicele-aurite,
Cad snopii-n şir... Cîntaţi, secerătoare!

Se clatină, lung ţipă subt povară
Căruţele pe drumul alb de ţară;
Pocnind din bice, hăulesc flăcăii.

Apusul joacă într-un potop de pară:
Se duce craiul zilelor de vară
Spre alte lumi, departe-n fundul văii...

HAIDUCUL

Uşoare neguri cresc din porumbişte
Şi arde viu luceafăru-n tărie...
Izvoarele în liniştea pustie
Îşi tînguie eterna lor restrişte.

Dar brazii stau încremeniţi ca nişte
Oşteni în şir, visînd o bătălie...
Un vînt uşor şi somnoros adie
Şi-n codru prinde frunza să se mişte...

Mierloiul sprinten şuieră o clipă;
Un sturz ştrengar îngîn-o turturică;
Vestind noroc, departe cîntă cucul...

Ce mîndră sărbătoare se-nfiripă!
Doinind din frunză vesel, pe potică,
Se duce-n sus, prin aluniş, haiducul...

CĂTRĂ TINERII POEŢI

— 1901 —

I

Întunecată-i steaua ţării noastre...
Înstrăinaţi trăim în zile grele,
Şi viitorul — plin de semne rele —
Vesteşte lacrămi numai — şi dezastre...

Spre voi se-ndreaptă glasul rugii mele,
Fraţi cîntăreţi! Sus inimele voastre,
Poeţi pierduţi prin nori şi-n zări albastre
Ce nu visaţi decît la flori şi stele...

Nu osteniţi, ca-n asfinţit de seară,
Ci — treji la mîndrul sunet de fanfară —
Veniţi cu suflet şi cu voie bună

Spre soarele ce-i gata să răsară,
Să înălţăm iar flamura străbună
A dragostei de lege şi de ţară!

II

Cîntaţi umbriţi de-a flamurei aripă
Sub care uriaşi bătrîni luptară!
Au n-auziţi pe-ntinsele hotare
Ce jalnic paseri mari de pradă ţipă?

Şi nu vedeţi ce nouri se-nălţară?...
Grea vijelie-n fiecare clipă
Ne spulberă comorile-n risipă —
Chiar sfînta noastră doină stă să piară!

Copii răzleţi ai mîndrei noastre naţii!
De mai trăieşte-n voi simţire vie,
Veniţi atunci şi vă cunoaşteţi fraţii!

Sădiţi în inimi vechea bărbăţie,
Avînturi mari, eterne aspiraţii...
Şi numele pe veci sfinţit vă fie!

III

Eu nu-s decît un singur glas din satul
Pierdut în noapte... Numai o fiinţă
Din miile ce-aşteaptă-n suferinţă —
Dar va veni odată mult-visatul!

Veni-va — şi cîntări de biruinţă
Vor izbucni de-a lungul şi de-a latul,
Din munţi şi văi gonind pe Necuratul
Ce vrea să stingă-n voi orice credinţă!

Eu nu-s decît un sol — eu sunt drumeţul
Grăbit — şi noaptea înapoi mă cere...
Sunt flacăra pe care-o poartă vîntul,

Dar trebuie să vină cîntăreţul!
El va slăvi măreaţa Înviere:
Veniţi cu toţii să vestim cuvîntul!...

PINTEA

I

Spun poveşti minuni destule
Despre Pintea Năzdrăvanul,
Spaima-ntunecatei cetini
Ce-mpresoară Caraimanul.
Mari isprăvi de vitejie,
Cunoscute poate vouă. —
Ascultaţi acu la mine,
Să vă spun şi eu vreo două...

Pintea, fraged copilandru,
La ciobani intrase slugă
Şi-l muncea într-una gîndul
Cum ar face el să fugă:
Bacii lacomi nu o dată
Mi-l lipseau de prînz ori cină,
Şi-l certau apoi în pilde,
Ca să-i caute pricină...

Într-o zi, umblînd cu turma,
Întîlneşte-n cale-o zînă:
— Bună vremea, măi voinice!
— Bună inima, stăpînă!
— Spune-mi mie ce te doare
Şi de ce eşti trist la faţă?

Poate eu voi fi în stare
Să-ţi ajut cu vreo povaţă...

Pintea stă prostit şi rîde...
Ce să-i zică?... Ce să-i ceară?
Mai nu crede, mai se-ndeamnă
Şi răspunde-aşa,-ntr-o doară:
— Dă-mi putere, sfîntă zînă,
Ca să-i bat pe toţi ciobanii!
I-aş snopi numai o dată,
De m-ar pomeni cu anii!...

— Dacă vrei să prinzi putere,
Du-te, Pinteo, de te scaldă
Colo-n iezer unde apa
E ca laptele de caldă...
Crişu lui! Nici mai aşteaptă
Altă vorbă de la zînă,
Face cum i-a fost porunca
Şi se-ntoarce glonţ la stînă...

Însă cînd ajunge-acolo,
Stă la gînduri şi se miră:
Ori crescuse el pe cale,
Ori ciobanii se chirciră!
Cu pitici aşa nevolnici
Tocmai el să-şi puie mintea?
Milă-i fu ca să-i mai bată,
Şi-a plecat în lume Pintea!...

II

Rătăcea acu prin codri,
Uluit de bucurie,
Şi, copil fără de grijă,
Dă să-şi facă jucărie.
Patru doage îşi alege,

Le-ntocmeşte, le-ncleiază:
Fluier cu răsunet mîndru
Astfel îşi întruchipează.

Cu picioarele-atîrnate
În văzduh, cum s-aşezase
Tocmai sus de tot, pe culmea
Unei stînci prăpăstioase,
Doamne, cînd la gură duce
Tulnicul întîia oară!...
Munţii clatenă din vîrfuri,
Codrii negri se-nfioară...

Ca purtaţi de vijelie,
Valvîrtej aleargă norii,
Şi din bolţile tăriei
Cad străfulgeraţi prigorii;
Apele se-ndeasă-n ropot,
Tulburate preste prunduri,
Neguri tresărind se-nalţă
Din prăpăstii fără funduri!

Însă Pintea cîntă, cîntă!...
Tot mai mult cîntarea-i place,
Pînă ce din ceaţă zarea
Prinde-ncet a se desface,
Iar cînd soarele deodată
Lumină tăria-ntreagă,
Colo-n plaiuri depărtate
Ce să vezi, măi frate dragă!

Nouă sate risipite
Peste-ntinderile zării
Se-nvîrteau voios în horă

După sunetul cîntării.
Ţupăiau bătrîni şi tineri...
Poate c-ar juca ş-acuma
Dacă Pintea Năzdrăvanul
S-ar fi întrecut cu gluma!

ÎN PARC

Ieri am găsit pe banca solitară
Din parc un biet mănunchi de flori trecute...
Sărmane flori! Ce mîini necunoscute
V-au strîns la piept şi-apoi vă aruncară?

La ce-ntîlnire mărturii tăcute
Mi-aţi fost? Ce ochi cuminţi ori plini de pară,
Privind la voi cu drag, se bucurară
Şi v-au uitat apoi aşa de iute?...

Săltau atîţia fluturi pe cîmpie
Cînd străluceaţi în roua dimineţii...
Ce v-aţi făcut mireasma timpurie?...

Ce triste-mi staţi acuma, şi zdrobite!
Nu vreau să plîng... O clipă-i visul vieţii...
Flori veştede, flori moarte, flori iubite!...

TOAMNĂ

Te uită, frunza pică irosită,
Şi vîntul geme prohodind departe!
Puţină vreme încă ne desparte
De iarna tristă, prea curînd sosită!...

Ca un palat pustiu, cu geamuri sparte,
Pădurea noastră tace părăsită:
Eu singur cînt cu vocea obosită
Şi trec prin încăperile-i deşarte...

S-au dus privighetorile măiestre;
Pustiu e cuibul blîndei turturele...
Ah, unde-i şuierul mierliţei sure?

Pierdut din stolul mîndrei lor orchestre,
Ce trist răsună cînturile mele
În liniştea adîncă din pădure...

POEZIA

Te văd trecînd... Dar nu mai porţi brăţară,
Nici diadem, nici straie orbitoare...
Ci tristă-n şalul vechi de cerşetoare,
Averea ta întreagă e-o ghitară.

Războinici mari pe vremuri te-nălţară,
Tu le-mpleteai cununi nepieritoare;
În veacul nostru cine-ţi smulge-o floare?
Gonită rătăceşti din ţară-n ţară...

Pe drumuri, în surghiun, te-apucă sara;
Dormi prin ruini, drept căpătîi — ghitara,
Iar ziua cînţi în uşi de cafenele...

Aprinzi în muritori simţiri rebele,
Tu, care-i desfătai cu ambrozie,
Sărmană, urgisită Poezie!...

DE URÎT

Aici sunt flori. S-or veşteji şi-aceste,
Cum alte multe-n şir se veştejiră...
Aceasta-i scrisa florilor: resfiră
Miresme dulci, şi mor fără de veste.

Voi mă-ntrebaţi — şi vorba nu mă miră —
Mănunchiul mîndru pentru cine este?
Iubesc o Viorică din poveste,
Şi ei îi cumpăr flori şi-i zic din liră.

Visez, în ceasuri de melancolie,
Că vine-ncet, s-aşază lîngă mine,
Şoptindu-mi basme, cîntece, secrete...

Ştiu bine eu că e o nebunie,
Şi tot aştept, şi dînsa nu mai vine...
Mi-alung urîtul făurind sonete...

ÎN ATELIER

Îți mai aduci aminte tu, iubite,
De-acele vremi?... Ce repede zburară
În larma din cetatea legendară
A Luvrului cu ziduri înnegrite!

Plecați de mult din depărtata țară,
Străini de goana vieții felurite,
Ah! cîte vise-albastre și-aurite
Ne făuream din fumul de țigară...

Giganticul Paris urla departe...
Eu — răsfoiam pe canapea vreo carte;
Tu — zugrăveai povești orientale...

Iar cînd amurgu-și împînzea misterul,
Umplînd cu joc de umbre-atelierul,
Grăiam încet de vremi patriarhale...

STEAUA

Străluce sus așa tăcută
Și parcă, izvorînd scîntei,
Vrea să pătrundă printre storuri...
Ah, cîte visuri, cîte doruri
Încred în taina ei!

Ca un prietin de departe,
Departe-n veci, și-n veci străin,
Stau și-o pîndesc în fapt de sară
La geam acolo să-mi răsară,
Senină din senin...

UN CÎNTEC

O, mamă, dulce mamă...
EMINESCU

Aud un cîntec. Vine de departe,
Adus de vîntul serii, şi mă cheamă...
Nu-i plîns de fluier, nu-i suspin de-aramă,
Nici glas de om... E dincolo de moarte...

Sunt alte lumi de care nu-mi dau samă,
Viază-n noi, trăiesc în altă parte?
Ah, nu-s iluzii, nu-s păreri deşarte!
E doina ta cea dulce, dulce mamă!...

E vocea ta... Mă strigă cîteodată
De sus, de-acolo unde nu-i durere
Şi unde toţi ne-om întîlni odată...

— De ce se zbate pieptu-mi cu putere?...
Vai, ce-ntuneric s-a făcut deodată
În jurul meu. — ce groaznică tăcere!

DE SĂRBĂTORI

Afară-i noapte neagră; vijelie...
Se tînguieşte vîntul prin cotloane:
Adoarme-acum, ca un copil cu toane,
Acum porneşte iar, plin de mînie.

Eu stau la foc, trudit de insomnie,
Ascult cum bate ploaia în obloane;
Visez... şi-n vis mă cheamă dragi icoane
Din ţara Doinei, dulcea Românie!

Văd copilaşi pe uliţele ninse
Umblînd cu steaua şi cu Moş-Ajunul
Şi-aud departe-un cor de glasuri stinse...

Aş vrea s-alerg spre ei, să-i strîng în braţe,
Să-i dăruiesc... dar nu mai e nici unul...
Şi-o lacrimă mi-alunecă pe faţă...

DEDICAȚIE

M-apropiu din nou de dumbrava cea sfîntă,
Să cad în genuchi la străvechiul altar.
O dragoste veche din nou mă frămîntă:
Îmi freamătă frunza, iar apele-mi cîntă,
Și toate ca-n vis îmi apar.

Ah, iar sunt copilul nebun de-altădată!
O floare, un flutur m-oprește din mers.
Tot gîndul mi-e farmec, simțirea mi-e beată,
Căci inima iarăși pornește să-mi bată,
Și bate-n cadență de vers!

PASTELURI

I

E secetă, și de căldură
Pe cîmp porumbul se usucă,
Mor vitele în bătătură,
Și norii vin... ca să se ducă...

Prin sat aleargă paparude,
Țăranca apă le azvîrle:
Își scutur' pletele lor ude
Și-s goale ca niște șopîrle...

Țăranii-n cîrciumă s-adună;
Pe cîmp abia se mișc-o turmă,
Tînguitor talanga sună —
Ciobanul a rămas în urmă,

Cu cotul răzemat în bîtă,
El cată dus în depărtare,
Dar seceta posomorîtă
Se-ntinde fără de hotare...

II

Prin sat aleargă paparude
Și se-nvîrtesc în danț vioaie:

Își scutur' pletele lor ude,
Cîntînd descîntece de ploaie.

Un uliu sus, deasupra noastră,
Din aripi bate ostenit,
Pierdut în liniștea albastră
A cerului nemărginit.

Nori albi din zare se ridică —
Par minunate jucării;
Se-nșiră, se desprind, se strică
În praf de raze aurii...

III

Tresari din somn... Ce harmalaie!
Țigani cu șatra— ce mai vrei?
În car, sub rogojina spartă,
Fumează, cîntă, rîd femei...

O droaie de copii în zdrențe
Fac roată, și se bat, și sar...
Dulăi bătrîni, cu limba scoasă,
Merg serioși pe lîngă car...

Se depărtează caravana...
De praf, abia o mai zăresc...
Cîmpia ațipește iarăși,
Doar greierii mai țîrăiesc...

IV

Printre mii de șatre albe
Vezi fanare în amurg,
Și prin pulberea de aur
Oamenii pe uliți curg.

Uruie trăsuri și care,
Tobe, trîmbițe răsună;
Un balon scăpat se-nalță,
Dus de vînt, jucînd în lună...

Vine-un călăreț în goană,
Sar lătrînd în drum dulăii,
Rîd suratele gătite,
Mînă-n mînă cu flăcăii;

Și mi-e drag să merg cu dînșii,
Să-i privesc și să-i ascult:
Lume veselă ca astăzi
N-am mai pomenit de mult!

La ovrei, în colț, e cîntec:
Joacă un băiat c-o fată,
Țupăind, bătînd din palme,
Căci a lor e lumea toată!...

V

Coboară seara pe cîmpie...
Pe drum pustiu, un car cu boi
Se leagănă încet, departe...
Cresc nori de pulbere-napoi.

În car, îngînă cărăușul
Un cîntec vechi și trist nespus,
Ca o poveste-ntunecată
A veacurilor ce-au apus...

Și, cum se pierde-n umbra serii,
Mă-ntreb pe gînduri adîncit:
„Vă răsări cîndva și steaua
Acestui neam nenorocit?..."

VI

Trece-n sus, pe plai în sus,
Un voinic pe-un murg călare.
Înapoi se uită dus
Peste mîndrele hotare...

Dus el cată spre Ardeal,
Unde-o turlă-n fund străluce;
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abia-l mai duce...

Neguri de brădet se-ntind...
Turla-n văi de mult e ștearsă.
Dar voinicul pribegind
Tot mai ține fața-ntoarsă...

VII

Pe cîmpie nici un zgomot.
Din oraș abia străbate
Ca un murmur lin de-albine
Larma vieții zbuciumate.

Jos, la tabără, s-aude
Glas întîrziat de goarnă,
Cîțiva călărași cu schimbul
De la sate se întoarnă.

Plini de praf, rupți de-oboseală,
Legănați pe cai agale,
Trec pe drum ca niște umbre
Și doinesc încet de jale...

Nici un zvon apoi. Pustiul
Peste dealuri se întinde.
Cîte-o stea clătinătoare
Candela-n văzduh și-aprinde...

CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Înfloresc grădinele,
Ceru-i ca oglinda;
Prin livezi albinele
Și-au pornit colinda...

Cîntă ciocîrliile
Imn de veselie;
Fluturii cu miile
Joacă pe cîmpie.

Joacă fete și băieți
Hora-n bătătură —
Ah, de ce n-am zece vieți
Să te cînt, Natură!

CÎNTECE

I

Singurel ca un haiduc,
În surghiun ca norul,
Cată mîine să mă duc
Şi să-mi las odorul.

Mîine plec în zori de zi...
Însă pînă mîne,
Vino mai aproape, — zi
Doina mea, stăpîne!

Doina cu păstorul cînd
Prăpădise turma
Şi se duce tot cîntînd
Ca să-şi piardă urma...

II

Nu mai sunt pe luncă flori,
Văile-s deşarte,
Ţipă cîrduri de cocori
Pribegind departe!

Şi văzduhul s-a-nnorat,
Ninge sus la munte —
Trec pe vale, la iernat,
Turmele mărunte...

Plîng tilingi, tălăngi răspund,
Soarele apune, —
Glas de bucium sună-n fund
Ca o rugăciune...

III

Boii stau în jug supuşi,
Gata de plecare;
Necăjiţii cărăuşi
Merg pe lîngă care...

„Hăis şi cea!“ — gem sub poveri
Carele greoaie;
Ieri ca azi, şi azi ca ieri;
Frig, şi vînt, şi ploaie...

Drumul e glodos şi greu,
Negura se lasă:
„Ştie bunul Dumnezeu
De-om ajunge-acasă!...“

IV

Dragă codrule, te las...
Plec pe căi străine...
Chezăşie mi-a rămas
Inima la tine.

Tu m-ai învățat să cînt
Din copilărie,
Și de-atunci n-am pe pămînt
Altă bucurie!...

V

Bate vînt din răsărit,
Veste neagră mi-a venit
Că la temniță-n Bălgrad
Sunt trei frați de spînzurat...
(Cîntec vechi)

Stau la Bălgrad trei fîrtați,
Stau în închisoare:
Mîine-n zori sunt așteptați
De spînzurătoare...

— Domnule, măria-ta,
Cel dintîi oftează,
Bun ai fi de-ai aștepta
Pînă mîini de-amează...

Pînă maica mi-o veni,
Nu mă du la moarte,
Că de-acas-abia porni
Și-i bătrînă foarte!

— Domnule, măria-ta,
Zice altul iară,
Bun ai fi de-ai aștepta
Pînă mîini pe sară...

Am nevastă, copilaș;
Lung e drumul foarte;
Pînă intră în oraș,
Nu mă du la moarte!...

Cel din urmă-i asculta,
Împăcat cu toate:
— Domnule, măria-ta,
Iartă-i, de se poate!

Ci de mine nu-ntreba:
Mie mi-e totuna,
Mai vedea-voi mîini ori ba
Soarele și luna!...

N-o să-mi plîngă la mormînt
Maica ori nevasta,
Că străin am fost și sunt
Eu pe lumea asta!

Numai cu o fată-n sat
M-am iubit o vară, —
Dar și-aceea m-a lăsat
Și mi-o măritară...

LEBĂDA

Doarme tainica grădină,
Și departe, -asemeni unei
Bărci de-argint rătăcitoare,
Dusă lin de unda mută,
Numai lebăda se mișcă
În singurătatea lunei,
Singură purtînd solie
Dintr-o lume dispărută.

Mîndra apelor crăiasă
Lunecă-n mișcări încete,
Și vîslind la întîmplare,
Dată visurilor pradă,
Leagănă pe-oglinda apei
Basmul vechi al unei fete
De-mpărat, mireasă tristă
În vesmîntu-i de zăpadă.

Și cum își înclină gîtul
De omăt și trece printre
Umbrele de sălcii triste,
Ea visează-ntotdeauna
Că palatele-i de aur
Porțile-i deschid să intre
În iatacurile mîndre
Unde luminează luna...

Astfel toată noaptea-și poartă
Palida-i melancolie,
Lunecînd rătăcitoare,
Pradă visurilor dată...
Dorm palatele de aur
Scufundate pe vecie...
Tainic stuful doar suspină
Lîngă țărm: „A fost odată..."

NĂFRAMA

— Bate murgul din picior la scară,
Sforăie și bate din picior;
Mîngîie-l, că-i cea din urmă oară:
Pentru domn și țară
Merg să lupt, și-n luptă, poate, mor.

De-i zări trei picături de sînge
Pe năframa ce ți-o las în dar,
Nu te zbate, mîinile nu-ți frînge,
Dragă, nici nu plînge,
Dar să nu m-aștepți, că e-n zadar!

Astfel zise-n ceasul de plecare,
Plin de jale, mîndrul luptător.
Glas de trîmbiți răsuna în zare...
Înc-o sărutare,
Și pieri sub geana unui nor.

Însă umbra gingașei fecioare
Multă vreme stăruiește-n prag.
Stă și cată dusă cum dispare
Pulberea în zare,
Însoțind pe cel plecat sub steag.

La fereastră stă, privind cu teamă,
Așteptînd pe cel plecat sub stea.
Dar din ceasul cînd băgă de seamă
Semnul pe năframă,
N-a mai vrut la geam și-n prag să stea.

Nu țipă, nici mîinile nu-și frînse,
Nici nu spuse-o vorbă nimărui,
Nime n-o văzu cu gene plînse...
Ceas cu ceas se stînse,
Ca un crin... s-a stîns de dorul lui.

MELANCOLIEI

Ce timpuriu m-ai cucerit, iubită
Melancolie, credincioasă soră!
Era într-o duminecă-nflorită,
Şi satul tot, devale, strîns la horă...

M-am dus şi eu. La vesela serbare
Priveam aşa pierdut, şi-ntîia oară
În sufletu-mi simţii cum se strecoară
Fiorul tău de dulce întristare.

Înstrăinat de-atîta veselie,
Am căutat singurătatea-n cetini...
Atunci te-am cunoscut, melancolie,
Şi, vezi, de-atunci rămas-am buni prieteni...

FÎNTÎNA VRĂJITĂ

Jos, la fîntîna dintre plopi,
Descînt-o vrăjitoare.
Se umflă apa — joacă stropi
În scăpătat de soare.
Se umflă apa, scade iar,
Şi parcă vrea să fiarbă,
Se-ndoaie plopii şi tresar,
Vrăjiţi de hîda oarbă.

Şi tot şoptind, şi tot vrăjind,
Aruncă bobii-n sită,
Se-ndoaie plopii vîjăind,
Şi noaptea e sosită.
Şi tot vrăjind, şi tot şoptind,
Ea face-un semn cu mîna —
Din plopi foi moarte se desprind
Şi clocote fîntîna.

Legate-s apele de-acum,
Ea-n umbră stă şi-aşteaptă.
Un călăreţ trudit de drum
Spre cei doi plopi se-ndreaptă.
Spre gura însetată el
Găleata o apleacă,
Bea apa descîntată el,
S-aruncă-n şea şi pleacă.

Dar nici doi paşi nu face-n drum,
Stă roibul, sforăieşte,
Şi două braţe-l prind acum
Pe călăreţ în cleşte.
Se apără cu suflet stîns,
Şi luptă, şi se zbate,
Dar vrăjitoarea-l ţine strîns
Şi-i călăreşte-n spate.

Cu pintenii el bate-n cal,
Stă zările să soarbă,
Pădure, holde, vale, deal
Se pierd în noaptea oarbă.
Şi-n zori de zi au fost găsiţi
Acolo, la fîntînă,
Şi cal, şi călăreţ zdrobiţi
De goana cea păgînă. —

Voi, fetelor, şi voi, feciori,
La apă cînd v-eţi duce,
Suflaţi asupră-i de trei ori
Şi faceţi sfînta cruce,
Căci la fîntîna dintre plopi
Stă baba blestemată,
Şi nu dezleagă zece popi
Ce leagă ea o dată!

SĂRBĂTOARE

Duminică, — se face dimineaţă.
Pe ulicioara ninsă şi plină de-ntuneric
Doar crivăţul, unchieşul cel nebun,
Îşi face mendrele şi zburdă-n voie,
Tot grămădind zăpadă
În dreptul ferestruiei mici
Ca s-o astupe.
Dar ferestruia licăreşte vesel
Şi nu se lasă stinsă.

Acolo stă cizmarul meu.
Cu ochelarii vechi pe nas,
El bate cuie la lumina lămpii,
Iar meşteriţa răscoleşte focul.
Dar unde-i ucenicul?
Hei, întrebaţi voi crivăţul ce joacă
Şi suflă, nu se-ncurcă:
Pe ulicioara ninsă
De-un ceas se luptă amîndoi
Ca să dezgroape din zăpadă
Un coş înnămolit.

Cizmarul mormăie un cîntec
Bisericesc, pe nas.
Nevasta lui deretică prin casă,
Şi uşa se deschide mare.

Copilul intră plin de frig
Şi cu urechile-ngheţate,
Abia tîrînd pe urma lui
Burtosul coş împodobit
Cu fel de fel de bunătăţi din hală!
Trei pîini, verdeţuri berechet,
Şi-un chil de carne!
S-a întîmplat minunea asta rară
În casa bunului vecin!

Copilu-şi suflă-n pumni, iar meşteriţa
Aşază pîinile după cuptor,
Se uită la moşneag şi — rîde.
Moşneagul, peste ochelari,
Se uită la copil, l-ameninţă
Cu degetul şi — rîde.
Ştrengarul mic se uită curios
La amîndoi — şi rîd toţi trei.

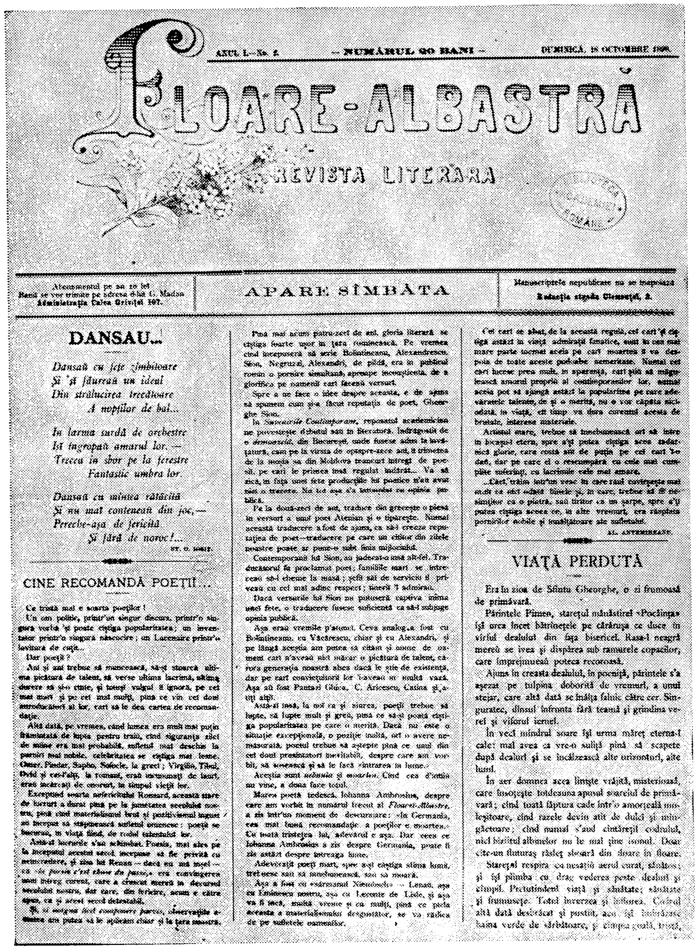
ANUL I.—No. 2. — NUMĂRUL 20 BANI — DUMINICĂ, 18 OCTOMBRIE 1898.

FLOARE-ALBASTRĂ
REVISTA LITERARA

Abonamentul pe an 10 lei
Banii se vor trimite pe adresa d-lui I. Madan
Administraţia Calea Griviţei 107.

APARE SÎMBĂTA

Manuscriptele nepublicate nu se înapoiază
Redacţia strada Clemenţei, 2.

DANSAU...

Dansaŭ cu fete zîmbitoare
Şi 'şi făureaŭ un ideal
Din strălucirea trecătoare
A nopţilor de bal...

In larma surdă de orchestre
Işi îngropaŭ amarul lor. —
Trecea în sbor pe la ferestre
Fantastic umbra lor.

Dansaŭ cu mintea rătăcită
Şi nu mai conteneaŭ din joc, —
Perechea-aşa de fericită
Şi fără de noroc!...

ST. O. IOSIF.

CINE RECOMANDĂ POEŢII...

VIAŢA PERDUTĂ

Floare-albastră, revistă scoasă de un grup de prieteni ai lui St. O. Iosif

Natalia Negru (Fotografie din colecția Ion Roman)

DOMNIȚA

Se plimbă prin grădina mănăstirii
Domnița, albă-n rasă cenușie.
Amurgu-și cerne umbra-i viorie,
Lung sună toaca-n toiul tînguirii.

Șoptesc încet prin flori de iasomie
Și parcă vor s-o mîngăie zefirii;
Se scutură pe straturi trandafirii,
Și crinii mor, dar ea nu vrea să știe.

Departe,-n zări, e vrajă, cîntec, viață...
Ea trece albă,-nvăluită-n ceață,
Asemeni unei palide vedenii...

Uitată de părinți și de rudenii,
De bucurii și de dureri străină,
Se stinge-n rînd cu florile-n grădină...

LA LUVRU

Ce de popor în templul artei sfinte!...
Sub aste bolți de veacuri consacrate
Mii de străini din țări îndepărtate
Trec rătăciți... Dar să luăm aminte...

Abia-ndrăznim să trecem înainte:
Eterne forme-n marmură-nghețate,
Vechi pînze rupte din eternitate
Vădesc ce-naltă omeneasca minte...

E-o lume-n veci de veci nepieritoare,
Comori pe care Cronos nu le-nghite:
Un Rafael, un Rubens, un Murillo...

În fund, senina Venus de la Milo...
— Dar ce te-ntorci și nu m-asculți, iubite?...
— Ce ochi albaștri! Cum o cheamă oare?

SPRE PRIMĂVARĂ

Vor înflori curînd
Pe coastă merii,
Și va suna curînd
Ceasu-nvierii.

Schimba-va bruma grea
În strop de rouă,
Ca să răsfrîngă-n ea
O lume nouă:

Un cer așa senin
Cum nu mai fuse —
Uita-vei orice chin
Din zile-apuse...

— Un flutur dă ocol
Cătînd o floare.
Dar bate-așa domol
Din aripi... moare...

De ce te prind fiori?
Ce gînd te paște?
— Vezi tu, e trist să mori
Cînd tot renaște!...

GRUIA

— Baladă din popor —

Jos, sub nucul uriaş,
Gruia adormise —
Doarme ca un copilaş
Legănat de vise.

Paloşu-i atîrnă-n cui,
Aninat de-o cracă;
Murgul paşte-n voia lui,
De urît să-i treacă.

„Scoală, Gruio, drag copil,
Scoală, Gruio dragă!
Au nu vezi cum vin tiptil
Turcii şi te leagă?

Turcii vin ş-aduc cu ei
Funii de mătase,
Funii răsucite-n trei
Şi-mpletite-n şase...“

Bate vîntul cătinel,
Pletele-i mîngîie —
Turcii se-ngrozesc de el,
Strîng de căpătîie.

Bate vîntul mai avan,
Pletele-i zburleşte;
Turcii plîng: „Aman! Aman!“
Gruia se trezeşte.

— Măi, dar greu ce-am fost dormit,
Zice şi se miră.
Ori paiangeni au venit
Şi mă înveliră?

Ia să mişc puţin din mîni,
Poate m-oi desface —
Alelei, pui de păgîni,
Nu veniţi încoace?...

Sar frînghiile în trei
Şi plesnesc în şase,
Turcii fug ca vai de ei,
Fug cu moartea-n oase.

Saltă Gruia şi — hai-hui! —
Sus pe cal s-aruncă,
Clocotă pe urma lui
Şapte văi şi-o luncă.

Tropotă copitele,
Pulberea o scurmă —
Turcii-şi pierd săritele,
Alungaţi din urmă.

Surpă Gruia schelele[1],
Coborînd la vale —

---

[1] În *Credinţe* şi *Poezii* (1903), greşeală de tipar: *stelele*.

Turcii-și pierd giubelele
Şi papucii-n cale.

Dunării fac turcii vad,
Trăsnet este Gruia.
Şapte popi la Ţarigrad
Cîntă: „Aleluia!“

CREDINȚE...

De-a pururea m-ați urmărit,
Învăluite-n ceață,
Cu farmecul nețărmurit
Al dragostei de viață.

Mi-ați dat nădejde ca să lupt
Cu griji și cu necazuri,
Ce-și grămădeau neîntrerupt
Noianul de talazuri,

Și-adesea de cădeam înfrînt
De trudă și durere,
Găseam la voi și crezămînt,
Și leac de mîngîiere,

Înveselind cărarea mea
Cu-alai de sărbătoare:
Copil îndrăgostit de-o stea,
De-un cîntec sau de-o floare...

Și-acum vă duceți rînd pe rînd —
Ieri una, astăzi una...
Mă părăsiți așa curînd,
Pieriți pe totdeauna?...

Dar eu atunci al cui rămîi,
    O, dragi credințe moarte!
Pe drumuri, fără căpătîi,
    Vai, cine-o să mă poarte?...

COPIL SĂRMAN...

Din raiul mîndrilor Bucegi
Ce te jelesc de ani întregi,
Ce dor atît de nențeles
Te-a îndemnat să vii la șes?
    Credeai că este la oraș
    Norocul tău, biet păstoraș...

Ca un copil nepriceput,
Amar de tine, n-ai știut
Ce griji, ce patimi, ce nevoi
Ne bîntuie în veci pe noi...
    O, n-ai știut, biet păstoraș,
    Ce tristă-i viața la oraș!

Și ne-ai venit așa curat
Ca gîndul care te-a furat,
Și-atît de blînd te-ai încrezut
În toate cîte le-ai văzut,
    Că nu știai, biet păstoraș,
    Ce lume rea e la oraș!

La porți închise ai bătut,
Pe căi greșite te-ai pierdut,
Și steaua fără de noroc

Te-a urmărit din loc în loc.
Străin de toţi, biet păstoraş,
În goana oarbă din oraş...

Acum în darn plîngi nopţi întregi
De dorul mîndrilor Bucegi;
Te-ai reîntoarce, şi-i tîrziu,
Tot e-ntuneric şi pustiu...
Ce-ai căutat tu la oraş,
Sărmane păstoraş!...

RUGĂ

Uliţele-nnegurate
Luna în argint le-mbracă,
Limpede un clopot bate
Straja cea dintîi...

În grădină doarme floarea,
Doarme fluturul pe floare;
Pînă şi privighetoarea
A tăcut acum...

O, natură, împrumută-mi
Din odihna ta o clipă...
Vino, dulce somn, sărută-mi
Ochii obosiţi...

PENTRU CE NE-AM TEME?

Şi de ce ne-am teme, dragă,
Şi de ce-am mai fi cuminţi,
Cînd acelaşi gînd ne leagă,
Şi aceleaşi suferinţi?

Văd eu clar că-n toată firea,
Oricît stau şi mă socot,
Legile ce-a pus iubirea
Biruie şi sfarmă tot.

Legi eterne sunt acele...
Cum să le înfrîngem noi?
Ne-am lupta-n zădar cu ele,
Şi ne-ar pierde pe-amîndoi!

CÎNTEC

Stă copila-n poartă
Cu mînile-n poală,
Pe uliţa goală.

— Rîndunică dragă,
Ce veşti ai de-acasă?
Dar tu zbori pribeagă
Şi sara se lasă.

Zbori în lumea mare,
Şi nu eşti de vină
Că nu ştii ce-amar e
De-o fată străină...

CÎNTECUL

— Reminiscență —

Un haiduc trecea prin crîng,
Singur-singurel cu dorul,
Păsările ciripeau,
Vesel murmura izvorul.

Şi mergînd aşa, ca-n vis,
Mîndra-i vine-n gînd deodată,
Gîndu-i se preface-ncet
Într-o doină legănată.

Trece-aşa, cîntînd, în sus
Şi dispare la răscruce,
Dar izvorul murmurînd
Mai departe doina-i duce,

Pînă unde, sub stejar,
Se deşteaptă vînătorul,
El repetă fermecat
Doina ce-o cînta izvorul;

Echo ce dormea-n păduri
Îl aude şi-i răspunde:
Şi pe şuierul de vînt
Doina la păstor pătrunde.

El o zice din caval
Mai duios, cu jale multă,
Şi cu ei o duc spre sat
Doi drumeţi cari îl ascultă.

O-ntîlnesc nişte feciori
Cînd se-ntorc de la fîneaţă,
Fetele torcînd la porţi
Prind de veste şi-o învaţă.

Şi din gură-n gură-acum
Umblă doina cea pribeagă,
Iară azi o cîntă toţi,
De răsună ţara-ntreagă!

PE DEAL

Pe deal stă vechea cetățuie,
Popas din tainice visări,
Arare vreun drumeț mai suie
Spre dînsa strîmtele cărări...

De veacuri zace-n părăsire
Cetatea unde-un voievod
Își doarme somnul în neștire,
Cu credinciosul său norod...

Și-adesea, cînd se face sară
Și glas de taină toate au,
Sus, pe ruina solitară,
Sub lună, dus pe gînduri, stau.

Iar cînd cobor, și, dintr-o dată,
În lumea cea de astăzi vin,
În manta mea întunecată
Trec prin oraș ca un străin...

LA FEREASTRA SPRE LIVADĂ...

La fereastra spre livadă
Din copită murgul bate,
Frîu de-argint să-i scot din ladă,
Scumpă șea să-i pun în spate,
Să pornim iar împreună
Peste văi și peste plai,
Că s-a-ntors iar vremea bună —
Stai, murgule, stai!

Murguleț, coamă rotată,
Stai pîn-iese luna nouă,
La mîndruța sprincenată
Să trimit o slovă, două,
Ori pe soare, ori pe lună,
Ori pe nor, ori pe senin...
Ori să mergem împreună?
Lin, murgule, lin!

Murguleț, fii bun și-adastă,
Să-mplinesc frumoasă slova,
C-a veni și vremea noastră
Să ne ducem la Moldova,
La Moldova cea bătrînă,
Unde ne-a-ngriji ca-n rai
Mîndra mea și-a ta stăpînă...
Hai, murgule, hai!

ICOANE DIN CARPAŢI

I

Un şuier lung — gem osii ferecate —
Un strigăt viu — nebun de libertate!
Pe roţi uruitoare
Vagoanele urnite
Alunecă uşoare
Mai iute, mai grăbite, —
Dar inima-mi nebună
Mai iute-ar vrea să meargă
Şi bate-n piept, să-l spargă,
Să zboare-n lumea largă
De-atîta voie bună!

Griji amărîte, zbuciumări deşarte,
Vă las de-acum!
Vă las cu bine! La o parte!
Voi n-aveţi ce-mi căta la drum!
Pieriţi, întunecate duhuri!
Sunt liber ca ciocîrlia-n văzduhuri!
Îmi flutură părul în vînt,
Şi cînt, —
Mă cheamă-n zare munţii, munţii mei!
Ce dor, ce dor adînc mi-era de ei!

Ce dor i-a fost poetului
De freamătul brădetului,
De murmurul izvorului,

De fluierul păstorului,
De glasul păsărelelor
Şi de vecinul stelelor —
De vîrful Caraimanului,
Ce dor, ce dor i-a fost sărmanului!...

II

Stă Caraimanul 'nnegurat,
Moşneag în veci cu fruntea sus;
Slăvitul zilei împărat
Încet se lasă spre apus.

Şi cum se uită la moşneag,
Se mai opreşte-o clipă-n loc:
I-azvîrle cu un zîmbet drag
Pe frunte-un diadem de foc.

Iar după culmi, doi nouraşi,
Urcînd tiptil, în zare, sus,
Rîd răsfăţaţi şi drăgălaşi,
Privind idila din apus.

III

Fînu-i strîns, şi de pe luncă
Oamenii spre casă vin.
Lacrimă de-argint, scînteie
Steaua serii în senin.

Văile-alburesc în zare,
Satul se-nveleşte-n fum.
Cel din urmă car răscoală
Colbul adormit pe drum.

Dulce şi încet se-ntinde
Tihna pe pămînt şi-n cer...
Sus pe deal răsare luna,
Melancolicul străjer.

IV

Din culmea Vîrfului-cu-Dor
Mă uit în zări senine,
Şi iar m-apucă aprig dor,
Odorul meu, de tine.

Departe, peste munţi şi văi,
E casa ta cea mică...
Sînt duşi în sat părinţii tăi,
Şi-n prag stai singurică...

Că nu-s un vultur... să mă salt
Din plaiurile-aceste,
Şi ca un fulger din înalt
Să cad fără de veste,

Şi să te iau cu mine, sus,
Şi să te duc la mine,
Departe, unde lacrimi nu-s,
În zări în veci senine.

V

Este ceasul cînd truditul
Muncitor voios aruncă
La o parte grija zilei
Şi uneltele de muncă;
S-au întors de la păşune
Liniştitele cirezi,
Umbre cresc pe nesimţite
Prin grădini şi prin livezi.

Dar un zvon de mii de glasuri
Umple zarea fără veste:
Craiul zilei, stînd s-apună,
A încremenit pe creste.
Văile răsună toate,
Dealurile viu răspund,
Şi vijelios se-nalţă
Pulberea departe-n fund.

Sună dealul, valea sună,
Stă văzduhul să se spargă
De tălăngi nenumărate
Ce izbesc în bolta largă,
Căci coboară de la munte
Oile, şi curg puhoi,
Cu un greu potop de ceaţă
Înainte şi-napoi...

Un berbec cu coarne-ntoarse,
Tacticos şi prea cuminte,
După gît c-un clopot mare,
Merge singur înainte.
Pe la margine, dulăii;
Urecheatul, la mijloc,
Cu desagii grei în spate,
Anevoie-şi face loc.

Iar prin pulberea de aur
Tocma-n capul celălalt
Creşte umbra-ntunecată
A ciobanului înalt:
Cu căciula într-o parte,
El păşeşte plin de fală,
Sara purpurie-i schimbă
Zeghea-n mantă triumfală...

VI

DOINA

Se tînguiesc
Tălăngi pe căi,
Şi neguri cresc
Din negre văi,
Plutind pe munţi...
La făgădău,
La Vadul-Rău,
Sus, la răscruci,
Vin trei haiduci
Pe cai mărunţi...

Grăiesc încet...
Un scurt popas —
Şi spre brădet
Pornesc la pas
Cei trei călări...
Sus, peste plai,
Tăcutul crai
Al nopţii reci,
Umbrind poteci,
Se-nalţă-n zări...

Şi neguri cresc,
S-anină-n crăngi; —
Se tînguiesc
Şi plîng tălăngi
Pe căi pustii...
Se duc uitaţi
Cei trei fîrtaţi,
Săltînd în şa,
Plutind aşa,
Ca trei stafii...

Dar cînd ajung
La cotituri,
Un chiot lung
Din mii de guri
Dărîmă stînci...
Haiducii mei
Doinesc toţi trei;
Şi clocotesc,
Şi hohotesc
Păduri adînci...

VII

CIOBĂNAŞUL

La curte vine-un ciobănaş
Cînd îi abate lui să joace,
Şi mult e hoţ şi e poznaş,
Că e copil din munţi, şi pace!

Sînt rupte bietele-i opinici,
Căciula lui în fund e spartă,
Dar el c-un pumn doboară cinci
De-i cată unul şi-altul ceartă.

Şi cum e scurt şi îndesat,
Rîd, dar se tem de el ficiorii,
Şi parcă-i el mai mare-n sat,
Că joacă tot în fruntea horii.

El dă porunci la lăutari,
A lui e cea mai mîndră fată,
La el se uită mici şi mari,
Şi-apoi acela-i joc o dată!

Acum o prinde frumuşel,
Acum o lasă şi-o îngînă,
Şi moare fata după el
Cînd o-nvîrteşte pe sub mînă...

Iar cînd ceilalţi se-ncurcă-n joc
Şi-abia se-ndeamnă slab din gură,
Tot el aruncă, la noroc,
Cea mai frumoasă strigătură...

VIII

CU FRUNTEA-N MÎNA ALBĂ...

Cu fruntea-n mîna albă răzemată,
Cînta frumoasa fată la fereastră,
Cînta de dor,
Şi glasu-i dulce şi tremurător
Se înălţa în liniştea albastră
A luminoasei nopţi de vară...

Căci era noapte-adîncă, albă, clară,
Şi trist cînta copila fermecată
De linişte şi de singurătate...
Şi singură se asculta cîntînd,
Şi nu sfîrşea un cîntec jumătate,
Că altul îi venea mereu în gînd.
Şi nu ştia nici ea de unde vin
Aceste triste cîntece uitate...

Cînta de dor şi chin,
De lacrimi tăinuite în tăcere,
De zile de zbucium şi nopţi de veghere,
Şi de chemări, de patimi neînvinse
În deznădejdea braţelor întinse,
De ani pustii de lungă aşteptare,
De zilnice-amăgiri
Şi hohote de plîns la deşteptare...

Încremenise brazii ascultînd
În linişte... pe uliţi — nici un pas...
Doar Prahova cea fără de popas
Curgea în vale,
Amestecînd în al copilei glas
Tot mumuru-necat al apelor sale...

IX

Jos, între care,
Vitele rumegă;
În depărtare
Văile fumegă.

Dorm muncitorii
Pe lîngă focuri;
Apele morii
Murmură-n scocuri.

Scapără stelele...
Ceasul în care
Dănţuie ielele
Lîngă izvoare...

Sprintene, vesele,
Peste coline,
Joacă miresele
Apelor line.

X

LA GURA PEŞTERII

La gura peşterii adînci
Stam lîngă foc, în fapt de sară,
Şi flăcările, aruncînd pe stînci
Roşateca lor pară,
Închipuiau o horă de fantasme,

Iar apele şerpuitoare,
Cu scoborîri şi creşteri
De sute de izvoare,
Îşi îngînau eternele lor basme
În fundul neştiut al negrei peşteri...

Trosneau din foc scîntei din cînd în cînd,
Şi sus, pe cer, s-aprinse-ntîia stea.
Ci eu stăteam la foc, visînd,
Şi ascultam la pustnicul bătrîn,
Ce-mi povestea
Minuni adînci din cuibul lui de brazi...

— ...Demult, demult, trăia un neam păgîn
De oameni, mai puternici şi mai mari
Ca oamenii de azi,
P-aceste plaiuri binecuvîntate...
Ei nu ştiau de sapă şi de plug,
C-aveau de toate cele din belşug,
Aşa precum le-a fost lăsat Preasfîntul...

Şi au venit din locuri depărtate
Puhoi de seminţii
Şi au umplut pămîntul
Cu zgomotul neostoitei lupte
Şi strigăte pustii...
Un veac întreg luptară în zadar
În frămîntări neîntrerupte
Cu-aceşti vrăjmaşi,
Dar, biruiţi, n-au mai putut să ţie
Şi au fugit, şi s-au ascuns
Departe-n fundul fără de hotar
Al peşterii, de nimeni nepătruns...

Şi-acolo au şi-acum împărăţie
Bătrînii uriaşi,

Şi-adese-n nopţile senine,
Cînd liniştea domneşte-n bolţi, pustie,
Pănă-la urechea noastră vine
Un vuiet surd de paşi...

Astfel îmi povesti sihastrul,
Apoi tăcu...
O linişte de vrajă se făcu,
Şi fumul se-nălţa albastru,
Iar flacările, aruncînd pe stînci
Potopul lor de pară,
Închipuiau o horă de fantasme,
Şi apele, fierbînd clocotitoare,
Cu scoborîri şi creşteri
De sute de izvoare,
Îşi îngînau eternele lor basme
În noaptea fără fund a negrei peşteri...

XI

Fantastic norii se-nveşmîntă,
Străpunşi de suliţi lungi de aur,
Şi ca-ntr-un lac de sînge creşte
Întreaga zare-nspre coclaur.

Semn de război!... Un glas de bucium,
Din văi, mă face să mă speriu...
Visam, Austrie, că-n flăcări
Se darmă vechiul tău imperiu...

XII

Dar soarele coboară-n asfinţit,
Din văi cresc neguri cenuşii,
Năvală dau pe culmi în sus,
Şi clopotele-au amuţit.

Pe gînduri dus,
Călugărul desculț a-nchis
Străvechiul paraclis,
Și intră în chilia-i de sihastru.

Dar negurile cresc, mereu întind
Zăbranicul lor lung, întunecat...
Pe rînd s-aprind
Făcliile văzduhului albastru,
Luceafărul scînteietor răsare,
Și luminițe licăresc prin sat...

Departe, orga surdă a pădurii,
Cu mii de șoapte, taine de izvoare,
Răsună-ncet, răsună lin,
Pe urmă tace...

O, ceas divin!

Acum începe mîndrul parastas
În templul veșnic al naturii...
Sus, peste lumea adormită, mută,
Potir de-argint în mîna nevăzută
A îngerului purtător de pace,
Se-nalță luna dintre brazi...

Gigantic preot în odăjdii sfinte,
Străluce Caraimanul solitar...

Și tu, pierdut, o, suflet, în extaz,
Cazi în genunchi...

BOLNAV

Afară iar e cer senin
Și ți-e așa de dor de soare,
Că plîngi pe patul tău de chin,
Plîngi ca un rob în închisoare.

Nu plînge!... Nu te da învins,
Nădăjduiește și adastă...
Nu vezi?... un fluturaș s-a prins,
Bătînd din aripi, la fereastră.

Primește-l pe acest pribeag
Și-albastru fulg al primăverii:
L-o fi trimis vreun suflet drag
Spre a-ți vesti sfîrșit durerii...

CÎND SEARA ÎN CEASURI DE SINGURĂTATE...

Cînd seara-n ceasuri de singurătate
Îmi sprijin fruntea visător pe mînă,
Povești străbune, cîntece uitate,
Cu glasuri de tilinci îndepărtate,
Îmi amăgesc iar gîndul și mă-ngînă,
Și-atunci te văd plutind surîzătoare
Din negura de vremi băsmuitoare...

Ești tu, izvor de nouă poezie,
Prilej de gînduri vechi, urzite iară,
O, drăgălașă muză populară!
În ochii tăi e cer senin de vară,
Și fermecata mea copilărie
Mi-o readuci, de tine-ademenită...
Fii dar la vatra mea binevenită!

Ca-n alte vremi, și-acum fă să coboare
Asupră-mi iarăși liniștea dorită,
Să uit de tot, uitat de-orice ispită,
Să-mi pară lumea pajiște-nflorită,
Și orice zi să-mi fie sărbătoare,
Să pot trăi, străin de glasul urii,
Ca un copil cuminte al naturii...

TERŢINE

Aş vrea să cînt, să-mbrac în mîndre rime
Norocul rar ce-n cîntec nu încape,
Că nu e vers pe lume să-l esprime.

Ci ca-ntr-un murmur nesfîrşit de ape
Ce se revarsă-n valuri de-armonie,
Din mii de glasuri ce-l vrăjesc de-aproape,

Sărmanul suflet cearcă, şi nu ştie
Ce ton să prindă, ce cuvînt s-aleagă,
Căci toate-l cheamă,-l strigă şi-l îmbie...

Iar eu stau mut, — şi-aş sta vecia-ntreagă
S-ascult uimit la glasurile-acele,
Privind în ochii tăi albaştri, dragă —

Vis întrupat al visurilor mele!

[MERGEAM ÎN ÎNTUNEREC ŞI FĂRĂ NICI O ŢINTĂ]

Mergeam în întunerec şi fără nici o ţintă,
Cu fruntea increţită, cu ochii în pămînt,
Să plîng de mult uitasem, uitasem chiar să cînt,
Căci fericit e-acela ce plînge-amar sau cîntă
Atuncea cînd se simte mai trist şi mai înfrînt!

Şi ai venit o dată cu mîndra primăvară,
Tu, primăvară mîndră a vieţii mele, Li!
Cum te văzu pribagul, pe loc se-nveseli.
Şi soare-n cer s-aprinse, şi ciocîrlii cîntară,
Şi-un rai de viaţă nouă deodată ne-nvăli.

Şi s-a pătruns de farmec fiinţa mea întreagă
Cînd tu mi-ai spus o vorbă şi mi-ai şoptit cu drag...
Eu mă duceam spre moarte, tu m-ai întors din prag...
— Fii binecuvîntată pe cît îi eşti de dragă,
Stăpînă adorată a fostului pribag!

S-A-NNOPTAT

S-a-nnoptat încet cu-ncetul,
Luna vraja şi-o îmbie,
Singur-singurel poetul
Bate uliţa pustie.

La perdelele închise
Mai aruncă o privire,
Unde dorm atîtea vise,
Fermecate, de iubire.

Aiurit apoi rămîne
Şi cu ochii duşi în lună:
Cîntecul cel nou, de mîne,
Tot mai clar în minte-i sună...

CÎNTEC

Vezi, dragii oaspeţi le-au venit,
Şi pomii toţi s-au premenit
De sărbătoare.
Grădina-i templu plin de zvon,
Albina-i psalt, şi orice floare —
Un sfînt amvon.

Sub streşini cuiburile vechi
Ascund iar vesele perechi
De rîndunele,
Şi cuiburi nouă se clădesc,
Iar eu, furat de-un vis, privesc
Zîmbind la ele.

O, spune-mi, dragă rîndunea,
Ce zbori mereu în preajma mea,
Tu ştii mai bine:
O să-mi ajute Dumnezeu
Să-mi pot alcătui, ca tine,
Un cuib al meu?

NÜRNBERG

Pe lîngă ziduri vechi de vechi palaturi
Trec adîncit în gînduri, pe-nserate...
Pe-aici cîntau demult fîntîni curate,
Rîdeau grădini cu înflorite straturi.

Azi sunt ruini, şi gîndu-abia străbate
În negura acelor negre leaturi...
Dar de mă-ntorc şi cat, pierdut, în laturi,
Le văd, şi-acum acolo-n vis pe toate.

Acel ce astăzi numele mi-l poartă
A mai trecut pe sub aceeaşi poartă?
A mai trăit, acuma ani o mie,

O altă viaţă, neştiută mie?
Adesea iarna cînd natura-i moartă,
Ne-mbat-un miros vag de iasomie...

CÎNTEC

Singur şi robit de jale,
Mîngîiam un dor ascuns:
Mi-ai ieşit atunci în cale,
Mi-ai zîmbit — şi-a fost de-ajuns.

Braţele, ca niciodată,
Dornice mi s-au deschis:
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc un mîndru vis.

GRĂDINA MORŢII

Ţi-aduci aminte de grădina morţii?
Era-n amurg, cînd ziua se îngînă
Cu noaptea, şi, ţinîndu-ne de mînă,
Lăsasem paşii noştri-n voia sorţii.

Mergeam domol, vorbind în taină, pînă
Ne-am pomenit deodată-n faţa porţii
Şi-ntrarăm în lăcaşul unde morţii
Dorm înfrăţiţi de veşnica stăpînă.

Ameţitor plutea-n răcoarea serii
Mireasma florilor de pe morminte,
Şi pătrundea fiinţa noastră-ntreagă.

Înfioraţi de farmecul tăcerii,
Tăceam şi noi... Mai ţii tu încă minte
Întîia noastră sărutare, dragă?

ZMEOAICA

— Zorește-ți fugarul, o, drag Făt-frumos!
Zorește-ți fugarul și-aține-te bine!
Căci iată Zmeoaica cu chipul hidos
Pe urmele noastre pornit-a, și vine
Purtată în goană, ca norul de vînt,
C-o falcă în cer și cu alta-n pămînt.

— N-ai teamă, copilă de crai, căci cu noi
E Galben-din-soare, copilă, n-ai teamă!
Aruncă năframa cea scumpă-napoi,
Să crească un codru năstrușnic de-aramă:
Pîn'dinții Zmeoaicei, rozînd, s-ar toci,
Noi fi-vom departe, departe de-aci!

— Zorește-ți fugarul, o, drag Făt-frumos!
Nu simți tu dogoarea arzîndu-te-n spate?
E crunta Zmeoaică cu chipul hidos:
Rozînd la copaci, prin pădure străbate.
Ea vine cumplită, cu părul vîlvoi,
Și dacă ne-ajunge, Aman e de noi!

— N-ai teamă, tu, mîndră copilă de crai,
N-ai teamă, al inimei mele tezaur!
Aruncă-i tu pieptenul de-aur ce-l ai,
Pe loc să se facă un munte de aur.
Ah, iată-l cum crește cu vîrful în cer —
Să-l roadă Zmeoaica cu dinții de fier!

— Zorește-ți fugarul, o, drag Făt-frumos!
Căci muntele, iată, se clatină, crapă:
Zmeoaica cumplită, cu chipul hidos,
Prin borta deschisă se vîră și scapă.
Ea varsă catran și pucioasă pe nări,
N-auzi tu vîlvoarea cum clocotă-n zări?

— N-ai teamă, tu, scumpă copilă de crai!
N-ai teamă, căci leac îi găsim noi îndată;
Aruncă-i oglinda vrăjită ce-o ai,
Să crească o baltă adîncă și lată:
Căci apa cea lată va pune hotar
Pe care-o să-ncerce să-l treacă-n zadar!

— Zorește-ți fugarul, o, drag Făt-frumos!
Se-ntunecă cerul, pămîntul vuiește.
Te uită! Zmeoaica cu chipul hidos
Se zbate-n mocirlă și se zvîrcolește.
Ea urlă turbată și-azvîrle spre noi
Cu ghearele-i hîde bucăți de noroi!

— N-ai teamă, tu, dulce copilă de crai!
Acolo rămîne de-acum înainte!
Noi însă trecut-am pe celălalt plai,
În lumea de visuri curate și sfinte!
Înlănțuie-mi gîtul cu brațul tău drag! —
O, las' să ne ducă fugarul pribag!

- ~~[illegible]~~ [illegible] lui Cîrlova în epoca sa
- poetul se [illegible] a
evenimentelor
- folosește epitete apreciative ~~[illegible]~~ ușor
desuete

CÎRLOVA

Văzut-ați voi, cînd primăvara vine,
Acele flori plăpînde, delicate,
Care,-nflorite-abia, mor împăcate.
Vestind albastrul zilelor senine?

Așa, poetul unor vremi uitate
Solit a fost de armonii divine
Ce-au fermecat o clipă din ruine
Tîrgoviștea cu vechile-i palate.

Cu el venea o-ntreagă primăvară
De cîntece, dar fu ursit să piară...
Trist sol sfios al zărilor albastre,

Simțind că moartea timpurie-l darmă,
Aruncă-n zorii deșteptării noastre
Întîiul glas de trîmbiță de-alarmă!

imagine de tip ~~[illegible]~~ romantic pașoptist

GORUNUL LUI HORIA

Străjer străvechi și plin de bărbăție,
Gorunul uriaș spre ceruri cată...
La umbra lui, pe-o noapte-ntunecată,
Trei căpitani și-au fost jurat frăție.

element de [illegible] – influență romantică

Ei s-au legat cu inima curată
Să-și mîntuiască neamul de robie.
Luptară dîrji, dar, prinși prin viclenie,
S-au săvîrșit — martiri-eroi — pe roată.

Trecură ani... Cumplit ofta iobagul,
În lanțuri și mai crunte ca-nainte,
Îngenuncheat de cei atotputernici,

Cînd, iată, tînăr crai ridică steagul...
Și sub gorun aceleași jurăminte
Răsună: „Moarte domnilor nemernici!“

*

Dar n-au vrut cei de sus să-l înțeleagă
Și, după mari izbînzi și zile-amare,
Într-o colibă, făr-o lumînare,
S-a stins, pustie, viața lui pribeagă.

imagine romantică

Îl îngropară sub gorunul mare,
La umbra-i, ce-i fusese-aşa de dragă,
Pe cînd ai lui umplură lumea-ntreagă
Cu-al doinei vaier fără de-alinare.

Bătut de ploi, de nopţi vijelioase,
Cercînd zadarnic pe urmaşi să-i cheme
La luptă nouă, stăruie şi azi

Gorunul falnic, neînfrînt[1] de vreme,
Ci trist îşi pleacă crengile-i stufoase,
Umbrind mormîntul marelui viteaz.

*

Ce-nseamnă însă-a cerului mînie?
Ce-nseamnă norii vajnici de s-adună?
Gorunul azi mai greu din ramuri sună,
Parc-ar voi eroul să-şi învie!

În hohote de plîns ar vrea să-i spună
C-ai lui uitară drept şi datorie;
El cere-un semn din ceruri, să-i îmbie
La luptă sfîntă, ca în vremea bună...

imagini:
vizuale
auditive

Şi iacă! Trăsnet zguduie gorunul
Şi val de crengi acopere mormîntul
În care mîndrul crai îşi doarme somnul...

Ci toţi stau muţi şi n-a-nţeles nici unul:
Zadarnic Domnul şi-a rostit cuvîntul,
Căci au pierdut credinţa lor în Domnul!

---

[1] În *Poezii* (1908), greşeală de tipar: *nefrînt*.

RĂZLEŢE

I

De ce sunt trist, mă-ntrebi? O, iartă, iartă!
Nu pot să-ţi spun... La ce ţi-aş spune ţie?
De ce să-ntunec dulcea veselie
Din ochii tăi cu jalea mea deşartă?

Tu eşti un crin ce creşte pe cîmpie
Şi poţi să stai de strajă-n rai, la poartă.
Pe mine însă un blestem mă poartă
Ca pe o frunză dusă-n vijelie...

De aceea lasă-n clipele aceste
Să uit ce-a fost şi ce va fi odată,
Şi să visăm privind cum înserează

Pînă s-o stinge cea din urmă rază,
Pînă ce umbra nopţii-ntunecată
Ne-a coperi, cu-ncetul, fără veste...

II

De m-ai urî, tu, înger între fete,
N-am să mă plîng, şi nimeni n-o să ştie:
Voi îngropa în neagra mea chilie
Durerea unei inimi sfîşiete.

Ci-ntr-un amurg, în linişte tîrzie,
Cînd frunze zboară-n vînt împrăştiete,
Trist voi întoarce faţa la perete
Şi voi închide ochii pe vecie.

Or trece ani... Şi-odinioară, poate,
Vei răscoli prin vechi hîrtii, copilă,
În taina odăiţei parfumate, —

Vei stoarce-atunci o lacrimă de milă
Citind un nume pe un colţ de filă
Într-un caiet de cîntece uitate...

III

M-a sărutat pe frunte blînd iubirea, —
De-atunci de-un cîntec sufletul mi-e plin.
M-a sărutat aşa de lung, şi lin
În ochii mei şi-a înecat privirea.

Privirea ei albastră, de senin,
N-o pot uita, şi-mi răscoleşte firea...
Şi eu credeam că e închipuirea
Din visuri ce se duc şi nu mai vin.

Iar cîntecul, ca pe un scump tezaur,
În suflet l-am păstrat amar de vreme,
Dar azi îmi face inima să-mi salte:

O, daţi-mi lira strunelor de aur!
Ea singură doar poate să recheme
Simţiri aşa de sfinte şi înalte...

DOI PRIETENI

S-a stins pe uliţi cel din urmă zvon.
Arar un pas răsună monoton
Pe trotuarul luciu şi pustiu...

La colţ, în umbră, micul vizitiu
Aşteaptă un tramvai întîrziat:
El şi căluţul lui, doi bieţi fîrtaţi,
Bătuţi de vînt şi ploi,
Ce bine se-nţeleg ei amîndoi!

Pe după gît el i-a trecut un braţ,
Şi fruntea şi-a-ngropat-o-n coama
Tovarăşului credincios şi blînd...

Iar calul, nemişcat şi el de teama
Să nu-i alunge visul prea curînd,
Ciuleşte doar urechea, cînd şi cînd,
În liniştea tîrzie ascultînd...

Şi ninge peste ei, şi nu-şi dau seama.

STROFE

Un lung suspin de harfe-eoliene
Pluteşte-n aer, scade, creşte iar,
Şi cad încet, rotindu-se alene,
Foi veştede desprinse din umbrar.

Plîng harfele şi îndelung suspină,
Şi-n plînsul lor pare că prind cuvînt:
„...Ce mîndr-ai fost odat' şi tu, grădină!
Mireasma ta şi floare, unde sînt?..."

CÎNTECE

I

Aceloraşi mizerii pradă
Se lasă lumea nărăvită:
Nemernicia-n veci slăvită,
Şi meritul —hulit în stradă.

Virtutea stă în linguşire,
Dreptatea,-n vorbe care sună,
Şi toţi se sfîşie-mpreună
În nenţeleasa lor orbire.

Acesta-i raiul vremei noastre,
Lipsit de cinste şi iubire!
— De n-ai fi tu, a ta zîmbire
Şi-a ochilor lumini albastre,

Tu, crin plăpînd de primăvară,
Pe care-l strîng cu frică-n braţă,
Mi-ar fi aşa de frig în viaţă,
Ca într-o casă mortuară...

II

Las' luptele haine
Ce lumea o distramă:
Copilă, n-avea teamă
Şi te încrede-n mine.

Dă-mi ochii, dă-mi surisul,
Şi cazi-mi dulce-n braţă...
O, vino de mă-nvaţă
Cît preţuieşte visul:

Doar pentru el ne darăm
Noi unul altui, dragă...
N-aş vrea, pe-o lume-ntreagă,
Ca şi pe el să-l sfarăm!

NEPĂSARE

Oricîte vorbe rele să ne iasă
Şi-oricît venin în ele s-ar ascunde,
Ca Venera cînd se ivea din unde
Eşti tu de mîndră, dulcea mea crăiasă.

În fericirea noastră n-or pătrunde,
Şi vom zîmbi cînd clevetirea pasă
Pe lîngă noi, şoptind, şi nu ne pasă,
Că lumea tot aceeaşi e oriunde.

Doar tu altar îmi eşti, şi-mi eşti icoană,
Şi dragostea mi-e sfîntă şi curată
Ca floarea neatinsă-a primăverei,

Ca şi iubirea fără de prihană,
Scăldată într-a raiului lumină,
Ce-o preamăreau în zile vechi truverii.

ŞINCAI

Din vechi hrisoave, din scripturi bătrîne
Strîngînd de-a valma note pentru Hronic,
Aşa-l văd eu pe tînărul canonic,
Istoricul semeţ şi dîrz de mîne.

Cînd cei puternici l-agrăiau ironic,
El nu ştiu mînia să-şi înfrîne.
Mişei, l-au prigonit, l-au scos din pîne,
Dar n-au înfrînt curajul lui demonic.

Ca Dante, nenţeles, pribeag prin sate,
Îl văd apoi purtînd, trudit de cale,
Gigantica sa operă în spate,

Întreg trecutul naţiunei sale:
Un alt *Infern*, mai crunt, mai plin de jale,
Căci toate-n el erau adevărate!

CÎNTEC DE LEAGĂN

Corinei

Hai, odor, hai, păsărică,
Dormi, o, dormi, fără de frică,
Să te-alinte
Moş cuminte
Şi să-ţi cînte-ncetinel:
„Mugur, mugur, mugurel…“

Îngeri vin tiptil şi-alene
Să te mîngăie pe gene,
Şi mi-ţi leagă-n
Dulce leagăn
Fraged trupuşor de crin,
Ca s-adormi frumos şi lin…

Ce tresari?… Nu-i nime, nime…
Linişte şi-ntunecime.
Doar zefirul,
Musafirul
Cel şagalnic şi pribeag,
A trecut pe lîngă prag…

Şi-a trimis o gîză mică
Să-ţi aduc-o scrisorică
Şi să-ţi spună
Noapte bună,
Că şi el, sătul de drum,
Merge să se culce acum...

SONET MODERN

Se-ntinde fără de hotar cîmpia
În visul liniştei de-amiaz furată...
Doar, ca o liră-n aer spînzurată,
Sus, cîntă, nevăzută, ciocîrlia.

Dar ce nor alb departe-n drum s-arată?
Tot vine, creşte, parcă vijelia
I-ar da avînt şi i-ar spori tăria
Cum trece vîjîind ca o săgeată!

Săltînd în fuga roţilor pripite,
Ca şi un monstru cu-aripi înmiite,
Căruţa Modei piere la răspînte...

A izbutit doar cîteva clipite
Măreaţa pace-a firii s-o-nspăimînte...
Sus, ciocîrlia n-a-ncetat să cînte.

DOJANA

Era un cer albastru-ntr-o vacanță,
Iar noi mergeam ca doi copii drăguți...
Şi ochii-ți plini de tainică speranță,
Şi-obrajii-ți albi spuneau: „Nu ne săruți?“

Mergeam printre grădini, și toate-n floare,
Şi ne țineam de mînă amîndoi —
Al firii templu-n zi de sărbătoare
Părea deschis anume pentru noi,

Şi pentru noi cînta, sus, ciocîrlia,
Şi orice fir de iarbă ne vorbea,
Şi ne sporea tot pasul bucuria
Iubirii noastre care ne orbea.

Atunci un geamăt slab, o voce stinsă
Să-ntoarcem iute capul ne făcu...
„Mi-e foame!...“ și o mînă sta întinsă,
Iar geamătul dojenitor tăcu.

Aveai atîta vis plin de speranță
În ochi, că omul care-a suspinat
Şi-a strîns la piept sumanul numai zdreanță
Şi coborî privirea, rușinat.

RUGĂCIUNE

— Martie 1907 —

Privește-l cum, scrîșnind de ură,
Cu fulgere-n căutătură,
Precum un leu, de lanț scăpat,
Împins pe căile pierzării
De duhul crunt al răzbunării,
De la un cap la altu-al țării,
Norodul tău s-a răsculat!

Izbăvitorule-al durerii!
În noaptea plină de mizerii
A obiditului popor,
Coboară-acum o rază lină
Şi valul cel turbat l-alină,
Căci, de-i lovesc pe cei cu vină,
Tot ei, cei făr' de vină, mor:

Ajută celui ce veghează
În bătrînețea lui vitează
Şi vede sîngele frățesc
Cum curge-n valuri turburate
Să-mpace fratele cu frate,
Să-mpartă sfînta direptate
Din slava tronului regesc!

SOMNUL LUI CORBEA

Din bătrîne basne ştiu de-o închisoare,
Peşteră adîncă, văduvă de soare,

Aerul, de-o poştă, l-otrăvesc bureţii,
Mucigai de veacuri spînzură păreţii,

Şi-năuntru doarme Corbea somn de vrajă,
Duhuri necurate lîngă el ţin strajă.

Doarme uriaşul, răsturnat pe spate,
Ferecat în lanţuri pline de lăcate,

Barba-l învăleşte ca un strat de iarbă,
Viperi şi şopîrle i-au clocit în barbă...

Şi-nchisoarea-i largă de-ar cuprinde-o ţară,
Totuşi lui i-atîrnă picioarele-afară,

Ba mai pe-ndelete dacă s-ar întinde,
Două ţări alături ar putea cuprinde...

Însă Corbea doarme... Pîn' să se deştepte,
Mult amar de vreme trebuie s-aştepte!

Doar abia pe geană de-l atinge-o rază,
Doamne, lume nouă, cum îngheţi de groază!

Doar prin somn de-şi mişcă trupul într-o parte,
Lanţurile-i grele zuruie departe,

Şi-o zbughesc prin găuri viperi şi şopîrle...
— Hai, săracă lume, cum o să te-azvîrle!

O VIAȚĂ

În amintirea lui Ștefan Petică și a altora

Tîrziu se face ziuă, curînd se face sară
În odăița scundă din strada solitară.
Hîrțoage prin unghere și patul la părete,
Iar lîngă pat, pe masă, hîrtii împrăștiete,
Și-n negura eternă, o lampă mititică
Abia îngîn-o rază, de-ai crede că i-e frică...
Ci totuși nopți de-a rîndul ea arde cu credință,
Și zarea ei hrănește o dulce suferință
În ceasurile triste de grea singurătate,
Cînd numai vîntul plînge pe uliți depărtate...

Atunci ea luminează pe un tînăr stînd la masă
Cum scrie și citește sau cîteodată-și lasă
Încet pe mînă capul... Și cine știe unde,
În cari lumi și vremuri gîndirea lui pătrunde
Cînd cată-n zarea lămpii ce-alăturea veghează
Și-i încunună fruntea cu firava ei rază...

Dar cîteodată lampa, sătulă de veghere,
Își pîlpîie-n feștilă lumina care piere,
Și umbre cresc și joacă pe ziduri și podele...
Tresare visătorul atunci privind la ele,
Oftînd închide cartea sau lasă manuscrisul,
Ca-n așternut să-și toarcă pe întuneric visul...

A doua zi se scoală, se-mbracă și se duce,
Dar parcă nu prea știe cam încotro s-apuce,
Și-nfrigurat se-ntoarce în fiecare sară
În odăița scundă din strada solitară...

...Voi mă-ntrebați acuma, firește: cine-i oare
Acest copil sălbatic, cu fruntea visătoare,
Adus de mine-n versuri cu artă-așa subtilă,
Că, zugrăvindu-l, însumi i-am suspinat de milă?...

„O, l-am ghicit!“ va spune drăguța domnișoară,
Oftînd și ea la rîndu-i, căci nu-i întîia oară
Cînd îi răsare-n minte duioasa cunoștință,
Cu părăsita casă și viața-n suferință,
Această arătare din vechile poeme,
Ce nu cunoaște țară și nu cunoaște vreme.
Acest erou romantic visat și zi, și noapte
De brudnicele fete cu mințile necoapte...

„Îl știu și eu! va zice băcanul cel simpatic.
E vreun «împușcă-n lună», un tînăr ușuratic
Ce scrie cărți cu versuri —ei și?... ce-mi pasă mie,
Că eu doar nu sunt membru de la Academie,
Să stărui ca să-i deie vreun premiu, la-mpăcare,
Și-apoi cîți fac oferte și care mai de care!“

Nu, scumpă domnișoară, nu, chir Sotir, băietul
De care este vorba nu face pe poetul,
Și chiar de umple-adesea caiete-ntregi cu rime,
Vă jur că pînă astăzi nu le-a citit la nime.

E drept că trece strada cu pașii cam nesiguri,
Și ochii cîteodată îi ard aprinși de friguri,
Și e cam tras la față, și pare cam anemic,
Și nici nu cred să aibă vreun titlu academic

(Căci titlurile astăzi la toți le-astupă gura),
E drept că se ocupă chiar cu literatura,
Dar... n-are mîndre plete și nu-i croit la modă,
Și dacă-n haină poartă vreun cîntec sau vreo odă,
Nu-s închinate totuși puternicilor zilii,
Cum a făcut deunăzi poetul Mercantili,
Bolită
Nici nu discută artă în colț de cafenele,
Și are-o sfîntă frică de proști și versuri rele.
El este, cum s-ar zice, un tînăr oarecare,
Copil prea cumsecade, cu multă aplecare
La învățătură, poate ar fi ajuns departe,
Dar pîn-acum, sărmanul, n-avu, pesemne, parte...

Crescut la umbra unei biserici vechi, la țară,
Ați înțeles că nu e măcar nepot de vară
Al vreunui stîlp al țării, și, prin urmare, nu e
Împins de spete scara măririlor s-o suie...
Părinții lui muriră departe, în bordeiul
Dasupra cărui, singur, mai stă de strajă teiul
Ce i-a umbrit străbunii în zile mai senine...
La umbra-i primitoare era așa de bine!
Dar, din copilărie rămas orfan, băiatul
A fost silit din vreme să-și părăsească satul,
Și la oraș el însuși pe sine să se crească,
Cum cresc mai toți orfanii în țara românească.
Azi dă în familii lecții și scrie la gazetă,
Ducîndu-și viața-n studiu și liniște discretă.
Mai greu e însă iarna: doar la-nceput de lună
O muzică de flăcări în sobă-i dacă sună
Și-aruncă prin odaie un zîmbet cald ce-mbracă
Într-o lumină dulce ființa lui săracă,
Încît chiar și surtucu-i, ieșit de ploi și soare,
Își ia atunci un aer voios, de sărbătoare...
Încolo, totdeauna atotstăpîn e gerul.
Zadarnic soba veche mai străjuie ungherul,
Și-adesea îi îngheață cerneala-n călimară...
Dar viața asta totuși nu i-ar părea amară
De n-ar cunoaște lumea cum este prea de-aproape,
Și-n ea n-ar fi nici oameni mișei, nici versuri
șchioape...

Deci, cum venea spre casă, într-un amurg de
toamnă,
Îl ia cu frig din spate... El, neștiind ce-nseamnă,
Nu vrea să bage-n samă că nu-s chiar semne bune...
Dar nopțile și lipsa încep să se răzbune:
O boală nemiloasă, încet, p-ascuns, îl sapă,
Și iată-l, stins și palid, pășind tăcut spre groapă.
E obicei acuma să faci s-apară-o zînă
Ce vine-nduioșată... iar diafana-i mînă
Să-i netezească fruntea cu dragoste de soră,
La viață rechemîndu-l în cea din urmă oră...

Ci zîna nu s-arată în chilioara tristă...
De unde să s-arate, mă rog, cînd nu există?
Așa, o vreme dînsul bolește din picioare,
Și nimenea pe lume nu l-a-ntrebat ce-l doare,
Pîn' ce-ntr-o dimineață vecinii mi-l aflară
Mort în chilia scundă din strada solitară...

O, Doamne, cîte visuri și-avînturi mari înfrînte
Pe veci sînt osîndite cu el să se-nmormînte!
Se spulberă-n risipa țărînii o comoară,
Și nu-i întîiași dată, nici cea din urmă oară.
Cîți tineri ca și dînsul nu cad așa, victime,
Că nime nu-i cunoaște, și nu-i iubește nime,
Ca florile plăpînde ce n-au decît o vină:
S-anunțe primăvara că trebuie să vină...

Dar eu n-acuz pe nimeni de-această nedreptate!
Nu osîndesc pe nimeni. Știu că-n societate,
Ca și-n întreaga fire, este-o economie
De forțe ce se leagă, că unul dintr-o mie,
Cînd nu-și găsește locul, de aur fie-i versul,
De dragul lui o lume tot n-o să-și schimbe mersul.

Nu osîndesc pe nimeni, pe nimeni, o repet.
Ce-am vrut să spun atuncea în versurile-aceste?
V-am spus adevărata şi jalnica poveste
Cum se încheie-adesea o viaţă de poet!

AMIAZĂ

Stam în cerdacul casei mele,
Departe, peste vii, privind
Cum scorburoşii nuci întind
Pe-alocuri negrele umbrele.

Alunec mai departe ochii
Şi peste-un deal văd cum dispare,
Ca trena unei albe rochii,
Un nouraş grăbit în zare.

Mai jos, ascuns între umbrare,
Tihnit cătunul dormitează
Şi, albă-n liniştea de-amiază,
Ocrotitoare-asupra lui,
Bisericuţa stă de pază
Cum stă o cloşcă între pui...

UNUI TÎNĂR

Departe, pîn' la mine, blînd,
Întîiul vers al tău pătrunde;
Uimit plec fruntea, şi-ascultînd,
Tristeţea nu mi-o pot ascunde.

Te văd la masa ta de scris
Şi simt credinţa ta ce leagă
De orice gînd un mîndru vis,
De orice vis o lume-ntreagă!

Aşa ca tine-am fost noi, toţi,
La vîrsta cînd, robit deşartei
Iluzii, socoteşti că poţi
S-atingi vreodată culmea artei.

Dar prea e dulce, prea-i duios
Şi-atîta-ncredere respiră
În plînsetu-i melodios
Întîiul tău acord de liră...

O, nu mă-ndur să te dezmint,
Şi trist, cu fruntea înclinată,
Ascult străvechiul cîntec sfînt
Ce l-am cîntat şi eu odată...

TĂLĂNGI

S-aud de pretutindeni tălăngile sunînd,
Plîng unele cu larmă şi altele-n surdină,
Răspund şi dau de ştire că turmele-n curînd
Vor coborî la şesuri...

În galbena lumină
De-abia le-auzi cum sună, mai jos, tot mai departe...

Le-adună vîntul parcă în negre văgăuni
Şi-apoi le-alungă iară pe văi, şi iar le-mparte
Ca glasuri de alarmă ce prevestesc furtuni...

Trezite din prăpăstii de plînsetele lor,
Cresc negurile sure, alunecînd tăcute,
Ies după stînci în pripă şi pier ca un decor
Retras de mîna unei fiinţe nevăzute...

Apar din altă parte, sporind acum treptat,
Şi-n falduri, ca o mantă, se lasă peste munte,
Iar piscul singuratec, sub cerul întristat,
Posomorît îşi trage căciula peste frunte...

PRIMĂVERII

O, tu, cea mai frumoasă dintre zine,
Cu tot alaiul tău de bucurii,
Toţi te-aşteptăm cu-atîta dor să vii:
Dar nimeni, nimeni mai cu dor ca mine!

Şi ce-mi aduci tu, care pe cîmpii
Pui flori, şi cerului dai zări senine,
Şi cîntec luncilor, şi unde line
Izvorului, ce daruri tu-mi îmbii?

Ce vis cerca-va de isnov s-alinte
Un suflet amăgit de-atîtea ori?
O, dac-aş şti că visul iarăşi minte!

Atuncea poate-aş rămînea cuminte
Şi m-aş uita cu ochi nepăsători
La iarba care creşte pe morminte...

ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITARE...

— Au fost odată trei secerătoare
Ce se iveau din lanuri pîn' la brîu —
Trei flori ce-acum se deschideau la soare,
Acum piereau în aurul din grîu...
Au fost odată trei secerătoare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi iată că, adus din întîmplare,
Trecea un fiu de împărat în sus,
Şi-a zis atuncea fata cea mai mare:
„De m-ar lua pe mine,-aş fi în stare
Ca să-i îmbrac palatul cu un fus..."
Înşiră-te frumos, mărgăritare

Şi-a zis atunci copila mijlocie,
Străfulgerînd cu secera, pripită:
„De m-ar lua pe mine de soţie,
Eu i-aş hrăni palatul cu o pită..."
Dar el privi la ea cu nepăsare:
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi dintre spice-a zis a treia floare:
„De m-ar lua pe mine, eu i-aş face
Doi feţi cu plete de-aur lucitoare..."

Stă dus feciorul de-mpărat şi tace,
Şi-a treia zi la curte-i nuntă mare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Dar cînd a fost să nască-mpărăteasa,
Plecă-mpăratul plin de grea-ntristare,
Şi o ţigancă singură rămas-a
Ca s-o-ngrijească-n ceasul de-ncercare...
Că s-au sculat vrăjmaşi cu oaste mare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Iar cînd se-ntoarse-acasă împăratul,
Dorit să vadă cum îi sunt feciorii,
Găsi doi pui de lup — rîdea palatul
Şi clătinau din cap deregătorii...
Şi-mpărăteasa-ajunse cerşetoare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi s-a făcut ţiganca-mpărăteasă,
Iar cei doi feţi, ucişi de ea cu ură,
În locu-acela unde-i îngropase,
Doi dafini auriţi se prefăcură...
Cînd i-a văzut, a prins-o spaimă mare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi-a dat poruncă, scorpia, să-i taie,
Şi ea cu mîna ei pe foc i-a pus,
Dar fără veste-atunci din vîlvătaie
Zburară două scînteioare-n sus...
Şi au căzut pe-un ţărm de apă mare...
Înşiră-te frumos, mărgăritare!

Şi Dumnezeu cel bun şi mare dete
Din cele două mîndre scînteioare
Să fim iar feţi cu daurite plete

Şi să venim aici, la şezătoare,
Să spunem trista noastră întîmplare...
Înşiră-te, frumos mărgăritare!

...Plîngea cu hohot biata-mpărăteasă
Într-un ungher, cum asculta acestea,
Iar împăratul crunt se-ntunecase
Înţelegînd ce rost avea povestea,
Pe cînd ţiganca se făcea ca varul...
Şi singur se-nşira mărgăritarul!

LINIŞTE

Fantastic joacă rîndunici zglobii
În cerul plin de umbră şi lumină,
Şi-i linişte adîncă în grădină,
Sub piersicii cu flori trandafirii...

Cu braţele sub cap, ce bine mi-i
Cum stau aşa, în liniştea divină:
Pămîntu-i cald şi cheamă la hodină,
Întocmai ca o mamă pe copii...

Pămînt, bătrînă gazdă primitoare
A tuturor trudiţilor din lume,
Ce bun eşti tu în zilele cu soare!

Tu-i hodineşti, i-adormi, îi legeni lin
La sînul tău, şi nu-i întrebi de nume,
Nici unde merg, şi nici de unde vin...

POMUL FERMECAT

Sunt nopţi cînd mă asemui
Cu fiul de-mpărat
Ce străjuia sub pomul
Cu merele de aur;
Ca el veghez (cînd noaptea
Ce-n juru-mi s-a lăsat
Tăcută şi tîrzie-i)
Sub pomul fermecat,
Ce poartă-al fantaziei
Nepreţuit tezaur...

Sunt visurile mele
Ce noaptea îmi răsar
Mai vii decît atuncea
Cînd în odaie-i soare;
Şi eu mă lupt cu somnul,
Gonindu-l în zadar,
Întind spre ele mîna,
Cu rîvnă-adîncă, dar
Mă-nvinge-n veci stăpîna
Putere-adormitoare...

A doua zi, cînd caut
La cîntecul meu scris,

Nu-l recunosc, şi-atît e
De ştearsă şi pierdută
Întreagă strălucirea
Comorilor din vis,
De pare că-ntr-o clipă,
Cînd ochii i-am închis,
Ar fi furat-o-n pripă
O mînă nevăzută...

De-s trist de-aceea ziua
Ca fiul de-mpărat
Ce străjuie sub pomul
Cu merele de aur,
Mă-ntorc voios (cînd noaptea
Ce-n juru-mi s-a lăsat
Tăcută şi tîrzie-i)
Sub pomul fermecat,
Ce poartă-al fantaziei
Nepreţuit tezaur...

ROMANŢĂ VECHE

„Mă duc de-acum şi poate că n-am să mai revin,
Mă duc în altă ţară, cu cerul mai senin,
Şi nu-ţi mai cer nimica, decît, cînd toamna vine
Şi vor foşni salcîmii, să te gîndeşti la mine...“

Cu fruntea înclinată apoi încet s-a dus,
Era o zi de toamnă frumoasă în apus,
Şi pe poteca albă pe care se ducea
O rază aurie în pulbere lucea...

S-a dus, şi luni trecură şi n-a mai revenit,
Căci moartea-n altă ţară de mire l-a menit.
În ea curînd o altă iubire se trezi,
Şi-i veselă, şi cîntă, şi rîde-ntreaga zi.

E veselă, şi rîde, şi l-a uitat deplin,
Şi păsări călătoare se duc şi iarăşi vin;
Ea-i veselă, şi cîntă, şi rîde zgomotos,
Şi roze albe-şi prinde în părul ei frumos.

E veselă şi cîntă — şi-n serile tîrzii,
Cînd negura coboară ca-n seara cea dintîi,
Aşa de trist salcîmii foşnesc încetinel...
Ea însă niciodată nu s-a gîndit la el.

NOAPTEA DE MAI

Plăsmuiri din basme
M-au împresurat?
Aripi de fantasme
Poate-au scuturat

Aur peste ele?
Cine dete, oare,
Strai de sărbătoare
Gîndurilor mele?

Stau încremenit —
Parcă niciodată
N-am mai pomenit
Noapte-așa-nstelată,

Floare de cireș
Mai strălucitoare,
Tril mai fără greș
De privighetoare!

Luna iese-acum
Și-n albastra noapte
Ninge-argint pe drum,
Umple tot de șoapte;

Adîncite-n vis,
Florile grădinii,
Gingașul narcis,
Iasomia, crinii,

Trandafirii-nvolți,
Sub catapeteasma
Uriașei bolți,
Își unesc mireasma;

Taine din povești
Murmură-n fîntînă...
Unde zăbovești,
Dulcea mea stăpînă?

Tremură de dor
Gîndurile mele:
Nu te-nduri de ele
Tu, stăpîna lor,

Care-n orice floare
Pui un curcubeu —
Tu, surîzătoare
Rază-n plînsul meu?

ÎN OCHII TĂI...

În ochii tăi adînci, de-mi pare
Că ei cuprind pămînt şi cer,
Eu nu ştiu cum se face, dar e
Atît tulburător mister,

Că stau, cînd îmi răsar în cale,
Prins de-un fior necunoscut,
Şi urma pasurilor tale
Sfios mă plec să ţi-o sărut...

Şi nu ştiu cine eşti anume
Cînd mă priveşti întrebător:
Din îngeri rătăcită-n lume,
Vreo soră vitregă de-a lor?

TE DUCI

Te duci, şi cum zîmbeşti nepăsătoare,
M-abat din cale şi mă simt murind...
Pierdut spre tine braţele-mi întind
Ca-n urma unei viziuni fugare, —
Dar nu mai pot în ele să te prind.

Te duci, — şi ca o umbră rătăcită
Te voi dori în zilele pustii,
Te voi striga în nopţile tîrzii, —
Şi-n veci voi plînge vîrsta fericită
Cînd nu ştiam ce-nseamnă a iubi!

O, dulce fericire risipită!
De ce-ai venit şi pentru ce-a fost scris
Să-mi schimbi tu viaţa-n iad şi-n paradis?
Te duci, şi simt pe fiece clipită
Că pierd în tine cel din urmă vis...

CLOPOTELE DIN NÜRNBERG

La Nürnberg, în vechiul castel,
Stăteam răzemat de-o fereastră,
Privind cum se-mbracă sub el
Orașul în negură-albastră.

Și purpur plutea în fîșii
Prin negura vînătă-a serii,
Pe uliți străvechi și pustii,
Robite de straja tăcerii.

Și cum rămăsesem visînd,
Un clopot începe să sune
Așa de duios și de blînd
De parcă o rugă ar spune...

El sună, și alte-i răspund,
Cîntînd ca argintul de clare,
Și-odată s-aude, din fund,
Și clopotul domului mare!

Și valuri de-adînci armonii
Plutesc în fantastice zboruri,
Părînd că sînt sute și mii
De îngeri ce murmură-n coruri...

Dar eu, ca furat de un val,
Pierdut în concertul haotic,
Mă văd într-o sală de bal,
O sală-n mărețul stil gotic.

Și albă ca albul din crin,
Ca umbra din umbră ușoară,
De mine s-apropie lin
O falnică, blondă fecioară.

Eu stau și de-abia mai respir,
Cuprins de-o sfială stîngace,
Dar ochii ei mari de safir
Îmi spun că dorește să joace.

Și-ajunge doar brațul să-ntind,
Ea brațu-i pe umăr mi-așază,
Și stăm să pornim dănțuind...
Cînd muzica brusc încetează;

Cu pasul greoi, un străjer
Îmi tulbură singurătatea,
Iar glasul lui aspru: „*Mein Herr*[1]
Îmi strigă — se-nchide cetatea!“

---

[1] Domnul meu (germ.)

CU OCHII TĂI...

Cu ochii tăi albaștri, dar
De-o strălucire-așa ciudată,
Tu m-ai făcut să plîng amar
Cînd m-ai privit întîia dată.

Din clipa cea dintîia, deci,
Am presimțit că ești femeea
Pe care voi iubi-o-n veci,
Și-a fost de-ajuns în clipa-aceea

Doar o privire să-mi arunci,
Și inima porni să-mi bată,
Așa, de parcă pîn-atunci
Nu mai bătuse niciodată...

Robită de privirea ta,
De-atuncea inima mea bate,
Și-n veci eu nu te voi uita
Decît dac-am să uit de toate!

ELEGIE

De ce așa de trist rămîi
Și trist înăbuși un suspin,
Cînd rîndunici în țară vin
Din țări cu rodii și lămîi
Și vezi cocorii cei dintîi
Rotindu-se sub cer senin?

De ce așa de trist revii
Și trist rămîi, suspini stingher,
Cînd negurile iernei pier,
Și roua scînteie-n cîmpii,
Și mii de ciocîrlii zglobii
S-avîntă ciripind la cer?

De ce așa de trist suspini
Și trist rămîi și-atuncea cînd
Vezi florile-nflorind pe rînd
(Și chiar măceșii plini de spini),
Și vezi pe-alee, prin grădini,
Părechi de-ndrăgostiți trecînd?

— Cum n-ai fi trist, cum n-ai ofta
Cînd numai dragoste respiri

În tot cuprinsul mîndrei firi,
Cînd toate rîd în preajma ta
Şi plînge-n tine inima,
Însîngerată de-amintiri?...

DE PROFUNDIS

O, Doamne, cîte ţi-am cerut
Şi ce mi-ai dat în schimb tu mie!
Potop de chin de la-nceput
Şi-abia un strop de bucurie...

Dar dacă-mi îmbiai plăceri,
Curînd nu mă scîrbeam de ele?
Mai jalnici astăzi decît ieri
N-ar trece anii vieţii mele?

Şi-aş resimţi atît de des
Fiorul sfînt de poezie
Şi-adîncul farmec nenţeles
Ce numai cine-a plîns îl ştie?

O, nu e nimănui iertat
Să ceară mila ta divină,
Decît cînd şi-a răscumpărat
Întreaga vieţii sale vină...

De-aceea azi, cînd nimicit
Văd visu-mi cel mai scump, simt bine:
Nu-i nimeni mai nefericit,
Nici, vai, mai fericit ca mine!

AD MORTEM

Secerătoare ce insufli teamă,
Eu nu te văd purtînd pe umăr coasă,
Cu-orbite reci cum treci din casă-n casă,
Cînd nimeni nu te vrea, toţi te blesteamă.

Precum cei vechi te-ntrezăreau frumoasă,
Rănitu-mi suflet, palido, te cheamă:
O, vino-ncet şi dulce ca o mamă,
Şi umbra ta pe ochi încet mi-o lasă.

Că tu eşti taina, liniştea, tăcerea,
Limanul cel din urmă, mîngăierea
Din urmă-a celor obosiţi şi trişti;

Tu singură eşti vrednică să vindeci
Un suflet bîntuit de mari restrişti...
O, înger negru-al morţii, vino, vin', deci!...

BOLNAV

Zăceam sfîrşit pe patul suferinţii
Şi-n aiureala mea, din cînd în cînd,
Zăream cum stau la căpătîi părinţii,
Şi fraţii, şi surorile, plîngînd.

Apoi, furat în somn fără de veste
De-o pajură, simţii că sui în zări
Şi că străbat în goană oarbă peste
Cîmpii şi dealuri, peste munţi şi mări.

Răpit de-avîntul aripelor grele,
Îmbrăţişînd al pajurei grumaz,
Călătoream acuma printre stele
În spasmele supremului extaz.

Pluteam aşa de fericit în spaţiu
Şi tot mai vajnic mă-nălţam mereu,
Sorbind văzduhul proaspăt cu nesaţiu
Într-un avînt nebun spre Dumnezeu.

Căci lanţurile ce mă-ncătuşase
De-acest pămînt păreau că s-au fost rupt,
Şi-asemeni unei stele neguroase,
Pierea pămîntu-n haos dedesubt.

Dar o lumină orbitor de vie
Fără de veste ochii mi-a deschis
Şi-am plîns de jale şi de bucurie
Văzînd că tot n-a fost decît un vis.

CÎNTĂREŢUL

El n-ar dori să-l recunoască
Pe lume nimeni niciodată,
Să poarte pururea o mască
Pe faţa lui de chin brăzdată,

Să treacă nebăgat în seamă,
Ca şi o umbră prin mulţime,
Ce nici să ştie cum îl cheamă
Pe tristul făurar de rime...

Doar seara cînd, trudit de cale,
Se-ntoarce-n casa lui sihastră,
S-audă cîntecele sale
Cîntate de la vreo fereastră,

S-asculte dus şi nici să-i vină
În minte cînturile-acele,
Să-i pară-o inimă streină
Că sufere şi plînge-n ele...

TREC NOPŢILE

Trec nopţile, trec nopţile senine,
Şi zilele senine trec şi ele,
Şi după-o zi senină vine
O noapte mai senină decît cele
Care-au trecut, cu spuza ei de stele
Şi vraja veşnic nouă-a lunei pline...

Trec nopţile, trec nopţile senine,
Şi tu-mi surîzi aşa senin, copilă,
Pornită parcă tot pe zbeng şi glume...

De ce sînt totuşi trist?...
Vezi tu, mi-e milă
De-atîta farmec, milă şi de tine,
Ca şi de tot ce e frumos pe lume
Şi efemer ca nopţile senine.

NOPŢI DE VEGHE

Nopţi de veghe, nopţi cu cerul
Limpede cum e cleştarul...
Umblă ziua alb ca varul
Cine v-a-nţeles misterul!

Albe nopţi de insomnie,
Nopţi de vis şi doruri pline,
Mi-aţi vrăjit, o, nopţi senine,
Trista mea copilărie!

Şi de-atuncea, nopţi albastre,
Baldachinuri prinse-n stele,
Toate gîndurile mele
Sunt la voi, sunt ale voastre...

Cu pleoapele deschise
Stau şi astăzi lîngă storuri,
Chinuit de-aceleaşi doruri,
Fermecat de-aceleaşi vise,

Pînă roşii prin perdele
Intră zorile şi-anină
Fluturi palizi de lumină
De păreţii casei mele...

SCRISOARE LUI GOGA

De-acum te las pe tine și pe-ai tăi
Și-Ardealul plin de cîntece și jocuri,
De mîndre fete și voinici flăcăi...
Știu eu de mai revin pe-aceste locuri?

Ce dor mi-era de ele, căci pe-aici
Am petrecut, ca prunc, odinioară!
Te sperii cînd de pe trecut ridici
Păinjenișul care-l înfășoară...

De-aș fi rămas ca tine, în Ardeal,
Statornic stîlp al datinei străbune,
Într-o căsuță albă, sub un deal,
Ferită de primejdii și furtune;

Să fi rămas acolo, să muncesc
Înconjurat de oameni cumsecade,
În albele cămăși ce strălucesc
Ca spuma de șuvoaie în cascade;

Să fi rămas în casa de sub deal,
De unde-n neguri vezi sclipind Carpații...
Dar eu m-am dus și te-am lăsat, Ardeal,
Ca un fugar mi-am părăsit eu frații!

Și ce frumos era să fi rămas
Alăturea cu alții și cu tine,
Să-nalț și eu pentru dreptate-un glas
Și să v-ajut în lupta pentru bine.

Să stau și eu de tine-alături azi,
Și eu ca tine să-mi încheg cîntarea
Din vuietul eroicilor brazi
Ce strigă peste culmi redeșteptarea!

Și de scriam un vers mai avîntat,
Aprins de-obida silei seculare,
Și eu de bună samă-aș fi gustat
Ce dulce-i pîinea temniței maghiare...
....

M-am dus, — și spune-mi tu ce-am folosit
Pe unde-am fost, cît am umblat prin lume?...
Azi m-aș întoarce, însă obosit,
Înfrînt și trist... Dar vremea ta acum e!

Rămîi tu dar acolo unde ești,
Să-mbărbătezi și să mîngîi poporul...
Tu ai să lupți, tu ai să biruiești,
Și-n cîntecele tale-i viitorul!

TOAMNĂ

Se-ntoarce toamna iar, cu aiureli
De vînt pe la ferești,
Tu, suflet plin de griji și de-ndoieli,
Te-nfiorezi de tristele-i povești...

El povestește despre moarte foi
Pe care le gonește ca pe-un roi,
Ca pe-un convoi
De fluturi morți, și ți le-aruncă-n geamuri,

El stinge crini, și roze, și zambile,
El frînge ramuri,
Și plînge, și se tînguiește zile
Întregi, și nopți întregi, necontenit.

Acuma stins și parcă ostenit
Abia suspină,
Ca plînsul violinei în surdină,
Apoi își schimbă fără veste tonul
Și-uimit l-auzi cum suie
Din nou diapazonul
Și șuieră, și fluieră, și vuie,
Și vîjăie, și hohotă, și geme
Într-un amestec înfiorător

De bocet, și de vaiet, și blesteme!
Ah, ce frumos, ce potolită vreme,
Ce vac senin fusese pînă ieri!

Ai fi crezut că firea amăgită
De visul cald al somnoroasei veri,
Așa bogată-n fermecate vise,
Dormea, dar s-a trezit...

Văzînd fugită
Vicleana vară care-o amăgise,
Acum, cînd înțelege adevărul,
Se zbate ca o mamă părăsită,
Și-n deznădejdea ei își smulge părul!...

O, VREMEA...

Tăcut și trist am stat zilele-aceste,
Și-acum pornesc să cînt ca din senin,
Căci fără veste cîntecele vin,
Cum lacrimile vin fără de veste...
HEINE [1]

O, vremea cîte zile negre-a tors
De cînd te-ai dus și nu te-ai mai întors,
De cînd te-ai dus și singur m-ai lăsat,
O, cîte nopți n-am plîns și n-am visat!

De cîte ori și azi tresar din vis,
De parcă ușa lin s-ar fi deschis,
Și albă parcă-mi înflorești în prag,
Și dulce sună rîsul tău cel drag.

De cîte ori recad dezamăgit,
De parc-ai fost aievea și-ai fugit;
Aud aproape pașii tăi ușori,
Apoi departe... O, de cîte ori,

De cîte ori ascult uimit și-aștept
Să te rentorci, să mi te-arunci la piept,
În brațe să te prind, să nu mai pleci, —
Deși știu, vai, că te-am pierdut pe veci!

---

[1] În *Cîntece*, această strofă e așezată, ca motto, la începutul volumului; am readus-o la poezia *O, vremea...*, cum a apărut în revistă.

O, ZBOARĂ IAR...

O, zboară iar pe drum de seară,
Trist cîntec, pîn' la casa Liei,
La casa-n veci iubitei zboară
Și tainic la ferești adie-i.

Adie-i la ferești și spune-i
Stăpînei dulci și-n veci iubite
Povestea-ntunecată-a unei
Sărmane inime zdrobite.

Să-i spui că nici să o blesteme,
Nici ură n-ar putea să-i poarte,
Ci plînge, sîngeră și geme
Și o s-o cheme pîn' la moarte;

Și ce sălbatec a iubit-o
În patima-i mistuitoare,
Și cum ea însăși a zdrobit-o,
Cum a călcat-o ea-n picioare!

CÎND MĂ GÎNDESC...

Cînd mă gîndesc la viaţa-mi din trecut,
Îmi pare-un parc sălbatec şi tăcut
Ce, plin de cîntec de privighetori,
Lucea, pe vremuri, parfumat de flori...

Şi floarea cea mai mîndră tu erai!
Dar ceasul rău veni-ntr-o zi de mai,
Veni năprasnic şi te smulse-un zmeu,
Şi mort de-atunci rămase parcul meu...

Zadarnic, azi, pe-aleele-i pustii,
Asemeni unei palide stafii,
Alunec trist şi rătăcesc stingher,
Visînd că te-ai ascuns în vreun ungher...

Ci-n nopţi cu lună cînd pierdut rămîi
Pe banca unde ne-am iubit întîi,
Visez că vii sub ramura de măr
Ce-odinioară-ţi ninse flori în păr...

Şi-n amintirea-ntîiului sărut
Renvie paradisul meu pierdut,
Îmbracă iar fantastic strai de flori
Şi plînge-n triluri de privighetori...

MI-E DOR DE-UN VIS...

Mi-e dor de-un vis aşa curat
Şi alb ca albul de hermină,
Să rîd ca florile-n lumină,
Să uit că ros e de vermină
Copacul vieţii scuturat...

Mi-e dor de tine, cea de ieri,
Şi iar visez că sînt cu tine...
Şi-atît de bine şi senin e
Cînd visul vine să m-aline
Cu dulci şi line mîngăieri!...

Visez că zîmbetu-ţi divin
În cale iarăşi luminează-mi,
Că iar pe pieptu-mi vii să-ţi razămi
Căpşorul scump, şi-adormi în pază-mi
Ca-n vremile ce nu mai vin...

Visez... dar visurile pier
Curînd, ca flori de brumă-atinse,
Iar visul meu din urmă stins e...
Cu braţe-ntinse-n gol şi-nvinse,
Drag vis de ieri, în van te cer!

Şi fără tine viaţa mi-i
Deşartă ca un ţărm de mare,
Pe care eu te chem din zare
Şi caut dus de se năzare
Vreun semn pe apele pustii...

Te chem şi zi şi noapte, dar
Tu nu-mi auzi în veci chemarea...
Şi nu-i mai fioroasă marea
În zbuciumarea ei ca marea
Mea jale, chinul meu amar!

ÎNMORMÎNTARE

Era un cer mocnit,
Ca-nvăluit în fum,
Cînd cioclii l-au pornit
Pe cel din urmă drum.

Şi nimeni nu-l bocea
Pe cel plecat pe veci,
Doar ploaia strălucea
Pe streşinele reci.

Doar frunzele jucau
În veştedul lor port,
De parcă petreceau
Cu-alaiul lor pe mort.

Departe doar un stol
De corbi, ca negre dungi,
Umplea văzduhul gol
De tînguiri prelungi...

...Deşi nu-l cunoşteam,
L-am dus pîn'la mormînt,
Şi peste dînsul am
Zvîrlit şi eu pămînt.

Dar cînd lăsai, tîrziu,
Lăcaşul cel de veci,
Şi-n cuibul meu pustiu,
Cu zidurile reci,

Cînd trist m-am regăsit
În tristu-mi adăpost,
Aşa de părăsit
Pe-o lume fără rost,

Cu fruntea-n mîni am stat,
Cît?... Nu mai ştiu nici eu!
Şi-un slab glas întristat
Parcă-mi şoptea mereu:

„Au mort sînt numai eu?
Eşti mort şi tu... nu vii?
Eşti mort, o, dragul meu,
Ce cauţi printre vii?..."

ŞI DACĂ VII...

Şi dacă vii şi tu spre-a pune
La căpătîiul meu o floare,
Ori ca să-ngîni o rugăciune,
Voi tresări atunci eu oare?

Cu mînile-mi împreunate
La piept, dormi-voi dus, iubită,
Şi inima-mi nu va mai bate,
Şi harfa-mi va tăcea zdrobită...

Dar te-am iubit aşa de tare
Şi-n veci aşa-mi vei fi de dragă,
Încît nici moartea nu-i în stare
Să frîngă lanţul ce ne leagă:

Căci dacă viaţa mea e stînsă
Şi tu mă dai uitării mîne,
În cîntecele mele însă
Iubirea-mi trainică rămîne;

Şi-oricît te-ai apăra-mpotriva
Iubirii ce-o-ngropai în ele,
Fantoma-i tristă răsări-va
Mereu din cîntecele mele!

ÎNSERARE

S-a înserat. Uşor se-nalţă fumul
De prin ogeaguri către bolta vastă,
Domol coboară turma de pe coastă,
Umplînd cu larma de talange drumul.

Blînd, florile, în liniştea lor castă,
Îşi dăruiesc văzduhului parfumul,
Şi noaptea-şi cerne peste toate scrumul...
Ici-colo numai licăre-o fereastă...

Un clopot plînge-o clipă, şi-apoi tace...
Luceafărul în alba-i strălucire
Răsare sus... Şi-atîta sfîntă pace

Domneşte-acuma peste-ntreaga fire,
Că sufletul aripele-şi desface
Ca să se piardă în nemărgenire...

CÎNTECELOR

Era pesemne hotărît
De legi ascunse şi fatale
Să sufăr şi să plîng atît,
O, cîntece de dor şi jale,
Ce-adînci în mine-aţi izvorît
Cum apa-n stînci îşi sparge cale!

De ce, cînd mă lăsam furat
De tot ce-i sunet şi culoare,
Şi sufletul mi-era curat
Ca trandafirul cînd înfloare,
De ce nu m-aţi împresurat
Atunci, de ce tăcurăţi oare?

De ce atunci voi n-aţi venit
Osana să cîntaţi iubirii?...
Ori poate v-au ademenit
Mai mult osînda despărţirii
Şi spinii care-am fost menit
Să-i port pe frunte ca martirii?

De ce-aţi tăcut atunci cînd eu
V-aş fi-nţeles aşa de bine,
Şi năvăliţi în jurul meu

Acum, ca roiul viu de-albine
Pe care-l tot alungi mereu,
Dar, murmurînd, mereu revine?

Prea tristă-i struna ce-o sunaţi
Acuma-n inima-mi nebună,
Prea multe-ntr-una v-adunaţi
Precum privighetori s-adună,
În mai, prin tei încununaţi
De flori, în mîndre nopţi cu lună...

Vai, cîntece, tăceţi puţin!
Tăceţi, că nu mai am putere
Să plîng, — şi e paharul plin...
Repaos sufletul meu cere
Şi pace, dup-atîta chin...
Tăceţi, — mi-e sete de tăcere...

RANA

Sînt ceasuri cînd uitarea parcă vine
Potirul ei vrăjit să ţi-l îmbie,
Se face-atuncea, ca-ntr-o sihăstrie,
O linişte neţărmuită-n tine.

Te laşi furat de tainica beţie
Ce-o dă uitarea, — şi-i atît de bine
În tihna dulce-a zărilor senine
Ce te răzbună după vijelie...

Dar e de-ajuns un depărtat ecou
Al amintirii pline de dojană:
Înfiorat, duci mîinile la tîmple

Şi simţi fără de veste că te împle
Un plîns amar, că s-a deschis din nou
Şi-ţi sîngerează-n suflet vechea rană...

SE-NTORC IAR ZILELE NOROASE...

Se-ntorc iar zilele noroase,
Cu negurile somnoroase,
Şi-amurgurile timpurii —
Vin dimineţile urîte,
Şi nopţile posomorîte,
Şi lungi, şi negre, şi pustii...

Copacii, despuiaţi şi jilavi
Şi trişti ca cerşetorii schilavi,
Gem biciuiţi de vînt şi ploi —
Podoaba lor de-odinioară
O zdreanţă putredă-i ce zboară
Şi-i tăvălită în noroi...

Veni-vor zilele senine,
Vor rîde florile-n grădine
Sub arcul cerului senin...
Veni-vor toate iar, ştiu bine...
Ci eu, cu toamna care vine,
M-aş duce, ca să nu mai vin...

CU MINE...

— De unde vii aşa tîrziu,
Aşa pierit şi alb la faţă,
De pari întors dintr-un sicriu,
Din lumea celor duşi din viaţă?

— Sînt umbra celui ce ţi-a fost
Demult un bun tovarăş ţie,
Şi cer vremelnic adăpost
La ora-acestei nopţi tîrzie...

— O, spune, pentru ce te-ai dus,
De ce-ai rămas pribeag prin lume?
— Ardea în mine-un dor nespus
Să văd şi eu pe-acolo cum e...

— Şi ce-ai găsit, şi ce-ai văzut
Pe unde-ai fost, o, frate bune?
— Nimic din cîte-am fost crezut,
Şi-am plîns mai mult decît pot spune...

DEZGUST

Te-ai deşteptat în faptul dimineţii
Cîntînd cuprins de-o dulce desfătare;
Sînt zile sfinte, fericite-n care
Iubeşti, rîzi, plîngi ca-n vremea tinereţii.

Dar vin şi zile negre, zile-amare,
Cînd gol şi sarbăd pare jocul vieţii,
Şi oamenii, aşa ridicoli, bieţii,
Ca nişte-actori pitici pe-o scenă mare.

Mai împăcat ai fi atuncea dacă,
Ştiind că visul rău tot o să treacă,
Ai adormi să nu te mai trezeşti:

Să nu mai porţi osînda să priveşti
La miile de forme ce le-mbracă
Nemernicia vieţii omeneşti...

CÎNTEC SFÎNT

Corinei

Cîntecul ce-ades ţi-l cînt
Cînd te-adorm[1] în fapt de sară,
Puiule, e-un cîntec sfînt,
Vechi şi simplu, de la ţară.

Mama mi-l cînta şi ea,
Şi la viersul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Şi-o lăsa frumos să-l culce.

Azi te-adorm cu dînsul eu,
Ieri — el m-adormea pe mine,
Şi-adormi pe tatăl meu
Cînd era copil ca tine...

Mîne, cînd voi fi pămînt,
Nu uita nici tu — şi zi-le,
Zi-le doina, cîntec sfînt,
La copiii tăi, copile!

---

[1] În *Cîntece*, greşeală de tipar: *te-adormi*.

STELELE

Trăind vremelnic pe pămînt,
Eşti prea departe azi de stele,
Dar, suflete, nu-i un cuvînt
Să nu mai năzuieşti spre ele...

Ştii tu ce spun necontenit
Cu licărirea lor senină,
Cînd cauţi trist şi ostenit
Din noaptea globului de tină?

„O, lasă lumea de noroi
Şi orice patimi te frămîntă,
Te-avîntă, suflete, spre noi,
Încrede-te în noi, — şi cîntă!“

ODĂ BACHICĂ

Poate ai vreun dor să-ţi vindeci.
Ori te paşte vreun blestem?
Dragul meu prieten, vin', deci,
Toarnă în pahare vin, deci,
Şi să bem!

Că beţia-i rost de glume,
E uitare de necaz...
Crezi că Dumnezeu anume
Cînd creă această lume
Era treaz?

În beţia lui divină
Lumea el cînd o născu,
„*Fiat lux!*“ cu gura plină
Zise, şi pe loc lumină
Se făcu...

Şi de-aceea are vinul
Darul de la Dumnezeu
Să coboare-n ochi seninul
Şi s-adoarmă-n inimi chinul
Cel mai greu!

Ştie-apoi şi din *Scriptură*
Cel din urmă bun creştin
Că se ia de Paşti, în gură,
Sfînta cuminecătură
Tot cu vin!

Şi-orice-ar zice fariseii,
N-a schimbat c-un gest divin
Însuşi regele Iudeii,
Christ, la Canna Galileii!
Apa-n vin?!

Chiar poetul cînd se-mbată
Nu-i mai inspirat la scris?
În lumina-adevărată
Toate-atunci lui i s-arată,
Ca în vis...

Pînă cînd, deci, urcă-n vie
Vreji de viţă pe haraci,
Sus paharele, frăţie!...
Şi pe urmă... pot să vie
Mii de draci!

ELEGIE

În amintirea poetului
I. Păun-Pincio

O, scump prieten, mă gîndesc la tine
Şi-s ani de cînd ai fost uitării dat;
Nu ştiu de ce mereu în minte-mi vine
Surîsu-ţi bun şi-atîta de ciudat.

Şi răsfoind azi răvăşita-ţi carte,
Mă năpădesc, făcîndu-mă să plîng,
Miresme dulci de flori şi frunze moarte,
Parc-aş străbate într-un veşted crîng.

Parc-aş vedea iar toamna ce-ntîrzie
Pe lunca fermecatului Siret,
Şi-aud cea de pe urmă poezie
Ce mi-o spuneai aşa duios şi-ncet.

Prieten mort, ţi-aduci aminte oare
De zilele seninei primăveri,
Cînd îndrăgeam un fluture, o floare,
Ca doi şagalnici şi naivi truveri?

Ori, rătăcind pe lună prin alee,
Visam la vreo domniţă-ntr-un castel,
Balconu-mpodobit cu azalee
Şi scara de mătasă către el?

Ți-aduci aminte-acele sfinte zile
Cînd dibuiam întîiul ritm de vers?...
Tu te-ai oprit la colțul unei file...
Dar eu de-atunci, vai, cîtă cale-am mers!

Ci de trăiai și tu, era mai bine?
Nu ești mai fericit acolo, mort?
N-ai fi urcat Calvarul ca și mine,
Purtînd pe umăr crucea care-o port?

N-ai fi văzut că cinstea-i vorbă goală,
Că totu-i fals și sterp, n-ai fi văzut
Cum cel mai bun prieten te înșală
Cu cît mai mult în el te-ai încrezut?

Și n-ai fi plîns, ca sub lumina stelii,
La Getsemani, marele Isus,
N-ai fi strigat în spasmele-ndoielii:
„O, Eli, Eli!...“ către Cel-de-sus?

O, mi-amintesc de ziua-ngropăciunii,
De drumul spre mormînt de la spital,
De steagul roșu ce-l purtau nebunii,
Cari tot aveau pe-atunci un ideal!

Căci inima ta nobilă și mare
Și sufletu-ți profetic de artist
Crezuse-n noua lumii îndrumare
Și-n înfrățirea ce-a visat-o Christ!...

Dar cînd cu toții-n cimitir intrară,
Nici chiar mormîntul nu-ți era săpat,
Și s-au trudit groparii pînă-n seară
Ca să-ți aștearnă cel din urmă pat...

Văd o țărancă — e bătrîna-ți mamă —
Cu fruntea rezemată de sicriu,
Nemaiputînd decît abia să geamă
De mult ce-a plîns pe singurul ei fiu...

Iar cînd plecarăm, coborî o ceață
Ca un zăbranic mohorît și greu,
Întocmai ca posomorîta viață
Pe care-i dus-o tu, și-o duc azi eu...

Te-am plîns atunci... nu te mai plîng acuma.
Din tot ce-am fost visat, m-aș mulțumi
Să mă-nvelească și pe mine huma,
Să pot uita, să pot măcar dormi...[1]

---

[1] În *Cîntece: Durmi.*

A FOST ODATĂ...

I

Ce lungi şi mîndre-s nopţile de iarnă
Cînd şuier-a pustiu prin hornuri vîntul!
Afară creşte viscolul. Răstoarnă
Troiene mari, şi alb e tot pămîntul.
Bunica de la ţară azi se-ntoarnă
Cu sacul plin, şi fusu-ncepe cîntul.
Copiii toţii se strîng, prinzînd de veste;
— Bunică dragă, spune-ne-o poveste!

Trosneşte focul, soba dogoreşte,
Pe ziduri, umbre urcă şi coboară.
Tac nepoţeii mîlc. Tăcerea creşte,
De poţi aude musca-n pod cum zboară.
Doar fusul, tainic, tot istoriseşte —
Un fir de aur parcă-l împresoară —
Se-nvîrte-ntr-una, fuge şi se-ntoarce.
L-ascultă toţi frumos. Bunica toarce.

Pe gînduri stă bătrîna vorniceasă
Cu chipul sfînt... Ce dulce suferinţă
În ochi-i mici! Ce vrajă nenţeleasă
În portu-i vechi cu iie şi cătrinţă!
Cum toarce-aşa, în liniştea din casă,
Micuţilor le pare o fiinţă
Din alte lumi... Uimiţi de drag, aşteaptă...
Ca dintr-un vis, bunica se deşteaptă...

— A fost, a fost odată!... Cînd şi unde?
Bunică, spune tu, în care parte?
Ea dă din cap, zîmbind cu drag răspunde:
— Demult, demult... Departe, prea departe...
Acolo unde soarele s-ascunde.
Pe ce tărîm, nu scrie nici la carte...
Dar... ori tăceţi, ori nu mai spun nimica!
Micuţii rîd. Glumeşte doar bunica.

— Era pe cînd... avea şi ursul coadă!
(Ştiţi c-a pierdut-o într-o iarnă-n baltă,
Că mintea lui era şi-atunci neroadă.)
Cînd purici potcoviţi ziceau că saltă
Pănă la cer, de ne-aduceau grămadă
De basme de prin lumea ceealaltă;
Pe cînd feciori de crai luptau cu zmeii,
Şi lupii se pupau în bot cu mieii;

Pe vremea cînd făcea plopşorul pere,
Răchita, micşunele; cînd pămîntul
Era bogat în roadă şi putere,
Iar împăraţii nu-şi călcau cuvîntul
(La ei afla rumânul mîngîiere);
Ba, uneori, chiar Dumnezeu preasfîntul,
În chip de gîrbov moş cu barba albă,
Călătorea pe lumea asta dalbă...

Au fost pe-atunci... au fost ca niciodată,
Un împărat vestit şi-o-mpărătească
Iubită de popor şi lăudată,
Dar nu trăiau cu inima voioasă,
Că asta una nu le fuse dată;
Nu le-nflorea nici un copil în casă...
Mîncarea nu le mai tihnea, nici somnul,
Şi zi şi noapte se rugau la Domnul!

Şi-au întrebat de-a lungul şi de-a latul
Ba vraci, ba vrăjitoare pricepute,
Dar tot pustiu le rămînea palatul!
Mari firoscoşi cercară să le-ajute:
Vai, se simţea ca mîine împăratul
Murind — domnia-mbătrîneşte iute —
Şi-n seminţia lui împărătească
N-avea urmaş voinic să-l moştenească.

Mult se căina şi mîndra-mpărăteasă
(Nu se ştia, sărmana, vinovată),
Înaltă, bună, tînără, frumoasă,
Sta uneori să plece-n lumea toată,
Dar inima şi Dumnezeu n-o lasă
Văzînd pe soţul ei iubit, şi iată!
De zece ani ducea un trai în silă,
Norodul pe la uşi plîngea de milă.

Cînd, într-o noapte, ce visase oare?...
Cu ţipăt lung, ea părăseşte patul,
Şi inima-i bătea — credeai că moare!
Din somn tresare însuşi împăratul,
O prinde-n braţe, şi cu zvoană mare
Se răspîndeşte vestea-n tot palatul:
Împărăteasa a văzut minune
De vis... Dar s-auzim ce spune!

„Eram eu singură într-o grădină
Muiată-n aur ce părea că plouă
Din adîncimi albastre de lumină.
Pe ramuri, paseri, două cîte două,
Săltau şi ciripeau o doină plină
De dor, şi florile, bogate-n rouă,
Se drăgosteau în dulce adiere...
Şi fluturi, tot perechi! Ah, ce plăcere!

Ce vis frumos! Îl văd ș-acum, îmi pare...
Și cum treceam așa, deodată vine
O porumbiță fluturînd în zare...
Din lumea largă vine drept la mine,
S-ascunde-aici, în sîn... se zbate tare...
Eu dau s-o prind... Atunci, o, Doamne, cine
Ar sta să-mi spună firea tulburată?!
Un fioros bălaur mi s-arată!...

Venea ca un vîrtej grozava fiară —
Gonea pesemne porumbița mică —
Tăciuni i-s ochii, varsă foc pe nară;
C-o falcă în cer, alta-n pămînt, ridică
Asupra mea, rînjind, spurcata-i gheară...
Atunci, țipai... și-am leșinat de frică.
O, spuneți-mi, minunea ce-nsemnează?...“
Curtenii tac, înmărmuriți de groază.

A doua zi, în sala cea străbună,
Bătrînii țării, cititori de stele,
Toți stîlpii-mpărăției mari s-adună,
Să cerce visu-mpărătesei mele.
Înșiră cîte-n soare, cîte-n lună,
Ba semne bune, ba năcazuri grele,
Ci rostul drept — precum se-ntîmpl-adese —
Nici unul dintre ei nu-l înțelese.

Pe uliți stă îngrămădit poporul,
Pîndind în șoapte ori cu spaimă mută,
Doar-doar s-o sparge mai curînd soborul!
Împărăteasa sta în jilț pierdută...
Deodată înflorește ca bujorul,
S-apleacă spre-mpăratul și-l sărută,
Șoptindu-i taină mare la ureche...
Tot sfatul stă uimit... Povestea veche!

Mai tîrzior, tîlmacii pricepură
Ce nici prin gînd măcar nu le dedese —
Că Domnul nostru Dumnezeu se-ndură!
Din vis, împărăteasa grea purcese:
La rugile ce mii de mii făcură,
Doritul prunc din cer li-l trimisese...
S-a izbîndit a noua lună visul,
Și-un pui de prinț viteaz a fost trimisul!

Și nouă luni a fost o sărbătoare
Cum n-o mai fi! Dar în a noua lună!
Ce glas de tîmpini[1]! Chiot de vioare!
Juca pe stradă lumea, ca nebună.
Bătrîni și tineri, babe cerșetoare
Plîngeau la porți de drag și voie bună...
Iar dintre toți, preafericita mamă
Se bucura mai mult, de bună samă...

Venit-au din împărății vecine,
Din răsărit, apus, de peste mare,
Din zări albastre, de prin lumi străine,
Din nouăzeci și nouă de hotare,
Soli mari, cu daruri scumpe, să se-nchine.
S-a-ntins apoi o horă mare, mare...
Ospețe, muzici, flamuri, luminații...
Mă rog, așa petrec doar împărații!

Iar împăratul? De, ca orce tată,
Murea și învia de bucurie...
Ba s-a schimbat în straie vechi o dată,
Ca nime de la curte să nu-l știe,
S-a prins apoi în hora minunată...
Și cît era el cap de-mpărăție,
Tot chiuia zvîrlind căciula-n aer...
...Dar nu vedeți că nu mai este caier?

---

[1] *Tîmpini* — instrument muzical, dintr-un cerc de sită, pe care e întinsă o bucată de piele.

II

Văzut-aţi Oltul spumegînd la maluri
Cînd, sus la munte, ploile durează?...
Cum cerul toamna se înseninează
Mutînd lumina de pe văi pe dealuri,
Apoi deodată iar mi se-nnorează —
Aşa norocul: vine şi se duce,
Şi-o zi năcazuri multe poate-aduce!

Şi uite-aşa... Era o veselie
Cum n-a mai fost de cînd se ţine minte!
Hei, să vedeţi apoi ce-o să mai fie!...
Şi numai voi să staţi frumos, cuminte:
Povestea mea abia d-acu se-mbie!
Ce mari minuni se fac de-aci-nainte!
Oh!... mi se urcă sîngele la tîmple
Cînd mă gîndesc amu ce-o să se-ntîmple!...

Era p-atunci o datină bătrînă
Că toţi creştinii — fie cît de frunte —
Îşi boteza copiii-ntr-o fîntînă
Ce izvora din stînca unui munte.
Dar nu-ţi era p-acolo la-ndemînă:
Creşteau păduri străvechi, din vremi cărunte,
Şi furnicau pustiurile-acele
De fiare şi de făcători de rele...

Doamne p-aceste locuri fioroase
Un căpitan în fruntea unei cete
De doisprezece hoţi ce-şi adunase:
Toţi uriaşi la stat şi largi în spete,
Doar îi zăreai şi-ţi da fiori prin oase...
Nu... nu mai spun... nici nu m-aş încumete
Să-i spun aşa cum mi s-arată-n minte,
Că n-am aşa de groaznice cuvinte!

Şi, iaca!... v-aţi înspăimîntat degeaba,
Ei, bată-vă norocul să vă bată!
Ori aţi uitat — aşa se vede treaba —
Că-s basme vechi din vremuri de-altădată?...
Nu tremuraţi, că nu vă lasă baba!
Fiţi, dragii mei, cu inima bărbată!
Nu doisprezece!... Nouăzeci şi nouă
Poftească! Nu vă fie frică vouă!...

Aşa... fusese-n slujba-mpărătească
Cel căpitan, şi-n rînd cu ghinărarii,
Viteaz... Ce l-a făcut s-o părăsească
Şi să se prindă frate cu tîlharii?...
Un greu blestem, o patimă drăcească —
Aşa şopteau pe la palat mai-marii —
L-a-mpins pe căi greşite, spre pieire,
De l-a-năsprit la suflet şi la fire...

Umblase poteri multe şi viteze,
Degeaba! n-au putut nimic să-i facă...
Ajunse vremea nici să mai cuteze
Picior de om p-acolea să mai treacă:
Venea creştinul, bietul, să boteze,
Şi cît intra în codri... iaca, iacă,
Îl năpădeau jivinele păgîne
Şi-l ucideau în cale ca pe-un cîne.

Mult stărui deci biata-mpărătească
Pe lîngă soţul ei cu rugi deşarte:
Mai bucuros să facă slujba-n casă
Decît să meargă-n codru-aşa departe!
Dar împăratul zice: „Lasă! Lasă!
Învăţ eu pe tîlhari cum să se poarte!
Ba nici socot pe căpitan să-şi puie
Cu mine mintea... că nebun doar nu e!“

Voia apoi să știe țara toată
Că n-are el puteri așa de proaste!
Și de cu sară fu porunca dată
Să urce streji prin munte, pe sub coaste,
Să sune trîmbiți, tobele să bată...
El însuși, cu vreo doi viteji din oaste,
Va sta la margine de drum, de pază,
În vreme ce copilul se botează...

Ba nu se mulțumi cu-aceste toate!
Ci porunci s-alcătuiasc-un nume
Dintr-un colan de pietre nestemate,
Și cel mai mare argintar din lume
Îl prinse-n copcii din argint lucrate
La gîtul pruncului... scria anume
Că-i fiu de împărat vestit... și alte,
Cum pînă azi se fac la curți înalte...

Pornir-apoi... Era o zi senină
De mai... Pe uliți, multă lume-aleasă,
Și de cîntări cetatea-ntreagă plină...
Vai, numai întristata-mpărăteasă
Mai și-amintea de visu-i în grădină;
În haina ei cea albă de mătasă,
Cu pruncu-n brațe se ducea-n tăcere,
Cum merge mielușelul la junghiere!...

Încet acum, pe căi întunecate,
Se pierde-alaiu-n inima pădurii...
Foșneau ușor doar frunzele mișcate...
Cînd pe la prînz, în bobota[1] căldurii,
Blestem de sus! — Ațin-te, împărate!
Ca din pămînt răsar pe loc pandurii,
Se-ncaieră vîrtos, acopăr calea...
De pocnete de puști răsună valea!

---

[1] *Bobotă* — vîlvătaie, vîltoare.

Aleargă-mpărăteasa-nspăimîntată,
Botează pruncul la fîntînă-n grabă...
Se-ntoarce-apoi... dar tot mai depărtată
S-aude larma luptei, tot mai slabă...
Se face-n urmă liniște deodată...
Ce s-a-ntîmplat?... Cu spaimă ea se-ntreabă...
Nici urmă de-mpărat, nici glas de cete...
Vai, ce fior prin inimă îi dete!

„Tîlharii i-au răspus, de bună samă..."
Îngînă ea, se uită-n jur cu frică.
Ei, ce te faci acu, pierdută mamă,
Cu prunc la sîn, prin codri, singurică?...
Pe Dumnezeu în ajutor ea-l cheamă...
O, spune-i tu, pustie turturică
Ce cînți pe creangă: Încotro s-apuce?
Poteca asta oare unde-o duce?...

Să stea pe loc?... Să meargă înainte?
Mai bine la fîntînă să se-ntoarcă...
În somn, micuțul surîdea cuminte,
Așa frumos... Era un înger parcă!
Ce gînduri mîndre îi mijesc prin minte?
Ce visuri albe sufletu-i încearcă?...
Împărăteasa își uitase plînsul:
Zîmbea și ea, privind cu drag la dînsul!

Dar apele să cînte începură,
Gonindu-i vraja ce-o ademenise...
Se uită tristă iar... nici o făptură.
Cînd, iată, copilașul se trezise:
Nedumerit, cu degețelu-n gură,
Deschide ochii-albaștri plini de vise...
Împărăteasa, lin, pe țerm s-așează
Și-i cîntă lin de tot, și-l alăptează:

„Dormi, băiețel
Înfășățel,
De grijă ceru-ți poarte!
Să crești viteaz,
La minte treaz
Și neatins de moarte!

Izvorul lin
Sub cer senin
Să mi te-adoarmă-n șoapte,
Și zînele,
Stăpînele,
Să-ți cînte peste noapte.

Și florile,
Surorile,
Să-ți aromească somnul,
Și îngeri mici
Să stea aici,
Trimiși din cer de Domnul!“

Așa cîntînd, cu glas plin de durere,
Părea c-ascultă fermecat izvorul...
Visau și brazii-n tainica tăcere...
Curînd adoarme iarăși pruncușorul.
Un stuf de flori era-n apropiere:
Acolo-și culcă frumușel odorul.
L-acopere plîngînd și mai așteaptă,
Să vadă de cumva nu se deșteaptă!

Ar vrea să plece, inima n-o lasă.
Tot cată-n urmă, se întoarce iară...
Îngenunchind, se roagă cuvioasă:
„Preasfîntă maică, pururea fecioară!
Nu te-ndura de-o biată păcătoasă!
Ea-ți dă-n păstrare singura-i comoară.
Oh, apără-mi de orce rea primejde
Nădejdea unei vieți fără nădejde!“

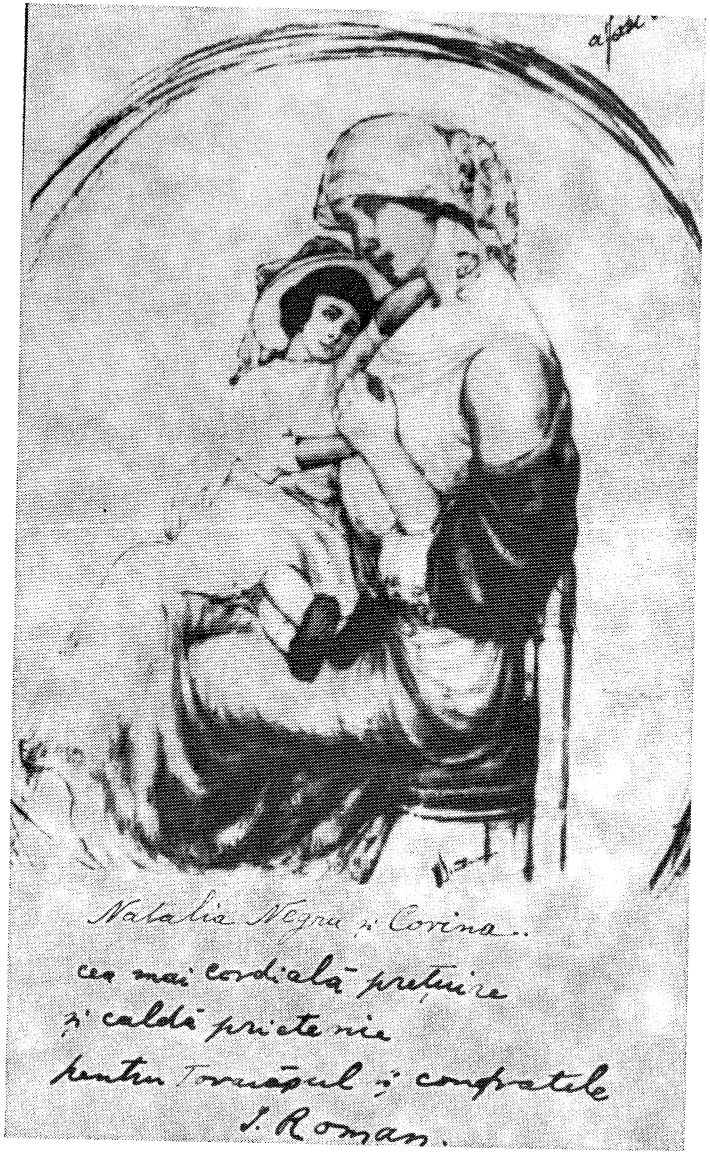
Natalia Negru și Corina..
cea mai cordială prețuire
și caldă prietenie
pentru Tovarășul și confratele
I. Roman.

Natalia Iosif cu Corina (Desen de M. Dumitrescu. Colecția Ion Roman)

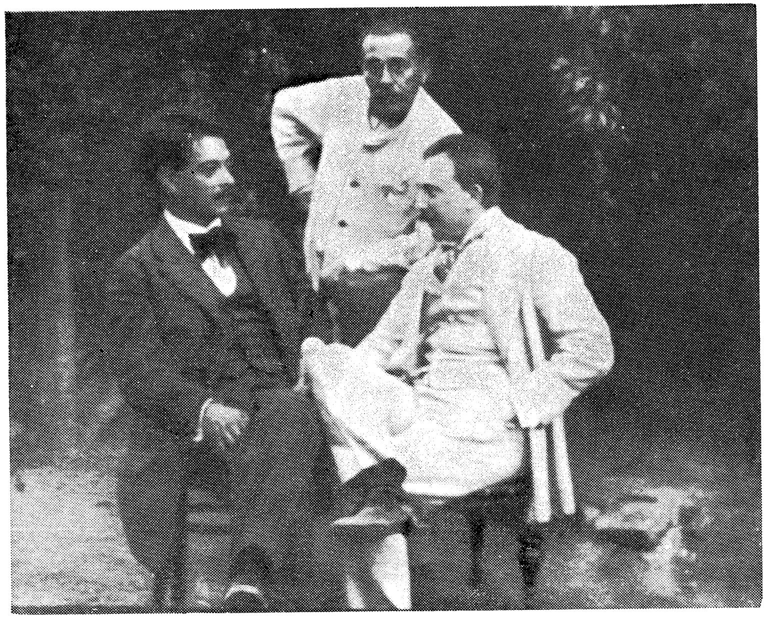

St. O. Iosif, I. L. Caragiale și O. Goga la Blaj, în 1911 (Din I. L. Caragiale, *Scrisori și acte*, 1963)

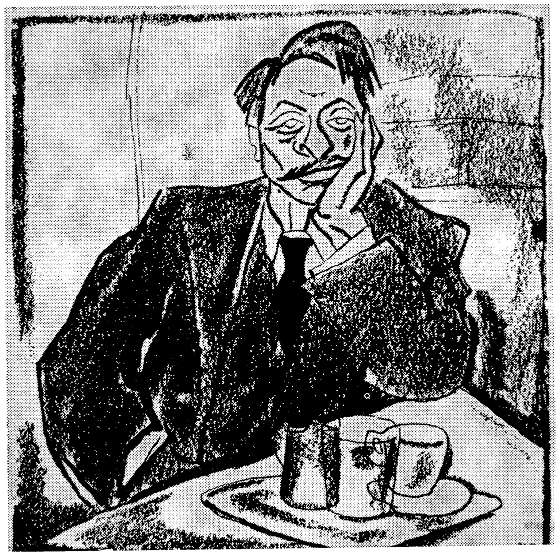

St. O. Iosif (Desen de Iser în *Flacăra*, 1912)

Apoi se duce... pentru totdeauna!
În zare-acuma soarele se stinge.
Ea intră-n codru tot plîngînd într-una.
Apusul printre ramuri se răsfrînge...
Dar iată-n drum o urmă... încă una...
O rază rătăcită... Nu, e sînge!
Închide ochii, ca să nu mai vadă,
Să clatenă și cade jos grămadă...

*

Cînd s-a trezit din somn, zăcea culcată
Pe-un țol curat, sub niște bolți negrite,
De doisprezece hoți înconjurată,
Drepți, nemișcați, cu fețele smerite...
Țipînd, vrea să se scoale-n sus, speriată,
Dar n-o ajută brațele slăbite;
Atuncea unul face-un semn, și hoții
Ies rînd pe rînd, în liniște, cu toții.

Acela, unul singur, rămăsese.
S-apropie și, umilit, se-nchină
În fața tinerei împărătese,
Ca omul ce se știe plin de vină.
Bolborosea cuvinte nențelese,
Dar fața lui nu-i chiar de tot străină...
O mai văzuse ea o dată... Unde?
Împărăteasa nu-și știa răspunde,

Se uită lung la el, se uită bine.
Frumoșii ochi s-aprind mari de mînie:
„Nelegiuitule, ce vrei cu mine?
Piei dinainte-mi, om plin de urgie!“
Dar căpitanul (altul doară cine?)
Căzu-n genunchi atunci, plîngînd amarnic,
Și de iertare se rugă zadarnic...

Tăcu apoi; și amîndoi tăcură.
Obrazul ei părea că e de ceară.

Deodată, omul dintr-o săritură
Se scoală crunt, răcneşte ca o fiară,
Privirea-i aspră scapără de ură,
Şi toţi tîlharii repede-alergară.
„Luaţi-o! Aruncaţi-mi-o în fiare!
Împărăteasă, n-ai să-mi scapi din gheare!“

Degrabă, doi tîlhari pe mîini o poartă
Şi-o lasă-n fundul unei hrubi deşarte.
Acolo zace-acum, şi parcă-i moartă...
Aude-n vis, — departe-n vis, departe —
Un prunc scîncind!... Vuieşte lung o poartă:
De-acu-nainte are-n lume parte
De-un pic de apă şi de-un drob de pîne,
S-o duc-abia, sărmana, d-azi pe mîne!...

Vedeţi, copii, cum sorţile-s schimbate!
Gogeamite împărăteasa mare
Avea pe lume slugi nenumărate,
La semnul cel mai mic sub ascultare;
Tacîmuri de-aur şi mîncări bogate,
Ducea-n iatacuri trai cu desfătare...
Şi-acu... ce viaţă jalnică petrece
În închisoarea umedă şi rece!

III

Acolo,-n stuful înflorit, sub scutul
Luceferilor din tărie, zace
Neştiutor de toate nou-născutul...
Domneşte-n preajma lui o dulce pace.
O, înger drag, tu nu-ţi cunoşti trecutul,
Nici viitorul, singur ce t-ei face?
Tu dormi şi-aici precum dormeai acasă
În leagănul cel verde de mătasă...

Nici nu zăreşti pe Maica preacurată...
De printre stînci, în liniştea cea sfîntă,

Prin pînza de lumină strecurată,
Coboară-ncet şi parcă îngeri cîntă...
Ridică-ncet năframa cea curată,
Privind la tine, şi binecuvîntă...
Se stinge-apoi ca-n farmec arătarea
Şi tot mai mult se limpezeşte zarea...

Întîi s-a deşteptat un pup[1] de floare,
„Tii, soro! Ia te uită ce mîndreţe
De copilaş! Al cui să fie oare?“
Aşa se-ntreabă florile isteţe
Şi se ghiontesc, şi tot sclipesc la soare
În roua preafrumoasei dimineţe...
Cît ai clipi, tot stufu-i plin de şoapte...
„L-o fi adus vreun înger peste noapte!“

Curînd şi-n codru, care mai de care,
Încep să-şi dreagă glasul cîntăreţii.
Din cracă-n cracă, veveriţa sare,
Uşor din vîrfuri clatină măreţii
Copaci; coboară cerbii la izvoare...
Trezit din somn de larma dimineţii
În stuf, copilul prinde-atunci guriţă.
Striga, mă rog, ca pruncul, după ţîţă.

Şi chiar pornise prin pădurea mare
Un pusnic dintr-o văgăun-adîncă
(De cei ce coc un ou la lumînare
Şi zile-ntregi postesc şi nu mănîncă:
Bătrîn era şi-nvecinat de fiare,
Dar ele nu-i făceau nimic, ba încă
I se-nchinau, ori se duceau aiure
Cînd se-ntîlneau cu dînsul prin pădure...).

Aşa, umbla rătăcitor, p-aproape,
Pustiu, cu totul adîncit într-însul,
Pe la fîntîna cea cu limpezi ape...

---

[1] *Pup* — boboc.

Dar cînd i-ajunse la ureche plînsul
Copilului, p-aci din mîini să scape
Toiagul ce-l purta în veci cu dînsul!...
Pesemne, Domnul chiar îi îndrumase
Spre stuf picioarele-i neputincioase!...

Se-ndreaptă-ncet, apoi cu anevoie
Pe malul apei tot în sus apucă...
Ce-i asta?... sfinte mucenic Sisoe!
Întîi zicea că-i numai o nălucă,
Nu-şi crede ochilor şi, fără voie,
Se-nchină ca ispita să se ducă,
Dar cînd văzu că-i chiar fiinţă vie,
Atunci se zăpăci de bucurie!

Îl ia în braţe, şi copilul tace.
Atunci sihastrul îl aduce-acasă,
Din scutece cu grijă îl desface
Şi desfăşoară faşa de mătasă.
Dar nu apucă bine să-l dezbrace,
Şi vede scris că-i fiu de-mpărătească,
Că-i botezat — ca tot creştinu-n lume —
Şi Gheorghe-i zice-ntocmai după nume.

Mult se miră atunci de cele scrise.
Voia din toată inima să-l crească,
Zicînd că cerul însuşi i-l trimise...
Dar, vai, cu ce-ar putea el să-l hrănească?...
Sărmanul pusnic nu ştia, şi mi se
Porni pe-un plîns de sta să se topească.
Mult se rugă-n genunchi!... O, ce minune!
Ce bucurie-avea nu poci eu spune!

Căci el plîngînd, din lacrimele-aceste,
Ce-i picurau din ochi îmbelşugate,
Crescu o viţă vie fără veste

Sub straşina chiliei afumate...
Şi cînd ridică ochii-n sus, dă peste
Ciorchini întregi de struguri, atîrnate:
Copţi unii, alţii-n pîrg sau aguridă,
La alţii floarea da să se deschidă.

Pe loc aleargă schimnicul, şi-adună
Din cei mai copţi... Văzînd că îi mînîncă,
Mai plînse-o toană, dar de voie bună.
Apoi căzu-n evlavie adîncă
Iar în genunchi, şi se porni să spună
Rugi peste rugi... s-ar mai ruga el încă,
Dar iar se-ntoarce spre copil să-l vadă,
Ca în genunchi pe urmă iar să cadă...

Aşa hrăni băiatul ce-l aflase,
Cu strugurii ce-ntr-una răsăriră
Pe cînd rostea la rugi evlavioase...
Şi tot mai mult călugărul se miră,
Căci Gheorghe creşte într-un an ca-n şase,
Şi nici trei ani în cap nu se-mpliniră
Cînd începu prin codri să-mi alerge,
Tot mai voinic, mai drag, pe zi ce merge...

Acu pleca din zori la vînătoare
Şi se-ntorcea tîrziu, cînd înserează,
Bătea cărări pustii, sărea ponoare,
Trecea pe unde nimeni nu cutează,
Gonea din glumă cerbi şi căprioare —
Pui de viteaz cu inima vitează!
Şi cînd venea acasă, pe-nserate,
Tîra vreo namilă de urs în spate...

Şi-adesea tresărea plin de mirare
Cînd, chiuind în liniştea de-amiază,
Stetea s-asculte cum în depărtare
Din stîncă-n stîncă chiotul durează

Pîn' ce se pierde-apoi în fund de zare...
Atunci, departe, fiara sperioasă
Fugea mîncînd pămîntul să s-ascunză:
Foşnea prelung potopul greu de frunză!...

Doar cînd trecea, sătul de pribegie,
Prin partea unde curge zgomotoasă
Fîntîna de sub stînca cea pustie,
Îl năpădea o jale nenţeleasă;
Ofta atunci încet, fără să ştie
C-aici plînsese biata-mpărăteasă
Cînd l-a lăsat acolo şi se duse...
Aici sihastrul peste el dăduse...

Acesta-l cheamă într-o zi la sine:
„Simt, fătul meu, că mi-e sfîrşită viaţa.
Trei zile încă vei mai fi cu mine;
Apoi, văzînd că-s rece tot ca gheaţa
Şi nu-ţi răspund, tu vei cunoaşte bine
Că-s mort pe veci... Dar cată, dimineaţa,
Să nu te sperii, căci un leu năprasnic
Veni-va din pustii cu urlet groaznic...

El, dragul tatii, e trimis anume
Să-mi sape groapa; tu să-mi faci mormîntul;
Pe urmă poţi să pleci şi tu în lume,
Ca să slujeşti pe Dumnezeu preasfîntul!
Eşti mare şi voinic, şi porţi un nume!
De sfînt viteaz... e larg şi lat pămîntul!
Deci grijă n-ai; te-o ajuta norocul
Ca să-ţi găseşti pe lumea asta locul".

Bătrînul pusnic, deci, a treia sară
Închise ochii şi-adormi. Deodată,
În zori de zi, pădurea se-nfioară
De-un răcnet lung. Temutul leu s-arată,
Cu coama-n vînt, ca un vîrtej de pară.

Văzînd pe pusnic mort, îi face-ndată
Cu ghearele o groapă, şi-l astrucă,
Apoi pieri în crîng ca o nălucă...

Sărmanul Gheorghe, plin de întristare,
A plîns la groapa bunului părinte
Trei zile şi trei nopţi, fără-ncetare.
Durerea lui era fără cuvinte
Văzîndu-se strein pe lumea mare...
Pe urmă foamea îi aduse-aminte
De viţa vie ce-l hrănea odată...
Văzu cu jale însă că-i uscată...

Atunci orfanul singur înţelese
Că trunchiu-i mort şi nu mai prinde roadă.
Îşi aminti de sfatul ce-i dedese
Călugărul... La ce pustiu să şadă
P-aceste locuri triste... Îşi alese
Un băţ de corn şi se uita să vadă
În care parte nourii aleargă?
Şi într-acolo se porni să meargă...

IV

Porni voinicul — Domnul să ni-l ţie —
Pe-o potecuţă ce-o văzu în cale,
Se duse multă lume-mpărăţie,
Urcînd din greu şi scoborînd agale
Prin codrii vechi, pîn'ce ieşi-n cîmpie,
Trecu o luncă, un pîrău şi-o vale,
Mai merse-apoi o zi şi jumătate
Şi numai iacă dete de-o cetate.

Se zăpăci la început oleacă
Văzîndu-se deodată-ntr-o grămadă
De lume nouă care vine-pleacă
De pretutindenea, din stradă-n stradă.

Mult se mira de felul cum se-mbracă,
Nici că sînt oameni nu-i venea să creadă,
Căci nu văzuse-oraşul niciodată,
Şi-l asurzise huietul de gloată.

Şi cum umbla aşa, într-o părere,
Prin tîrgul cela, vede-o fierărie
Cu arme vechi. „Aci-i de mine, vere!“
Îşi zice el. Dă buzna-n prăvălie,
Se uită, cearcă şi pe urmă cere
Un paloş greu ce-abia putea să-l ţie
Ceilalţi în mîini, şi-un buzdugan de-acelea
Bun pentru zmei cînd îi mănîncă pielea.

Cît ai clipi, încinge sabia goală
Şi, răsucind pe deget buzduganul,
Voia să plece, scurtă socoteală!
„Plăteşte-ntîi, doar n-ai slujit cu anul!“
„Cum să plătesc?...“ „În bani, după-nvoială.“
„Ce-s ăia bani?...“ întreabă băietanul;
Vezi bine, bietul, nu cunoaşte rîndul
Acestei lumi, şi-atît îl taie gîndul.

Au rîs cu hohot calfele,-mpreună
Cu negustor cu tot. Şi-i tălmăciră
Ce-nsamnă bani, şi plată, şi arvună.
Ascultă Gheorghe-al meu şi iar se miră
De cîte sînt pe lume... Na-ţi-o bună!
De unde bani?... Atunci se învoiră
Să aibă sabia şi buzduganul
Slujind ca ucenic pînă la anul.

Şi ce noroc! Dăduse Gheorghe peste
Un meşter bun, şi cum era şi harnic,
Tăria lui ajunse de poveste.

Căci unde alţii se trudeau amarnic,
El oboseala nu ştia ce este.
Şi nici o zi n-o prăpădea zadarnic,
Iar calfele, cînd au băgat de seamă,
Au început de el să se cam teamă.

Nu-i vorbă că şi braţele-i voinice
Făceau minuni. Ba ca o calfă veche
Lucra, şi nime nu avea ce zice.
Barosul mare fără de pereche,
Ce-abia trei inşi puteau ca să-l ridice,
Era la dînsul floare la ureche —
Aşa-l purta cum porţi o jucărie —
Şi tot cînta un viers de bărbăţie:

„Mult mi-e drag să bat
Fieru-nfierbîntat,
Şi din el să-mi fac
Arme după plac:
Paloş vitejesc,
Buzdugan crăiesc!

Doamne! eu nu-ţi cer
Luna de pe cer.
Hei! un cal voinic,
Şi-altceva nimic;
Să călătoresc
Şi să vitejesc!“

Sluješte-aşa un an cu bărbăţie
Şi mai sluješte-un an, cerînd ca plată
Fier şi cărbuni, să-şi facă el cum ştie
O sabie şi-un buzdugan o dată!
Stăpînul se-nvoi cu bucurie.
Dar calfa mare — slugă îngîmfată —
Crezînd că vrea să-i ia voinicul locul,
Îşi puse-n gînd să-i pască tot norocul.

Cînd se-mplineşte anul, deci, s-apucă
Şi-i spune că e fier de-ajuns, dar, iacă,
Nu sînt cărbuni destui, ci să se ducă
Jos, la Pădurea-Neagră, şi să-şi facă:
Ei tot de-acolo caută s-aducă...
Hei, nu ştiţi voi, în mintea lui cea seacă
Ce gînduri negre calfa veche toarce:
Chitea că Gheorghe nu s-a mai întoarce.

Se iscodise p-acolea, pesemne,
O scorpie, şi omora pe-orcine
Venea-n Pădurea-Neagră după lemne.
Dar Gheorghe nu ştia de rău, de bine,
Nici n-aştepta ca alţii să-l îndemne;
Porneşte, de cuvînt, luînd cu sine
Un paloş, bun la orce întîmplare,
Şi doi burdufi de bivol în spinare.

Se duce-apoi pe drum în bună pace.
Ajuns la partea locului, doboară
Mulţime de copaci bătrîni şi face
Un straşnic foc... Cum sta pe lîngă pară,
Deodată simte pare că-l atrage
Şi-l mişcă nu ştiu ce din loc... „Ei, drace!
Se-ntreabă el. Dar asta ce să fie?“
Cînd dă să vadă... Doamne, ce urgie!

Venea hapsîna scorpie c-o falcă
În cer şi-alta-n pămînt, să-i ceară seamă
Voinicului: cu ce poruncă-i calcă
Ţinutul ei, aşa, fără de teamă?
Sorbea văzduhul, să-l înghită parcă...
Dar pe viteazul meu tot Gheorghe-l cheamă!
Apucă paloşul în mîna dreaptă
Şi,-nfipt pe loc, stă nemişcat şi-aşteaptă.

Astfel veghind, cu ochiul treaz, să vadă
Ce s-a-ntîmplat, parcă-l crescuse locul.
S-aruncă scorpia, plesnind din coadă,
Şi într-o clipă risipeşte focul,
Apoi se-ntoarce lacomă la pradă...
Voinicul îşi încearc-atunci norocul,
Şi cum învîrte paloşul o dată,
Despică-n două fiara blestemată.

Se zvîrcoleşte scorpia turbată,
Dar Gheorghe-aşa de bine mi-o aduse,
Că nu-i lăsă nici vreme să se zbată,
Îi şi retează capul şi-o răpuse.
Se-ntoarce-apoi la treabă, cînd, deodată,
O păsăruie care n-o văzuse
Sălta pe ram, strigîndu-l blînd pe nume,
Aşa duios... părea din altă lume:

„Gheorghiţă, Făt-Frumos, spre mulţumire
Că m-ai scăpat de la pieire
Prin vitejia ta cea mare,
Ascultă-mi sfatul: scaldă-te, voinice,
În sîngele acestei fiare,
Că bine o să-ţi pice!

Şi nici un rău pe urmă nu se leagă
De trupul tău viaţa-ntreagă,
Nici o săgeată, nici o boală,
Şi vei fi teafăr ca un leu;
Să nu mai ai de nimenea sfială,
Afară doar de unul Dumnezeu!“

Se scaldă Gheorghe, cum îl sfătuieşte
Drăguţa pasăre ciripitoare
Ce sta pe creangă. Pasărea-l zăreşte
Cînd iese Făt-Frumos din scăldătoare

Şi-i zice dulce: „Gheorghe, te fereşte!
Ţi s-a lipit o frunză pe spinare:
Ţi-a mai rămas un loc supus la moarte,
Dar Dumnezeu de grijă o să-ţi poarte!“

Voinicul, însă, nici nu mai întreabă
Ce-nsamnă-aceste vorbe, ci se duse,
Nepăsător, să-şi vad-acum de treabă.
Trînteşte capul scorpiei răpuse
Într-un burduf; şi-n celălalt degrabă
Îndeasă toţi cărbunii ce-i făcuse,
Apoi se-ntoarse iar la prăvălie
Şi cere fierul ce-l avea simbrie.

I-aduseră de toate la poruncă;
S-aşează el să-şi facă arme nouă:
Trei zile-ntregi a stat mereu la muncă;
A treia zi le-ncearcă pe-amîndouă,
Dar, plin de ciudă, armele-şi-aruncă:
Căci paloşul-ndoit se rupse-n două,
Şi buzduganul, cum îl azvîrlise,
Căzînd jos, din văzduhuri, se turtise.

Ce-i de făcut acuma?... Ziua toată
Sta gînditor, cu capul pus pe mînă...
Îşi aminti c-a fost zărit odată,
Departe, în pădurea cea bătrînă,
Un fier înfipt adînc. Porni să-l scoată.
Cînd, ce să vezi? Era aci o vînă
Ce se-ntindea hăt, pe sub munţi. Acuma
Văzu voinicul că se-ngroaşă gluma.

Dar firea lui nu este foc de paie!...
Apucă strîns de-un capăt şi-l suceşte,
Şi trage!... Năduşeli îi curg păraie...
Pămîntul geme, pîrîie, trosneşte,

Lung, de se-nfioară munţii-n măruntaie.
Voinicul însă luptă voiniceşte,
Şi păn'ce smulge-o parte, nu se lasă...
O ia pe umăr şi se-ntoarce-acasă.

De nou începe munca-i voinicească:
Nici nu mănîncă, nici nu bea, nici doarme;
Şi izbuteşte-acum să-şi făurească
Un paloş care să nu se mai sfarme,
Şi-un buzdugan să nu se mai turtească:
Apoi îşi ia drăguţele lui arme,
Se duce în pădurea cea bătrînă
Şi le botează-acolo, la fîntînă:

Îi zise „Fulger“ săbioarei sale,
Iar buzduganului, „Greu ca pămîntul“.
Venea acum pe drumul lui agale,
Cîntînd voios. Dar să nu-mi uit cuvîntul:
Cum se-ntorcea, îi ies trei inşi în cale.
Erau Căldura, Gerul şi cu Vîntul.
„Nea Vîntule, mă-nchin cu sănătate!“
„Noroc şi cale bună, măi fîrtate!“

„Dar numai Vîntul e-n împărăţie?
Ai la ştiinţă tu — Căldura zice —
Că pot să las o arşiţă să-ţi vie
Leşin pe loc dacă m-oi pune price?“
„Nu-mi pasă, numai Vîntul să-mi adie!“
„Hei, dar pe mine nu mă vezi, voinice?
Ori las un ger să zici: «Ajunge, tată!»“
„Nu-mi pasă, numai Vîntul să nu-mi bată!...“

Şi iac-aşa, ajunse-acasă iară,
Dar îi găsi pe toţi căzuţi grămadă.
Pesemne că, în lipsa lui, cătară
La capul scorpiei... Au vrut să-l vadă,
Şi toţi muriră. Le spusese doară

Să nu se uite, ei n-au vrut să-l creadă...
Rău îi părea, dar ce putea să facă?
Mai stă p-acolo cît mai stă, și pleacă...

V

Era acu Gheorghiță-al meu în floare,
Cu păr bălai ca mîndra dimineață
Şi ochi adînci ca vînăta cicoare.
Cînd îi zăreau făptura lui măreață,
Oftau de drag duioasele fecioare,
Şi-n taină toate și-l doreau de mire...
Ci el trecea pribeag și în neștire...

Pe gînduri, astfel, într-o zi cu soare,
Ca de-obicei, prin codri rătăcește.
Deodat-aude-un foșnet, huiet mare,
Şi-un porc mistreț, turbat, se năpustește
Dinspre tufiș, trecînd în goana mare;
Un călăreț pe urma lui zorește
Cu arcu-ntins... pe loc îl și prăvale,
Dar alt mistreț îi sare dîrz în cale.

S-aruncă fiara groaznică, de-ai crede
Că e pierdut de-acuma vînătorul.
Atunci și Gheorghe cel viteaz, cum vede
Că e primejdie, și-aiaptă[1] zborul!
Cu sabia goală-n mînă se repede,
Şi ca un fulger cînd brăzdează norul,
Hîrști! taie-n două fiara, și-astfel scapă
Pe vînător, cînd moartea-i sta de-o șchioapă.

Chemați de bucium, rînd pe rînd s-arată
Alți vînători. Toți la un loc s-adună

---

[1] *Aiepta* (a) — a-și lua vînt, a-și pregăti trupul pentru a se avînta.

Şi fapta lui de toți e lăudată
Cînd o aud. Apoi cu voie bună
Se pun la masă și poftesc îndată
Pe Făt-Frumos cu dînșii împreună.
El n-așteptă să-l cheme-a doua oară
Şi fac un chef să-i meargă vestea-n țară.

Era — cum zic — o mîndră zi de vară,
Şi cum spori căldura în amiază,
De la o vreme toți își dezbrăcară
Zăbunele, și beau și ospătează.
Își lapădă și Gheorghe așadară
Pieptarul lui, dar nu știu cum s-așază,
Că baierul cămășii i se rumpe,
Vădindu-i salba cea de pietre scumpe.

Un vînător, ce-i sta vecin la masă,
Se uit-atunci de-aproape la mărgele
Şi vede scris că-i fiu de-mpărătească
Şi numele ce sta săpat pe ele.
(Era chiar argintarul ce lucrase
Şi-nchipuise slovele acele.)
Atunci pricepe totul și le spune
Şi celorlalți acea mare minune.

Cum au aflat acea mare minune,
Mesenii toți pe loc se și ridică
Şi-n jurul lui încep să se adune.
Iar Gheorghe nu mai știe ce să zică
De întrebări ce fiecare-i pune,
Şi nici mirarea lui nu este mică
Văzînd că dintre ei cel mai cu vază
S-apropie plecat și cuvîntează:

„Mulți ani voioși în pace și dreptate
Să ne trăiești, slăvite împărate!

Şi află că bătrînul împărat
Al astor locuri s-a sfîrşit de dorul
Ce-l mistuia cînd îşi pierdu feciorul,
Şi-n locul lui pe mine m-a lăsat,
Păn'ce s-a dovedi moştenitorul.

Dar Domnul nostru preamărit să fie,
Ascunsa-i voie nimenea n-o ştie!
El te-a trimis în cale-mi negreşit,
Ca să mă scapi de groaznica pieire
Şi să cunosc în tine cu uimire
Pe fiul împăratului iubit!
Mărire celui preaînalt, mărire!"

Voinicul pare că-i din altă lume,
Stă zăpăcit şi-ntreabă cu mirare:
„Dar cum puteţi şti, oameni buni, anume
Că eu sînt fiul craiului de care
Îmi povestiţi?..." „Pe salbă-i scris un nume.
Întreabă tu, că-l ştie fiecare...
Chiar Domnul însuşi ni te-a scos în cale;
Veniţi şi vă-nchinaţi măriei-sale!"

Ceilalţi curteni, la vorbele aceste,
S-au dus la Gheorghe şi i se-nchinară
Ca unui vrednic împărat ce este.
Apoi cu dînsul la palat plecară.
Cît ai clipi, neaşteptata veste
Cutreieră în lung şi-n lat prin ţară,
Şi la palat aleargă tot poporul,
Cu mare drag, să-şi vadă domnitorul.

Vuia pe uliţi, nesfîrşită, gloata,
Primind cu flori şi cîntece voioase
Pe cel ce mort a fost şi înviat-a,
Pierdut era şi, iacă, se aflase...

Că nu era şi-mpărăteasa, biata,
Să-şi vad-acu feciorul ce-l lăsase
În stuful înflorit odinioară!...
Sărmana, poate trage-acum să moară...

Dar împăratul tînăr — cum se suie
În scaunul domnesc — adună sfatul
Şi caută noi întocmiri să puie.
Mult se-ntristă şi plînse-amar băiatul
Cînd oamenii au început să-i spuie
Povestea maicii lui, şi de-mpăratul,
Tătîni-său, cum s-a sfîrşit de jale,
Pierzînd nădejdea bătrîneţii sale.

I-au spus ei toată jalnica poveste,
Cum a plecat în codri cu oştire,
Dar l-au înfrînt tîlharii fără veste.
Şi cum n-avu de-atuncea nici o ştire
Nici despre soarta mîndrei lui neveste,
Nici despre prunc... şi cum, de grea mîhnire,
Sărmanul împărat înnebunise,
Apoi mormîntul peste el se-nchise!

Ei bănuiau că-mpărăteasa-i roabă,
Şi poate încă s-o găsească vie
(Aşa ghici din cărţi şi-o biată babă
Ce se aflase la împărăţie);
Atuncea Gheorghe porunci degrabă
La oaste toţi feciorii să se scrie;
Şi-alcătuindu-şi oaste-nfricoşată,
Porneşte spre pădurea-ntunecată.

VI

În vremea asta, pasămite, hoţii
Aflaseră de cele întîmplate,
Şi căpitanul îşi adună soţii

În fundul unei cule dărîmate
(Acolo unde locuiau cu toţii
Şi ascundeau comorile furate,
Loc fioros şi neştiut de nime,
În cea mai neagr-a codrului desime).

Era o noapte oarbă şi pustie.
Vuia adîncul negru al pădurii
Şi se frîngeau copacii-n vijelie.
Acolo se strînseseră pandurii
Şi povesteau de cele ce-o să vie.
Cu ochii crunţi, aprinşi de para urii,
Sta căpitanul lor în fruntea mesei
Şi blestema pe fiu-mpărătesei.

Pe cînd cinau şi-au început să beie,
O dată, iaca, zidul se deschise
Şi se ivi o umbră de femeie.
Ea puse două luminări aprinse,
Pe piatră, o scrisoare şi o cheie
Pe masa lor, apoi, precum venise,
Intrînd în zid, se face nevăzută.
Şi toţi rămîn cuprinşi de spaimă mută.

Atunci deodată vijelia tace,
Ca un suspin, departe, vîntul moare.
Şi-atîta linişte pe loc se face,
Încît puteai s-auzi cum creşte-o floare.
Ia căpitanul cartea şi desface
Pecetia cu mîini tremurătoare,
Şi faţa-i tot mai mult îngălbeneşte
În vreme ce cu glasul stins citeşte:

„S-a împlinit măsura de sînge şi urgie,
Căci strigătul dreptăţii la cer s-a auzit.
Blestem asupră-ţi cade şi eşti afurisit.
O tainiţă-i la dreapta, necunoscută ţie,

Ia luminarea-n mînă şi cheia de pe masă
Şi du-te de-o deschide. În sipet tu găseşti
Frumos orînduite vestminte-mpărăteşti.
Din temniţă chema-vei pe biata-mpărăteasă,
Ca să îmbrace dînsa podoabele acele.

În sipetul din stînga găsi-vei tu o piele
De urs şi-un lanţ. Într-însa să te îmbraci întîi
(Căci urs de aci-nainte pe veci ai să rămîi),
Apoi împărăteasa de lanţ o să te poarte
Şi te va da în mîna lui Gheorghe cel voinic.
Ia sama dar la toate şi nu uita nimic:
Alminteri, te aşteaptă şi mai cumplită soartă!“

Văzînd această tainică scrisoare,
Luminile şi cheia de pe masă,
Tîlharii se-ngroziră şi mai tare,
Iar căpitanul ca trăsnit rămase.
Poruncă dete-apoi ca fiecare
Să-şi ia bănet cît vrea şi să nu-i lase
Nimica lui. Tîlharii ascultară
Şi care încotro se-mprăştiară.

Iar căpitanul merge şi găseşte
În tainiţi toate cum spunea în carte,
Apoi la poarta temniţei soseşte.
Împărăteasa învie din moarte
Cînd auzi că fiul ei trăieşte
Şi ceasul revederii nu-i departe.
Uitînd de toate cîte le-ndurase,
Pe căpitan pe loc îl şi iertase.

Zîmbea, sărmana, o albise jelea,
Dar inima-i rămase neschimbată...
Îşi pune deci podoabele acelea
De-mpărăteasă, cum purta odată,
Iar căpitanul se-mbrăcă în pielea

Ce se lipi de trupul său, şi, iată,
Pornesc. Împărăteasa înainte,
Şi ursul, dus de lanţ, păşind cuminte.

Dar uite, mări, soarele răsare?
Ori Gheorghe cel viteaz cu sabia-n mînă
S-apropie pe-un zmeu de roib călare?
Pe loc împărăteasa cea bătrînă
Îl cunoscu. Din şea voinicul sare
Şi-i cade-n braţe. „Mamă“! el îngînă,
Şi dînsa: „Gheorghe!“ Lacrime bogate
Curg izvorînd potop, neînfrînate.

Şi după ce-şi îmbrăţişă feciorul,
Împărăteasa spune pe-ndelete
Cum îşi lăsă acolo-n stuf odorul,
Şi-apoi, căzînd în gheara negrei cete,
Cum, de amar de ani, prigonitorul
O chinuia (dar Dumnezeu îi dete
Tăria ca să-nfrunte toate-aceste),
Mai spuse-apoi şi-a ursului poveste.

Ci Făt-frumos atunci se-nduioşază
De-osînda lui — milos fiind din fire —
Şi dezlegîndu-i lanţul, cuvîntează:
„Te du de-acum şi cată ispăşire,
Te aibă Domnul-Dumnezeu în pază!“
Iar ursul, mormăind, într-o clipire
Pieri în codru. Dus a fost, săracul...
De-atunci în codri urşii îşi fac vacul!

Iar Făt-frumos şi maică-sa plecară
Cu toţi oştenii, veseli, către casă,
Şi iar se face voie bună-n ţară...
Apoi şi-alege craiul o mireasă
Ca un bujor... Vă spun atîta doară,

Că n-avea-n lume seamăn de frumoasă
Şi c-au purces o nuntă minunată,
Cum nu mai cred că s-a văzut vreodată...

Am încăput şi eu, cum sînt măruntă,
Prin cele multe feţe luminate,
Şi-am rupt trei rînduri de conduri la nuntă...
Ia-n ascultaţi ce pui de crivăţ bate!
De cap îşi face vijelia cruntă.
Tu, fusule, ce zici?... Ehei, fîrtate!
Ai obosit şi tu, dar nu te vaieţi...
Ne părăseşti de-acum şi tu, opaieţ!...

E tîrzior, copii, iar la fereastră,
Cît ai clipi, şi soarele răsare.
Hei, doarme-acum şi paserea măiastră
La casa ei, departe,-acolo,-n zare...
O, Doamne, dă-ne nouă pîinea noastră
De toate zilele... Hai la culcare!
Că toate-au un sfîrşit, şi orce poveste
Nu poate fi mai lungă decît este.

Subiectul acestei poveşti e luat din *Legende sau basmele românilor* de P. Ispirescu (vezi povestea *Gheorghe cel viteaz)* (n.a.).

COMENTARII ŞI VARIANTE

POEZII

(p. 3) DOMNIȘOAREI...

A apărut întîia oară în *Viața*, an. I, nr. 2, 5 decembrie 1893, p. 7 (semnată, desigur dintr-o eroare tipografică, Sc. O. Iosif); s-a retipărit în *Versuri*, 1897, p. 51.

Față de volum, textul din revistă prezintă următoarele deosebiri:

v. 1 *C*-o privire poți să vatemi
v. 3 *Ridicînd* furtuni de patemi
v. 7 Că nu pot să te bl*ă*steme
v. 8 In*i*mile ce rănești...

După cele cîteva colaborări ale debutantului la alte publicații (v. notele noastre la poeziile reproduse din periodice), *Domnișoarei...* constituie începutul colaborării statornice a lui Iosif la revista lui A. Vlahuță. Chiar în numărul în care apărea poezia, maestrul îi răspundea tînărului expeditor al versurilor la *Corespondență:* „D-lui St. O. I... Loco. Una s-a pus. *Nimic* ar merge, dacă strofa a doua ar fi mai lămurită. Ia vedeți... Scrisoarea d-voastră e în adevăr atingătoare. De ce nu-ncercați o nuvelă?"

Că Iosif s-a hotărît să trimită versuri la *Viața* îndată după apariția primului număr al revistei se explică nu numai prin încrederea generală a tinerilor în aprecierile și bunăvoința lui Vlahuță ci și prin simpatia specială pe care o purta maestrului. La 3 iunie 1893, foarte tînărul poet (avea optsprezece ani) îi comunica din București amicului său C. D. Fortunescu: „Zilele trecute am văzut pe Vlăhuță în *traivan* (mahalagism). Pe Vlăhuță îl iubesc și-l ador" *(Patru scrisori ale poetului St. O. Iosif*, în *Ramuri*, nr. 12—18, 15 iunie — 15 septembrie 1913, p. 368).

La *Viața*, St. O. Iosif a colaborat pînă la sfîrșit cu versuri originale și traduceri, precum și cu bucăți de proză. În 1895 devenise atît de prețuit de redacție încît, comunicîndu-și intenția, nerealizată, de a transforma revista în cotidian, Vlahuță ținea să citeze printre colaboratorii siguri și pe St. O. Iosif. „Cu tot marele talent al lui Iosif — scrie C. D. Fortunescu — așa cum l-am cunoscut de timid și de modest, fără binevoitoarea primire și încurajarea dătătoare de încredere în sine a d-lui Vlăhuță, tînărul poet n-ar fi ajuns acela ce a fost pentru noi toți“ *(Cum am cunoscut pe Iosif, Ramuri*, nr. 12—18, 15 iunie — 15 septembrie 1913, p. 357).

(p. 4) ACELEIAȘI

Tipărită în *Versuri*, 1897, p. 52, îndată după *Domnișoarei*... și, ca și aceasta, nereprodusă în alte volume.

(p. 5) MOȘ AJUN

După o primă apariție în *Viața*, an. I, nr. 5, 26 decembrie 1893, p. 2, a fost retipărită în *Pagini literare*, vol. II, nr. 11 (36), 26 decembrie 1899, p. 5, apoi în volumele *Patriarhale*, 1901, p. 45—46, și *Poezii*, 1908, p. 44—45.

Față de forma definitivă din *Patriarhale* și *Poezii*, versiunea primă din *Viața* (semnată din eroare A. O. Iosif) și *Pagini literare* este mai dezvoltată, fiind alcătuită din șase strofe, împărțite în două grupe (numerotate I și II) de cîte trei strofe; în același timp remarcăm și alte diferențe:

v. 2. Luna *trist* la geam apare —
v. 3 *Presărînd* pe flori de gheață
v. 4 *Pulbere scînteietoare*.
v. 5 *Și-n căsuță — despletită*,
v. 6 *Lîngă pat, mama bocește*
v. 7 Pe copila *adormită*
v. 8 Între îngeri... *cum zîmbește*.

După versul 8 e intercalată strofa eliminată mai tîrziu:

Ce frumoasă-i, parcă-i vie!
De-ar fi vie, n-ar boci-o...
O bocește, doar ea știe
Că pe veci i-a[1] *zis adio!...*

---

[1] În *Viața*, greșeală de tipar: *ea*...

v. 10 Inima-i stă să se *rupă!* (în *Pagini literare: rumpă*)
v. 13 *Moș Ajun* cu bucurie!
v. 14 Bat în geam, fac *larmă* multă,
v. 17 *Printre* crengi pierdute-n ceață,
v. 19 Și *sclipesc* pe flori de gheață.

Poezia a fost inspirată de moartea, în ajunul Crăciunului, a fetiței lui Moise Boeru la care locuia poetul (cf. Horia Oprescu).

(p. 6) ÎN TOAMNĂ

Tipărită mai întîi în *Viața*, an. I, nr. 6, 2 ianuarie 1894, p. 2, cu titlul *Spre toamnă*...; s-a reprodus, cu titlul schimbat, în *Versuri*, 1897, p. 44.

Variante în *Viața:*

v. 1 *Se frîng și copacii de* vînturi;
v. 2 *Dar* frunzele... *cum n-or cădea?*
v. 3 *Pădurea-i pustie* de cînturi,
v. 4 *Pustie-i și inima mea!*
v. 6 *Începe* așa de curînd...
v. 7 *Și gînduri atîtea* m-apasă...

(p. 7) VESELIE

În *Viața*, an. I, nr. 6, 2 ianuarie 1894, p. 4, s-a publicat cu titlul *Spre Sîn-Vasile*. Cu același titlu s-a reprodus în volumul *Versuri*, 1897, p. 7. Cu noul titlu, *Veselie*, a apărut în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 5, 1 mai 1901, p. 386 (împreună cu *De ziua mea*, *Cucoarele*, *Cobzarul*, sub titlul comun *Patriarhale* și cu lămurirea dată în notă de subsol, la p. 385: „Din volumul cu același titlu, care este sub presă și va apare în curînd în editura Steinberg“), în *Patriarhale*, p. 27—28, și *Poezii*, 1908, p. 25—26.

Variante în *Viața:*

v. 3 *Nime* nu mai vrea să știe
v. 4 Ce *vifornița-i* afară.
v. 6 *Gem* vioare, — urlă vîntul...
v. 8 Duduie *sub* ei pămîntul...
v. 9 Dînd uităr*ei* grija, scîrba,
v. 11 Pîn'și *popa joacă* sîrba
v. 12 Cu *țăranii* laolaltă.

v. 13 *Sare-n loc şi* stă să cadă,
v. 14 Dînd potcapul *cătră* ceafă...
v. 16 Se-ndulcesc *dintr-o* garafă...
v. 17 *Cum* petrec! — E o *mînie*
v. 19 *Şi-i* atîta veselie

În *Versuri*, poezia are numai trei strofe (lipsesc strofele a III-a şi a IV-a); mai remarcăm următoarele diferenţe faţă de forma definitivă:

v. 4 ca în *Viaţa;*
v. 6 *Ţip* vioare, — urlă vîntul...
v. 17 şi 19 ca în *Viaţa.*

Variantele din *Convorbiri literare* (probabil, intervenţii ale redacţiei şi erori de tipar):

v. 3 Nimeni nu mai vrea să ştie
v. 10 Pîn' şi *popa* trage sîrba
v. 14 Dînd *potcapu* către ceafă...
v. 16 Se-ndulcesc din *o* garafă...

(p. 8) SURORILE

Prima dată s-a publicat în *Viaţa*, an. I, nr. 7, 9 ianuarie 1894, p. 2, cu titlul *Trei surori;* s-a reprodus numai în *Versuri*, p. 23.

Variante în *Viaţa:*

v. 2 Lumină pînă *despre* zori,

v. 4 Acolo cîntă *cele* trei surori (probabil eroare de tipar, căci versul are două silabe în plus).

v. 8 Cînd *negre gînduri* le cuprind.

După versul 12, urmează o a patra strofă, eliminată în volum:

Sub fruntea voastră încreţită,
În ochii duşi şi tînjitori,
Ce de viaţă necăjită —
Sărmane, triste, trei surori!

Poezia, care aminteşte *Viaţa* de M. Eminescu şi *Cusătoreasa* de D. Th. Neculuţă, pare a fi de inspiraţie autobiografică; o temă similară în schiţa *Dantele (Viaţa*, an. I, nr. 4, 19 decembrie 1893, p. 7) cu dedicaţia: *Surorilor mele.*

(p. 9) COBZARUL

În *Viaţa*, an. I, nr. 9, 23 ianuarie 1894, p. 1—2. Retipărită în *Versuri*, p. 40; în formă definitivă, în *Convorbiri literare*, an. XXXV, 1 mai 1901, p. 387—388; în *Patriarhale*, p. 23—24, şi în *Poezii*, 1908, p. 23—24.

Diferenţe faţă de forma definitivă, în *Viaţa:*

v. 2—4 sînt aşezate în ordinea:
Cobzarul, *nobil* cerşetor
Şi *legănîndu-şi capul, cîntă*
Bătînd cadenţa din picior.
v. 5—8 *Îi dai să bea, şi el închină;*
Îşi şterge fruntea de sudori,
Şi astfel pleacă sprinten, vesel,
Ducîndu-şi cobza subsuori.
v. 12 *Ce-ţi pasă că îmbătrîneşti? —*
v. 13—16 *Doar faţa ta se luminează,*
Şi ochii tăi slăbiţi s-aprind,
Întinereşti, cîntînd din cobză,
Cînd vezi pe oameni chefuind.

Variante în *Versuri:*

v. 1—4 în ordinea din *Viaţa*;
v. 2 ca în *Viaţa*;
v. 5—8 lipsesc;
v. 13 Noi toţi suntem *atît* de tineri
v. 15 Dar cînd ne *cînţi* bătrîna doină,
v. 16 *Pari* cel mai tînăr *decît* toţi!

În *Convorbiri literare*, poate dintr-o neglijenţă de transcriere, (în v. 1: *strună*, în loc de *strune.*

p. 10) CÎMPUL LIBERTĂŢII

Versiunea primă, de numai trei strofe, a apărut în *Viaţa*, an. I, nr. 11, 6 februarie 1894, p. 7, cu titlul *Ardealul* şi semnată cu iniţiale. Păstrînd prima şi ultima strofă, poetul a dezvoltat poezia peste zece ani, publicînd-o cu titlul nou, care indică evenimentul istoric evocat, în revista românilor transilvăneni *Luceafărul*, an. III nr. 1, 1 ianuarie st. v. 1904, p. 18. Au reprodus-o ziarul bucureştean, la care Iosif colabora din 1903, *Voinţa naţională*, an. XXI, nr. 5623 (ediția a 4-a), 4 (17) ianuarie 1904, p. 1, și *Tribuna* (Arad), an. VIII, nr. 10, 11 ianuarie 1904, p. 6. În *Credințe*, p. 78—79.

Variantele din *Viața:*

v. 3 *Ei* pleacă-n valuri tulburate
v. 4 Și se îndreaptă *toți spre* Blaj,
v. 5—8 lipsesc;
v. 9 *Pentru întîia* oară-i leagă
v. 10 Un dor adînc, *necunoscut,*
v. 11 *Și lesne* fu să-l înțeleagă:
v. 12 *Unindu-se, l-au priceput.*
v. 13—20 lipsesc;
v. 24 *Apare*-o dată la un veac!

Variantele din *Luceafărul* (aceleași, în *Voința națională* și *Tribuna):*

v. 2 Și dă *norodului* curaj,
v. 17—20 suprimate de redacție.

Voința națională și *Tribuna* dau nota: „Cîmpia pe care s-a ținut în 1848 marea adunare a românilor din Ardeal, cînd, sub conducerea celor doi arhierei, și-au proclamat drepturile naționale“.

Tot în 1894, Iosif evocă un episod din 1848 și în poezia *O mamă*, ceea ce ilustrează interesul său pentru mișcarea națională și socială a românilor transilvăneni. În aceeași serie, care ar arăta intenția poetului de a realiza un ciclu, a mai dat în anii următori *Gorunul lui Horia (Legendă)*, [*Stau la Bălgrad trei fîrtați*], *Șincai*, partea a XI-a din *Icoane din Carpați* etc.

(p. 12) LUMEA LOR!

A apărut întîia oară în *Viața*, an. I, nr. 12, 13 februarie 1894, p. 1, cu titlul *Cînd pisica nu-i acasă;* retipărită în *Versuri*, p. 9—10.

Variante în *Viața:*

v. 1 Doarme dus sfînt-Nicolae
v. 2 În vesminte argintii.
v. 9 *Unu-i popă*, cum îngînă
v. 10 *Leturghia*. Doi se bat,
v. 11 *Alt* ștrengar c-o vargă-n mînă

După versul 12, o strofă suprimată în volum:

O căroană de hîrtie
Și hlamidă — un cearșaf,
El pășește cu trufie,
Măturînd casa de praf,

v. 25 În privaz, sfînt-Nicolae

(p. 14) O MAMĂ

Într-o primă versiune, mult dezvoltată, a apărut în *Viața*, an. I, nr. 23, 1 mai 1894, p. 4, cu același titlu și subtitlul: *(Din 1848)*. A doua variantă, redusă la numai trei strofe, dar relatînd același episod și păstrînd întocmai ultimul vers, s-a tipărit tot în *Viața*, an. II, nr. 30, 19 noiembrie 1895, p. 4, cu titlul *Doar atîta...* Restabilind titlul *O mamă*, însă păstrînd forma celei de-a doua versiuni, cu mici modificări, poetul a retipărit-o în *Versuri*, p. 39.

Versiunea din *Viața*, 1894:

Popii din Ardeal sunt una
Cu norodul răsculat;
Umblă ungurii [1] *să-i prindă,*
Și pe mulți i-au spînzurat.

Popa Stan nu vrea să fugă;
E-nsurat, are copii; —
Mama lui bătrînă ... Toate
Fără el rămîn pustii...

Iată că îl prind pandurii
Și îl duc la judecată;
Plîng copiii; și nevasta
Îl bocește disperată.

Numai mama lui bătrînă
N-are lăcrimi, dar oftează;
Tresărind, ca fulgerată,
Fața ei se luminează.

Și s-azvîrle aiurită
Să-i oprească pe soldați.
„Ce vrei tu, babă nebună?...“

„Nu puteți să-l judecați
Fără mine! Merg cu dînsul“ —
Stă obida s-o doboare:
Fiul ei e dus la moarte...
„Vreau să-l văd *și eu* cum moare!“

---

[1] Este vorba de ostașii aflați în solda nobilimii maghiare, numiți mai jos „panduri“.

Am subliniat cu drepte ceea ce s-a păstrat în textul definitiv.

Variantele din *Viața*, 1895:
v. 7 *Și* se roagă; — ei îl leagă,
v. 8 Îl pornesc și ea-*i* petrece
v. 12 „Vreau să-l văd *și eu* cum moare!"

Episodul evocat l-a preocupat îndelung pe poet, care l-a dezvoltat și în drama *Zorile*. În finalul actului I, după ce pandurii lui Gabor l-au arestat pe părintele Dan, mama preotului fuge de sub supravegherea străjii, urmîndu-și fiul cu hotărîrea:

„Ori îl mîntui de la moarte, ori... să-l văd măcar cum moare!"

Dramatica întîmplare s-a petrecut aievea în familia poetului la 1848, după cum ne informează Iosif însuși într-o scrisoare din 23 ianuarie 1907, adresată prietenului său C. Stănulescu (Coriolis), referitoare la drama *Zorile*: „totul este adevărat, petrecut în familia mea și povestit de tata cînd eram copil..." (vezi și *St. O. Iosif* de N. Iosif, în *Răsăritul*, an. VIII, 7 martie 1926).

(p. 15)

VECINĂTATE

În *Viața*, an. I, nr. 24, 8 mai 1894, p. 4; retipărită cu multe modificări în *Versuri*, p. 24—25.

În *Viața*, poezia are șapte strofe, primele patru alcătuind un grup numerotat *I*, celelalte trei, al doilea grup — *II*.

Variantele din revistă:
v. 2 Stă de strajă *printre* ele
v. 3 Iarna și-a lipit *de* geamuri
v. 4 Sclipitoarele perdele
v. 5 *Dar podoaba-i mincinoasă*
v. 6 *Cît amar și jale-ascunde! —*
v. 7 Plîng *orfanii*-nchiși în casă,
v. 8 *Și cer pîine — nu-i de unde...*
v. 9 *Au o mamă*, care-i bate
v. 10 *Fără milă-n orice seară;*
v. 11 Ce de glasuri d*i*sperate...

După versul 12 urmează o strofă suprimată în volum:

Trist salcîmul se înclină;
Crăngele-i ating pămîntul.
„Mamă rea, mamă haină",
Pare că șoptește vîntul...

v. 13—16 lipsesc;
v. 19 *Suspinînd* se-ntoarce-n casă,
v. 20 *I-a trecut — acu-i* sărută.

Urmează două strofe, suprimate în volum:

Parcă-i alta! Blînd îi cheamă
La culcare și le cîntă
Să-i adoarmă. Biată mamă!
Gînduri negre o frămîntă...

5 *Tot mai dureros răsună*
Vocea ei înăbușită...
„Mamă rea, mamă nebună,
Văduvă nenorocită."

(p. 16)

VARĂ

A apărut mai întîi în *Viața*, an. I, nr. 26, 22 mai 1894, p. 2, cu titlul *De-a v-ați ascunsele* și subtitlul: — *Din copilărie*—. S-a retipărit în *Versuri*, p. 18—19, apoi, cu noul titlu: *Vară*, în *Patriarhale*, p. 20—22, și în *Poezii*, 1908, p. 18—20.

Variante în *Viața*:
v. 3 *Licăresc* nenumărate
v. 9 *În văzduh joacă* țînțarii
v. 10 Pe furiș — *în* frunza rară,
v. 11 *Cu* un zgomot de șopîrle
v. 13 Ici și colo *se* arată
v. 17 *Cel din urmă bate-n palme*
v. 18 *Și tiptil, în* fund dispare...
v. 19 *Caută* de-*acum*, băiete!
v. 21 *Doar un foșnet lin s-aude...*
v. 22 *Cei ascunși sînt ? ori e* vîntul ? —
v. 23 Stă ș-ascultă. — Unde-s oare?...
v. 27 Și *zîmbești* șiret. Ce dulce
v. 29 ...„*Ait, te-am prins!*" — S-aude-un *țipet...*
v. 31 *Se ivește o fetică*
v. 32 *Blondă ca o* păpădie!
v. 33 *În zadar cearcă să scape*
v. 34 *E voinic micul* ștrengar...
v. 35 Din *frunziș — de* pretutindeni
v. 38 Toți *sărind* se strîng în drum

v. 39 Şi bunicul rîde *vesel*
v. 40 *Scuturînd pipa* de scrum.

În *Versuri*, strofele 1—4 alcătuiesc o singură strofă cu opt versuri lungi, egale cu două versuri din forma definitivă; strofele 6—8 au aceeaşi dispoziţie grafică, dar cu şase versuri fiecare. Strofele 5, 9 şi 10 sînt catrene cu versuri scurte, ca în versiunea definitivă.

Alte diferenţe:
v. 1 Asfinţeşte; *prin stufişuri*
v. 9 În văzduh joacă ţînţarii;
v. 13 ca în *Viaţa;*
v. 14 printre *frunzele* mişcate
v. 29 Dar *odat'* s-aude-un ţipăt
v. 31—32 Sare o *fetică* blondă ca *floarea* de păpădie...
v. 33 Geaba fuge *ca să scape*
v. 34 ca în *Viaţa;*
v. 35 Din tufişuri, *mai aproape,*
v. 38 ca în *Viaţa;*
v. 39 Şi *moşneagul* rîde tare
v. 40 ca în *Viaţa.*

(p. 18) NOAPTEA SUB SCHELE

Tipărită în *Viaţa*, an. I, nr. 28, 5 iunie 1894, p. 3; a fost reprodusă în *Versuri*, p. 47—48.

Variantele în *Viaţa:*
v. 1 *Dănciucul* scîrţăie din scripcă;
v. 2 Trosneşte focul, sar scîntei...
v. 5 Curg petecile *de pe* ei.
v. 8 Un diavol mic de *ţigăncuşă*
v. 9 Îşi ciuruie pe cap cenuş*ă;*
v. 10 Purdeii *sar în* danţ nebun.
v. 12 Par *nişte draci* sărind pe loc
v. 17 Dar *iată noaptea s-a întins...*
v. 21 S-aude numai, *hăt*, departe
v. 24 *Poeţi nomazi*, dormiţi în pace
v. 25 Sub *cortul sfînt*, nemărginit!

Versurile 26—30 lipsesc, poezia încheindu-se cu versul 25.

(p. 20) FUIT...

În *Viaţa*, an. I, nr. 39, 6 noiembrie 1894, p. 8; retipărită în *Versuri*, p. 36—37. În *Viaţa*, versurile sînt dispuse în terţine şi prezintă următoarele diferenţe:
v. 2 *Crîşma arsă e* pustie. —
În locul versului 4 e terţina:

Şi era o sărbătoare!
Auzeai din depărtare
Muzică şi gălăgie...

v. 5 *Iar* pe *zidurile-aceste*
v. 6 Fîlfăia *p-atunci un steag*
v. 7—8 *Soarele bătea în fereste...*
v. 9 *Ce om zdravăn moş-crîşmarul*
v. 10 lipseşte;
v. 14 lipseşte;
v. 15—16 inversate:
Tot cu fesul pe-o ureche
Şi cu şorţul dinainte, —

După versul 16 urmează două terţine eliminate în volum:

Se ţinea numai de glume!
Nu mai încăpeai de lume
Sub umbrar, la crîşma veche...

Azi trecînd a doua oară,
Amintiri întristătoare
Pretutindeni mă-mpresoară;

v. 17 Unde e *acu* moşneagul?
v. 18 lipseşte;
v. 19 *Crîşma veselă* cu steagul

(p. 21) TÎRZIU

Prima formă a apărut cu titlul *Poveste de Crăciun* în *Viaţa*, an. I, nr. 46, 25 decembrie 1894, p. 7; cu titlul *Tîrziu*, poezia s-a publicat în *Versuri*, p. 22.

Variantele din *Viaţa:*
v. 1 *Tîrziu, în* noapte, *viscoleşte.*
v. 2 *Toţi chiriaşii* s-au culcat.
v. 3 *Doar* un opaiţ licăreşte

v. 8 *Povestea* danaidelor.
v. 11 Dar apa *ciuruie* şi scapă
După versul 12 urmează strofele eliminate în volum:

Aşa munceşte ca o roabă
Spălătoreasa-n coridor,
Nu-şi ştie capului de treabă
Şi munca ei e fără spor.

A-nţepenit de oboseală,
Tuşeşte-n sec din cînd în cînd,
Dar mînile ei spală, spală,
Ea stoarce rufele, cîntînd.

Crăciunul peste două zile
Împarte daruri la copii...
— Dormi fără griji, şi tu, copile,
Că-ţi va aduce jucării.

Căci pentru tine-agoniseşte
Trudita mamă, ban cu ban...
Şi tremură, cînd se gîndeşte
C-o să rămîi ca mîni orfan.

(p. 22) APRIL

După prima apariţie în *Viaţa*, an. I, nr. 48, 8 ianuarie 1895, p. 7, s-a retipărit în *Versuri*, p. 11—12.

Variantele din *Viaţa:*

v. 1 Streşinile se dezgheaţă,
v. 4 Şi ce larmă-asurzitoare!
v. 5 *Cer senin; ride* natura
v. 6 *Şi copiii* zdrenţeroşi
v. 7 Ţipă cît *le* ţine gura:
v. 10 Un *student orfan*, sărac,
v. 12 Ca să *bage* aţă-n ac.
v. 16 „Bine *c*-ai venit, april!“

O notă din *Ramuri*, an. VIII, nr. 5, 1 martie 1913, p. 158—159, ne informează că două strofe din *April* au fost date greşit, sub semnătura Radu D. Rosetti, ca motto la un articol despre sinucideri publicat într-un număr din *Minerva* sau *Seara*. În cadrul notei din *Ramuri* poezia se reproduce într-o formă deosebită. Iată variantele faţă de textul din *Versuri:*

v. 1 ca în *Viaţa;*
v. 4 *Peste tot e sărbătoare!*
v. 5—6 lipsesc;
v. 10 Un *student...* Băiat sărac,
v. 15 *Chiuie* de bucurie:
v. 16 ca în *Viaţa.*

Urmează o strofă inexistentă în volum (lipseşte şi din *Viaţa):*

Iată-l! iese-acum din casă,
Şuierînd, p-aci încolo...
Numai în dactile pasă
Ucenicul lui Apollo...

(p. 23) UNUI AMIC

Tipărită în *Viaţa*, an. I, nr. 50, 22 ianuarie 1895, p. 3, şi în *Versuri*, p. 53.

Variantele din revistă:

v. 3 Ce *larmă* s-aude *pe* stradă,
v. 4 Ce chiote pe sub*t* fereşti?
v. 7 Tu *zaci* părăsit sub lumina

Este aproape sigur că poetul deplînс în cele două catrene e Ion Păun-Pincio, de care Iosif a fost legat printr-o strînsă prietenie şi în a cărui duioasă amintire a scris o schiţă, un articol (publicat postum), şi cunoscuta *Elegie*.

Pincio a murit la spital, în noaptea de Anul Nou 1895; poezia a apărut peste trei săptămîni. Versurile 3—5 fixează destul de precis momentul: prietenii zgomotoşi se-ntorc de la un bal — era noaptea de revelion.

(p. 24) SINGUR

După întîia apariţie (semnată St. O. I.) în *Viaţa*, an. II, nr. 8, 2 aprilie 1895, p. 3, poetul a retipărit poezia în *Voinţa naţională*, an. XX, nr. 5617 (o singură ediţie), 25 decembrie 1903 (7 ianuarie 1904), p. 1; forma definitivă în *Credinţe*, p. 65—66.

Textul din *Viaţa* prezintă următoarele variante:

v. 5 *Şi gîndul meu zboară d-a pururi*
v. 6 Spre *un oropsit* mititel.
v. 7 *E singur, e bolnav şi plînge*

v. 8 *Dar* nimeni nu ştie de el.
v. 12 Să-l mîngăie *şi* să-l sărute.
Variantă în *Voinţa naţională:*
v. 7 Biet înger cu-aripele *smulte* —

(p. 25)
SĂRBĂTOARE

S-a tipărit întîia oară în *Viaţa*, an. II, nr. 18, 11 iunie 1895, p. 5; s-a reprodus în *Versuri*, p. 26—27. În textul din *Viaţa* numai două diferenţe:

v. 1 *Superb* amurg de sărbătoare
v. 6 Călări, pe jos; *ce de* norod!

(p. 26)
FURTUNA

Publicată întîia oară în *Viaţa*, an. II, nr. 28, 5 noiembrie 1895, p. 1—2; retipăriri în *Familia*, an. XXXVI, nr. 15, 9/22 aprilie 1900, p. 172; *Versuri*, p. 13—15; *Patriarhale*, p. 15—17; *Poezii*, 1908, p. 13—15.

Variantele din *Viaţa:*

v. 2 Flori în *grădini, şi* flori pe plai
v. 3 Şi flori la *pălării!*
v. 4 *„Acasă-mi stai, atîta-ţi spun!“*
v. 5 *Dar ţ-ai găsit! Cel mai nebun,*
v. 6 *Mai rău dintre copii!*
v. 7—12 *Mă rîcîie şi stau pe foc,*
Că-i timpul numai bun de joc,
Să-şi puie mama pofta-n cui!
Grivei, tovarăşul meu drag,
Nerăbdător aşteaptă-n prag,
Ca s-o pornim haihui!
v. 13 O şterg *din casă* frumuşel
v. 15 *Departe* satu-n colb *dispare...*
v. 18 Mă muşcă, *urlă, sare....*
v. 19 Dă spaimă-n vrăbii, latră-n vînt,
v. 21 *De freamăt* codrul lin răsună...
v. 25 *Se mişcă crăngile, se bat,*
v. 26 *Se frîng cu zgomot, şi treptat*
v. 27 *Se-ntunecă lumina-n crîng...*

v. 28 *Şi vîntul spulberă gunoi,*
v. 29 *Cad frunze negre peste noi,* —
v. 30 Şi eu *încep să plîng.*
v. 33 *Or*încotro m-aş duce, —
v. 35 Ah, mii de duhuri *rele* vin
v. 36 Şi vor *să mă apuce!*
v. 37 *Un tunet creşte-ngrozitor*
v. 38 *Şi durduie* din nor în nor —
v. 39 *Cad în genunchi, stins, tremurînd;*
v. 40 Zic Tatăl nostru — *iar* Grivei
v. 42 Şi el se *roagă-n gînd!*
v. 43 Dar iată! — cît *timp* ne-am *rugat*
v. 45 Şi *codrul s-a pătruns* de soare...
v. 46 *Voios ieşim în* cîmp deschis

În *Versuri* se reproduce cu unele modificări textul din *Viaţa*. Textul din *Versuri* prezintă următoarele diferenţe faţă de forma definitivă:

v. 2—3 ca în *Viaţa;*
v. 4 *„Acasă-mi stai, atît îţi spun!“*
v. 5—6 ca în *Viaţa* (în v. 5: *ţi-ai);*
v. 7 Stau ca pe spini, stau ca pe foc (în textul definitiv e v. 4);
v. 8—12, 15, 18—19, 21 ca în *Viaţa;*
v. 25 *Se mişcă ramuri şi se zbat*
v. 26 *Se frîng şi gem; neaşteptat*
v. 27 ca în *Viaţa;*
v. 28 *Şi frunzele foşnind în roi*
v. 29 *Cad spulberate peste noi*
v. 30, 35, 36 ca în *Viaţa;*
v. 37 *Un trăsnet cade-ngrozitor*
v. 39, 42 ca în *Viaţa* (v. 39: *genuchi);*
v. 43 *Şi* iată! *cît timp* ne-am *rugat*
v. 44 Un colţ de cer *s-a-nseninat*
v. 45—46 ca în *Viaţa.*

În *Familia* s-a reprodus textul din *Versuri*, cu unele modificări, care îl apropie de forma definitivă, dar şi cu alte deosebiri faţă de această formă. Variantele din *Familia* faţă de textul definitiv:

v. 2—6 ca în *Versuri;*
v. 8 ca în *Versuri;*

v. 9 Să-şi *pună* pofta-n cui!
v. 10—12 ca în *Versuri;*
v. 16 *Î*ntrăm în codru şi Grivei
v. 21 Şi codru*l* lin răsună...
v. 22 Pe sus trec leneşi *nori* grei (e o eroare de tipar, căci versul pierde o silabă);
v. 23 *Noi nu* ne *sinchisim de* ei,
v. 25 ca în *Versuri;*
v. 26 *Se frîng şi gem; se stîng treptat*
v. 27 *Luminile din crîng*
v. 28—30, 35, 37 ca în *Versuri;*
v. 39 *Cad în genuchi; — plîngînd*
v. 42 ca în *Versuri;*
v. 43 *Şi* iată! cît ne-am *fost rugat,*
v. 45 Şi *codrul rîde-n* soare...
v. 46 Ieşim voioşi *în* cîmp deşchis —
În *Patriarhale:*
v. 41 Se uită ţintă-n ochii mei:

(p. 28)

GOANA

Întîia oară s-a publicat în *Viaţa*, an. II, nr. 32, 3 decembrie 1895, p. 6; s-a retipărit numai în *Versuri*, p. 16—17.

Variantele din *Viaţa:*
v. 1 *Aleargă*-n zvon de zurgălăi
v. 2 Vuind *careta* boierească.
v. 4 Boierul strigă din caleaşcă:
v. 6 *Care-i voinic, să mi-o* ajungă
v. 8 Toţi se reped *şi* toţi o vor.
v. 12 Prin nori de praf după caleaşcă.
v. 13 S-apuce-ntîi toţi vor *dodată*,
v. 15 Se-ncinge-o luptă d*i*sperată,
v. 17 Naintea lor *trăsura* zboară
v. 21 Caleaşca după deal dispare...
v. 22 Departe *fîlfăie* o *zdreanţă...*
v. 24 Tot să mai ţine-n urma ei.
v. 25 Un pas mai e *păn'* la caleaşcă...
v. 28 *Şi* răsuflarea i se curmă...

(p. 30)

ARTIŞTI

Publicată în *Viaţa*, an. II, nr. 37, 28 ianuarie 1896, p. 4, *Versuri*, p. 45—46, *Patriarhale*, p. 52—53, *Poezii*, 1908, p. 49—50. Primul text, din *Viaţa*, prezintă următoarele variante:
v. 5 Sînt doi micuţi, *şi* mama lor
v. 6 *Cu o flaşnetă*-n spate.
v. 13 Ei joacă, sar, *se învîrtesc*
v. 14 *Se-mpiedică* în zdrenţe
v. 15 *Şi gîfăie* cînd se opresc
v. 16 *Făcînd* la reverenţe.
v. 17 Întinde piciul *obosit*

Textul din *Versuri*, faţă de forma definitivă:
v. 5 Sunt doi *copii*, e mama lor;
v. 13—14, 16—17, ca în *Viaţa* (în v. 14: *Se-mpiedecă).*

În *Patriarhale*, aceeaşi formă ca în *Poezii*, 1908, cu o singură deosebire: în v. 5: *Sînt*, în loc de: *sunt.*

(p. 32)

DOMNU PROFESOR

În *Convorbiri literare*, an. XXX, nr. 4, 1 aprilie 1896, p. 919—920, în *Versuri*, p. 49—50, *Patriarhale*, p. 31—32, şi *Poezii*, 1908, p. 29—30.

Variantele din revistă:
v. 1 Nimic nu-nvaţă *blăstămaţii!*
v. 2 Şi eu mi-am zis de-*atîte* ori
v. 9 Mă-ntîmpină cu *bucurie*
v. 15 *Se stăpînesc zîmbind* şirete
v. 18 Şi mama *lor, rîde* şi ea
v. 19 *La masă. Glume*, gălăgie!
v. 23 *Tu, mîndru Paris! spune-mi* mie
v. 26 Şi-i întuneric peste tot,
v. 27 *Hei*, unde-s ele să mă vadă
v. 36 Trei mîndre fete *de împărat...*
În *Versuri:*
v. 1—2 ca în revistă;
v. 5 Îmi sunt cu mult mai dragi ca fraţii
v. 7 Afară-i *iarnă*, vijelie
v. 9 ca în revistă;
v. 13 *În lecţii. Ele*-şi spun secrete;

v. 18—19 ca în revistă;
v. 20 Şi cea dîntîi îmi toarnă vin
v. 23 *Ei!* cine-mi poate spune mie
v. 27 ca în revistă;
v. 32 E frig... *mic*, zgribulit, din pat
v. 34 Şi-adorm cu gîndul fărmecat

(p. 34) VESELE SEMNALE

A apărut întîia oară cu subtitlul *Pastel*, semnată cu pseudonimul M. Pătru, în *Epoca literară*, an. I, nr. 1, 15 aprilie 1896, p. 2; republicată în *Versuri*, p. 8.

Variantele din revistă:
v. 2 Mi-e lene rău, urîtul mă omoară (în forma definitivă e versul 3);
v. 3 Mă culc ş-adorm, dar somnul mi-e povară (v. 5, în forma definitivă);
v. 5 Stau în halat privind mahmur afară (v. 2, în forma definitivă);
v. 11 *Un freamăt* surd *de tunet* vuie, creşte
v. 12 Răzbubuind *prelung* în depărtare...
v. 14 Şi-n pod o rîndunică-mi ciripeşte...

(p. 35) CUCOARELE

Cu titlul *Îndoială;* semnată M. Pătru, a apărut mai întîi în *Epoca literară*, an. I, nr. 2, 22 aprilie 1896, p. 3. Poetul a retipărit-o cu acelaşi titlu în *Versuri*, p. 20—21, apoi, cu noul titlu — *Cucoarele* — în *Convorbiri literare*, an. XXXV, 1 mai 1901, p. 387; *Patriarhale*, p. 25—26, şi în *Poezii*, 1908, p. 21—22.

Variantele din *Epoca literară:*
v. 1 *La cîrciumă-i strîns tot satul,*
v. 3 *Vuie* toba; plin dulapul
v. 5 În *senin* e-atît albastru!
v. 6 În *văzduh* atîta soare!
v. 8 De cocoare...
v. 11 Un moşneag *abia mai poate*

Versiunea din *Versuri* se apropie de cea definitivă, deosebindu-se de aceasta numai prin versurile 1 şi 3, care sînt la fel ca în *Epoca literară*.

În *Convorbiri literare* (ca şi *Veselie*, *Cobzarul*, *De ziua mea)* e o reproducere din volumul *Patriarhale*, aflat sub tipar; avem a face deci cu forma definitivă.

(p. 36) DOI VOINICI

Intitulată *Un voinic şi un cuminte*, semnată M. Pătru, a apărut în *Epoca literară*, an. I, nr. 6, 20 mai 1896, p. 1, apoi în *Versuri*, p. 41—43; cu titlul *Doi voinici* s-a mai tipărit în *Sămănătorul*, an. III, nr. 4, 25 ianuarie 1904, p. 55—56, în *Tribuna*, an. VIII, nr. 94, 16/29 mai 1904, în *Credinţe*, p. 86—89, şi în *Poezii*, 1908, p. 183—185.

Diferenţele faţă de forma definitivă sînt în *Epoca literară:*
v. 6 *Arşi de sete, morţi de spaimă*
v. 9 *Sate*, ţarini pustiite
v. 10—11 lipsesc;
v. 12 *Pier în urma lor.*
v. 18 *Şi* singurătatea creşte,
v. 20 *Stins, în* liniştea de moarte
v. 21 Se aude-un glas *departe...*
v. 22 *Vine cineva pe drum?...*
v. 23—24 lipsesc;
v. 25 *Un vrăjmaş?... I s-a părut!..*
v. 26 Stă *ş-ascultă... De acum,*
v. 27 *E pierdut!*
v. 28—31 lipsesc;
v. 33—34 *Sar* schintei *de* sub copite...
v. 36 Cal *cu* călăreţ dispare...
v. 37 *O prăpastie adîncă*
v. 39 *Dar în urma lor, pe cale,*
v. 40 *Glasul tot răsună încă,*
v. 41 *Se apropie-ncet, vine...*
Se aude-acuma bine:
v. 48 *În viaţă* n-am habar!..."

În *Versuri:*
v. 3 E o vreme blăstemată!
v. 6, 9 ca în *Epoca literară;*

v. 10—11 lipsesc;
v. 12, 18, 21—25 ca în *Epoca literară;*
v. 26 Stă, ascultă... *De acum*
v. 27—31, 33—34 ca în *Epoca literară*;
v. 35 Peste rîpe şi *pripoare*
v. 36—37 ca în *Epoca literară;*
v. 39 *Dar s-aude glasul încă...*
v. 40 Se aude-*acuma* bine
v. 48 ca în *Epoca literară.*
În *Sămănătorul*, acelaşi text ca şi în *Credinţe* şi *Poezii*, 1908.
În *Tribuna:*
v. 3 E o vreme *blăstămată.*

(p. 39)

RUPTURĂ

Semnată tot M. Pătru, a apărut întîia oară în *Epoca literară*, an. I, nr. 9, 10 iunie 1896, p. 1; retipărită în *Versuri*, p. 32—33, *Poezii*, 1902, p. 68—69, şi *Poezii*, 1908, p. 194—195.

Textul prim prezintă puţine diferenţe faţă de forma definitivă şi anume:

v. 3 *D-aicea* ies cîntînd, la braţ,
v. 4 Două cătane — camarazi.
v. 17 Dar *tot atuncea*, amîndoi
În *Versuri*, o singură deosebire, în raport cu textul definitiv:
v. 3 *Dintr-însa* ies cîntînd, la braţ,

(p. 40)

ADIO

Prima tipărire în *Epoca*, seria a II-a, an. III, nr. 469, 4 iunie 1897, p. 1 (semnată M. Petru); s-a retipărit în *Familia*, an. XXXV, nr. 28, 11/23 iulie 1899, p. 325, în *Versuri*, p. 54—55, *Patriarhale*, p. 33—34, şi *Poezii*, 1903, p. 31—32.

Variantele din *Epoca:*

v. 2 Să fi rămas în sat *cu* noi,
v. 5 Că *suntem* nevoieşi de tot,
v. 6 Şi ai fraţi mici, — şi *suntem* mulţi.
v. 13 *Măcar noroc* dac-ai avea
v. 14 Să dai de *un* stăpîn milos:
v. 20 O vorbă *încă* să-ţi mai zic:

v. 24 Să nu-i uiţi, *maică*, prin străini!
În *Familia* lipseşte strofa a IV-a, apoi:
v. 3 De-*i* fi avut şi tu un rost
v. 20 şi 24 ca în *Epoca.*
În *Versuri:*
v. 2, 5, 6 ca în *Epoca;*
v. 13—16 lipsesc, ca în *Familia;*
v. 20 şi 24, ca în *Epoca* şi *Familia.*
În *Patriarhale*, forma definitivă din *Poezii*, 1908, cu o diferenţă provenind, probabil, dintr-o eroare de tipar (căci versul devine şchiop, pierzînd o silabă), la v. 6: *Şi-ai* fraţi mici, — şi sînteţi mulţi...

Poezia este vădit autobiografică. Un prieten din copilărie, Constantin Lacea, notează: „Prea mult suferea cînd vedea că tatăl său, om cu multă carte, muncitor şi ajuns în fruntea unei instituţii atît de înalte, abia putea face faţă greutăţilor vieţii. Poate că, în romantismul său, învinovăţea pe tatăl său că de ce n-a rămas la coarnele plugului, să nu ducă o viaţă atît de amară la oraş şi să nu dea prilej urmaşilor să sufere din cauza aceasta." Şi C. Lacea crede a vedea propria durere a poetului în poezia *Adio*, citînd strofa a II-a (*Din copilăria lui Ştefan O. Iosif*, în *Ţara Bîrsei*, an. III, nr. 1, ianuarie-februarie 1931, p. 34).

Ideea din strofa I se regăseşte în *Bătrînii* de Octavian Goga. Transilvănean, ca autorul *Patriarhalelor*, Goga a cunoscut şi el sentimentul dezrădăcinării, iar în tinereţe a putut fi de-a dreptul „sugestionat de creaţiunile lui Iosif", cum remarcă O.C. Tăslăuanu (*Amintiri de la „Luceafărul"*, p. 160—161).

(p. 42)

EROICĂ HOTĂRÎRE

— Monolog —

A apărut mai întîi în *Foaia interesantă*, an. I, nr. 25, 29 iunie 1897, p. 3, apoi în *Versuri*, p. 56—57.

Poezia este semnată în revistă cu pseudonimul M. Petru. Versurile sînt grupate în catrene. Variantele din revistă faţă de forma din *Versuri:*

v. 3 Cînd ne *brodim*, la zile mari
După v. 4 urmează catrenul suprimat în volum:

Dar aste zile mari, la noi,
Răsar aşa, fără de veste:

Cînd are bani unul din doi
Zi mare pentru mine este.

v. 5 *La cîrciumă*-n colţ — e loc ştiut —

v. 7 *Un cîrd de vreme*-am petrecut

v. 8 Ca nişte *buni şi vechi* tovarăşi.

După v. 12 urmează un catren format din v. 17—20 (în v. 20: *Şi* în loc de: *Ei)*.

După v. 16 urmează un catren format din v. 21—24 (în v. 22: *nepoftit* în loc de *nechemat)*.

v. 26 Mărturisesc, *m-am dus acasă.*

v. 32 Şi au intrat în *cîrciumă* iarăşi; —

*

La *Foaia interesantă*, St. O. Iosif a colaborat cu cîteva poezii originale şi traduceri. Revista — un săptămînal ilustrat, un fel de magazin popular, ce publica desene şi ştiri cu caracter senzaţional (despre mîncătoarea de foc, sinistre din ţară şi de peste hotare, omul cel mai înalt din lume etc.) — a apărut la 12 ianuarie 1897. În nr. 19 din 18 mai 1897 se anunţă că, începînd de la 1 iunie, publicaţia va „trece sub îngrijirea simpaticului şi mult talentatului poet G. Coşbuc", cu speranţa că „În jurul iubitului poet se vor grăbi desigur să se grupeze toate tinerele talente, cărora poetul le va acorda toată larga sa bunăvoinţă". Pe frontispiciul revistei se tipăreşte într-adevăr, începînd cu nr. 21 (1 iunie): „Sub îngrijirea d-lui G. Coşbuc". *Foaia interesantă* a publicat şi literatură de bună calitate, chiar înainte de a trece sub direcţia lui Coşbuc, aducînd semnăturile unor colaboratori ca I. L. Caragiale, P. Cerna, G. Coşbuc însuşi. Au mai colaborat Petru Vulcan, Cincinat Pavelescu, A. Toma şi alţii. După numărul din 25 mai 1897, cu *Foaia interesantă* a fuzionat revista *Povestea vorbei.*

(p. 44) CÎMPIEI

Publicată în *Versuri*, p. 30.

(p. 45) RUGĂCIUNEA BEŢIVULUI

— Localizare —

Publicată în *Versuri*, p. 58.

(p. 46) IDEAL

În *Versuri*, p. 59.

(p. 47) RĂMAS BUN

— Reminiscenţă —

Publicată în *Versuri*, p. 60—61.

(p. 48) CU GENELE PLECATE

Prima apariţie, în *Epoca*, seria a II-a, an. IV, nr. 752, ed. a 3-a, 2 mai 1898, p. 1; s-a retipărit în *Floare-albastră*, an. I, nr. 4, 1 noiembrie 1898, p. 5, în *Patriarhale*, p. 60—63, şi în *Poezii*, 1908, p. 198—202.

Floare-albastră, în numărul 3 din 25 octombrie 1898 (p. 8, la „Ecouri literare"), publică nota: „În editura revistei *Floare-albastră* va apare în curînd un volum de poezii inedite, datorite iubitului nostru colaborator.

Cu acest prilej, anunţăm cititorilor că în numărul viitor vom da cu o frumoasă ilustraţie una din bucăţile cari vor figura în noul volum al colaboratorului nostru". Poezia *Cu genele plecate* apare împodobită cu un desen înfăţişînd un peisaj: munţi împăduriţi cu brazi, avînd pe un vîrf un castel.

În *Epoca*, v. 1—14 sînt aşezate cîte două pe acelaşi rînd, astfel că fiecare pereche formează un vers lung; aceeaşi dispoziţie prezintă şi v. 17—28, 49—58, 61—68, 69—84, 93—96, fiecare grup alcătuind o strofă. Versurile 15, 16, 59, 60 au dimensiunile din forma definitivă, v. 16 şi 60 fiind retrase. Lungimea şi dispoziţia strofică a tuturor celorlalte versuri sînt ca în textul definitiv (catrene, dar cu v. 2 şi 4 retrase). Alte diferenţe faţă de textul definitiv:

v. 3 Nu s-a pomenit *vreodată*

v. 4 *Înăuntru* rîs *or* cînt.

v. 10 *castelanei* adorate,

v. 13 Tristă-i *pururi castelana*

v. 15 Şi cu nimeni nu *vorbeşte*

v. 22 *La* porunci să *ia*, *toţi*, seamă,

v. 26 Cînd *sprînceana* i se-ncruntă

v. 29 Numai *trista castelană*

v. 31 Buzele-i subţiri, *de-a pururi*

v. 36 *Ochii-i genele* plecate...

După v. 36, urmează, în altă ordine, v. 45—48:

În castelul dintre codri,
În castelul vechi e-o taină:

Tristă-i *vecinic castelana*,
Palidă în neagra-i haină.

v. 51 M-ai chemat?... întreabă *dînsa*
v. 55 Face-un pas, *stînd* s-o lovească,
v. 57 Brațu-i cade,*-i regăsise*
v. 65 N-are *castelana pace*,
v. 67—68 Inima-i *tremurătoare sîngeră în* preajma lor...
v. 71—72 Ea *deschide* scrinul antic, *trage încetinel* săltarul
v. 87 Scările de marm*o*r albe,
v. 89 A trecut de pragul porț*ei*;
v. 91 Pe prăpastie răsare
v. 96 Negur*e*le-adînci răsună...

În *Floare-albastră*, aceeași așezare a versurilor ca în *Epoca*. Variante față de textul definitiv:

v. 3, 10 ca în *Epoca;*
v. 13 Tristă *este castelana*
v. 15 Și cu nim*i*ni nu *vorbește*
v. 22, 26 ca în *Epoca;*
v. 29 Numai *mîndra castelană*
v. 36, 45—48, 51, 55, 65, 87, 91, 96 ca în *Epoca*.

În *Patriarhale*, aceeași așezare a versurilor ca în *Epoca* și *Floare-albastră;* în text, o singură diferență fonetică față de textul definitiv:

v. 15 ca în periodice.

Prin atmosfera tragică, prin caracterul crud al castelanului și prin înfruntarea dintre cei doi soți, *Cu genele plecate* amintește poemul lui Coșbuc *Regina ostrogoților*. În opera celor doi transilvăneni, aceste poeme fac notă aparte și provin, evident, din contactul cu romantismul german.

★

La *Epoca*, St. O. Iosif a început să publice din 1897, dar în mai 1898 redacția tipărea următoarea notă: „Suntem puși în plăcuta pozițiune de a vesti cititorilor noștri că am obținut colaborarea regulată a d-lor St. O. Iosif și D. Nanu, cele două distinse talente poetice ale generației tinere și din ale căror produceri cititorii noștri au putut deja să guste mai multe bucăți frumoase, publicate în cîteva numere precedente ale *Tribunei* noastre *literare*". (*Epoca*, seria a II-a, an. IV, nr. 769, 23 mai 1898, p. 2). Într-adevăr, de aici înainte numele lui Iosif apare mereu la „Tribuna literară" a ziarului, cu poezii originale, dar mai ales cu traduceri. În noiembrie, același an, *Epoca* anunța apariția revistei *Floare-albastră*, recomandînd-o cu căldură cititorilor *(O încercare fericită*, în *Epoca*, seria a II-a, an. IV, nr. 919—312, 14 noiembrie 1898, p. 1—2). Iosif își publică versurile în paginile noii reviste, unde retipărește și poezii apărute cu puțin înainte în *Epoca*. La „Tribuna literară" a *Epocii* colaborau de asemenea G. Coșbuc, Th. D. Speranția și, foarte frecvent, Al. Antimireanu.

★

La *Floare-albastră*, St. O. Iosif a colaborat de la primul la ultimul număr, cu poezii originale și traduceri. Revista a apărut la 11 octombrie 1898, sub conducerea lui I. N. Constantinescu-Stans, bun prieten al poetului și el însuși sfios amant al muzelor. Despre împrejurările în care a luat ființă revista ne informează inginerul C. Stănulescu: „Datorită fondurilor puse la dispoziție de prietenul nostru Iancu Constantinescu-Stans, a apărut *Floare-albastră*, revistă literară fondată în 1898 de Stans, Iosif, Antimireanu, inginerul Budu, basarabeanul Madan și de mine. După puțin timp a venit și Sandu Aldea, căruia i s-a încredințat secretariatul de redacție" *(St. O. Iosif — Amintiri și corespondențe*, în *Epoca*, an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1). În redacția *Florii-albastre* l-a cunoscut pe Iosif actorul și poetul Zaharia Bârsan — „într-o încăpere strîmtă din pasagiul Villacros, localul redacției..." (*St. O. Iosif*, în *Flacăra*, nr. 43, 10 august 1913, p. 338).

Pricina care a provocat ofilirea *Florii-albastre* este elocventă pentru patima care patrona în epocă atitudinea față de orientarea literaturii. În iunie 1899, Al. Antimireanu, poet, prozator și critic literar, care nu s-a realizat, dar care s-a străduit să găsească drumuri noi în creație, a publicat în revistă un articol despre folclorul romănesc, privit ca o producție lipsită de originalitate și valoare estetică. Ceilalți membri ai redacției, și în special Iosif, au replicat vehement și s-au desolidarizat public de opiniile colegului lor. Disensiunile din redacție au fost fatale pentru revistă. Peste cîțiva ani, foștii redactori s-au întîlnit ocazional la Paris. Incidentul nu fusese uitat! „Întîmplarea — relatează Sextil Pușcariu — voi ca în acea seară să ne întîlnim cu Antimireanu — iacă încă unul mort în floarea tinereții! — care cu cîtva timp în urmă scrisese un articol disprețuitor despre literatura noastră populară. Musset și Heine (eroii unei dispute între Anghel și Iosif, *n.n.)* fură uitați ca prin farmec și toți patru (de față era și Virgil Cioflec, *n.n.)* ne năpustirăm asuprea celui ce fusese, cu articolul său, cauza pentru care *Floare-albastră* a trebuit să înceteze. Bietul cercă să replice, să-şi apere convingerile, dar, văzînd că argumentele nu pot străbate în faţa indignării noastre, şi-a luat pălăria şi ne-a lăsat ridicînd un imn poetului anonim al *Mioriţei*" (Sextil Puşcariu, *St. O. Iosif*, în *Luceafărul*, an. XII, nr. 15—16, 1913, p. 465).

(p. 52)

O RAZĂ

Cu titlul *Suprema consolatio* a apărut în *Epoca*, seria a II-a, an. IV, nr. 766, ed. a 3-a, 19 mai 1898, p. 1;s-a retipărit cu titlul *Suprema consolaţie* în *Floare-albastră*, an. I, nr. 23, 14 martie 1899, p. 5; cu titlul *O rază*, în *Patriarhale*, p. 81—82.

Variante în *Epoca:*

v. 1 Străin, *bolnav*, pe lume fără parte
v. 2 *Uitat de-amici*, de tot ce-ai scump departe,
v. 4 *Nu vine nime-n* orele supreme
v. 7—12 (strofa a 2-a) lipseşte;
v. 13 *Afară-i cald*, se desprimăvărează
v. 14 Pe frunte blînd *mă mîngăie* o rază:
v. 15—18 *Privesc* la ceruri cu recunoştinţă
Simt că renvie-ntreaga *mea* fiinţă,
Simt că-mi adoarme orice suferinţă...
Simt că mă are Dumnezeu în pază

Variante în *Floare-albastră* faţă de textul definitiv:

v. 1 *Bolnav, uitat*, pe lume fără parte
v. 7—12 ca în *Epoca;*
v. 14 Pe frunte blînd *mă mîngîie o* rază*:*
v. 15 *Simt cum* străbate-ntreaga *mea* fiinţă,
v. 16 ca în *Epoca;*
v. 17 *Privesc* la ceruri cu recunoştinţă,

(p. 53)

BALADĂ

În *Epoca*, seria a II-a, an. IV, nr. 793, 20 iunie 1898, p. 1, cu dedicaţia: „Lui C. S. ST."; s-a retipărit în *Familia*, an. XXXV, nr. 21, 23 mai/4 iunie 1899, p. 242—243, dedicată „Prietenului Coriolis".

În *Epoca*, primele şi ultimele şase versuri sînt grupate, respectiv, în cîte o strofă; celelalte alcătuiesc terţine.Alte diferenţe faţă de textul definitiv:

După v. 8 se repetă v. 7:

Copilă dragă, fii cuminte...
v. 9 *Şi* nu te-ncrede-n jurăminte...
v. 10 *O, fugi de dragoste* în mai, —

După v. 11 urmează terţinele suprimate în volum:

Nu zăbovi în miez de noapte,
Prin crîng cu vrun viclean iubit!
Nu zăbovi în miez de noapte...

Căci cringu-nsufleţit de şoapte
De raza lunei e vrăjit!
Nu zăbovi în miez de noapte...

Căci noaptea-n mai e descîntată
De flori şi de privighitori,
Căci noaptea-n mai e descîntată...

Şi-n inima-ţi nevinovată
Sădeşte doruri şi fiori...
Căci noaptea-n mai e descîntată!

v. 12 *De-ţi iese* ceasul rău în cale,

După v. 13 se repetă:

De-ţi iese ceasul rău în cale...
v. 14 *Vei plînge amar de dor şi jale*
v. 15 *Norocul tău pierdut* pe veci...
v. 16 *De-ţi iese* ceasul rău în cale...
v. 17 *Vei plînge singură*-n neştire

După v. 18 se repetă:

Vei plînge singură-n neştire...
v. 19 *Şi* n-o să afli linişt\u0069re,
v. 22 *Căci* am iubit şi eu ca tine

După v. 23 se repetă:

Da, am iubit şi eu ca tine...
v. 26 *Căci* am iubit şi eu ca tine!...

După v. 28 se repetă:

Copilă dragă, fii cuminte
v. 29 O, nu *mai crede în* jurăminte
v. 30 Şi fugi de dragoste în mai!...
v. 33 *Cîntînd, în umbră, s-a pierdut.*
v. 34 *Dar cine-ascultă de-o* nebună?
v. 35 *Abia o clipă a trecut:*
v. 36 *Dintr-un tufiş, voios răsună*
v. 37 *Ecoul unui lung sărut!*

În *Familia*, aceeaşi dispoziţie strofică. Alte deosebiri faţă de textul definitiv:

După v. 8 ca în *Epoca*;
v. 9—10 ca în *Epoca*.

După v. 11 urmează terţinele existente şi în *Epoca*, dar cu unele modificări pe care le subliniem:

Nu zăbovi în miez de noapte
Cu-nşelătorul tău iubit,
Prin crîng nu sta în miez de noapte...

Celelalte trei terţine sînt la fel ca în *Epoca* (în terţina III: privighetori; în terţina IV, v. 3: *Că*).

v. 12, după v. 13, v. 14—17, după v. 18, după v. 23, v. 26, după v. 28, v. 30, 33—37 ca în *Epoca*.

De ce a dedicat Iosif acest poem prietenului său Coriolis (ing. C. Stănulescu) aflăm din articolul acestuia despre poet: „În luna mai 1898 i-am povestit într-o noapte o idilă a mea, care se sfîrşise cu cîteva luni înainte de a-l cunoaşte. Cînd m-am despărţit de aceea pe care o iubisem atît, ultimul ei cuvînt a fost acesta:

— Trebuia să ajungem aici, fiindcă am început dragostea în mai!

Poetul a fost puternic impresionat de această poveste adevărată şi fără să-mi spună nimic mi-aduce *Epoca* din 20 iunie 1898, unde apăruse o baladă dedicată mie“ (art. cit., în *Epoca*, an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1).

(p. 55)

POVESTE

Pentru întîia oară apare în *Floare-albastră*, an. I, nr. 1, 11 octombrie 1898, p. 2—3, cu titlul *Mărgăritare...*; retipărită în *Patriarhale*, p. 84—85, cu titlul *Poveste*.

Variantele în *Floare-albastră:*

v. 3 Un biet copil *străin*, robit
v. 5 *Şi ea-l bătea, 'l* ţinea *flămînd*
v. 9 *Şi* vrăjitoarea le strîngea
v. 11 *Iar el*, din ce mai mult plîngea,
v. 12 *Din ce avea mai mult* să plîngă...
v. 13 Aşa, copii *nenorociţi*
v. 14 Pe lumea *asta* sunt poeţii,
v. 15 *Ei plîng amar cînd sunt izbiţi*
v. 16 *De toate relele* vieţii.

v. 17 *Flămînzi, desculţi şi cîţi nu mor*
v. 18 *În vrun spital şi în* uitare,
v. 19 Sporind cu lacrimele lor

(p. 56)

ÎN BAL

Cu titlul *Dansau* şi cu ultimul vers din fiecare catren mai scurt (şase silabe) şi retras, a apărut în *Floare-albastră*, an. I, nr. 2, 18 octombrie 1898, p. 1; cu noul titlu s-a retipărit în *Patriarhale*, p. 56—57, şi în *Poezii*, 1908, p. 52.

Variantele din revistă:

v. 4 A *nopţilor* de bal...
v. 5 În larma *surdă de* orchestre
v. 6 *Îşi îngropau amarul lor. —*
v. 7 *Trecea în zbor pe la* ferestre
v. 8 Fantastic umbra lor (lipseşte: Zbura);
v. 9 *Dansau* cu mintea rătăcită
v. 10 *Şi nu mai conteneau din* joc, —
v. 11 *Pereche-aşa* de fericită
Şi fără de noroc!...

În *Patriarhale:*

v. 3 Din strălucirea *orbitoare*

(p. 57)

ROZELE

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 3, 25 octombrie 1898, p. 1; în *Patriarhale*, p. 43—44, şi în *Poezii*, 1908, p. 47—48.

Poezia, amintind prin temă *Prima lecţie* de A. Vlahuţă, prezintă în forma din revistă variantele:

v. 5 Le cercetează, *suspinînd*
v. 10 Se-ntunecă *d*-atîta jale
v. 12 *Viaţa* mîndrelor petale.
v. 13 *Şi-acum*, cu drag, le-adună iar —
v. 18 *Ce-ţi* plîngi *pierduta* ta comoară,
v. 20 Tot ce ni-e drag e *scris* să moară

(p. 58) RUGĂCIUNE

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 5, 8 noiembrie 1898, p. 1, cu titlul *Îndurare!...*; în *Patriarhale*, p. 87—88, și în *Poezii*, 1908, p. 218—219, cu titlul definitiv.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 3 *Vezi-mi chinul meu* nedrept,
v. 6 *În războiul vieții-nvins,*
v. 7 *Cad zdrobit* de suferință,
v. 8 În *genuchi*, cu graiul stins
v. 11 Dornic *către tine-ntind*
v. 12 *Doamne*, *brațele-obosite*
v. 15 De *durerile cumplite!*
v. 16 Și *pe* tine te mai chem
v. 17 *Să-mi ajuți în desperare,*
v. 18 *Să mă mîntui* de blestem...
v. 19 Către tine plîng și gem:

(p. 59) SINGUR

Cu titlul *Zădărnicie* a apărut pentru întîia oară în *Floare-albastră*, an. I, nr. 8, 29 noiembrie 1898, p. 1; cu noul titlu, în *Patriarhale*, p. 78—79.

Variante în revistă:

v. 4 De-a lungul streșinelor, ploaia...
v. 11 Să *prinzi* o rază *în* orbirea

(O altă poezie, cu același titlu — *Singur*, în *Credințe.)*

În seria *St. O. Iosif — Amintiri și corespondențe* (partea a II-a, în *Epoca*, an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1), inginerul C. Stănulescu notează că printre scrisorile poetului a găsit niște versuri cu adnotarea că au fost începute în strada Berzei nr. 16, în 1899 (!), la locuința unui prieten comun, Ștefan Orășanu, devenit mai tîrziu profesor la Ploiești. Versurile reprezintă o variantă a poeziei *Singur*. Stănulescu se înșală: poezia fusese scrisă mai înainte; în 1899, poetul căuta poate o nouă formă. În textul publicat de Stănulescu observăm unele diferențe față de textul definitiv:

v. 1 Te simți mai singur astă-*seară*
v. 2 *Și mai săracă-ți pare*-odaia
v. 7 *Și* noaptea asta-ntunecată

v. 8 *Îți* pare-un veac de însomnie
v. 9 Și *mintea-n* van *ți se frămîntă*
v. 10 Să *scape-odată de povara*
v. 11 *Atîtor gînduri fără țintă.*
Celelalte versuri lipsesc.

(p. 60) ÎNVINS!

A apărut mai întîi în *Floare-albastră*, an. I, nr. 11, 20 decembrie 1898, p. 1; s-a reprodus în *Familia*, an. XXXV, nr. 28, 11/23 iulie 1899, p. 325 (împreună cu *Adio*, cu supratitlul *Din lume)*; în *Patriarhale*, p. 35—36, și în *Poezii*, 1908, p. 33.

Variantele din *Floare-albastră* și *Familia:*

v. 10 *Azi cade* obosit...
v. 11 *Dar* nu-ntreba: pe unde

(p. 61) ISUS

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 12, 27 decembrie 1898, p. 1; retipăriri în *Sămănătorul*, an. II, nr. 52, 28 decembrie 1903, p. 822, în *Credințe*, p. 103—104, și în *Poezii*, 1908, p. 94.

Variante în *Floare-albastră:*

v. 4 *Pioși păstori și* magi i se închină.
v. 5 *Îl văd ca-n vis, mă farmecă o jale:*
v. 6 *Un zîmbet candid, dulce, fără vină,*
v. 7 *Ilumineaza fața lui divină...*
v. 8 *— O, de știai ursita vieții tale!*
v. 9 *De-ai fi știut*, Isuse, tu, c-odată
v. 14 Și vei muri, *nemîngîiat*, pe cruce...

(p. 62) VREMURI APUSE

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 13, 3 ianuarie 1899, p. 2; în *Patriarhale*, p. 58—59, și în *Poezii*, 1908, p. 203—204.

Variantele din revistă:

v. 2 *Pe aleea* solitară,
v. 7 *Și cu durere-ngînă:*

v. 8 *„De ce nu vrei să te ivești,*
v. 9 *Din ceața vechilor povești*
v. 10 *Să-mi faci un semn, stăpînă!“*
v. 12 *Şi-ngînă cu durere:*
v. 13 *„Copilă mîndră de-mpărat,*
v. 14 *Cu ochi albaștri, păr buclat,*
v. 15 *Tot sufletu-mi te cere...“*
v. 16—20 lipsesc;
v. 21 *Trist păsările ciripesc*
v. 22 *Frunzișul trist suspină*
v. 23 Trist razele prin *frunze* curg,
În *Patriarhale:*
v. 15 Să-mi faci un semn *din* mînă?...“

(p. 64) CÎNTEC

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 15, 17 ianuarie 1899, p. 1 are titlul *E iarnă*. Cu titlul *Cîntec* s-a retipărit în *Patriarhale*, p. 80, și în *Poezii*, 1908, p. 208.

Variantele din *Floare-albastră:*
v. 1 Cutreieri *străzile la* rînd
v. 2 Un cîntec *vesel* șuierînd:
v. 3 E *prima* zi frumoasă, caldă...
v. 4 *Şi vrăbiile*-n nisip se scaldă,
v. 5 Şi *ciripesc* atît de blînd
v. 6—7, inversate: Sub vraja dulcei *primăveri*
Te-nviorezi și prinzi puteri
v. 8 La umbră-i însă frig ș-acuma
v. 10 Şi-n suflet tot mai *sunt* dureri...
Urmează o strofă eliminată din volum:

E nuntă-ntre pămînt și cer —
Plutește dragostea-n eter...
Dar florile vîndute-n stradă
Au încă miros de zăpadă.
Şi-i iarnă-n sufletul stingher.

În *Patriarhale:*
v. 7 Sub vraja dulcei mîngăieri
v. 10 Şi-n suflet tot mai *zac* dureri...

(p. 65) PRIBEAGUL

S-a publicat întîia oară în *Floare-albastră*, an. I, nr. 17, 31 ianuarie 1898, p. 1; s-a retipărit în *Patriarhale*, p. 54—55, și în *Poezii*, 1908, p. 51.

Variantele din *Floare-albastră:*
v. 1 E noapte. La *căsuța joasă*
v. 2 *Zărești ferești licăritoare,*
v. 4 Ei *cîntă, rîd, ciocnesc pahare...*
v. 6 *Ți*-arunci privirea cu sfială;
v. 7 Te *prinde-un* dor *de* altă viață
v. 9 *Şi-ți vine parcă* de fereastră
v. 10 *Să te apropii-ncetișor:*
v. 11 „Primiți, primiți la *masa* voastră
v. 12 *Pe-un biet străin rătăcitor...“*
Urmează o patra strofă, eliminată din volum:

„Primiți-l. E trudit de cale,
Căci drumu-i lung și e tîrziu,
Şi-n noaptea încăperii sale
E frig de-a pururi și pustiu...“

Cu același titlu, Virgil Onițiu a compus un lied pe versurile lui St. O. Iosif.

(p. 66) ZADARNIC!

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 21, 28 februarie 1899, p. 1; în *Patriarhale*, p. 89—90, și în *Poezii*, 1908, p. 257—258.

Variantele din revistă:
v. 1 Senina Dimineață pătrunde în *mansardă,*
v. 3 S-apleacă și obrajii cei palizi îi *dezmiardă;*
v. 4 Şoptindu-i la ureche, la *viață ea-l recheamă:*
v. 5 „E primăvară nouă, *ca și odinioară:*
v. 6 N-auzi tu *ciripire* la geamurile tale?...
v. 7 N-auzi *tu cum nechează* Pegaz zburdînd la scară,
v. 8 Nerăbdător să zboare pe *cunoscuta* cale?...“
v. 9—12 lipsesc;
v. 13 *Ci doarme dus poetul*, rămîne surd la șoaptă,
v. 14 *Pierduți în cap i-s ochii* și mîinile-nghețate...
v. 15 Zadarnic, jos, la scară, Pegaz îl mai așteaptă,

În *Patriarhale:*

v. 5 și 9: E primăvară *dulce* [...]

Poezia este foarte caracteristică pentru acuta criză de decepționism și oboseală sufletească prin care trece poetul în 1898—1899, cînd în corespondență își destăinuie condițiile vitrege de existență și teama în fața viitorului nesigur.

(p. 67) E MULT DE-ATUNCI...

În *Floare-albastră*, an. I, nr. 26, 4 aprilie 1899, p. 5, cu titlul ***Povestea bunicului;*** cu noul titlu, în *Patriarhale*, p. 5—6, și în *Poezii*, 1908, p. 3—4.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 1 *Abia mai mi-amintesc*, nepoate,
v. 4 *Cînd te gîndești ce-a fost pe* vremuri...
v. 5 Și-i mult *de-atunci*, *e mult*, nepoate!
v. 8 S-au prăpădit *și-ai* mei cu toții
v. 9 Și tot ce-aveam *luară* hoții,
v. 10 *Că* turcul stăpînea în țară.
v. 11—12 inversate:
Și n-aș putea să-ți spun copile,
Cum *de-am* scăpat și eu cu zile...
v. 14 *Voit-a* să mă pedepsească,
v. 15 *Și-mi dărui* pedeapsa-n zile...
v. 16—17 inversate:
Căci, uite! *cît erau de* grele
Și triste vremurile-acele, —
v. 21 Azi *stau* nedumerit, nepoate:
v. 22 *Cînd văd cum* se schimbară toate!
v. 25 *Și oamenii-s păgîni*, nepoate...

În *Patriarhale*, o singură diferență: *sînt* în loc de *sunt*, în v. 25.

(p. 69) HARPISTUL

O primă versiune, formată din numai trei strofe, a apărut cu titlul *Cîntec de bohem*, în *Floare-albastră*, an. I, seria a II-a, nr. 27, 11 aprilie 1899, p. 2. În noua formă, dezvoltată, cu titlul *Harpistul*, s-a tipărit mai întîi în *Sămănătorul*, an. II, nr. 3, 19 ianuarie 1903, p. 45—46, și apoi în *Credințe*, p. 105—107.

Iată, integral, prima versiune, în care recunoaștem două strofe (penultima și ultima) ce vor intra, cu mici modificări, în componența textului definitiv (ideea primei strofe se regăsește în strofa a V-a:

Flămînd, desculț, lipsit de toate, —
Trec anii mei pustii și grei...
Mă prinde cîteodată dorul,
Să dau vieții cu piciorul,
Că sînt sătul *de-amarul ei...*

Și totuși nu mă-ndur de moarte
Cînd gîndul ei misterios
Mă-mbie blînd și mă înfioară; —
Și-n toate cîte *mă-nconjoară*
Eu simț un farmec dureros.

Nu știe, ah, cît ești de dulce,
Viață, *cel* ce-o zi *n-a fost*
Dat frigurilor foamei pradă
Și nici *n-a* tremurat *în* stradă
O noapte fără adăpost!

Am subliniat ceea ce poetul a păstrat ca atare în forma definitivă.

Variantele din *Sămănătorul:*

După v. 15 urmează strofa suprimată în volum:

Iar pîinea lor deși-i amară,
Își au pe lume vatra lor; —
Un stol de fete lucrătoare
Trec zgomotind nepăsătoare
Pe lîngă bietul călător.

v. 28 Mă cheamă și *mă înfioară —*

(p. 71) VISUL

A apărut întîia oară în *Floare-albastră*, an. I, seria a II-a, nr. 30, 2 mai 1899, p. 1; s-a retipărit în *Familia;* an. XXXVI, nr. 12, 19 martie/1 aprilie 1900, p. 135; în *Patriarhale*, p. 18—19, și în *Poezii*, 1908, p. 16—17.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 1 *Vesel s-a rentors* april,
v. 2 Luna răsfățată —
v. 3 *Hoinăresc*, zglobiu copil,
v. 4 *Cît e ziua* toată!...

v. 8 Prins *de-o* vrajă sfîntă.
v. 9 Jos, *pe-un* dîmb, mă tolănesc
v. 13—16 lipsesc;
v. 18 *Zumzet de albine*
v. 19 *Și prin vis eu văd trecînd*
v. 20 *Cete mici de zîne.*
v. 21 *Albe se ivesc din flori*
v. 23 *Și cu pași mărunți-ușori*
v. 25 *Cînd tresar din somn, tîrziu,*
v. 27 Stol de porumbei *pustiu*
Toate versurile sînt aliniate.
În *Familia:*
v. 1 *Vesel mi s-a-ntors* april,
v. 2, 4, 18 ca în *Floare-albastră;*
v. 17 *Și-n* auz îmi sună blînd
v. 23 Rîd și-n *giur* de mine, lin
v. 27 Stol de porumbei sclipind

(p. 73)

IELELE

În *Floare-albastră*, an. I, seria a II-a, nr. 32, 16 mai 1899, p. 1; s-a retipărit în *Semănătorul*, an. I, nr. 14, 3 martie 1902, p. 222—223 (sub semnătura I. Darie); în *Poezii*, 1902, p. 80—82, și în *Poezii*, 1903, p. 191—193.

Textul din *Floare-albastră*, subintitulat *Din popor*, este integral deosebit de cel de mai tîrziu; filiația e totuși vădită (se pot recunoaște părți de versuri reluate întocmai, pe care le-am subliniat):

Cîmpia sub lună se-ntinde pustie
În liniște-adîncă de noapte tîrzie...
— Îndeamnă-ți fugarul *să zboare mai iute!*
N-auzi *de departe un vers d*-alăute
În liniște-adîncă de noapte tîrzie?...
N-auzi glas de bucium și zvon de țimbale?

Sînt iele ce-aleargă pe urmele *tale*:
Vîrtejuri de pulbere spulberă-n cale!
Aleargă turbate și vor să te prindă
Și-n juru-ți o vajnică horă să-ntindă...
Vîrtejuri de pulbere spulberă-n cale:
Zorește — căci iată-le-n goană nebună!

Hah! fluieră, șuieră, chiotă-n lună
Și buciume sună, țimbale răsună!
Te strigă, te strîmbă, te bat, te frămîntă —
Și tot mai sălbatece-n horă s-avîntă:
Țimbale răsună și buciume sună!
Și nimenea teafăr din iele nu scapă...

Cînd însă cocoșii să cînte o să-nceapă
În negre pustiuri se duc de se-ngroapă,
Se tînguie, blastămă, urlă și țipă —
Și-n negura nopții dispar într-o clipă...

În zările-albastre, de ziuă se crapă...

Variantele din *Semănătorul* față de textul definitiv:
v. 18 Și *viers* de-alăute?
v. 19 Sînt iele măiastre (la fel în *Poezii*, 1902).
v. 27 *Se duce* săgeată
v. 30 *Sălbateca* ceată!
v. 34 Lung *hohotă* dealul:
v. 40 Pănă la nori,
v. 41 Și *fluieră*
v. 42 *Șuieră*,
v. 44 *În* lanțuri

Poetul a redactat sau a început să redacteze a doua versiune pe cînd se afla la München. La 16 mai 1901, îi scria lui Virgil Cioflec: „N-am găsit în schimb *Ielele* (în colecția lui G. Dem. Teodorescu, *n.n.)* — cîteva descîntece, foarte interesante, nu-mi ajută îndestul“ (Ms. 23.075, Bibl. Acad. R.S.R.).

E poate numai o similitudine întîmplătoare, dar versul scurt, onomatopeic, amintește partea I a poemului *Ielele* de Iancu Văcărescu *(Colecție din poeziile d-lui marelui logofăt I. Văcărescu*, București, 1848, p. 341—345).

FINALUL POEZIEI LUI IOSIF:	PRIMELE DOUĂ STROFE DE VĂCĂRESCU:
Iar ielele, fetele,	*Umbre se plimbă,*
Nouă surori,	*Vînturi se schimbă,*
Își spulberă pletele	*Neguri s-adună,*
Pînă la nori,	*Maluri răsună,*
Și șuieră	*Chiote!*
Fluieră	*Țipete!*
Chiotă-n lună;	*Chicote!*
Și-n lanțuri	*Urlete!*

De danțuri
Se-ntind și s-adună...
Sălbatece cîntă
Și iarăși s-avîntă
În goană nebună!

Hurur brumb! brumb! (bis.)
Trec zgomotoase
Scrîșniri dintoase,
Fluieră
Relele,
Danțeră
Ielele!

etc.

(p. 75) NOPȚI DE VARĂ

În *Floare-albastră*, an. I, seria a II-a, nr. 33, 23 mai 1899, p. 1; în *Patriarhale*, p. 74—75, și în *Poezii*, 1908, p. 54—55.

Versiunea din *Floare-albastră* are numai trei strofe și mai prezintă față de textul definitiv, următoarele diferențe:

v. 1 *În camera pustie*
v. 3 *Vărsînd melancolie,*
v. 5—8 lipsesc;
v. 11 Păianjeni țes covorul
v. 12 Uitării *peste toate...*
v. 15 În *camera* pustie,
În *Patriarhale:*
v. 11 *Păinjeni* țes covorul.

(p. 76) REVEDERE

În *Familia*, an. XXXV, nr. 41, 10/22 octombrie 1899, p. 481; în *Patriarhale*, p. 13—14 și *Poezii*, 1908, p. 11—12.

Textul din *Familia* față de cel definitiv prezintă următoarele deosebiri:

v. 11 Doar numai *fratele mai* mic
v. 12 Se uită lung: nu *mă mai* știe...
v. 13 În ochii lui *frumoși* și mari

(p. 77) DE ZIUA MEA

A apărut întîia oară în *Pagini literare*, vol. II, nr. 5 (30), 14 noiembrie 1899, p. 5; s-a retipărit în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 5, 1 mai 1901, p. 385—386 (din volumul aflat sub tipar); în *Patriarhale*, p. 29—30, și în *Poezii*, 1908, p. 27—28.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 3 Să-mi mîngăi barba albă;
v. 7 Și pe *genuchi* să-i joc pe toți,
v. 8 *Spunîndu-le* alene
v. 12 Cînd moțăind *atîrnă-n* jos
v. 14 *Și cînd mă smulg* de păr vîrtos,
v. 17 Domol, p*i*n vechile alei
v. 21 Și-n *fața porții*, pe-nserat
v. 22 Cînd oamenii se-*ntorc în* sat
v. 23 Și-mi dau *cu drag* binețe,
v. 25 Un psalm *din* tinerețe...

C. Lacea, în articolul citat mai sus *(Din copilăria lui Iosif*, p. 31), își amintește de rătăcirile poetului cu prietenii săi, în copilărie, pe sub Tîmpa, prin Stejeriș sau „pe alei, pe după ziduri, pe care le amintește poetul în scrisori către prieteni și în versurile de ziua sa:

...vara să mă plimb eu ei (cu nepoțeii)
Domol pin vechile alei

Cu tacticoase pasuri..."

Imaginea bunicului tras vîrtos de păr de către nepoți evocă o scenă similară aceleia din *Bunicul* lui Delavrancea, publicat în *Familia*, an. XXIX, nr. 21, 1893, p. 248.

După ce *Floare-albastră* a încetat să mai apară, Iosif și-a trimis poeziile originale și traducerile, de peste hotare (din Paris sau Bavaria), *Familiei*, unde colaborase, sporadic, și mai înainte. În noiembrie 1899 s-a hotărît să colaboreze la *Pagini literare:* „După multe ezitări am oferit *Paginelor* colaborarea cu plată, căci vreau să am și eu de o cafea, de un tutun și alte-alea, fio! ca omul" — îi scria lui Coriolis din Paris, la 19 noiembrie 1899 *(St. O. Iosif — Amintiri și corespondențe*, în *Epoca*, an. XLII, nr. 30, 8 februarie 1923, p. 1).

(p. 79) ACOLO

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 6 (31), 21 noiembrie 1899, p. 5; în *Patriarhale*, p. 83—84, și în *Poezii*, 1908, p. 222.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 1 Tu singuratecă și-albastră,

v. 5 Să te *privesc încremenit?...*
v. 6 Și *spune* ce-nrudită vrajă
v. 8 *Mă-mbie* pururi să te cer

(p. 80) ROMANȚA

A apărut, fără schimbări de la o tipărire la alta, în *Pagini literare*, vol. II, nr. 8 (33), 5 decembrie 1899, p. 2; în *Patriarhale*, p. 39—40, și în *Poezii*, 1908, p. 46.

(p. 81) CÎNTEC DE LEAGĂN

Cu titlul *Cîntec*, în *Pagini literare*, vol. II, nr. 9 (34), 12 decembrie 1899, p. 2; cu titlul definitiv, în *Patriarhale*, p. 41—42, și în *Poezii*, 1908, p. 224.

Variantele din revistă:
v. 1—2 inversate:
Zugrăvit-*a* la fereastră
O grădină, *gerul meșter*
v. 4 Ca *sub* bolta unei peșteri...
v. 6—7 inversate:
v. 6 *Bate vîntul* clampa ușii
v. 7 *Și-n* ogeag *prelung* suspină;
v. 9 *Sub* căușul de făină...
v. 11—12, inversate:
Fulgii albi de nea se scutur, —
Ce *întinzi* mînuța mică? —

(p. 82) EROUL DE LA KÖNIGGRÄTZ

Cu titlul *Poveste ciobănească* a apărut mai întîi în *Pagini literare*, vol. II, nr. 10 (35), 19 decembrie 1899, p. 3; s-a retipărit în *Semănătorul*, an. I, nr. 19, 5 aprilie 1902, p. 296—297; în *Poezii*, 1902, p. 65—67, în *Calendarul pe anul de la Christos* și în *Poezii*, 1908, p. 180—182.

Variantele din *Pagini literare:*
v. 1 *Apăi... trăiam*, ca tot *mocanul*,
v. 4 Pe mine *și-ncă* pe *vo* doi;
v. 8 Cu oaste mare *am* pornit,

v. 11 Chitea p-*acolea* să mă-ngroape
v. 12 Al naibii neamț... *Păi*, ți-ai găsit!
v. 15 *Și-acu, să vezi...* Stam într-o rînă
v. 16 Sub un *tufan* și, îngînînd
v. 18 La *turma mea...* ce-o fi făcînd!
v. 19 Era-n *amiaz...* Da să m-adoarmă
v. 21 *Și-odată ce aud* o larmă
v. 22 P-aproape, colea-n *luminiș*
v. 23 *Pui* mîna repede pe armă
v. 29 Și *alți* voiau să le-o răpească!
v. 33 Izbesc la mir trei inși *o dată*,
v. 35 *Și pîn'* să prind de veste, iată!...
v. 38 Pornesc *în jos*, cu pașii rari...
v. 41 *M-aduseră* cu-alai, fîrtate,
În *Semănătorul:*
v. 4 Pe mine *și-ncă* pe vro doi
v. 9 ca în *Pagini literare;*
v. 27 Pe-o pajeră împărătească...
În *Poezii*, 1902 :
v. 4, 22 ca în *Semănătoarul;*
v. 32 M-arunc de-a valma preste ei!

Subiectul e, poate, împrumutat de Iosif din vreo sursă populară; în orice caz ecouri ale cîntecelor de cătănie ardelenești sînt vădite.

(p. 84) SALCÎMUL

Cu titlul *Toamnă*, în *Pagini literare*, vol. II, nr. 13 (38), 9 ianuarie 1900, p. 4; cu noul titlu în *Patriarhale*, p. 72—73, și în *Poezii*, 1903, p. 53.

Variantele din revistă:
v. 2 *Se face tot mai mică*, tot scăpătîndu-și zarea...
v. 3 *Nu poți închide ochii subt* jalea ce te-apasă
v. 5 *Tînguitoare* glasuri sporesc mocnită jale,
v. 7 *Recade-apoi* tăcerea, — și te străbat fiorii:

(p. 85) DORM VISURILE TALE...

Cu titlul: *La mormîntul unui poet*, în *Pagini literare*, vol. II, nr. 17 (42), 6 februarie 1900, p. 2; textul și titlul definitiv în *Sămă-*

nătorul, an. III, nr. 14, 4 aprilie 1904, p. 217, și în *Credințe*, p. 76—77.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 2 Și-n sărbători nu vine *nici o femeie-n doliu,*
v. 3 *Pe groapa ta pustie să toarne vin și oliu, —*
v. 5—8 lipsesc;
v. 9 *Căci* vremea noastră-i tristă și de *mizerii plină,*
v. 10 *Ci* alte generații *în* urma ei veni-vor:
v. 12 Icoana muzei *tale, frumoasă și senină.*
v. 14 Vei tresări din *moarte*, chemat la viață nouă;

Iosif a trimis această primă versiune lui I. Chendi, de la Paris, în 15 ianuarie 1900. În *Luceafărul*, an. XIII, nr. 2, 16 ianuarie 1914, p. 45, publicîndu-se textul de pe cartea poștală și poezia, se notează că versurile sînt inedite, ceea ce e eronat. Textul publicat în *Luceafărul* se apropie de cel din *Pagini literare.*

Variantele față de forma definitivă:

v. 2 ca în *Pagini literare;*
v. 3 *Pe groapa ta să toarne vin și oliu!* (lipsește *pustie*, poate dintr-o greșeală de tipar);
v. 5—9 ca în *Pagini literare;*
v. 10 Dar alte generații *în* urma ei veni-vor:
v. 12 ca în *Pagini literare;*
v. 13 Cînd s-or preface-n țărnă acei ce *te-ngropară*,
v. 14 Vei tresări, *poete*, chemat la viață nouă...

(p. 86) CÎNTEC

A apărut mai întîi cu titlul *Drumețul* (II) și supratitlul *Cîntece*, împreună cu *Cosașul* (I), în *Convorbiri literare*, an XXXIV nr. 2, 15 februarie 1900, p. 83; s-a retipărit, cu același titlu și tot împreună cu *Cosașul*, în *Pagini literare*, vol. II, nr. 19 (44), 20 februarie 1900, p. 7, apoi, cu noul titlu și independent, în *Patriarhale*, p. 86, și în *Poezii*, 1908, p. 220.

În *Convorbiri literare* cele două strofe au cîte cinci versuri.

v. 1 Noapte, *iar mă apucași*

După v. 2 urmează versul suprimat în volum:

Și-n tăcerea ta mă lași

Strofa a II-a este total diferită:

Subt întunecatu-ți cort
Vise-mparți la muritori...
Tot pămîntul pare mort:
Spune, încotro *să-mi port*
Noapte, pașii călători?...

Variantele din *Pagini literare* față de textul definitiv:

v. 1 Noapte *iarăși m-apucași*

După v. 2 urmează, ca și în *Convorbiri literare*, un vers suprimat în volum:

În tăcerea ta mă lași

Strofa a II-a:

v. 1 Ca în *Convorbiri literare;*
v. 2 *Somn împarți la muritori*
v. 3—5 ca în *Convorbiri literare.*

Pe textul acestui *Cîntec*, Ion Borgovan a compus un lied cu titlul *Noapte, noapte...*

(p. 87) NUCUL

A apărut mai întîi în *Pagini literare*, vol. II, nr. 19 (44), 20 februarie 1900, p. 2; s-a retipărit în *Patriarhale*, p. 7—8, și în *Poezii*, 1908, p. 5—6.

Variantele din *Pagini literare:*

v. 2 *În fundul grădinuței mici*
v. 3—4 sînt inversate:
Străjer al casei părintești,
Nuc falnic, *singur stăpînești*
v. 5 *De-atîția ani aici!*
v. 6 De vacuri fruntea nu ți-o temi
v. 9 *Subt* poala ta și-acele vremi
v. 10 De trai patriarcal!
v. 11 Acel șirag de mîndră veri
v. 12 *Pe* cari mi *le-amintesc* abia
v. 14 *Și totuși, parcă fuse ieri*
v. 16—20 lipsesc;
v. 21 *Ieri, parcă, zgomotoși* copii
v. 22 *Zburdau p-aici în voia* lor
v. 23 *Dar azi potecile-s* pustii
4. 26 *S-au risipit de mult* și-acei
v. 27 *Vecini* ce-n umbră-ți au *șezut*

v. 28 La *taină* cu părinţii mei —
v. 31 *Nuc falnic, îţi mai* aminteşti?...
v. 33 *Rămas-ai ca să strejuieşti*
În *Patriarhale:*
v. 19 Şi toamna *făurea* cununi

Nucul cîntat de poet a existat aievea. „Zgomotoşii copii“ erau şcolari chemaţi de director, toamna, să bată nucul. Acelaşi C. Lacea, pomenit şi mai sus, îşi aminteşte: „Toamna, bătutul nucului din fundul grădinii lor (al familiei Iosif, *n.n.)* era o sărbătoare veselă şi gălăgioasă. Directorul chema cîţiva şcolari voinici de la ţară, care se urcau în nuc şi-l băteau cu nişte prăjini lungi, iar noi, cei mai mărunţei, adunam pe întrecute nucile, care cădeau dezghiocate pe jos sau în capul nostru, şi le puneam în foişorul de subt nuc. Ce frumos cîntă poetul nucul...“ *(art. cit.*, p. 31).

(p. 89)

FULGII

În *Pagini literare*, vol. II, nr. 24 (49), 26 martie 1900, p. 2; în *Patriarhale*, p. 76—77.

În revistă, poezia are tot trei strofe, dar de cîte cinci versuri. Întrucît ordinea versurilor păstrate în textul definitiv şi pe alocuri chiar forma acestora sînt diferite, transcriem varianta din revistă în întregime, subliniind ceea ce poetul a reţinut ca atare în volum:

Sub cerul sur, în asfinţit,
Zăceau priveliştile moarte —
Un glas de crivăţ amorţit
Murea ca un suspin departe,
În codrii fără de sfirşit.

Eram eu singur călător
În mijlocul naturei mute
Mergeam uitat şi visător,
Şi-mi aminteam de vremi trecute
Şi mă *gîndeam la* viitor...

Pustie noaptea s-aşternea,
Iar din văzduh cădeau puzderii,
Cădeau mereu fulgi mari de nea,
Mărind imperiul tăcerii
În urma şi-naintea mea...

(p. 90)

LA CULES

A apărut mai întîi în *Convorbiri literare*, an. XXXIV, nr. 4, 15 aprilie 1900, p. 257; s-a retipărit în *Poezii*, 1902, p. 83—84, şi în *Poezii*, 1910, p. 189—190.

Variantele din revistă:
v. 2 E *cînt* şi chiot prin podgorii
v. 5 *Cimpoaie, cobze, nai, lăute*
v. 6 *Se-ngînă toate pe-ntrecute...*
v. 7 *La umbra nucului* e hora:
v. 11 *Cum* rîd şi se-nvîrtesc şi saltă
v. 14 Ce fug *muierile* şi ţipă? —
v. 18 *Şi se-mbrîncesc, se zbat* să vadă...
v. 19 Un *drac micuţ*, încins cu viţă,
v. 20 S-a prins în *joc* fără *de* veste
v. 21 Şi *behăie* ca o căpriţă
v. 22 *Dînd* spaima-n fete şi-n neveste
v. 23 Dar *cînd* să-l ia-*n răspăr* poporul,
v. 25—30 lipsesc,
În *Patriarhale:*
v. 23 Dar păn' să-l ia de scurt poporul

(p. 92)

BUNICA

În *Convorbiri literare*, an. XXXIV, nr. 8, 15 august 1900, p. 627; în *Patriarhale*, p. 9—10, şi în *Poezii*, 1908, p. 7—8.

Variantele din *Convorbiri literare:*
v. 1 Cu părul *alb*, cu ochii mici
v. 4 Icoana *palidei* bunici
v. 7 Din zori şi pînă-n sară; —
v. 16 *P-atunci eram de-o şchioap-abia:*
v. 19 *Cînd lin m-apropiam de ea*
v. 20 *Ca-n preajma unei* sfinte...

(p. 93)

VISAZĂ CODRUL

— Un simbol —

A apărut mai întîi în *Literatură şi artă română*, an. IV, nr. 12, 25 octombrie 1900, p. 769—770; republicată în *Poezii*, 1902, p. 85—87, şi în *Poezii*, 1908, p. 252—254.

În revistă și în *Poezii*, 1902, versurile au altă dispoziție grafică: cu excepția v. 3, 4, 7, 10, 11, 14, 17, 18, 21, 24, 25, 28, 31, 32, 35, 38, 39, 42, 45, 46, 49, 52, 53, toate celelalte sînt grupate, în rînd, cîte două, formînd deci cîte un singur vers lung; sînt opt strofe de cîte cinci versuri (un vers lung, două scurte, un vers lung, unul scurt).

Variantele din revistă:
v. 1 *Cutrierat* din vreme-n vreme
v. 11 Ce fermecată *reverie;*
v. 13 din *vechea* lui copilărie
v. 16 din ceața *vremilor trecute*
v. 19 *Apare*-n luminiș Diana —
v. 22 *Se-ngînă* apele sfioase
v. 24 Și *curg* în șipote sonore.
v. 32 — Dar ce blestem divin *pornește*
v. 33 Să *rupă* farmecul visării...
v. 43—44 *Tot codrul clocotește, urlă, se zbuciumă cumplit și* geme
v. 50 ...*Tăcută-n nopțile* de vară
v. 53 *În* fund de peșteri depărtate
v. 54 Doar apele *suspină* tainic
v. 56 *Plîngînd* în șipote sonore...

O primă redactare a acestui poem este *Visul codrului* (1893), poezie pe care o reproducem în partea volumului de față rezervată versurilor din periodice.

Mereu preocupat de îmbunătățirea versurilor sale, St. O. Iosif solicita redacțiilor introducerea unor schimbări în textul deja expediat. După ce trimisese *Visază codrul* la *Literatură și artă română*, scria de la Paris lui Nicolae Petrașcu, rugîndu-l să aducă textului următoarele „ultime modificări" (de unde reiese că mai propusese, anterior, și altele):

„În str. a 3-a versurile din urmă trebuie să sune astfel:
Deodată-n urma unei ciute
Apare-n luminiș Diana — și-n adîncimi necunoscute
Se prăpădește fără veste...
În str. a 5-a, versul întîi:
Convoi de umbre diafane, plutind *măreț*, se risipește
Iar strofa a 6-a e schimbată astfel:
Deodată-și zguduie bătrînul din somn puternica-i coroană!
De plîns amar, de hohot jalnic
Huiește antica poiană...
Călări pe cai sirepi, sălbateci, punîndu-i visele pe goană,

Vin barbarii-n potop năvalnic!
Țiu foarte mult ca poezia să se tipărească astfel modificată" (I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. VI, București, 1938, p. 289).

(p. 95) APA MORȚILOR

În *Literatură și artă română*, an. IV, nr. 12, 25 octombrie 1900, p. 771; în *Poezii*, 1902, p. 88—89, și în *Poezii*, 1908, p. 255—256.

Textul din revistă prezintă puține diferențe față de cel definitiv:
v. 3 Păragini fără țărmuri se-ntind pustii și mute
v. 8 Zadarnic stăruiră *pe lîngă el* bătrînii:
v. 9 N-a vrut să țină seamă de vorba-le-nțeleaptă,
v. 11 Tîrziu își vede-*aievea* nebuna rătăcire:
v. 13 Și n-o să mai se-ntoarcă *în* veci de veci în țară-și...
v. 14 Văzduhurile-albastre surîd nepăsătoare (la fel în *Poezii*, 1902);
v. 15 Jucînd voios *deasupra* drumețului ce moare.

(p. 96) HAIDUCUL

A apărut mai întîi în *Convorbiri literare*, an. XXXIV, nr. 12, 15 decembrie 1900, p. 1041—1042, apoi s-a retipărit în *Patriarhale*, p. 70—71, și în *Poezii*, 1908, p. 196—197.

În revistă, după primele două strofe, se intercalează cîntecul în formă populară, extras mai apoi de poet și publicat separat cu titlul *Cîntec vechi*. Alte diferențe:
v. 1 *Puzderie de raze* se cerne printre cetini. —
v. 4 În toată lumea largă el n-are alți priet*ini*
v. 11—15 lipsesc;
v. 18 El vrea să se ridice și cade *frînt* din nou...

După v. 20 urmează o strofă suprimată în volum:

Haiducul cel din urmă scăldat în purpur zace.
Din adîncimi se-nalță un bocet înecat:
Lin freamătă copacii, cu creștetul plecat.
Haiducul cel din urmă s-a stins! — Și-ncet se face
5 *Muțenie măreață în codru-ntunecat.*

(p. 97) CÎNTEC VECHI

Vezi mai sus. Independent, poetul l-a retipărit în *Patriarhale*, p. 68—69, și în *Poezii*, 1908, p. 223.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 3 Mișcă-ți tu poienele
v. 5 De privește pănă-n zare:
v. 17 Să răstoarne carele
v. 18 Vînzolind covoarele
v. 19 Să *golească* lăzile,

În *Poezii*, 1902:

v. 8 Scîrțăind împiedecate,

Un lied pe textul lui Iosif, cu același titlu, a fost compus de Doru Popovici.

(p. 98) FRUMOASA IRINĂ

A apărut mai întîi în *Literatură și artă română*, an. V, nr. 2, 25 decembrie 1900, p. 85—86, apoi în *Semănătorul*, an. I, nr. 11, 10 februarie 1902, p. 164—166, în *Poezii*, 1902, p. 58—60, și în *Poezii*, 1908, p. 164—166. În *Semănătorul*, o notă de subsol anunța: „Din volumul *Balade și sonete* ce va apărea în curînd".

În *Literatură și artă română* are subtitlul *Baladă* și prezintă următoarele deosebiri față de textul definitiv:

v. 1 *Dis-de-dimineață, frumoasa Irină*
v. 2 *S-a spălat pe-ochii negri și se-nchină;*
v. 3 *Scoate mîndră salbă din tronul de zestre,*
v. 4 *Printre flori străluce soarele-n ferestre.*
v. 8 „Cucule, *as*-noapte m-am visat mireasă..."
v. 10 Scutură de rouă negrele cosițe;
v. 11 Cată peste umăr — inima-i *în gheață;*
v. 12 Soarele pe dealuri s-a-nvelit în ceață...
v. 15 Negri ca păcatul *norii* se ridică
v. 21 Crește-n zare goana pulberei stîrnite,
v. 23 „*Mamă, zăvorește ușa la cămară!*
v. 24 *Vai! dacă ne-o prinde turcii ne omoară!*"

Între v. 24 și 25 (deci între strofa a VI-a și a VII-a) se intercalează trei strofe suprimate în volum:

Cade la icoană bătrîna și plînge;
Frumoasa Irina mînuțele-și frînge:
„Iată-i, vin năvală; iată-i, bat la poartă:
Spune-le să plece că Irina-i moartă!"

„Venim cu poruncă să ne dai copila,
Dacă nu ți-i voia s-o smulgem cu sila.
Aman, jupîneasă, ghiaură haină,
Spune, unde-ți este frumoasa Irină?"

„Mă răpun păgînii, draga mamii, vino!
Mă-ngroapă de vie, păgînii, Irino!"
Nu știu: mîndrul soare s-a ivit deodată,
Ori în prag frumoasa Irină s-arată?

v. 25 „*Nu mai plînge*, mamă, *și fii* sănătoasă,
v. 33 „Turcule, dă-mi drumul să mă-*ntorn acasă*,
v. 34 *C*-am uitat *în grabă naframa pe masă...*
v. 38 Frumoasa Irină *șade*-ngîndurată,
v. 41 *N-ai s-ajungi, Irino, în serai* podoabă!
v. 42 *Sultanul nu-i vrednic* să te facă roabă!..."
v. 44 *Frumoasa Irină a pierit subt* valuri...

În *Semănătorul:*

v. 9 *Lasă* jos oleacă albele cofițe,
v. 11 Cată preste umăr, — inima-i îngheață:
v. 23 Aleargă *cu spaimă* bătrîna și plînge,
v. 24 Frumoasa Irină mînuțele-și frînge:
v. 25 De-acu, *dulce mamă*, rămîi sănătoasă,
v. 34 Mi-am uitat *acasă* salba și năframa;

La cîteva luni după ce publicase balada, poetul, cercetînd colecția lui G. Dem. Teodorescu, afla „a opta variantă a Irinei — și cea mai desăvîrșită", așa cum îi comunica lui Virgil Cioflec din München, și adăuga: „Îmi pare destul de rău că n-am cunoscut-o înainte de a făuri balada mea. Sînt acolo lucruri frumoase care mi-au scăpat, poate pentru totdeauna." (Scrisoare din 16 mai 1901. Ms. 23.075, Bibl. Acad. R.S.R.).

Într-adevăr, cu titlul *Ilincuța Sandului (Poezii populare române*, București, 1885, p. 635—639), varianta publicată de G. Dem. Teodorescu, este mai bogată în elemente poetice și mai dramatică decît aceea pe care va fi folosit-o St. O. Iosif. Balada populară începe prin a vorbi despre frumusețea Ilincăi, de care se dusese vestea, despre dragostea ce se aprinsese în inima feciorului de împărat țarigrădean. Urmează — ca și la Iosif — apariția Ilincăi, dimineața, în curte, drumul cu cofele la apă. Poetul va fi regretat descrierea caicului cu care vin turcii trimişi să răpească fata, momentele de intensitate crescîndă pînă la aflarea ascunzătorii acesteia şi, poate, sfîrşitul baladei populare, în care, la vederea capului retezat al celei dragi, feciorul de împărat îşi face seama.

Tema fetei răpită de turci e dezvoltată în două familii mari de balade: una de tipul *Ilincuţa Sandului* (în care fata se azvîrle în apă — în Dunăre sau Siret —) şi alta de tipul *Chirei Chiralina* (fata e salvată sau ucisă de fraţii ei). Din întîia categorie mai cităm: *Catincuţa Gendrulesei* (urmată de două variante în *Cîntece de ţară* adunate de Tudor Pamfile, Bucureşti, 1913, p. 48—52), *Fata robită de turci* şi *Cîntecul Ilincuţei* — variantă (în *Materialuri folcloristice*, prin îngrijirea lui Gr. Tocilescu, vol. I, *Poesie poporală*, partea a II-a, Bucureşti, 1900, întîia la p. 1248—1249; a doua, la p. 1269—1271), *Ilincuţa Şandrului (Balade populare*, E.S.P.L.A., 1954, p. 88—89).

(p. 100) FUSUL

A apărut pentru prima dată în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 3, 1 martie 1901, p. 193, cu titlul *Bunica II*. Într-o notă se atrage atenţia asupra celeilalte poezii publicate cu acelaşi titlu: „Vezi *Convorbirile literare*, an. XXXIV, pag. 627“. S-a retipărit în *Patriarhale*, p. 11—12, şi în *Poezii*, 1908, p. 9—10.

Variantele din revistă:

v. 2 Sub vatră ţîrăieşte un greier nestatornic,
v. 8 Şi ca purtat *pe-alocuri* de-o mînă nevăzută
v. 9 Tot fuge-n cercuri fusul şi tot mai *harnic stoarce*
v. 14 Înstrăinatul greier sub vatră aiurează,
v. 17 *Amurgul trist* îşi cerne cenuşa obosită...

În *Patriarhale:*

v. 2 ca în *Convorbiri literare*.

Sextil Puşcariu *(art. cit.)* comunică redacţia primitivă a poeziei:

Făcliile din urmă se sting la mănăstire,
O clipă plînge toaca... se face apoi tăcere...
Prin alba ferestruie în neagra încăpere
La vatră vezi o babă topită de veghere
Torcînd în aiurare.

Sub degetele-i fusul tot fuge şi se-ntoarce,
Se deapănă şi smulge din caier lîna mută,

Purtat în cercuri parcă de-o mînă nevăzută...
Cu gîndurile duse, cătînd *în gol* pierdută,
Bătrîna maică toarce...

Deasupra Preacuratei stă candela de pază,
Cucernic stăruieşte în aer busuiocul,
Pe vatră luptă-n umbră mocnit şi vînăt focul;
Înstreinat un greier, schimbînd într-una locul
Sub vatră aiurează.

Ca prins de vrajă fusul *tot fuge şi se-ntoarce,*
Repovestind într-una păcatele iubirii...
Părinţii morţi de jale... blăstămul pribegirii,
Şi viscoloasa noapte la poarta mănăstirii...
Bătrîna toarce, toarce.

Am subliniat ceea ce poetul a păstrat în forma definitivă.

(p. 101) NOVĂCEŞTII

Cu titlul *Novacii* a apărut în *Literatură şi artă română*, an. V, nr. 7, 25 mai 1901, p. 437; cu noul titlu, în *Poezii*, 1902, p. 62—63, şi în *Poezii*, 1908, p. 167—169.

În revistă, balada e formată din şase catrene, deoarece fiecare vers e alcătuit din cîte două versuri din forma definitivă alăturate. Observînd construcţia versurilor, constatăm că, de fapt, în forma definitivă versul lung iniţial a fost retezat în două, poate pentru a încăpea în pagină. Alte diferenţe în revistă:

v. 1 La *Agniţa crîşmăreasa*
v. 3 Vezi lumina *prin obloane*
v. 9 Trei *fîrtaţi* pe cai năprasnici
v. 16 Straja preste tot palatul
v. 19 Cine-*or fi* ciudaţii oaspeţi
v. 21—22 Pasămite *nu cutează să-i întrebe* nici un crainic!
v. 23 *La palat* se-ntoarce-n goană *gîfăind* trimisul tainic:
v. 27 Trei *voinici* descălicară
v. 39 Iar Agniţa *crîşmăreasa*
v. 45—46 Doar *aceeaşi* chiar Novacii, *prădători* vestiţi *de* ţară: *(aceeaşi*, eroare de tipar).

În *Poezii*, 1902, aceeaşi aşezare grafică a versurilor ca în revistă; alte diferenţe faţă de textul definitiv:

v. 1 La orînda-mpărătească

v. 38 şi-ncă tot mai cer să *bea*
v. 40 n-are vin să le mai *dea!*"

Motivul voinicului, sau voinicilor, care cutează a se duce la Ţarigrad, unde înspăimîntă pe sultanul însuşi, e foarte răspîndit în folclorul nostru. Frecvent, voinicul poartă numele de Gruia lui Novac. Novăceştii — tatăl şi fiul, uneori şi fraţi — fac prăpăd în inima Imperiului Otoman. Notăm că, în basmele noastre, uriaşilor li se zice uneori „novaci".

În balada lui St. O. Iosif, care a putut avea la îndemînă o variantă populară cu un subiect apropiat de cel pe care-l dezvoltă, recunoaştem în orice caz ecouri din balade ca *Gruia-n Ţarigrad* (la E. Hodoş, *Poezii poporale din Bănat*, Sibiu, 1906, p. 111, şi Ovid Desusianu, *Flori alese din cîntecele poporului*, Bucureşti, 1920, p. 144):

Şi s-opreşte peste drum,
Unde-i vinul cel mai bun.
La cornul piaţului,
La birtu-mpăratului,
(Compară cu v. 1—2 din *Novăceştii.)*

Gruia nu bea cum se bea,
Ci pe loc vinul golea.
De trei zile bea deplin
Şi-a băut trei buţi de vin...
(Novăceştii, fiind trei, beau nouă buţi!)

La Iosif, crîşmăriţa se numeşte Agniţa; în balada citată, Aniţa.

Şi în versiunea populară citată, sultanul porunceşte Aniţei:

„Du-te-acasă şi-i dă vin,
Pune-i vasul, cum stă plin,
Să-i dai tot, cît va pofti,
Şi de bani nu-i pomeni,
5 *Că eu toate ţi-oi plăti."*
(Compară cu v. 41—44 din *Novăceştii.)*

Balada populară, la care ne-am referit, nu se încheie aici. În cele din urmă Gruia e îmbătat, prins şi vîrît în temniţă, de unde e salvat de bătrînul Novac.

Întrucît ni se pare posibil ca balada lui Iosif să fie rezultatul unei sinteze în care au intrat elemente din cîntecele bătrîneşti despre Novac şi dintr-o altă categorie de balade populare, cităm din *Cîntece populare moldoveneşti*, culese de Gh. Cardaş (Ed. Librăriei diec. Arad, „Biblioteca Sămănătorul", 1926, p. 116—199), părţi din balada *Trii voinici ardeleneşti*, asemănătoare cu poemul lui Iosif, deşi e vorba de haiduci şi nu de voinici ajunşi în Ţarigrad:

Ia nouă vasă o dişartat
Şi ii (ei) tăt vin o strigat;
Iară ea (= ea, crîşmăriţa)
s-o spăimîntat,

....
Împăratu aşa o zîs:
— Du-ti-napoi la dînşii
Şi li dă ci-or mai pofti,

La-mpăratu-o alergat,
Şi din gură c-o strigat:
— Înălţati şi împărati!
O sosit trii voinicei
Şi călări pi căluşei
....

Cu dînşii nu ti sfădi,
C-aciia-s voinici di ţară
Nu-i pot prindi-n astă-vară;
Că-s haiducii cîmpului,
Voinicii pămîntului.

(Compară cu finalul baladei lui St. O. Iosif.)

(p. 103) DE CÎNTECE PARISU-I PLIN...

Ca al IV-lea, într-un grup de *Cîntece*, s-a tipărit mai întîi în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 771—772; s-a retipărit sub titlul *De cîntece Parisu-i plin...* în *Poezii*, 1902, p. 75—76, şi în *Poezii*, 1908, p. 225—226.

În *Convorbiri literare*, versurile, aşezate la aceeaşi linie, prezintă următoarele diferenţe:

v. 9 *Vibrează* ţitera-n Tirol
v. 11 Vreun orb moşneag *cu* capul gol
v. 12 *În prag din strune* cîntă
v. 13 *Zanatic* ţipăt de viori
v. 20 *Nu-s multe-n lumea*-ntreagă!

La primirea *Cîntecelor*, I. Bogdan îi răspundea lui Iosif, care i le expediase din Neuburg pe Dunăre: „nu numai că le găsesc vrednice de *Convorbiri*, dar mi-au plăcut foarte mult. Sunt cîntece *româneşti*, cum prea puţine s-au scris la noi, şi te-aş sfătui să cultivi acest gen, căci vei avea succes.

Le voi publica în cel mai apropiat număr, cu nădejdea că-mi vei mai trimite şi altele" (scrisoare datată Braşov, 3 august 1901, în arhiva Uniunii scriitorilor din R.S.R.).

(p. 104) MI-E DOR

În *Convorbiri literare*, în cadrul aceluiaşi grup de *Cîntece*, ca al V-lea (ultimul), la p. 772; în *Credinţe*, p. 64, şi în *Poezii*, 1908, p. 217.

Variantele din revistă:

v. 3 Mi-e dor de freamăt *trist* de brazi,
v. 8 De *fluier jalnic* de păstor,

(p. 105) CRONICARII

A apărut mai întîi împreună cu sonetul *Boierii* şi numerotat *I*, cu supratitlul comun *Sonete*, în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 773; s-a retipărit independent în *Semănătorul*, an. I, nr. 25, 19 mai 1902, p. 394, în *Poezii*, 1902, p. 22–23, şi în *Poezii*, 1908, p. 65.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 1 Cînd mă cuprinde *tainic dor* de ţară
v. 5 Cetesc, iar gîndu-mi îşi întoarce zborul
v. 8 *Se bucură şi plînge* cu poporul
v. 11 Miron Costin, *ilustrul* mare vornic;
v. 12 *Român întreg, bătrînul* Ion Neculce,

În *Semănătorul* (într-o notă se menţionează: „Din noul volum de *Poezii* apărut în editura Socec“):

v. 8 Şi sufăr, şi mă bucur cu poporul (la fel în *Poezii*, 1902);
v. 13 Oftînd strecoară printre gene lacrămi
v. 14 Din zile vechi, *in* grai nespus de dulce!

În străinătate, Iosif studia intens istoria naţională şi era preocupat de scrierea unor poeme istorice. În vara anului 1901 se găsea la Neuburg pe Dunăre, de unde îi scria lui Virgil Cioflec: „...iar cronicarii abia acum am început să-i pătrund. Înainte vreme îi citeam aşa, mai mult de mîntuială, astăzi însă petrec ceasuri întregi în societatea lor, îi citesc cu tot aşa de mult interes cum aş citi un roman modern. Limba lor veche, ce mi se părea odinioară greoaie şi încurcată, astăzi îmi sună limpede ca un izvor de munte“. În aceste împrejurări, stimulat de proaspăta admiraţie pentru cronicari, a compus Iosif sonetul, la Neuburg, de unde-i scria şi lui Sextil Puşcariu: „acum în urmă am scăldat-o prin cronicari, unde am găsit comori de lucruri frumoase“ (Sextil Puşcariu, *art. cit.*, p. 468).

(p. 106) BOIERII

Vezi indicaţiile bibliografice la *Cronicarii* (al doilea sonet, *Boierii*, la p. 774); s-a retipărit independent în *Poezii*, 1902, p. 24, şi în *Poezii*, 1908, p. 66.

Variantele din *Convorbiri literare:*

v. 6 De prin morminte *umbre-ncet* se scoală!

v. 8 Şi *stau la sfat* subt bolţile surpate.
v. 9 *Sint mari boieri* de-acuma două veacuri,
v. 10 Ei pun la cale treburile ţerii (la fel în *Poezii*, 1902);
v. 13 În casa unde *ţin divan* boierii

Prima versiune a poeziei a fost scrisă de Iosif la Neuburg pe Dunăre, în August 1901. La 19 august, transcria în cadrul unei cărţi poştale către Virgil Cioflec „sonetul ce l-am făurit azi jucîndu-mă“ (Ms. 23.080, Bibl. Acad. R.S.R.):

CURTEA VECHE

Azi Curtea Veche e ruină goală.
Zac prin grădină cruci *pustii*, crăpate,
Cu slove-adînci, chirilice, săpate...
Şi numai vîntu-n ierburi dă răscoală.

Cînd însă-n turlă *miez de noapte* bate,
De prin morminte umbre mari se scoală.
În şoapte, pe *furiş s-adună*-n sală:
Sint vechi boieri din veacuri depărtate...

Grăiesc încet de treburile ţerii?...
Ori nu se-mpacă vodă cu boierii:
Îi pun la cale cărţi de mazilie?...

Vreun sfat ascuns, de-o pildă... Cine ştie!
Năluca unui paşă-n umbra porţii
Stă nemişcată ca un sol al morţii.

(Am subliniat ceea ce poetul a păstrat ca atare în forma definitivă).

(p. 107) LĂUTARUL

În *Curierul literar*, an. I, nr. 1, 7 octombrie 1901, p. 4, împreună cu *Răzmiriţă*, sub titlul comun *Umbre;* s-a retipărit independent în *Poezii*, 1902, p. 28–29, şi în *Poezii*, 1908, p. 69.

În revistă, textul e mult diferit de cel definitiv:

Strofa I:

Oştean din zile vechi, albit în lupte,
Era vestit odată dintr-o sută!
Vioara-i azi atîrnă-n cui tăcută,
Arcuşu-i frînt şi strunele-i sunt rupte.

Strofa a II-a:

Aşa e viaţa: pe schimbări făcută!
Cu valul vremii cine-ar sta să lupte?
Orb, gîrbovit de griji neîntrerupte,

(v. 8 ca în volume);
v. 11 Ce-a *fermecat* o lume-n tinereţe...

Ca şi în precedentele, sonetul *Lăutarul* a fost scris la Neuburg pe Dunăre, de unde poetul îl comunica lui V. Cioflec (scrisoarea din 5 septembrie 1901 — Ms. 23.086, Bibl. Acad. R.S.R.) într-o formă diferită de cea din revistă, pe alocuri mai apropiată de textul din volum:

Vestit era odată lăutarul!
La zile mari sărmana-*i alăută*
De cîte ori cu galbeni fu umplută,
Şi-n loc de vin cu galbeni *plin paharul!*

N-a fost vreo *nuntă fără el făcută:*
Îl preţuia şi vodă *şi plugarul...*
Azi, gîrbov, orb, abia-şi mai duce-*amarul:*
Trist şi-aminteşte gloria trecută...

Uitate dorm în vechea lui vioară
Comori de doine dragi ce-odinioară
Au fermecat boierii la ospeţe...

Să-ţi povestească el, ce mai mîndreţe,
Ce avuţii, *ce luminate feţe*
Au stat pe [vremuri] în această ţară!...

Am subliniat diferenţele faţă de textul din volum.

La 9 septembrie, poetul îşi vestea prietenul: „*Lăutarul* a îmbrăcat o formă mai cuviincioasă", şi a doua zi îi trimitea noua versiune, de astă dată aproape aidoma aceleia publicate în *Curierul literar*, prezentînd, faţă de aceasta, următoarele diferenţe:

v. 4 Arcuşu-i frînt şi strunele-i sînt rupte.
v. 7 *Învins de ani*, de griji neîntrerupte,
v. 12 Să-ţi povestească el ce *frumuseţe*,

În ultimul vers, nu a ales încă între: *Văzură* şi: *Orbiră* (Ms. 23.088, Bibl. Acad. R.S.R.).

★

În scrisoarea citată mai sus (Neuburg pe Dunăre, 10 sept. 1901), Iosif îşi exprima intenţia de a da *Lăutarul*, împreună cu un alt sonet,

Către tineri, pentru primul număr „al revistei lui Stans." *Lăutarul* a şi inaugurat, într-adevăr, colaborarea lui Iosif la a doua revistă scoasă de prietenul său I. Constantinescu-Stans, fostul director-proprietar al *Florii-albastre*. Hotărîrea lui Stans de a edita o nouă revistă l-a bucurat mult pe poet, cum reiese din scrisorile trimise de la Neuburg lui Sextil Puşcariu: „e vorba ca Stans să scoată o nouă revistă, cred că nu e o veste nouă pentru tine. Eu voi colabora din toată inima şi mi-ar plăcea mult să te văd şi pe tine alături de noi" (Sextil Puşcariu, *art. cit.*, p. 468). Şi mai tîrziu a insistat pe lîngă Puşcariu să trimită revistei material; el însuşi aduna lucrări, bucurîndu-se că printre colaboratori se numără Chendi, Zaharia Bârsan, Virgil Cioflec, D. Anghel — „prin urmare toţi ai noştri" — lipsea numai Puşcariu, căruia îi adresa versurile:

„...*Dar oricît viaţa e de tristă,*
Ne reamintim cu drag de vremea veche,
Şi-am vrea la chef, şi-am vrea şi la revistă
Să te avem păreche".

Şi tot acestuia îi mai scria: „Revista cred că o să meargă. E vorba nici mai mult, nici mai puţin decît de o redeşteptare naţională. Îţi închipui cu cîtă dragoste voi lupta eu!" *(art. cit.*, p. 469).

Curierul literar a apărut la 7 octombrie 1901, cu indicaţia, în frontispiciu: „Săptămînal artistic. Apare vineri. Desenuri inedite. Sub îngrijirea d-lui I. Constantinescu-Stans". Au colaborat: G. Coşbuc, D. Anghel, Ilarie Chendi, A. Naum, I. Scurtu, Z. Bârsan, Stans, St. O. Iosif, D. Nanu, Ion Ciocîrlan, V. Cioflec, Maria Cunţan, Ioan Adam — aşadar viitorii „sămănătorişti". Într-adevăr, chiar în nr. 5 (4 noiembrie 1901), pe prima foaie se publica anunţul: „Suntem autorizaţi să vestim publicului că doi fruntaşi ai literaturii noastre — dd. A. Vlahuţă şi G. Coşbuc — simţind nevoia unei grupări puternice în haosul atîtor agitaţiuni bolnave, străine aspiraţiunilor neamului românesc, au luat nobila hotărîre de a înfiinţa, sub conducerea şi prin activitatea lor, o nouă revistă săptămînală, în jurul căreia nădăjduim că se vor aduna de sine toate elementele rodnice, doritoare de muncă ale generaţiei tinere.

Noi, cei de la *Curierul literar* — în faţa acestui eveniment vestitor al unei faze de reculegere şi de însufleţire în mişcarea noastră culturală — ne simţim datori să alergăm cei dintîi la chemarea celor doi aleşi.

În vederea acestei contopiri, *Curierul literar* încetează de a mai apărea."

Grupul a şi trecut, aproape în întregime, la *Semănătorul*, care nu a întîrziat să apară.

(p. 108)

RĂZMIRIŢA

În *Curierul literar*, an. I, nr. 10, 7 octombrie 1901, p. 4, cu numerotarea II (vezi indicaţia bibliografică la *Lăutarul);* în *Poezii*, 1902, p. 26—27, şi în *Poezii*, 1908, p. 68.

În revistă, puţine deosebiri:

v. 2 Ard satele. Departe *să* năzare
v. 6 *Arginturi*, scule, repede-ncărcate
v. 8 *Să* duc spre munţi şi curg mereu din zare...
v. 9 Sunt *tot* averi domneşti; *strînsura*, rodul

E al treilea sonet cu temă istorică, sugerat, evident, de lectura cronicarilor, scris în vara anului 1901. Prima versiune comunicată lui Virgil Cioflec se deosebeşte de formele ulterioare (Ms. 23.082, Bibl. Acad. R.S.R.).

Iată diferenţele faţă de textul definitiv:

v. 4 Prin pîlcuri *mari* de praf întunecate.
v. 6 De-arginturi, scule, *grabnic* încărcate,
v. 9 Sînt *tot* averi, *strînsura*, rodul

Ultima strofă:

> *În miezul nopţii, ropot de copite...*
> *Pe-un roib sălbatec fuge voievodul,*
> *Gonit de umbra doamnei despletite...*

Acelaşi titlu: *Răzmiriţa*, cu sensul puţin obişnuit de „bejenie“ (vezi M. Sadoveanu: *Vremuri de bejenie)*, l-a dat şi Delavrancea cunoscutei lui nuvele despre refugiul în păduri al satelor, la năvala turcilor.

(p. 109)

REÎNVIERE

După întîia apariţie în *Curierul literar*, an. I, nr. 2, 14 octombrie 1901, p. 1, s-a retipărit în *Poezii*, 1902, p. 13—15, şi în *Poezii*, 1908, p. 60—61.

Variantele din revistă:

I v. 3 *Cîmpia* s*chin*teiază sub povara
v. 6 Vreau să trăiesc din zori şi pînă sara,

II v. 5 Uimit dezgrop *în* suflet o comoară
v. 6 Ce se *părea pierdută pe vecie:*
v. 7 *Căci, iată! firea*-ntreagă reînvie
v. 12 De-acum pot chiar *muri*... Nu-mi fuse oare
v. 13 Cea mai înaltă *bucuri*e dată?...

În *Poezii*, 1902:

I v. 3 ca în revistă (dar: sub*t*);
v. 6 ca în revistă (dar: p*ă*nă);
v. 11 P*ă*n' ce ameţeşte iar, căzînd pe lanuri;
II v. 6 Ce-ar fi pierit cu mine-n ve*cin*icie;

(p. 111)

ADIO

A apărut în *Curierul literar*, an. I, nr. 3, 21 octombrie 1901, p. 1, împreună cu *În treacăt* (acesta e al doilea), cu supratitlul *Sonete din călătorie;* s-a retipărit în *Poezii*, 1902, p. 16—17, şi în *Poezii*, 1908, p. 62.

Variantele din *Curierul literar* (în care *Adio* e dedicat: „Lui C. St.“):

v. 2 Prin gări o clipă gîf*ă*ind petrece.
v. 3 *Nerăbdător aşteaptă* semn să plece,
v. 5 Lung şuieră cînd *peste* poduri trece.
v. 6 Carpaţii prind în *neguri* să se şteargă...
v. 7 Ce-i pasă lui?... *Te* duce-n lumea largă!
v. 13 Tot repetînd în ropot *lung* refrenul:

În *Poezii*, 1902:

v. 2 ca în revistă;
v. 10 Sub*t* ochii mei fug şiruri de tablouri:

Iosif, mai înainte ca sonetul să fi fost expediat revistei, i-l trimisese celui căruia i-l dedicase: C. Stănulescu (Coriolis), într-o scrisoare datată „Neuburg a. D., 19 august 1901“, cu rugămintea să-l aşeze printre celelalte primite de la el „din *Ausland*“.

Textul trimis lui C. St. prezinta următoarele diferenţe faţă de cel definitiv:

v. 3 N-aşteaptă *mult semnalul ca* să plece
v. 5 ca în *Curierul literar;*
v. 6 Carpaţii-*ncep din* zare să se şteargă...
v. 7 Ce-i pasă lui?... *Se* duce-n lumea largă!

v. 8 Nici zmeul din *povești nu mi-l* întrece.
v. 13 *În ropot viu tot repetînd* refrenul...

(*Art. cit.*, în *Epoca*, an. XLII, nr. 33, 11 februarie 1923, p. 1—2.)

Sonetele din călătorie constituie un ciclu la care poetul a lucrat în vara anului 1901 la Neuburg, intenționînd să compună „un volum întreg“ cu acest titlu (scrisoarea către V. Cioflec, din august 1901 — Ms. 23.077, Bibl. Acad. R.S.R.). La 14 august îi scria aceluiași: „Într-adevăr, dragă Virgil, nu știu pe ce lume sînt. Scriu aproape fără să-mi dau seama cum. Orice gînd se schimbă-n vers de sonet și numai de *sonet.* Tu ce crezi despre această șotie demonică?“ La scrisoare adăuga tot un... sonet glumeț:

Nu pot să-ți scriu decît în versuri, dragă!
M-a apucat o furie nebună
Să fac sonete... Asta nu-i a bună!
Scriu repede și-ntr-una ziua-ntreagă.

De-o merge tot așa, în astă lună
Scot un volum. Să știi că nu e șagă.
Dar mă cam tem. Vin nemții și mă leagă,
Cînd or simți că-s un „împușcă-n lună“.

Vrei să-ți mai scriu despre Paris?... Sînt gata!
Ori de amor?... Fac pe Rosetti marț.
Îmi curge-aicea Dunărea, helbet!

Ea-mi spune multe; — cîntă fermecată,
S-o tot asculți, să nu te mai desparți...
Acuma simt și eu că sunt poet!...

(Ms. 23.079, Bibl. Acad. R.S.R.)

„Nimic nu-i mai ciudat — îi scria tot lui Cioflec — decît ca (sic!) modul cum răsar sonetele. De multe ori începi versul dintîi fără să știi cum ai să dezvolți ideea, iar pînă să-ți dai seama, e făurit gata. E un simplu capriciu. Imediat ce vrei să-l forțezi, imaginile se risipesc, versurile nu mai vor să rimeze, atunci orice chin și trudă sînt zadarnice!“ (Ms. 23.085, Bibl. Acad. R.S.R.).

Sonete din călătorie a scris Iosif mai multe, nu însă suficiente pentru a alcătui numai cu ele un volum. Le-a republicat, după o primă tipărire în reviste, în *Poezii*, 1902, și în *Credințe*, renunțînd chiar să le grupeze laolaltă.

(p. 112) ÎN TREACĂT

Vezi indicația bibliografică la *Adio. În treacăt* are dedicația „Lui S-s“ (Stans); republicat independent în *Poezii*, 1902, p. 18—19, și în *Poezii*, 1908, p. 63.

În revistă:
v. 2 *Stă casa cu ferestre sclipitoare.*
v. 4 *Dar* printre flori un *fin* profil s-arată.
v. 6 Se razemă *pe* mîna dalbă... Iată!
v. 9 Mi *se păru* că-mi povesteau o rugă...
v. 11 Căci trenul *pleacă* iar bătu-l-ar focul!

În *Poezii*, 1902:
v. 1 și 6 ca în revistă.

(p. 113) DIN PARIS

Ambele sonete au apărut mai întîi în *Curierul literar*, an. I, nr. 4, 28 octombrie 1901, p. 7, cu supratitlul: *Sonete din călătorie*, primul fiind intitulat *Mansarda*, al doilea: *Amurgul;* cu titlul comun *Din Paris* s-au retipărit în *Poezii*, 1908, p. 87—88.

Variantele din revistă:
v. 12 Ca *fluturul* gonit din floare-n floare
II v. 3 Năluci *gonesc de-a valma, ca orbeții,*
v. 4 Pe bulevarde-n ve*ci*nică mișcare...
v. 7 De pretutind*i*nea beția vieții

Vizitîndu-l în 1900 la Paris, S. Pușcariu (*art. cit.*) l-a găsit pe poet într-o mansardă din „rue Léopold Robert“, la o masă plină cu hîrtii, pe care fierbea „tradiționala cafea neagră“. Era mansarda „cuib de rîndunică“, evocată în primul sonet parizian.

(p. 115) FARNIENTE

A apărut împreună cu *Secerișul (I* și *II)*, sub titlul comun *Sonete*, în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 11, 1 noiembrie 1901, p. 961; s-a retipărit independent, cu titlul *Farniente*, în *Poezii*, 1902, p. 34—35, și în *Poezii*, 1908, p. 77.

Variantele din revistă:
v. 1 Pe luncă sună coasa; jos *în* vale
v. 3 Pe creangă vesel un *florint îmi* cîntă:

v. 5 Din păpuşoi un iepur sare-n cale:
v. 7 Un foşnet lin de frunză-l înspăimîntă,

(p. 116)

SECERIŞUL

Vezi mai sus; s-a retipărit în *Poezii*, 1902, p. 32—33, şi în *Poezii* 1908, p. 76.

În *Convorbiri literare:*

v. 9 Se clatină, *greu* ţipă sub povară

(p. 117)

HAIDUCUL

Cu titlul *Dimineaţa* a apărut în *Curierul literar*, an. I, nr. 5, 4 noiembrie 1901, p. 1; cu noul titlu, în *Poezii*, 1908, p. 71.

Variantele din revistă:

v. 5 *Stau* brazii *muţi şi-ntunecaţi* ca nişte
v. 7 *Prin frunze vîntul* somnoros adie
v. 8 Şi-n codru prinde *crengile* să mişte.
v. 10 Un sturz *mişel* îngîn-o turturică;
v. 11 Vestind noroc, departe *strigă* cucul...

CĂTRĂ TINERII POEŢI

— 1901 —

(p. 118)

În *Semănătorul*, an. I, nr. 1, 2 decembrie 1901, p. 8—9; *Poezii*, 1902, p. 9—12; *Poezii*, 1908, p. 57—59.

Variantele din *Semănătorul:*

I v. 4 Vesteşte lacrimi numai, şi dezastre
v. 6 Fraţi cîntăreţi: Sus inimile voastre,
v. 7 Poeţi pierduţi prin nori şi-n *lumi* albastre
v. 9 Nu osteniţi ca-n *amurgit* de seară,
v. 10 Ci — treji la mîndrul *strigăt* de fanfară —
II v. 3 Au n-auziţi pe-ntinsele *hotară*
v. 14 Şi numele pe veci *slăvit* vă fie!
v. 12 Dar *va să vie, — vine* Cîntăreţul!
v. 13 El va *sfinţi* măreaţa Înviere...

Acest manifest către tinerii confraţi a fost scris de Iosif cu intenţia de a-l publica în primul număr al revistei *Curierul literar*.

Sub forma unui singur sonet, cu titlul *Către tineri*, i-l trimitea lui V. Cioflec, împreună cu *Lăutarul*, din Neuburg pe Dunăre, la 10 septembrie 1901: „un apel către tinerii poeţi, pe care aş vrea să-l dau pentru primul număr al revistei lui Stans. Aş vrea însă mai întîi să-mi spui dacă eşti de părere să-l trimit ori ba“ (Ms. 23.088, Bibl. Acad. R.S.R.). Sonetul n-a apărut în *Curierul literar*. Iată-l în forma în care i-l comunica lui V. Cioflec (subliniem ce s-a menţinut în forma definitivă):

Întunecată-i steaua *ţerii* noastre
De-un şir de ani, — şi vremurile-s grele.
Poporul e pe moarte. Cobe rele
Vestesc osînde numai şi dezastre.

Spre voi se-ndreaptă *gîndurile* mele,
O tineri! Către inimele voastre!
Poeţi *rătăcitori prin* zări albastre,
Ce nu visaţi decît la flori şi stele!

O, dovediţi că nu-n zadar purtară
Bătrînii noştri lupta mult amară,
Că viaţa noastră are înc-o ţintă:

Cîntaţi măreţul vis ce ne frămîntă,
Acoperiţi de flamura *cea sfîntă*
A dragostei *de tron, de neam şi* ţară!

În strofa I, v. 3, poetul propunea şi varianta (subliniem diferenţele faţă de textul precedent):

Poporul *geme-n noapte*. Cobe rele

De observat că, în v. 14, poetul înlocuieşte cuvîntul *tron* prin *lege* cu sensul nu atît de credinţă, cît de tradiţie, specific naţional. Ar fi exagerat să vedem în grupul de sonete o profesie de credinţă a unui poet militant pe plan social. Tinerilor poeţi li se adresează transilvăneanul căruia îi stă la inimă viitorul „fraţilor“, a acelor „mii ce-aşteaptă-n suferinţă“. Mai tîrziu, contemporanii şi-au reamintit cu emoţie finalul chemării *Cătră tinerii poeţi*, în care vedeau o previziune realizată: „cîntăreţul“ „măreţei învieri“ venise. Era Octavian Goga.

*

Cu manifestul *Cătră tinerii poeţi*, St. O. Iosif şi-a început în modul cel mai semnificativ colaborarea la *Sămănătorul*. Cum se ştie, primii directori ai revistei au fost A. Vlahuţă şi G. Coşbuc. Către sfîrşitul anului 1902, aceştia se retrag. Faptul e anunţat într-o notă

Către cititori, apărută în numărul 40 din 20 decembrie: „*Sămănătorul* își va continua deci apariția în limitele aceluiași program, stînd de azi înainte sub direcția și controlul unui comitet și avînd un număr considerabil de colaboratori externi“. Deși numele lor continuau să apară pe frontispiciul revistei, Vlahuță și Coșbuc părăsiseră redacția încă din septembrie, așa cum reiese dintr-o scrisoare a lui Iosif către Cioflec, datată 30 septembrie 1902. Poetul visa să facă din *Sămănătorul* „un puternic organ al tinerilor“ și exulta: „Niciodată poate nu s-a prezentat o mai bună ocazie de a ne grupa, visul nostru este aproape de realizare“. Cu numărul 1 pe 1903, pe copertă se menționează „Sub direcția unui comitet“. O nouă schimbare în conducere la 5 iunie 1905 (an. IV, nr. 24): N. Iorga devine director; St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu sînt redactori. De aici înainte, pînă în 1907, Iosif semnează și ca „proprietar“ al publicației. În numărul 43 din 22 octombrie 1906, redacția publică la obișnuita *Cronică* o precizare: „Domnul N. Iorga ne adresează o scrisoare prin care ne vestește că «multele sale sarcini îl împiedică de a mai fi directorul revistei, dar că ne urează noroc și izbîndă și își va aduce aminte cu plăcere de lupta ce-am dus-o împreună pentru cauza cea bună». Sîntem cei dintîi care regretăm din toată inima hotărîrea domnului Iorga, motivele căreia nu stă în puterea noastră a le înlătura și ținem să-i exprimăm conducătorului nostru recunoștința și iubirea nestrămutată pentru munca d-sale uriașă, pentru prietenia caldă arătată nouă și cetitorilor...“ Formula amabilă de despărțire ascundea un conflict între redactori și director, așa cum reiese din *Răspunsul la o somație*, publicat în numărul 5 din 27 ianuarie 1908, sub semnătura lui St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu. În principal, redactorii acuzau faptul că fostul director voia să dea publicației un „caracter personal tot mai pronunțat“ și le cerea să se solidarizeze cu „orice atitudine publică a d-sale, chiar străină de literatură“.

Din 1907, în redacția *Sămănătorului* lucrează cei trei de mai înainte, D. Anghel și C. Sandu Aldea, pentru partea literară, G. Murgoci, pentru partea științifică. Echipa se menține pînă în 1908, cînd i se alătură Aurel C. Popovici, pentru partea politică. Cel din urmă preia de fapt conducerea publicației, căreia îi imprimă cunoscuta orientare șovină și reacționară. Redactorul pentru partea politică acoperă o mare parte din spațiul revistei cu nesfîrșite articole, în care, între altele, polemizează violent cu *Viața românească*. Publicația ieșeană a replicat în termenii cuveniți: „de cînd d. Aurel C. Popovici a luat asupră-și direcția politică a *Sămănătorului*, ni s-a

lămurit pe deplin că d-sa și-a format o concepțiune politică conservatoare și chiar — pentru ca să nu spunem cuvîntul — reacționară, nu fără înclinații spre obscurantism și spre o aspră intoleranță“. Datorită lui A. C. Popovici, *Sămănătorul* devine definitiv o tribună politică personală. O dată cu aceasta, dorința lui Iosif de a dispune liber de o revistă literară a tinerilor eșuează iremediabil. Așa se și explică de ce, împreună cu Anghel și Sadoveanu, părăsește *Sămănătorul*, publicînd de aici înainte la *Viața romînească*, unde colaborase și anterior. Lipsită de contribuția scriitorilor fruntași, revista bucureșteană ajunge azilul unor amatori fără chemare, ceea ce explică și indiferența cititorilor.

Pentru St. O. Iosif, trecerea prin redacția *Sămănătorului* a fost încă una din tristele experiențe ale unei activități literare lipsite în genere de satisfacții.

(p. 120) PINTEA

Cu titlul *Tulnicul lui Pintea — Din popor* — s-a publicat în *Semănătorul*, an. I, nr. 2, 9 decembrie 1901, p. 19—20; s-a retipărit, cu noul titlu, în *Poezii*, 1902, p. 70—74, în *Calendarul Minervei* pe 1903, p. 104—105, și în *Poezii*, 1908, p. 175—179.

În *Semănătorul*, versurile, egale cu cîte două din forma definitivă sînt grupate în catrene. Alte diferențe:

I v. 8 să vă spun *eu una nouă*...
v. 9 Pintea fraged *băiețandru*
v. 11 *Ci*-l muncea într-una gîndul
v. 21 Spune-mi *dorul ce te seacă*
v. 24 să *te*-ajut cu vreo povață...
v. 26 Ce *să* zică?... Ce *să* ceară?
v. 30 *să-mi răzbun* pe toți ciobanii,
v. 34 du-te, Pinteo, *și* te scaldă
v. 39 Face cum *îi poruncise*
v. 46 tocmai el să-și *pună* mintea?
v. 47 Milă-i *fuse* să-i mai bată
II v. 3 Și, copil *puțin la minte*,
v. 13—14 Doamne, cînd *a dus voinicul tulnicul întîi la gură!*
v. 9—12 lipsesc;
v. 15—16 Munții *se cutremurară, fiarele-n păduri tăcură.*

v. 17—24 *Brazii* s-*au bătut în vîrfuri, apele-au săltat pe prunduri,*
Negurile tresăriră în prăpăstii fără funduri!
Ca *goniți* de vijelie, *alergau de-a valma* norii
Și din bolțile tăriei *amețiți picau* prigorii...

v. 25—28 lipsesc;
v. 29 Iar cînd *craiul dimineții*
v. 34 *Peste întinderile* zării
v. 45 Se-nvîrteau *în horă vesel*
v. 37—38 *Hei, a fost o sărbătoare! Întrebați voi Caraimanul!*
v. 39—40 *Că și azi și-aduce-aminte despre Pintea Năzdrăvanul!*

În *Poezii*, 1902, I, v. 10: *întrase*; II, v. 27: Pănă

În *Calendarul Minervei*, versurile sînt grupate ca în *Semănătorul;* alte diferențe față de textul definitiv.

I v. 10 ca în *Poezii*, 1902;
v. 34 ca în *Semănătorul;*
v. 35 Colo-n iezăr unde apa
v. 46 ca în *Semănătorul;*
II v. 3 ca în *Semănătorul;*
v. 22 Tulburate *peste* prunduri, —
v. 27 Pănă ce din ceață zarea

Pintea, în folclorul ardelenesc, este eroul a numeroase balade și povestiri haiducești (vezi, între altele, broșura editată de Ioan Pop-Reteganul: *Din literatura poporală. Pintea Viteazul*, ed. a II-a, Brașov, 1915). În diversele variante, Pintea începe prin a fi slugă; în textul publicat de I. Pop-Reteganul, e argatul „*Stupului bogatului*", deci flăcău ridicat în condiții grele. Ca și eroul lui Iosif:

Era Pintea cel tăcut,
Dar la minte priceput,
Era Pintea cel voinic,
În năcaz crescut de mic.

Evident, la Pintea haiducul s-a gîndit Slavici cînd l-a numit Pintea pe jandarmul (fost hoț și el), care-l biruie pe Lică Sămădăul.

Iosif face din Pintea nu un haiduc (îi și interzice, de altfel, răzbunarea împotriva bacilor ce-l chinuiseră), ci eroul unei legende: cum a luat ființă tulnicul (buciumul).

Tulnicul lui Pintea e un fel de „flaut fermecat".

(p. 124) ÎN PARC

În *Semănătorul*, an. I, nr. 2, 9 decembrie 1901, p. 23 (semnat I. Darie); în *Poezii*, 1902, p. 36—37, și în *Poezii*, 1908, p. 78.

Variantele în revistă:
v. 7 *Cătînd* la voi cu drag, se bucurară
v. 11 Ce *s-a* făcut mireasma *voastră vie?*

(p. 125) TOAMNĂ

Cu titlul *Sonet*, în *Semănătorul*, an. I, nr. 3, 16 decembrie 1901, p. 35; cu titlul definitiv, în *Poezii*, 1902, p. 46, și în *Poezii*, 1908, p. 83.

O ciornă, cu titlul *Cel din urmă*, într-o scrisoare către Virgil Cioflec, din 9 septembrie 1901. Variantele din scrisoare:
v. 1 Te uită-*n aer frunza-i risipită*
v. 3 *O zi, o clipă* încă ne desparte
v. 4 *De-nghețul iernei* — prea curînd sosită!
v. 5 Ca un palat *măreț*, cu geamuri sparte,
v. 6 Pădurea *moartă plînge* părăsită.
v. 7 Eu singur cînt cu *voce* obosită
v. 8 *Cutreierînd potecile*-i deșarte...
v. 11 *Și mut e glasul viu al mierlei* sure:
v. 14 În liniștea *pustie* din pădure!

(p. 126) POEZIA

În *Semănătorul*, an. I, nr. 4, 23 decembrie 1901, p. 59; retipărită în *Convorbiri literare*, an. XXXVI, nr. 1, 1 ianuarie 1902, p. 1; în *Poezii*, 1902, p. 44—45, și în *Poezii*, 1908, p. 82.

Variantele din *Semănătorul:*
v. 7 În veacul nostru cine *vrea* o floare?
v. 11 Iar ziua cînți *la* uși de cafenele...

Variantele din *Convorbiri literare:*
v. 1 Te văd trecînd... Dar nu *purtînd* brățară
v. 7 ca în *Semănătorul;*
v. 10 Dormi prin *spelunci*, drept căpătîi ghitara,

O primă versiune era expediată de poet amicului său V. Cioflec din Neuburg pe Dunăre la 2 septembrie 1901. Deosebirile dintre această versiune și textul definitiv:

v. 1 Te văd *venind*... Dar nu *purtînd* brăţară,
v. 2 Nici diadem, nici *haine* orbitoare...
v. 5 *Pe vremuri zei şi crai ţi se-nchinară,*
v. 7 *Azi rar un trecător îţi cere*-o floare:
v. 8 *Desculţă* rătăceşti din ţară-n ţară.
v. 9 *Pribeagă, prin străini,* te-apucă sara.
v. 10 Dormi prin *spelunci, la* căpătîi ghitara;
v. 12 Aprinzi în *oameni patime* rebele,
v. 14 *În alte vremi, sărmană* Poezie!

(Ms. 23.084, Bibl. Acad. R.S.R.)

(p. 127) DE URÎT

În *Semănătorul*, an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 69; în *Poezii*, 1902, p. 40—41, şi în *Poezii*, 1908, p. 80.

În *Semănătorul:*

v. 1 Aici sînt flori. S-or vesteji ş-aceste

(p. 128) ÎN ATELIER

În *Semănătorul*, an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 70; în *Poezii*, 1902, p. 38—39, şi în *Poezii*, 1908, p. 79.

Variantă în *Semănătorul:*

v. 3 În larma din cetatea *seculară*

Atelierul evocat este acela al lui Kimon Loghi, la Paris.

(p. 129) STEAUA

Semnată I. Darie, s-a tipărit mai întîi în *Semănătorul*, an. I, nr. 5, 30 decembrie 1901, p. 77; s-a retipărit în *Poezii*, 1902, p. 79, şi în *Poezii*, 1908, p. 221.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 3 Vrea să pătrunză printre storuri...
v. 5 Încred, în *taină*, ei!
v. 6 Ca un prieten de departe,

În *Poezii*, 1902:

v. 2 Şi parcă, izvorînd schintei,
v. 6 ca în *Semănătorul.*

Din Neuburg, la 9 august 1901, Iosif îi trimitea lui S. Puşcariu (vezi *art. cit.*, p. 467) un *pendant* la poezia *Acolo*, cu rugămintea să nu-l publice:

II

Lucea pe cer aşa tăcută
Şi parcă, *aruncînd* schintei,
Vrea să pătrundă *peste* storuri...
Ah, cîte visuri, cîte doruri
Încredinţasem ei!

Ca un prieten de departe,
Departe-n veci şi-n veci străin,
O aşteptam în fapt de sară
În colţ, acolo, să-mi răsară
Senină din senin!

Dar într-o noapte blestemată
S-a dus... Şi scăpărînd mai viu,
S-a prăbuşit în vecinicie...
De-atuncea lumea e pustie,
Tot cerul e pustiu...

De-atunci o strig în orice sară
Şi-o caut nopţile-n zadar...
O, spuneţi, stelelor vecine,
În care sfere mai senine
Vrea să-mi răsară iar?

Am subliniat ceea ce s-a menţinut în forma definitivă.

Tot în august 1901, Iosif încadra aceeaşi poezie într-o scrisoare către V. Cioflec, precedată de precizarea: „Cîntecul de mai jos vrea să fie un *pendant* la: *Acolo*, din volum. Îmi pare grozav de rău că s-a publicat; nici nu-şi avea locul, acolo.“

Faţă de textul trimis lui S. Puşcariu, cel din scrisoarea către V. Cioflec prezintă următoareale diferenţe:

v. 2 Şi, parcă, *izvorînd* schintei,
v. 3 Vrea să pătrundă *printre* storuri...
v. 5 *Nu-i încrezusem* ei!
v. 12 *Cînd parcă strălucea* mai viu

Un vers în plus: *Cum s-a făcut nici eu nu ştiu*

v. 13 *Pieri din bolţile celeste...*
v. 14 *De-atunci pustie lumea este*
v. 15 *Şi* cerul e pustiu.
v. 16 De-atunci o *vreau* în orice sară
v. 20 *O* să-mi răsară iar?...

Iosif adaugă: „Atît a rămas din o duzină de strofe! Dar mai bine aşa decît... Caron în Paradis!“ (Ms. 23.079, Bibl. Acad. R.S.R.)

Lui S. Puşcariu, în octombrie 1901, Iosif îi scria rugîndu-l să distrugă versurile primite şi-i trimitea în locul lor altele, cu titlul *Acolo*. Faţă de textul definitiv al poeziei *Steaua*, această a doua versiune prezintă următoarele diferenţe:

v. 1 *Luceşte* sus aşa tăcută
v. 2 ca în *Poezii*, 1902;
v. 6 ca în *Semănătorul;*

O a treia strofă suprimată mai tîrziu:

Lucind singurătăţii mele,
Ea-mi este singurul odor...
Şi nimenea pe lumea-ntreagă,
Nici steaua-n univers pribeagă
Nu ştie c-o ador!...

(Sextil Puşcariu, *art. cit.*, p. 469.)

(p. 130) UN CÎNTEC

În *Semănătorul*, an. I, nr. 6, 6 ianuarie 1902, p. 85; în *Poezii*, 1902, p. 42—43, şi în *Poezii*, 1908, p. 81.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 5 Sînt alte lumi de car*i* nu-mi dau samă.
v. 6 *Trăiesc în* noi? *Viază* în altă parte?
v. 7 *O*, nu-s iluzii, nu-s păreri deşarte!
v. 9 E *glasul tău*. Mă strigă cîteodată
v. 13 *Ah*, ce-ntuneric s-a făcut deodată

În *Poezii*, 1902, v. 5: Sînt

(p. 131) DE SĂRBĂTORI

Cu însemnarea, sub text: „Paris 1901“, în *Semănătorul*, an. I, nr. 7, 13 ianuarie 1902, p. 100; în *Poezii*, 1902, p. 20—21, şi în *Poezii*, 1908, p. 64.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 2 *Colindă jalnic* vîntul prin cotloane:
v. 4 Acum *începe* iar, plin de mînie.
v. 9 Văd copilaşi pe uliţ*i*le ninse
v. 12 Aş vrea s-alerg *la* ei, să-i strîng în braţ*ă*,

(p. 132) DEDICAŢIE

În *Semănătorul*, an. I, nr. 9, 27 ianuarie 1902, p. 131; în *Poezii*, 1902, p. 3, şi în *Poezii*, 1908, p. 56.

Variantele din revistă:

v. 1 M-apropiu *voios* de dumbrava cea sfîntă
v. 6 *Sînt iarăşi* copilul nebun de-altădată!
v. 9 Căci inima iarăşi *începe* să-mi bată

Într-o scrisoare din Neuburg pe Dunăre, datată 9 august 1901, Iosif îi trimitea lui S. Puşcariu strofa următoare:

Sînt iarăşi nebunul din vremi *de-altădată,*
Iar umblu ca-n vis, poticnindu-mă în *mers;*
Tot gîndul mi-e farmec, simţirea mi-e beată
Şi inima-mi *iarăşi* începe să *bată,*
Şi bate-n cadenţă de vers.
(*Art. cit.*, p.467.)

Am subliniat variantele faţă de textul definitiv.

(p. 133) PASTELURI

Au fost publicate mai întîi independent, cu titluri diferite. Sub titlul comun *Pasteluri (I—V)*, poetul a adunat poeziile cu nr. *I*, *II*, *III*, *V* şi *VI* în *Patriarhale*, p. 47—51. În volumul *Poezii*, 1908, p. 34—43, a adăugat grupului pastelurile *IV* şi *VII*.

I e alcătuit din elemente preluate din *Paparudele* — *Viaţa*, an. I, nr. 37, 23 octombrie 1894, p. 7, şi *Versuri*, p. 34—35 — şi din [*Secetă*] — *Povestea vorbei*, an. I, nr. 16, 24 ianuarie 1897, p. 2, şi *Versuri*, p. 38.

Textul din *Viaţa:*

PAPARUDELE

Nu-i pic de vînt; de-aşa căldură
Mor vitele în bătătură,
Pe cîmpuri iarba se usucă
Şi norii vin... ca să se ducă...

Prin sat aleargă paparude,
Ţăranca apă le azvîrle;
Sunt goale ca nişte şopîrle;
Şi-şi scutură pletele ude...

Dar a primit numai osîndă
10 *Țiganca mică și vioaie,*
Care cînta drăguț a ploaie!
Stîlcită-au scos-o din orîndă.

Pe groapa ei, la cimitir
A răsărit un trandafir; —
15 *Prin sat aleargă paparude*
Și-și scutură pletele ude...

Variantele din *Versuri* față de textul anterior:

v. 1 Nu-i pic de vînt *și ce* căldură!
v. 3 Pe *cîmp porumbul* se usucă,
v. 10 Țiganca mică și *plăpîndă,*
v. 11 *Ce se-nvîrtea în danț vioaie,*
v. 12 *Cîntînd descîntece de ploaie.*
v. 13 Pe groapa ei, *în* cimitir
v. 14 A *înflorit* un trandafir.

În *Povestea vorbei*, *Secetă* nu are titlu și este numerotat cu I, înaintea altui pastel, ambele cu titlul comun *Pasteluri rustice*. Iată textul din *Povestea vorbei:*

La crîșmă gloată stau țăranii,
O tristă doină zic țiganii,
Clondirile stau toate goale:
Bătrînii dau din cap cu jale.

5 *Nu-i chef de joc, nu-i voie bună,*
Tînguitor talanga sună,
S-apropie de sat o turmă,
Ciobanul a rămas în urmă...

Cu cotul răzemat în bîtă
10 *El cată dus, în depărtare —*
Dar seceta posomorîtă
Se-ntinde fără de hotare...

În *Versuri*, pastelul *Secetă* prezintă următoarele variante față de textul din *Povestea vorbei:*

v. 2 *Ce* tristă doină zie țiganii!
v. 3 Clondirele stau toate goale,

Pentru alcătuirea pastelului *I* în forma definitivă, poetul a folosi v. 1—8 din *Paparudele* și v. 1,6—12 din *Secetă*, făcînd unele inversiuni și modificînd pe alocuri versurile. Iată variantele din *Versuri* față de textul definitiv:

v. 1 *Nu-i pic de vînt* și *ce* căldură!
v. 2 egal cu v. 3;

v. 7 egal cu v. 8, care are forma:
Și-și scutură pletele ude...
v. 8 egal cu v. 7, care are forma: *Sunt* goale ca niște șopîrle
v. 9 egal cu v. 1 (din *Secetă)* numai ca idee, căci acesta arată astfel: *La crîșmă gloată stau țăranii,*
v. 10 egal cu v. 7, care sună însă astfel:
S-apropie de sat o turmă,
v. 11 egal cu v. 6;
v. 12 egal cu v. 8;
v. 13—16 egal cu v. 9—12.

II e alcătuit din strofa a II-a desprinsă din *Paparudele*, cu unele modificări și inversiuni, cum se poate vedea din așezarea paralelă a strofelor:

PASTELURI II	PAPARUDELE
Prin sat aleargă paparude	*Prin sat aleargă paparude,*
Și se-nvîrtesc în danț vioaie:	*Țăranca apă le azvîrle:*
Își scutur' pletele lor ude	*Sunt goale ca niște șopîrle*
Cîntînd descîntece de ploaie.	*Și-și scutură pletele ude...*

Următoarele două strofe sînt desprinse din cel de-al doilea pastel publicat sub titlul *Pasteluri rustice*. Din acest pastel rustic (II), Iosif a înlăturat prima strofă:

Se-ntind priveliștile moarte...
Pe drum pustiu, un car cu boi
Se leagănă încet, departe,
Cresc nori de pulbere-napoi.

Alte deosebiri între textul din *Povestea vorbei* și cel definitiv:

v. 5 Un *vultur deasupra* noastră
v. 6 Din aripi bate *obosit,*
v. 12 În praf de raze *argintii...*

III. Cu titlul *Convoi de vară (Pastel)*, a apărut în *Epoca*, seria a II-a, an. III, nr. 469, 4 iunie 1897, p. 1 (cu semnătura M. Petru); s-a retipărit cu același titlu, dar fără subtitlu, în *Versuri*, p. 31.

Variantele din *Epoca* față de textul definitiv:

v. 1 *Tresar* din somn... *Ce vuiet mare?*
v. 5 O *groapă* de copii în zdrențe
v. 6 Fac roata și se bat, și sar (la fel în *Versuri*).
v. 11 *Natura* ațipește iarăși,
v. 12 Doar greierii mai țîrîiesc.

IV. În *Viața*, an. II, nr. 1, 12 februarie 1895, p. 6, cu titlul *Zi de chef;* cu același titlu, în *Versuri*, p. 28—29; în *Patriarhale*, p. 37—38, cu titlul *Iarmaroc*.

Variantele din *Viața:*

v. 1 Printre *corturile* albe
v. 2 Vezi *lămpașe* în amurg,
v. 3 Și prin *nori de praf* de aur
v. 5 *Uruit de care, chiot,*
v. 9 *Trece*-un călăreț în goană,
v. 10 Sar *în drum lătrînd dulăii.*
v. 11 *Trec* suratele gătite
v. 13—16 lipsesc;
v. 17 La ovrei în colț, *e zgomot*

Urmează versurile suprimate în volum:

De-alăute și cimpoi.
Un rumân ș-un neamț acolo
Beau, se ceartă amîndoi.
Neamțul zbiară cu trufie
Că țiganii cîntă fals,
Și cu sticla într-o mînă
Trage valvîrtej un vals;

Se-nvîrtește, se-nfierbîntă, —
Românașul după el
Scuipă-n palme, bate-n cizme
Și mi-o joacă mărunțel.
[..........................
..........................]

v. 19 Țupăind, bătînd *din* palme,

Variantele din *Versuri:*

v. 1 ca în *Viața;*
v. 4 Oamenii pe *stradă* curg.
v. 5 Uruie trăsuri *pe stradă*
v. 9 *Trece*-un călăreț *pe stradă,*
v. 11 ca în *Viața;*
v. 18 Joacă un băiet *și*-o fată,
v. 19 ca în *Viața*.

În *Patriarhale:*

v. 18 Joacă un băiet c-o fată,

V. În *Floare-albastră*, an. I, nr. 16, 24 ianuarie 1899, p. 4, cu titlul *Va răsări cîndva?...* și cu următoarele diferențe față de textul definitiv:

v. 3 *Își vede legănat de cale...*
v. 9 Și, cum se *stinge*-n umbra serii,

În *Patriarhale*, p. 50, este pastelul *IV*.

VI. Cu titlul *Rămas bun*, a apărut în *Floare-albastră*, an. I, seria a II-a, nr. 35, 6 iunie 1899, p. 1; s-a retipărit în *Calendarul Minervei* pe 1902, p. 132, cu titlul *Pastel;* în *Patriarhale*, p. 51, este pastelul *V*, ultimul.

Variantele din *Floare-albastră:*

v. 3 Înapoi *privește* dus
v. 5 *Trist se uită* spre Ardeal
v. 11 Dar voinicul, *călărind*

VII. Cu titlul *Pastel* a apărut în *Semănătorul*, an. I, nr. 12, 17 februarie 1902, p. 183; cu același titlu s-a reprodus, independent, în *Poezii*, 1902, p. 77—78.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 3 Ca un murmur *vag* de-albine
v. 6 *Glasul repetat* de goarnă
v. 14 Peste *toate* se întinde
v. 16 Candela-n *senin* și-aprinde...

(p. 137) CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Cu titlul *Cîntec*, în *Semănătorul*, an. I, nr. 13, 24 februarie 1902, p. 198; cu titlul definitiv, în *Poezii*, 1902, p. 61, și în *Poezii*, 1908, p. 216.

(p. 138) CÎNTECE

Ca și *Pasteluri*, au fost publicate mai întîi independent și cu titluri diferite. Au fost adunate în *Poezii*, 1902, p. 51—57, la începutul ciclului *Cîntece și balade*, numerotate de la ***I*** la *V*. În *Poezii*, 1908, p. 209—215, au fost republicate cu titlul general *Cîntece* și cu aceeași numerotare, cu excepția cîntecului *IV*, tipărit la sfîrșit cu nr. *VI*. E, probabil, o eroare de paginație și numerotare, întrucît alt cîntec *IV* nu există, ci se trece de la *III* la *V*.

I a apărut mai întîi împreună cu alte poezii, sub titlul comun *Cîntece*, în *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 769. Diferențe față de textul definitiv:

În strofa a II-a, versurile sînt orînduite astfel:

Vino mai aproape, — zi
Mai cu foc, fîrtate!
Mîine plec în fapt *de zi*
Pe străinătate!...

v. 9 *Zi-mi despre* păstorul cînd

În *Poezii*, 1902:

v. 5 Mîne plec în zori de zi...
v. 6 Însă pănă mîne,

În v. 9—12, aluzie la cunoscuta baladă — ascultată cu încîntare de Alecu Russo la Soveja — despre ciobanul care și-a pierdut oile; cu acest titlu, vezi o variantă la Gr. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, București, 1900, vol. I, p. 1254—1256.

II. În *Convorbiri literare*, an. XXXV, nr. 9, 1 septembrie 1901, p. 769—770; în *Semănătorul*, an. I, nr. 15, 10 martie 1902, p. 239, cu titlul *Cîntec*.

În *Convorbiri literare*, o formă mult diferită:

Peste iniști și grădini
Pîlc de neguri se ridică...
Dusu-mi-s-a în străini
Sfînta rîndunică...

Zboară frunza pîn' la nori...
Țipă cîrduri de cocori:
Bun rămas!...
Negri nori s-au înturnat,
Ninge sus, *pe culmi cărunte...*

Trec pe vale, la iernat,
Turmele *din munte;*
Plîng tilinci, tălăngi răspund...
Sună buciumul în fund:
Bun rămas!...

Am subliniat ceea ce s-a menținut în forma definitivă.

Variantele din *Semănătorul:*

v. 1 Numai sînt pe luncă flori,
v. 3 Țipă cîrduri de cucori
v. 9 Plîng tilinci, tălăngi răspund,

VI [IV]. În *Semănătorul*, an. I, nr. 15, 10 martie 1902, p. 339 (semnat I. Darie), cu titlul *Codrului* și prezentînd următoarele variante:

v. 1 *Codrule, de-acum te las...*
v. 3 *Dar să știi că* mi-a rămas

V. În *Semănătorul*, an. I, nr. 14, 3 martie 1902, p. 210—211, cu titlul *Cîntec vechi* (fără moto).

Variantele din revistă:

v. 6 Cel dîntîi oftează —
v. 8 Pănă mîini de-amiază
v. 9 Pănă maica mi-o veni
v. 16 Pănă mîini pe sară...
v. 19 *Păn' să intre la* oraș
v. 31 Că străin am fost și sînt
v. 33 *Doar c-o* fată *dintr-un* sat

În *Poezii*, 1902:

v. 3, 6, 8, 9, 16, 31 ca în revistă.

În nota *St. O. Iosif și cîntecul popular (Junimea literară*, 1926, p. 93—94) Leca Morariu citează din culegerea lui I. Urban Jarnik și Andrei Bîrseanu, *Doine și strigături din Ardeal* (1885, p. 499), cîntecul popular din care Iosif a folosit ca moto primele versuri și pe care, cum se vede, confruntînd textele, l-a prelucrat:

OSÎNDIȚII

Bate vînt de la sfințit
Și rea veste mi-a venit,
Veste de la Bălgărad,
Că-s trei frați de spînzurat.
Și fratele cel mai mare
Se-ngrozea de moarte tare;
Se-ngrozea
Și se ruga:
„Domnule, măria ta,
Mai lungește-mi viața,
Pînă-mi vine soția,
Că soția-i tinerea
Și-am trăit bine cu ea!“

Fratele cel mijlociu
Și cu părul castaniu,
Din ochi tare lăcrima,
Lăcrima
Și se ruga:
„Domnule, măria ta,
Mai lungește-mi viața,
Pînă vine maică-mea,
Că maica-i bătrînă tare
Și alt sprijin nu mai are!“

Dar fratele cel mai mic
(Cel mai mic e mai voinic)
De moarte nu se-ngrozea
Și din ochi nu lăcrima,

Dar deodată greu ofta
Şi domnului că-i zicea:
„Domnule, măria ta,
Cu mine să faci ce-i vrea
Că eu n-am pe nimenea...
Ba o mîndră am iubit
Şi foarte m-a celuit[1] *!...“*

(p. 142) LEBĂDA

În *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 28, 6 octombrie 1902, p. 30—31; în *Credinţe*, p. 59—61.

Textul din revistă e distribuit în catrene, versurile scurte din volum fiind alăturate acolo cîte două; în rest, o singură deosebire:

v. 28 *Visurilor dată pradă...*

Poezia a fost scrisă la Paris, în mai 1901. Iosif îl vestea pe Cioflec, la 16 mai: „peste două zile cel mult sper chiar să-ţi trimit ceva isprăvit, făcut şi refăcut de o mie de ori. Titlul: *Lebăda*. — Merge greu, ca-ntotdeauna; greu picură vers cu vers“ (Ms. 23.075, Bibl. Acad. R.S.R.).

(p. 144) NĂFRAMA

În *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 30, 20 octombrie 1902, p. 49; în *Credinţe*, p. 80—82, şi în *Poezii*, 1908, p. 162—163.

Textul din revistă prezintă o diferenţă fonetică:

v. 3 Mîngăie-l, că-i cea din urmă oară:

Motivul năframei însîngerate la moartea celui drag aflat departe e folcloric; prin temă, poezia aminteşte balada lui Victor Hugo *Logodnica trîmbiţaşului*, tradusă de C. Negruzzi în 1819.

(p. 146) MELANCOLIEI

A apărut mai întîi în *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 33, 10 noiembrie 1902, p. 107; s-a retipărit, fără modificări, în *Credinţe*, p. 11—12, şi în *Poezii*, 1908, p. 231.

---

[1] *Celui* (a) — a înşela, a amăgi.

(p. 147) FÎNTÎNA VRĂJITĂ

După prima apariţie în *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 35, 24 noiembrie 1902, p. 129—130, s-a retipărit în *Calendarul Minervei* pe 1904, p. 203; în *Credinţe*, p. 83—85, şi în *Poezii*, 1908, p. 186—188.

Variantă în *Calendarul Minervei:*

v. 4 În *asfinţit* de soare.

„Legatul“ apei din fîntînă, rod al obscurantismului, a fost o practică vrăjitorească răspîndită la poporul nostru. Se spunea că, pentru a înlătura efectele vrăjii, oricine voia să bea sau să ia apă trebuia să sufle de trei ori deasupra ciuturii şi să facă semnul crucii. Printre „făcăturile“ înşirate în descîntecele de desfăcut vrăji sînt şi

„fapt din fîntîna părăsită,
fapt din răspînturi de drum...“

(Vezi *Din „Cartea de desfăcut farmecele“*, la G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, Bucureşti, 1885, p. 376.)

(p. 149) SĂRBĂTOARE

În *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 40, 29 decembrie 1902, p. 223—224, cu semnătura I. Darie; în *Credinţe*, p. 67—69.

Variantele din revistă:

v. 3 Doar crivăţul, unchiaşul cel nebun,
v. 38—39 *Ridică ochii* la copil *şi — rîde*

(p. 151) DOMNIŢA

Cu aceeaşi semnătură, I. Darie, apare în *Sămănătorul*, an. II, 5 ianuarie 1903, p. 8; în *Credinţe*, p. 101, şi în *Poezii*, 1908, p. 70.

(p. 152) LA LUVRU

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 8, 23 februarie 1903, p. 127 (datare: „Paris, 1900“); în *Credinţe*, p. 72, şi în *Poezii*, 1908, p. 85.

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 14 *În colţ stetea o fată visătoare...*

(p. 153) SPRE PRIMĂVARĂ

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 10, 9 martie 1903, p. 152—153; în *Credințe*, p. 13—14; în *Poezii*, 1908, p. 229—230.

(p. 154) GRUIA
— Baladă din popor —

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 14, 6 aprilie 1903, p. 222—223; în *Credințe*, p. 90—93; în *Poezii*, 1908, p. 170—172.

Variante în *Sămănătorul:*

v. 17 *Vîntul bate* cătinel
v. 21 *Vîntul bate* mai avan,

Este de observat că *Gruia* nu se încadrează în tipul baladelor despre Novăceşti. În variantele populare, conflictul dintre Gruia lui Novac şi otomani se produce la Țarigrad. Acolo, zărindu-l, osmanlîii îşi spun:

— Iată-l Gruia lui Novac,
Lui Novac, Cara-iflac,
Şi pe loc ei s-aduna,
Şi de Gruie s-anina,
Şi cu Gruie se lupta,
Şi pe Gruie mi-l lega

(din *Novac şi corbul*, la V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Bucureşti, 1866, p. 144).

Nu numai episodul legării lui Gruia (la Iosif, în timp ce voinicul doarme, ceea ce sugerează şi mai pregnant puterea lui şi spaima ce-o trezeşte turcilor), ci şi amănunte asupra modului cum e legat şi cum se desface (în balada populară, numai parțial) sînt de proveniență folclorică. Din varianta populară citată:

Cu trei funii de mătasă,
Din ele să nu mai iasă!
Dar cînd Gruie se-ntindea
Două funii se rupea,
Numai una rămînea,
Una lungă, nodoroasă
Cît un braț voinic de groasă!

Această ultimă frînghie va fi dezlegată abia peste trei ani de bătrînul Novac.

În varianta *Gruia-n Țarigrad* (E. Hodoş, *Poezii populare din Bănat*, Sibiu, 1906, p. 141), voinicul e legat în cîrciuma Aniței, fiindcă e „mort de beat / Cum e mai bun de legat!". Turcii:

Şi pe Gruia mi-l lega
Cu trei funii de fuior,
Ca fluierul la picior,
Cu trei funii de mătasă,
Ca şi mîna-n cot de groasă.

Ca în balada lui Iosif, Gruia se trezeşte şi:

Se-ntindea şi mai căsca,
Funiile se rupea;

Dar şi aici:

Doar o funie mai groasă,
Tot întreagă mai rămasă...

Pe seama interesului lui Iosif pentru haiduci glumeşte, alintîndu-se, Natalia Negru, de curînd soție a poetului, în patru distihuri pe care i le adresează în paginile *Sămănătorului:*

UNUI POET

Te iai numai cu haiduci şi prin codri o porneşti
Şi, de gît cu ei, zici doina nebuneşte, crai ce-mi eşti.

Eu mă prind că multă vreme aşa n-o să poți s-o duci,
Dacă în tovărăşie umbli numai cu haiduci.

Ci cînd, stînd pe iarbă verde, doina o s-o zici mereu,
Din adîncuri de pădure am să te îngîn şi eu.

Tu t-ei supăra şi-n ciudă îmi vei face...; dar aş vrea
Să mă-ngîni precum îngînă sturzul pe o turturea...
(*Sămănătorul*, an. III, nr. 31, 1 august 1904.)

(p. 157) CREDINȚE...

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 20, 18 mai 1903, p. 308; în *Credințe*, p. 9—10, şi în *Poezii*, 1908, p. 227—228.

Variantele din revistă:

v. 6 Cu griji şi cu năcazuri
v. 12 Şi leac de mîngăiere, —
v. 20 *Şi pentru* totdeauna?...

În 1902, Iosif a publicat în *Sămănătorul* (an. I, vol. II, nr. 27, 29 septembrie 1902, p. 14) două catrene cu titlul *Ideal*. Primul catren:

De-a pururea m-ai urmărit
Prin noapte şi prin *ceaţă*
Cu farmecul neţărmurit
Al dragostei de viaţă.

a fost reluat, ca primă strofă, în *Credinţe*... Am subliniat variantele faţă de această reluare.

Poezia *Ideal* este reprodusă de noi în partea din volumul de faţă rezervată poeziilor extrase din periodice.

(p. 159) COPIL SĂRMAN...

S-a tipărit fără modificări în *Sămănătorul*, an. II, nr. 21, 25 mai 1903, p. 321, şi în *Credinţe*, p. 62—64.

(p. 161) RUGĂ

Semnată I. Darie, apare în *Sămănătorul*, an. II, nr. 23, 8 iunie 1903, p. 358; s-a retipărit fără modificări în *Credinţe*, p. 15—16 şi în *Poezii*, 1908, p. 233.

(p. 162) PENTRU CE NE-AM TEME?

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 25, 22 iunie 1903, p. 392; în *Credinţe*, p. 24—25, în *Calendarul Minervei* pe 1906, p. 167, şi în *Poezii*, 1908, p. 238.

Variantele din *Sămănătorul:*
v. 4 *Moştenit de la părinţi?*
v. 6 *Dacă* stau şi mă socot,
În *Calendarul Minervei:*
v. 7 Legile ce-a*u* pus iubirea

(p. 163) CÎNTEC

Textul, fără variante, în *Sămănătorul*, an. II, nr. 30, 27 iulie 1903, p. 470, şi în *Credinţe*, p. 70—71.

Înrudirea poeziei cu doinele de înstrăinare este evidentă. Într-o doină (Gh. Cardaş, *Cîntece poporane moldoveneşti*, p. 39—40), o înstrăinată (sau un înstrăinat) întreabă tot o rîndunică despre cei de acasă:

— Păsăruică, păsăria,
Puişor de rîndunia,
Dacă eşti din ţara mia
Spuni-mi tata ci făcia?

(p. 164) CÎNTECUL
— Reminiscenţă —

Text fără variante, în *Sămănătorul*, an. II, nr. 35, 31 august 1903, p. 554; în *Credinţe*, p. 98—100.

Ideea poeziei este împrumutată, cum mărturiseşte subtitlul; poate, ca şi *Romanţa* lui G. Coşbuc, provine dintr-un cîntec grecesc. Este, de asemenea, posibil ca sugestia să i-o fi dat lui Iosif versurile maestrului; *Cîntecul*, spre deosebire însă de *Romanţă*, exprimă poetic geneza şi răspîndirea unei piese folclorice. Compară versurile din *Romanţă:*

Azi mai fiecare copil
Ne cîntă iubirea pe stradă.

şi

Iar fetele-un cîntec făcură
Şi-i deteră aripi de vînt;

cu v. 27—32 din Iosif:

Fetele torcînd la porţi
Prind de veste şi-o învaţă

Şi din gură-n gură-acum
Umblă doina cea pribeagă,
Iară azi o cîntă toţi,
De răsună ţara-ntreagă.

Coşbuc preia elementele de peisaj din presupusul model anacreontic: taina celor doi îndrăgostiţi, surprinsă de stele, e transmisă mării, aceasta o încredinţează luntrei, care, la rîndul ei, o comunică năierului, de la care, în sfîrşit, o aud fetele. În peisajul marin, care evocă Elada, numele fetei — Rada — sună nepotrivit. La Iosif, prelucrarea e mai deplină. Totuşi, un element eterogen se menţine: elinul Echo, care doarme în păduri.

(p. 166) PE DEAL

Cu titlul *Ceas divin*, apare în *Voința națională*, an XX, nr. 5.543 (ed. a 3-a), 25 septembrie/8 octombrie 1903, p. 1; în **Sămănătorul**, an. III, nr. 12, 21 martie 1904, p. 192; în *Credințe*, p. 57—58.

Variantele din *Voința națională* (strofele au cinci versuri):

v. 2 *Loc bun de* tainice visări...

urmează un vers suprimat în textul definitiv:

În preajmă nici un zgomot nu e,

v. 3 *Și-arare* vreun drumeț mai suie

v. 4 *Întortocheatele* cărări.

v. 6 Cetatea unde-*atît norod*

vers suprimat în textul definitiv:

Puternica, pe vremi, oștire

v. 8 *A unui mare voievod...*

v. 9 Și-adesea cînd se face *seară*

v. 10 *Acolo* dus pe gînduri stau (în textul definitiv e v. 12);

v. 11 Sus, pe *colina* solitară,

vers suprimat în textul definitiv:

Aștept cînd luna-i să răsară

v. 12 Și glas de taină toate au (în textul defitiniv e v. 10);

v. 13—16 *Dar* cînd cobor, și dintr-o dată,
În lumea cea de astăzi vin,
Uimiți la dînsa ochii-mi cată,
Căci mintea-mi pururi fermecată
De taina ceasului divin...

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 2 Popas *de* tainice visări,

(p. 167) LA FEREASTRA SPRE LIVADĂ...

În *Sămănătorul*, an. II, nr. 44, 2 noiembrie 1903, p. 702, cu titlul *Motive din popor*, ca și în *Calendarul Minervei* pe 1905, p. 176; în *Credințe*, p. 19—20; în *Poezii*, 1908, p. 234—235.

Cînd scria această poezie, Natalia se afla în Moldova, la Tecucel, unde poetul îi trimitea răvașe de dor (vezi și *Robul*, la versurile din periodice).

În *La fereastra spre livadă...* sînt evidente ecouri folclorice. Un cîntec publicat de G. Dem. Teodorescu (*Poezii populare*, București, 1885, p. 280) începe astfel:

Foicică de mohor,
Bate murgul din picior
La fereastra din obor
Să-i dau fîn și orzișor,
Să-i pui șeaua binișor,
Că de ducă mi-este dor...

Compară cu v. 1—4.

O altă variantă populară, la Gr. C. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, I, partea a 2-a, 1900, p. 754:

Foaie verde de bujor,
Bate murgul din picior
etc.

(p. 168) ICOANE DIN CARPAȚI

Ciclul a fost constituit din poezii publicate independent și încadrat în volumul *Credințe*, p. 32—56, cu excepția *Doinei*, care se tipărise separat în *Patriarhale*, p. 66—67. În *Credințe* sînt deci XI „icoane". Toate cele XII „icoane" s-au retipărit în *Poezii*, 1908, p. 95—116, *Doina* fiind numerotată cu *VI*.

I. Cu titlul *Icoane din Carpați* și subtitlul *Prolog*, în *Voința națională*, an. XX, nr. 5.490 (ed. a 2-a), 20 iulie (2 august) 1903, p. 1.

În vara anului 1903, Iosif îi trimitea Nataliei *Prologul*, întrebînd-o: „Ce zice Lia de aceste versuri poliritmice? Dînsa e cea dintîi care le citește, înainte de a fi date la tipar și Steo ține morțiș numai dacă plac ori nu Liei — încolo, nu-i pasă de părerea celorlalți muritori." Și, în continuare, o informa: „*Prologul* anunță o serie — un ciclu de «icoane din Carpați», pe care am să le scriu numai de ciudă că sînt osîndit să tînjesc aici la București — și am să le-nchin *cuiva* toate — toate, binențeles dacă *cineva* mă încurajează să continuu. Sînt ecouri depărtate din rătăcirile mele prin munți — și în cadrul acesta de brazi nădăjduiesc să ademenesc și icoana acelei zîne drăguțe — steaua atît de depărtată a Steluței..." (*Domnița mea erai...*, p. 48).

Textul trimis Nataliei prezintă următoarele variante față de cel definitiv:

v. 2—3 inversate;
v. 8 Mai *iute vrea* să meargă
v. 11 *De dor* și voie bună
v. 15 *Am eu un bun tovarăș de* drum

Urmează un vers suprimat în volum:

Iubirea!
Un vers suprimat în volum:
Şi-a mea-i nemărginirea!
v. 19 *Şi rîd* şi cînt
v. 20 *Căci văd* în zare munţii, munţii mei —
v. 21 Ce dor, ce dor *mi-a fost* de ei!
v. 28 De *culmea* Caraimanului,
v. 29 Ce dor, ce dor *adînc* i-a fost sărmanului.

II. În *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 29, 13 octombrie 1902, p. 47, cu titlul *Apus:*
v. 1 Stă Caraiman*u*-nnegurat (la fel în *Credinţe).*

III. În *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 32, 3 noiembrie 1902, p. 87, cu titlul *Pastel.*

IV. În *Sămănătorul*, an. II, nr. 31, 3 august 1903, p. 497, cu titlul, menţinut şi în *Credinţe: Din culmea Vîrfului cu Dor;* în *Anuarul S.T.R.*, vol. II; 1904—1905, p. 24.

Tot în vara anului 1903, Iosif îi trimitea Liei şi ***Din culmea Vîrfului cu Dor***, text puţin deosebit de cel publicat:
v. 7 Sînt duşi *de-acas'* părinţii tăi
v. 9 *Ah*, nu-s un vultur... să mă salt (la fel în *Anuarul S.T.R.)*
v. 11 *Din largul cerului* înalt
v. 12 *Căzînd* fără de veste.
4. 13 *Să mi* te iau cu mine, sus
v. 14 Şi să te duc *cu* mine,
v. 16 *Spre* zări *şi seri* senine.

V. În *Sămănătorul*, an. II, nr. 1, 5 ianuarie 1903, p. 1, cu titlul *Pastel.*

În revistă sînt cinci strofe cu versuri lungi, egale cu cîte două din volum. Variantele din revistă:
v. 17 Sună dealul, *sună valea,*
v. 25—26 Un berbec cu *barba lungă ca un patriarh* cuminte,
v. 34 tocma-n capul cel*a*lalt
v. 40 zeghea-n *mantie regală...*
În *Credinţe:*
v. 17 ca în revistă.

VI. Doina. S-a publicat cu titlul *Noapte*, în ***Convorbiri literare***, an. XXXIV, nr. 2, 15 februarie 1900, p. 81—82; s-a retipărit în

Calendarul Minervei pe 1902, p. 157; în *Patriarhale*, p. 66—67. Titlul *Doina* a fost menţinut şi în *Poezii*, 1908, în cadrul ciclului.

În *Convorbiri literare* sînt şase strofe de cîte cinci versuri; variantele din revistă:
v. 4 *Plutind pe* văi,
v. 6—8 în ordinea:
La Vadul Rău
Sus, la răscruci,
La făgădău
v. 15 *Umbrind cărări*
v. 17—20
În faţa lor
Tăcutul crai
Al *nopţilor*
Se-nalţă-n *zori...*
v. 21—30 Se duc uitaţi
Săltînd în şa
Cei trei fîrtaţi, —
Plutesc aşa
Ca trei stafii.
Şi neguri cresc,
S-anină-n crăngi...
Se tînguiesc
Şi plîng tălăngi
În văi pustii...
v. 31—40 lipsesc.
În *Patriarhale:*
v. 16 Sus, preste plai

Într-o convorbire *(Cu d-na Natalia Negru*, în *Rampa*, 18 februarie 1929, p. 1—3), Natalia Negru îşi amintea că a doua ei lucrare de seminar, la cursul lui Mihail Dragomirescu, a fost analiza *Doinei* lui Iosif şi adăuga: „Cînd a auzit Steo ce succes a avut *Doina* lui la seminar, a fluierat toată ziua de bucurie... A căutat să mă cunoască, mi-a mulţumit şi mi-a cerut nişte poezii, pe cari i le-am dat, iar el a ales dintre ele una, *Străbunica*, pe care a publicat-o la loc de cinste în *Sămănătorul* (în 1903).“

Pe textul *Doinei* s-au compus două lieduri, unul de Pascal Bentoiu, altul de Eliza Papanastasiu.

VII. Ciobănaşul. În *Sămănătorul*, an. II, nr. 18, 4 mai 1903, p. 276.

VIII. Cu fruntea-n mîna albă... În *Sămănătorul*, an. II, nr. 37, 14 septembrie 1903, p. 589; în *Anuarul S.T.R.*, vol. II, 1904—1905, p. 25.

Variantele din *Sămănătorul:*

v. 17 De *nopţi* de zbucium *şi* veghere
v. 22 Şi hohote de plîns *în desperare.*
v. 26 *Şoptea* în vale
v. 28 Tot murmuru-necat al *apei* sale...

În *Anuarul S.T.R.:*

v. 17 De zile de zbucium, *de* nopţi de veghere
v. 18 Şi de chemări *duioase*, de patimi neînvinse
v. 20—21 De zilnice-amăgiri
v. 22 ca în *Sămănătorul.*

IX. Cu titlul *Pastel*, semnat cu iniţiale, în *Sămănătorul*, an. II, nr. 17, 27 aprilie 1903, p. 260. În revistă, v. 13—16 lipsesc.

X. La gura peşterii. În *Sămănătorul*, an. III, nr. 1, 4 ianuarie 1904, p. 9—10; în *Tribuna*, an. VIII, nr. 94, 16/29 mai 1904, p. 8 (fără semnătură).

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 41 Un *sunet* surd de paşi...

XI. Cu titlul *Apus*, în *Sămănătorul*, an. II, nr. 28, 13 iulie 1903, p. 448, cu variantele:

v. 7—8 Visam că se *dărîmă*-n flacări
Mărirea unui vechi imperiu...

XII. Cu acelaşi titlu, *Apus*, în *Sămănătorul*, an. II, nr. 33, 17 august 1903, p. 523, şi în *Anuarul S.T.R.*, 1904, p. 10.

Variantă în *S.T.R.:*

v. 1 *Coboară soarele* în asfinţit.

(p. 179) BOLNAV

În *Sămănătorul*, an. III, nr. 5, 1 februarie 1904, p. 69; în *Credinţe*, p. 17—18, şi în *Poezii*, 1908, p. 232.

Variantele din revistă:

v. 9 Primeşte-l pe acest pribeag
v. 11 L-o fi trimis vreun *înger* drag

(p. 180) CÎND SEARA ÎN CEASURI DE SINGURĂTATE...

Cu titlul *Sonet*, prima versiune, mult diferită de textul definitiv, s-a publicat în *Luceafărul*, an. III, nr. 4, 15 februarie st. v. 1904, p. 95; în forma definitivă, în *Credinţe*, p. 7—8, şi în *Poezii*, 1908, p. 160—161.

Textul din *Luceafărul:*

Cînd obosit îmi sprijin fruntea-*n* mînă,
În ceasuri *mîndre* de singurătate, —
Ca glasuri de *tălăngi* îndepărtate
Şi murmurări de fluiere la stînă, —

Legende vechi şi cîntece uitate
Îmi farmecă iar gîndul şi mă-ngînă, —
Şi-atunci te *simt aproape, dulce zînă,*
Prilej *etern* de gînduri *fermecate.*

O vino iar, şi fruntea-mi însenină
Ca-n alte *dăţi, tu cea de haruri plină,*
Să uit *o clipă tot ce mă-nspăimîntă,*
Îmi varsă-n suflet liniştea cea sfîntă,
Să pot *cînta,* străin de glasul urii,
Ca un copil cuminte al Naturii...

Am subliniat ceea ce poetul a transferat în textul definitiv.

(p. 181) TERŢINE

Acelaşi text în *Sămănătorul*, an. III, nr. 8, 22 februarie 1904, p. 117—118, în *Credinţe*, p. 28—29, şi în *Poezii*, 1908, p. 241—242.

(p. 182) [MERGEAM ÎN ÎNTUNEREC ŞI FĂRĂ NICI O ŢINTĂ]

Cu titlul *Poveste*, în *Sămănătorul*, an. III, nr. 24, 13 iunie 1904 p. 378—379; fără titlu, în urmarea terţinelor, în *Credinţe*, p. 30—31, şi în *Poezii*, 1908, p. 243.

Variantele din revistă:

v. 2 Cu fruntea încreţită, *pe-un drum necunoscut.*
v. 3 Să *plîngă ori să cînte părea că n-a ştiut,*
v. 5 Atuncea cînd se simte mai trist şi mai *pierdut,*
v. 6 *Dar iată că* o dată cu mîndra primăvară,
v. 7 *Ea*, primăvara mîndră, *în cale-i înflori...*
v. 8 Cum *o* văzu pribeagul, *deodată tresări,*

v. 9 Şi *soarele s-aprinse*, şi ciocîrlii cîntară,
v. 10 Şi-un rai de viaţă nouă *în juru-i răsări...*
v. 11 *Căci* s-a pătruns de farmec fiinţa *lui* întreagă,
v. 12 Cînd *ea i-a* spus o vorbă, şi *i-a zîmbit* cu drag.
v. 13 *El se ducea* spre moarte, *ea l-a oprit în* prag...
v. 15 Stăpînă adorată a fostului pribeag!

Într-una din cele dintîi scrisori către Natalia Negru, un pasaj care comunică stările sufleteşti exprimate în poezie:

„Ar trebui să înţelegi ce-nseamnă pentru un om rătăcit într-un pustiu întunecat apariţia unui înger care, cu un gest, i-ar lumina deodată cărările. Ar fi trebuit să fi trecut prin toate îndoielile, grijile, deznădejdile cari m-au frămîntat pe mine atîta amar de vreme, şi erau chiar să mă îngroape pentru totdeauna — pentru ca să simţi acum toată bucuria dumnezeiască ce mi se revarsă în suflet, cînd îmi repet în gînd fiecare vorbă fermecată pe care mi-a spus-o azi [...]

De acum, am încheiat cu nehotărîrile; la o parte griji meschine, frămîntări nedemne! Mă simt *om* — am o ţintă bine definită, pentru care trebuie să lupt“ *(Domniţa mea erai...*, p. 38).

(p. 183) S-A-NNOPTAT

În *Sămănătorul*, an. III, nr. 9, 29 februarie 1904, p. 141, cu semnătura St. O.; în *Tribuna*, an. VIII, nr. 91, 11/24 mai 1904, p. 2 (nesemnat); s-a republicat în *Credinţe*, p. 21—23, şi în *Poezii*, 1908, p. 237.

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 4 *Trece* uliţa pustie.

În *Tribuna:*

v. 4, ca în *Sămănătorul;*

v. 8 lipseşte (greşeală de tipar).

(p. 184) CÎNTEC

În *Sămănătorul*, an. III, nr. 15, 11 aprilie 1904, p. 229; s-a reprodus în *Tribuna*, an. VIII, nr. 85, 2/15 mai 1904, p. 3 (nesemnat). Acelaşi text din *Sămănătorul*, în *Credinţe*, p. 26—27, şi în *Poezii*, 1908, p. 239—240.

Diferenţele din *Tribuna* se datoresc, probabil, redacţiei:

v. 8 Ascund iar vesele părechi

v. 13 Zimbind la ele.

Dragostea poetului pentru Natalia Negru era umbrită serios de rezistenţa părinţilor logodnicei, care ar fi dorit un ginere cu „situaţie“. „Tatăl meu — comunica d-na Negru în convorbirea citată — se opunea vehement la căsătoria mea cu un poet. El avea o fată şi o moşie, şi ar fi vrut ca, dîndu-şi fata, să mai ia încă o moşie.“ În poezie tremură incertitudinea poetului că va realiza căminul pe care-l visa.

(p. 185) NÜRNBERG

Datat: „1901“, în *Sămănătorul*, an. III, nr. 17, 25 aprilie 1904, p. 270; s-a retipărit în *Credinţe*, p. 74—75; şi în *Poezii*, 1908, p. 86.

Iosif a fost pentru cîteva zile la Nürnberg spre sfîrşitul verii anului 1901, pe cînd se afla la Neuburg pe Dunăre. Încîntătorul oraş bavarez, bogat în vechi monumente de artă, l-a entuziasmat. „Una ştiu — îi scria poetul lui Sextil Puşcariu — că n-am să-l uit niciodată. În faţa monumentului lui Hans Sachs (care, deşi cizmar, n-a fost vax) m-am închinat ca un epigon nemernic. Dar ce animaţie în oraşul ăsta de ruină! Mă uitam nedumerit şi tot mă-ntrebam dacă nu sunt prada unui vis...“ (Sextil Puşcariu, *art. cit.*, p. 468.)

În *Cîntece*, o poezie: *Clopotele din Nürnberg.*

(p. 186) CÎNTEC

În *Sămănătorul*, an. III, nr. 31, 1 august 1904, p. 481; text nemodificat, în *Credinţe*, p. 21, şi în *Poezii*, 1908, p. 236.

Ciorne ale acestui *Cîntec* aflăm în corespondenţa către Natalia. Le transcriem, subliniind ceea ce a păstrat poetul în textul definitiv. Ultimele trei catrene din a doua ciornă reprezintă o versiune, puţin diferită, a poeziei *Pentru ce ne-am teme?*

Uneori cuprins de teamă
Caut să te strîng la piept
Ca să-mi dau aieve samă
De visez, să mă deştept...

Ah, şi mi-e nespus de bine,
Lia, cînd mă-ncredinţez
Că alături eşti de mine
Şi că totuşi nu visez...

Lia, dulce floare mică,
Spune cum să te diezmierd?
Spune-mi drept, că, vezi, mi-e frică,
Dragă, ca să nu te pierd...
Spune-mi...

Singur şi robit de jale
Mîngîiam un dor ascuns...
Mi-ai *venit* atunci în cale
Şi-ai surîs... şi-a fost de-ajuns.

Braţele ca niciodată
Singure mi s-au deschis...
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc *mai mult în* vis...

*

Liei,

Singur şi robit de jale
Mîngîiam un dor ascuns...
Mi-ai *venit* atunci în cale
Şi-ai surîs... şi-a fost de-ajuns.

Braţele, ca niciodată,
Singure mi s-au deschis...
Inima de-atunci mi-e dată
Şi trăiesc *mai mult în* vis.

Uneori, cuprins de teamă,
Caut să te strîng la piept,
Ca să-mi dau aieve samă
Că visez... să mă deştept.

Ah! şi mi-e nespus de bine,
Lia, cînd mă-ncredinţez,
Că alături mergi cu mine
Şi că totuşi nu visez...

Lia, dulce floare mică,
Spune-mi cum să te diezmierd,
Spune-mi drept, că, vezi, mi-e frică,
Dragă, ca să nu te pierd...

Pentru tine-aş face toate,
Zi-mi să plec şi eu te-ascult...
Aş muri de dor, dar poate
M-ai iubi atunci [1] *mai mult...*

---

[1] În text, pentru *atunci*, varianta: „şi tu".

Pentru ce ne-am teme, dragă,
Şi de ce-am mai fi cuminţi,
Cînd acelaşi gînd ne leagă,
Moştenit de la părinţi?

Văd eu clar că-n toată firea,
Oricît stau şi mă socot,
Legile ce-a pus iubirea
Biruie şi sfarmă tot.

Legi eterne sînt acele,
Cum să le înfrîngem noi?
Ne-am lupta-n zadar cu ele
Şi ne-*am* pierde *amîndoi!...*

(p. 187) GRĂDINA MORŢII

Cu titlul *Sonet*, în *Sămănătorul*, an. IV, nr. 7, 13 februarie 1905, p. 100; cu noul titlu, dar cu text neschimbat, în *Poezii*, 1908, p. 89.

Momentul real care i-a inspirat sonetul este pomenit de Iosif într-o scrisoare către Natalia, din 23 mai 1903: „*Vezi tu, a trebuit să mergem în mijlocul naturii — şi unde! în cimitir!* — pentru ca sufletele noastre să se apropie aşa de mult, pînă s-au logodit într-o sărutare" *(Domniţa mea erai...*, p. 39). Natalia Negru, în amintita convorbire preciza: „Înainte de 1904 ne-am şi logodit, în cimitirul Bellu, cu nişte inele de iarbă, la mormîntul lui Eminescu. Unul dintre aceste inele încă se mai păstrează în cutiile mele". Astăzi acest inel poate fi văzut la Muzeul literaturii române.

(p. 188) ZMEOAICA

În *Sămănătorul*, an. IV, nr. 8, 20 februarie 1905, p. 116—117, cu dedicaţia „D-nei A"; în *Credinţe*, p. 112—115, şi în *Poezii*, 1908, p. 205—207.

Dedicaţia din revistă (suprimată în volume), precum şi ortografierea cu majusculă a interjecţiei „*A*man" în v. 18, subliniază intenţia polemică a poeziei.

Iosif foloseşte un motiv foarte răspîndit în basmele populare: salvarea lui Făt-frumos şi a iubitei sale prin azvîrlirea în urmă a unei năframe, a unui pieptene şi a unei oglinzi, care se preschimbă în obstacole ce sînt trecute pe rînd de zmeoaică, pînă la cel din urmă, care-i e fatal. În basmul *Ileana Sinziana* (din *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, București, 1882), Ileana, sfătuită de Galben-din-soare (cal năzdrăvan, existent și în poezia lui Iosif), azvîrle în calea mumei zmeului o gresie, o perie și un inel. În *Voinic de plumb* (poveste populară din Ardeal, publicată de Vasile Bologa, I. Ion în *Convorbiri literare*, an. XXVI, 1892, p. 487—497 și 592—605), eroul folosește o perie, o cute de piatră și un ac de fier. La Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă și fata Genarului scapă de baba cea cu șapte iepe, cu ajutorul periei, cutei și năframei (ultima, și la Iosif).

Zmeoaica e o răzbunare poetică împotriva d-nei Aman. În căutarea unei „situații", poetul crezuse a o fi găsit în numirea sa în postul de custode al Muzeului „Theodor Aman", ceea ce rezolva și o problemă ce-l chinuia mult — aceea a locuinței. D-na Aman i-a arătat însă de la început ostilitate, ceea ce l-a determinat să ceară printr-un raport ministrului Haret ca „d-na Aman să nu mai aibă nici un amestec în această afacere". Iosif, comunicîndu-i logodnicei sale că, fără îndeplinirea acestei condiții, va refuza să ia în primire muzeul, era convins că „d-na Aman va fi nevoită să plece, cu voie, fără voie" (*Domnița mea erai...*, p. 109). După multe amînări, de care Iosif se plînge în scrisorile către Natalia, Spiru Haret i-a făcut numirea în iunie 1904. Haret hotărîse a se da poetului pentru custodie o indemnizație de 120 lei lunar din fondul examenelor particulare. În octombrie același an, administratorul Casei școalelor cerea șefului contabilității ca suma să fie trecută în bugetul ministerului (vezi textul actului în *Material documentar*, publicat în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, vol. II, 1953, p. 231).

Peste scurtă vreme, schimbîndu-se conducerea ministerului, noul titular la Instrucție, Vlădescu, acceptînd solicitarea d-nei Aman, răuvoitoare față de poet, l-a destituit — „acum doi ani am fost dat afară — da, *dat afară* ca un simplu agent electoral dintr-un adăpost de colțișor ce mi-l crease fostul ministru Haret — și expus, în timpul iernii, să n-am unde găsi un adăpost pentru nevastă-mea" (scrisoare din 23 ianuarie 1907, citată de Paul I. Papadopol, în *Un sol al biruinței*, p. 56—57). Destituirea s-a produs într-adevăr iarna; în 13 februarie 1905, poetul cerea sprijinul lui N. Iorga, după ce noul ministru refuzase a-l primi: „nu-mi rămîne alta decît să vă rog pe dv. să vorbiți azi d-nei Ollănescu — și să-i arătați rețeaua de infamii pe care d-na Aman și adoratorii d-sale au aruncat-o asupra mea, ca să mă prăpădească" (scrisoare publicată de I. E. Torouțiu în *Studii și documente literare*, vol. VII, p. 362). În ciuda sprijinului pe care-l putuse obține și a faptului că însuși inspectorul din minister era gata să-și retragă raportul defavorabil, reintegrarea, un moment chiar făgăduită, nu s-a mai produs. „Sînt revoltat pînă-n adîncul sufletului meu de toate", îi mai scria Iosif soției sale.

La *Cronică*, revista lui Caion, *Românul literar* (tom. III, nr. 9, 7 martie 1905), se bucura, înregistrînd pe cunoscutul ton batjocoritor că ministrul Vlădescu „a dat afară pe d-l István-Gábor Iózsef de la Muzăul «Aman» care încă nu s-a înființat, și care cumula funcțiunea aceasta imaginară cu aceea de custode al Fundației Carol I și cu bursa Facultății de litere. Iată pentru ce iubitul Nenumitului [N. Iorga] a fost destituit."

(p. 190) CÎRLOVA

În *Sămănătorul*, an. IV, nr. 31, 31 iulie 1905, p. 544, cu titlul *Icoane vechi-Cîrlova;* în *Poezii*, 1908, p. 72. O singură diferență în revistă:

v. 2 Acele flori *smerite*, delicate

(p. 191) GORUNUL LUI HORIA

Cu titlul *Legendă*, în *Sămănătorul*, an. IV, nr. 32, 7 august 1905, p. 564; cu același titlu, în *Credințe*, p. 108—111; cu noul titlu, în *Poezii*, 1908, p. 73—75.

Variantele din *Sămănătorul:*

v. 6 Să-și mîntuiască neamul *din* robie.
v. 7 Luptară dîrji, — dar, prinși *de* viclenie,
v. 18 S-a stîns, pustie, viața lui pribeagă.
v. 29 Ce-nsamnă însă-a cerului mînie?
v. 30 Ce-nsamnă norii vajnici de s-adună?
v. 38 Și val de crăngi acopere mormîntul,

În *Credințe:*

v. 18, 30 ca în revistă.

În *Credințe* (ca în *Poezii*, 1908), *nefrînt* (v. 26) e, desigur, o greșeală de tipar, căci versul e lipsit de o silabă; în revistă, corect: *neînfrînt*.

(p. 193) RĂZLEŢE

Primele două au apărut cu titlul *Sonete răzleţe*, datate „1904" în *Sămănătorul*, an. IV, nr. 49, 4 decembrie 1905, p. 905; al treilea s-a tipărit împreună cu altul, sub titlul *Sonete*, în *Sămănătorul*, an. IV, nr. 51, 18 decembrie 1905, p. 946. Sonetul ***II*** din *Răzleţe* a apărut şi în *Calendarul Minervei* pe 1906, p. 59, cu titlul *Sonet*. Toate trei s-au retipărit laolaltă în *Poezii*, 1908, p. 91—93.

Variantele din *Sămănătorul:*

I v. 1 De ce sînt trist, mă-ntrebi? O, iartă, iartă!
v. 12 Până s-o stinge cea din urmă rază,
v. 13 Până ce umbra nopţii-ntunecată
v. 14 Ne-*o cuceri*, cu-ncetul, fără veste...
II v. 7 Trist voi întoarce faţa la părete
v. 13 Cetind un nume pe un colţ de filă

În *Calendarul Minervei:*

II v. 5 Ci-ntr-un amurg, în linişte *pustie*,
v. 7 ca în *Sămănătorul*.

(p. 195) DOI PRIETENI

În *Sămănătorul*, an. V, nr. 6, 5 februarie 1906, p. 117, şi în *Cîntece*, p. 74—75.

În revistă, sînt cincisprezece versuri distribuite în trei strofe: prima de opt versuri, a doua de trei şi a treia de patru versuri.

Variantele din revistă:

v. 1 S-a stîns pe uliţi cel din urmă zvon.
v. 9 Pe după gît i-a *petrecut* un braţ
v. 15 lipseşte.

(p. 196) STROFE

În *Sămănătorul*, an. V, nr. 42, 15 octombrie 1906, p. 825; în *Poezii*, 1908, p. 249.

Variantă în *Sămănătorul:*

v. 8 Mireasma ta şi floarea, unde sînt?..."

(p. 197) CÎNTECE

În *Sămănătorul*, an. V, nr. 43, 22 octombrie 1906, p. 845; în *Poezii*, 1908, p. 244—245.

În revistă, două variante fonetice:

I v. 9 Acesta-i raiul vrem*i*i noastre
II v. 5 Dă-mi ochii, dă-mi sur*î*sul,

(p. 199) NEPĂSARE

Cu titlul *Sonet*, a apărut mai întîi în *Sămănătorul*, an. V, nr. 44, 29 octombrie 1906, p. 868; s-a retipărit neschimbat în *Poezii*, 1908, p. 90.

Dintr-o scrisoare către Natalia: „Tu pentru Steo eşti altar! Şi el e preafericit să-şi culce fruntea pe genunchii tăi, sau să se uite la tine cu evlavie, nemişcat, o eternitate!" *(Domniţa mea erai...*, p. 42).

(p. 200) ŞINCAI

Text neschimbat în *Sămănătorul*, an. V, nr. 47, 19 noiembrie 1906, p. 924 şi în *Poezii*, 1908, p. 67.

Iosif va fi cunoscut munca depusă de Şincai pentru scrierea *Cronicii* din relatarea amănunţită a lui Papiu Ilarianu, care-i evocă şi peregrinările, pomenind în repetate rînduri că istoricul umbla „pre jos", cu toiagul în mînă, şi cu desagii în spate-i, în cari purta *Cronica* sa, tezaurul neperitoriu al gintei române" *(Viaţa, operele şi ideele lui Georgiu Şincai din Şinca*, Discursul de recepţiune de A. Papiu Ilarianu, Bucureşti, 1869, p. 27).

(p. 201) CÎNTEC DE LEAGĂN — Corinei

În *Sămănătorul*, an. V, nr. 52, 24 decembrie 1906, p. 1027; în *Calendarul Minervei* pe 1908, an. X, p. 206 (fără dedicaţie); în *Cîntece*, p. 56-58.

Variantele din *Sămănătorul* şi *Calendarul Minervei:*

v. 2 Dormi *şi-adormi* fără de frică
v. 7 Îngeri vin tiptil, *alene*
v. 8 Să te mîngâie pe gene

v. 9 Şi *îţi* leagă-n
v. 11 *Trupuşorul tău* de crin
v. 12 Ca *să dormi* frumos şi lin...
v. 14 Linişte-*i* şi-ntunecime,
În *Calendarul Minervei:*
v. 2 Dormi *frumos*, dormi *fără frică*,
v. 7 şi 9 ca în *Sămănătorul;*
v. 12 Ca *să dormi uşor* şi lin.
v. 19 Şi-a trimes o gîză mică

Născută în 1905, Corina a stat mai mult departe de tatăl său, în Moldova, chiar înainte ca părinţii ei să se fi despărţit. Iosif o adora şi îi scria „patace" (poezii). După despărţire, îi trimitea cărţi poştale şi versuri, o lua uneori la el. La 1 iunie 1913, îi expedia, pe o carte poştală, o ultimă poezie:

Corina tatei, albă şi frumoasă!
Ca să-ţi urez, comoara mea, mă lasă
Ca să trăieşti mulţi — mulţi şi veseli ani,
Să ai o ladă plină tot cu bani.

Să poţi fi bună ca nimeni ca tine,
Să faci pe lume-aceasta numai bine,
Să fii curat model de modestie,
De cinste, dragoste şi vrednicie.

Şi harnică ca aurita albiniţă,
Şi ca fluturul colorat, zglobie
În cuibu-ţi alb şi-mpodobit cu foi de viţă
Şi dulce ca şi strugurul din vie!

Aceasta, puiule,-ţi doresc eu ţie!
Steo-tăticu

Despre sfîrşitul tragic al Corinei, Natalia Negru relata, cu detalii emoţionante, în convorbirea citată: „Într-o dimineaţă eu nu mă dădusem jos din pat. Ea se sculase şi cînta prin casă. Deschisese o fereastră şi privea cerul. Deodată s-au zvonit clopotele. Şuierul guarzilor s-a întins ca o panică pe străzi. Pe Cocuţa o văd sărind de lîngă fereastră, ţipînd: «Mamă, ascunde-mă în pivniţă, că pe mine mă caută aeroplanele». Era desfigurată de spaimă. Sar în sus, o iau în braţe şi dau să fug cu ea în beci. În momentul acela aud un zgomot infernal în strada Virgiliu, geamurile se fac ţăndări, şi Cocuţa mea leşină în braţele mele. S-a sfîrşit ca o păsărică. Cînd am privit-o, închisese ochii ei mari şi o mînă îi atîrna dezlipită din articulaţia antebraţului. Am crezut că e numai leşinată de durere

şi am alergat după ajutor. Cînd am dezbrăcat-o, însă, am văzut că o schije îi pătrunsese inima. Murise în braţele mele. Bomba avionului căzuse la o distanţă bună de casa mea, nu ucisese pe lucrătorii cari lucrau alături la o bina, nici pe soldatul din curtea unui ofiţer superior, ci pătrunsese prin fereastră la mine, pînă la Cocuţa mea. Pe mine nici nu m-a atins."

Cîntec de leagăn a fost pus pe muzică de compozitorul Virgil Oniţiu.

(p. 203) SONET MODERN

Acelaşi text în *Sămănătorul*, an. VI, nr. 4, 21 ianuarie 1907, p. 65, şi în *Poezii*, 1908, p. 84.

În *Sămănătorul* din 4 martie 1907 (la *Cronică*, p. 198) Sc. [urtu] punea la punct, amuzat, o interpretare dată de autorul rubricii *Revista revistelor* din *Luceafărul* (nr. 2 pe 1907): „informatorul O.C.T. crede cu naivitate adorabilă că «sonetul modern» al d-lui St. O. Iosif ar părea «simbolic». Părerea e cam ciudată chiar venind de la Sibiu, din preajma pădurii Răşinarilor, căci vor fi trecînd şi pe-acolo automobile, care pot inspira pe un poet, fără nici un gînd ascuns; mîine — poimîine, am putea vedea într-un automobil chiar şi pe harnicii secretari tineri ai «Asociaţiei» şi totuşi n-am avea nici o impresie de cine ştie ce «simbolism»."

M. Dragomirescu, care arăta o atenţie specială fostului său student, dar îl trata cu severitate tutelară, nota pe marginea *Sonetului modern:* „Deşi imaginile sînt caracteristice şi unele chiar pline de frăgezime, şi deşi versurile sînt destul de lapidare şi armonioase, totuşi tonalitatea faţă de obiectul contrastului e mult prea gravă şi de aceea impresia finală e cam îndoioasă şi puţin estetică" *(Sonet modern de St. O. Iosif*, la rubrica *Revista critică*, în *Convorbiri*, an. I, nr. 8—10, 15 aprilie — 15 mai 1907, p. 470). Lipsa de înţelegere critică cu care M. Dragomirescu îi interpreta poeziile îl indispunea pe Iosif; poetul nu i-a rămas dator criticului (vezi poeziile *Rachetă* şi *Mănuşă*, în *Caleidoscopul lui A. Mirea)*.

(p. 204) DOJANA

În *Sămănătorul*, an VI, nr. 11, 11 martie 1907, p. 205—206; în *Poezii*, 1908, p. 246—247. În revistă, acelaşi text, dar o strofă în plus, ultima:

Ci-n ochii storşi erau mustrări de frate,
Şi-osîndă grea-n obrajii scofîlciţi:
„Pe lîng-atît amar şi nedreptate,
O, cum puteţi voi trece fericiţi?...“

Suprimînd această strofă, poetul a schimbat ideea poeziei; titlul nu se mai justifică.

După apariţia în revistă, *Dojana* a fost semnalată de *Viaţa nouă*, de obicei ostilă poetului: „Una din acele idei obişnuite, cărora d. Iosif ştie să le dea o notă personală de gingăşie; fericirea în contrast cu mizeria; doi îndrăgostiţi pe lîngă care trece un cerşetor“ *(Din mişcarea intelectuală*, în *Viaţa nouă*, an. II, nr. 6, 15 aprilie 1907, p. 142). Pe M. Dragomirescu poezia îl nemulţumea, însă, tocmai deoarece: „Contrastul e rău ales, fiindcă acel cerşetor, care moare de foame, ar putea fi şi el îndrăgostit, iar cei doi îndrăgostiţi ar fi putut fi şi ei — cum sînt atîţia — nişte muritori de foame“ (sic!) *(„Dojana de St. O. Iosif*, la rubrica *Revista critică*, în *Convorbiri*, an. I, nr. 8—10 [vol. II], 15 aprilie — 15 mai 1907, p. 470).

(p. 205)

RUGĂCIUNE

— Martie 1907 —

În *Sămănătorul*, an. VI, nr. 12, 18 martie 1907, p. 221; acelaşi text în *Poezii*, 1908, p. 250—251.

Este unul dintre cele dintîi ecouri literare ale răscoalei ţărăneşti. Cu zece zile înainte de a publica poezia, Iosif primea de la Mihail Sadoveanu, din Fălticeni (8 martie 1907) o scrisoare, în care prietenul moldovean îl informa despre mersul răscoalelor: „...Dacă ne vedem peste trei zile numai la Brăila, atunci nu-ţi voi scri prea multe lucruri despre împrejurările de la noi. Îţi voi spune numai că sînt foarte agitat şi emoţionat. Acu două zile am fost la faţa locului, la Paşcani, şi am luat informaţii. Lucrul e foarte simplu. Mişcarea se întinde încet, fără turburări deocamdată... Întrebaţi asupra pricinilor, ţăranii răspund aproape toţi la fel: «Noi am rămas fără pămînt din cel cu care bătrînii au fost împroprietăriţi la ’64. Abia ne putem hrăni. Am fost patru fraţi şi fiecăruia ni s-a cuvenit a patra parte. Acu eu am patru copii. Partea mea o s-o împart în patru? Cu ce-au să se hrănească ei — dacă eu din tot pămîntu pe care-l am nu mă pot hrăni?» Starea aceasta e generală.

Ei cer, scurt, pămînt cu arendă mai omenească.“ (Scrisoarea a fost reprodusă de Eugen Jebeleanu, în cadrul articolului *Cetăţeanul*, în *Omagiu lui Mihail Sadoveanu*, E.S.P.L.A., 1956, p. 41—43.)

Imaginea leului înlănţuit este reluată de Panait Cerna, în poemul *Poporul*, pe care îl va publica în 1909.

Împreună cu Dimitrie Anghel, sub semnătura A. Mirea, Iosif va relua tema răscoalelor ţărăneşti în *Scrisoarea deschisă a unui melc* şi în *1907*, poeme în care nu va mai răzbate încrederea poetului în misiunea de împăciuire a suveranului.

(p. 206)

SOMNUL LUI CORBEA

Subintitulată — *Baladă* — în *Sămănătorul*, an. VI, nr. 17—18, 20 aprilie 1907, p. 357—358; în *Poezii*, 1908, p. 173—174.

Variantele din revistă:

v. 15 Însă Corbea doarme... Păn’ să se deştepte
v. 19 *Dar* prin somn de-şi mişcă trupul într-o parte, —

O întrebare în *Viaţa nouă*, an. II, nr. 9, 1 iunie 1907, la rubrica *Din mişcarea intelectuală* (p. 214): „De ce d. Iosif nu recunoaşte că genul epic nu este al d-sale şi mai ales cînd vrea să-i dea formă populară?“ Într-adevăr, genul epic nu i se potriveşte lui Iosif, dar reuşitele lui epice se datoresc tocmai suportului folcloric.

Începutul poeziei preia elemente din cunoscuta baladă populară despre Corbea, haiducul:

colo-n temniţă de piatră,
în pămînt adînc săpată,
cu muşchi pe ea de-o schioapă
zace-mi Corbea haiducul

Compară cu v. 1—4 din *Somnul lui Corbea;* apoi:

o năpîrcă foarte rea
a-mpuiat în barba mea

(din varianta publicată de G. Dem. Teodorescu, în *Poezii populare române*, Bucureşti, 1885, p. 531—536); compară cu v. 9—10 din poezia lui Iosif.

Poetul lucra la un poem despre Corbea încă de pe cînd se afla în străinătate; din München, îi scria, la 21 iulie 1901, lui Sextil Puşcariu (vezi *art. cit.*, p. 466): „...Scriu pe *Corbea*, da-i greu al dracului, că-i

legat în fiare
de mîni și picioare
și-i pecetluit la gît
cu trei litre de argint
cum n-am văzut de cînd sînt!

— vorba rapsodului.“

Era, probabil, alt poem decît cel publicat.

M. Sadoveanu își amintește de un popas cu Iosif, Chendi și Scurtu, dincolo de Băneasa, la o crîșmă, unde un lăutar bătrîn le-a zis povestea lui Corbea. Ochii lui Iosif se umeziră. „Înflăcărat cum nu-l văzusem niciodată, se ridică în picioare și îmbrățișă pe cîntăreț, ca pe un sol fantastic venit între noi din lumea umbrelor“ (M. Sadoveanu, *Amintiri despre St. O. Iosif, II*, în *Evocări*, E.S.P.L.A., 1954, p. 169—171).

(p. 208) O VIAȚĂ

A apărut întîia oară în *Sămănătorul*, an. VI, nr. 32, 5 august 1907, p. 671—674 (fără dedicație); s-a retipărit într-un număr, închinat lui Petică, al revistei *Freamătul* (Bîrlad), an. II, nr. 1—3, ianuarie-martie 1912, cu altă dedicație: „Memoriei poetului Ștefan Petică“; în *Cîntece*, p. 91—98.

Variantele din *Sămănătorul:*
v. 12 Cum scrie și c*e*tește sau cîteodată-și lasă
v. 14 În car*e* lumi și vremuri gîndirea lui pătrunde,
v. 18 Își pîlp*ă*ie-n feștilă lumina care piere
v. 28 Acest copil sălbat*e*c, cu fruntea visătoare,
v. 29 Adus de mine-n versuri cu *art-așa* subtilă
v. 31 O, l-am ghicit! va spune *naiva* domnișoară,
v. 38 De *tinerele* fete cu mințile necoapte...
v. 40 E vreun „împușcă-n lună“, *vreun june* ușuratic
v. 41 Ce scrie cărți cu versuri, *și-ar vrea să-mi ceară mie*,
v. 42 *(Am mușteriu pe-un* membru de la Academie),
v. 43 Să stărui ca să-i deie *un* premiu, la-mpăcare...
v. 44 *Dar* cîți *nu* fac oferte și care mai de care!
v. 45 Nu, scumpă domnișoară, nu, *domnule*, — băi*a*tul
v. 46 De care este vorba, nu face pe *turbatul*
v. 48 Vă jur că p*ă*nă astăzi nu le-a c*e*tit la nime.
v. 50 Și ochii cîteodată îi ard *ca prinși* de friguri

v. 55 Dar... n-are mîndre plete și nu-i croit *de* modă,
v. 59 Nici nu discută artă în *colb* de cafenele
v. 61 El este — cum *aș* zice — un tînăr oarecare
v. 62 *Om foarte* cumsecade, cu multă aplecare
v. 63 La-nvățătură... poate *că ajungea* departe —
v. 64 Dar p*ă*n-acum, sărmanul, n-avu, pesemne, parte.
v. 68 Împins *din* spete scara măririlor s-o suie...
v. 71 Ce i-a umbrit *strămoșii* în zile mai senine...
v. 74 A fost silit *pe urmă* să-și părăsească satul
v. 80 O muzică de fl*a*cări în sobă-i dacă sună
v. 81 Și-aruncă *în* odaie un zîmbet cald ce-mbracă
v. 90 Și-n ea n-ar fi nici oameni mișei, nici versuri schioape...
v. 92 Îl ia *un* frig din spate... El, neștiind ce-nseamnă,
v. 94 Dar nopțile *de veghe* încep să se răzbune:
v. 95 O boală nemiloasă încet, p*e*-ascuns îl sapă
v. 96 Și iată-l, *slab* și palid, pășind tăcut spre groapă.
v. 97 E obicei acuma să faci s-*apar-o* zînă,
v. 99 Să-i netezească fruntea, *și-n cea din urmă oară*
v. 100 La viață să-l *recheme pe cel ursit să moară...*
v. 101 Ci zîna nu s-arată în *odăița* tristă...
După v. 102 *Nici chiar supt forma brută de „casă editoare“?...*
v. 103 Așa, *el multă* vreme bolește din picioare
v. 104 lipsește;
v. 105 P*ă*n' ce-ntr-o dimineață vecinii *îl* aflară
v. 107—114 lipsesc;
v. 115 *O, nu acuz* pe nimeni de-această nedreptate!
v. 117 Ca și-n întreaga fire, *e* o economie

Variantele din *Freamătul:*
v. 14 ca în *Sămănătorul;*
v. 15 Cînd cată-n *para* lămpii ce-alăturea veghează
v. 18 ca în *Sămănătorul;*
v. 22 Ca-n așternut să-și toarcă pe întun*e*ric visul...
v. 28 ca în *Sămănătorul;*
v. 31 O, l-am *găsit!* va spune *naiva* domnișoară
v. 32 *Aflînd*, și ea la rîndu-i, *că* nu-i înt*ă*ia oară
v. 40, 41, 42 și 44 ca în *Sămănătorul;*
v. 45 Nu, scumpă domnișoară, nu, *domnule*, băietul
v. 59, 61—63 ca în *Sămănătorul;*
v. 64 Dar p*ă*n-acum, sărmanul, *n-are* pesemne parte.
v. 68 ca în *Sămănătorul;*

v. 70 Deasupra cărui, singur, mai stă de strajă teiul
v. 71 ca în *Sămănătorul;*
v. 74 A fost silit *să-şi lase şi casa lui* şi satul
v. 75 Şi la oraş el *singur* pe sine să se crească
v. 77, 80, 81 ca în *Sămănătorul;*
v. 92 Îl ia *un* frig din spate... El, neştiind ce-nsamnă
v. 94, 95, 96, 99—101 ca în *Sămănătorul;*
După v.102 ca în *Sămănătorul* (dar: sub, nu: supt);
v. 103 ca în *Sămănătorul;*
v. 105 Păn' ce într-o dimineaţă vecinii mi-l aflară
v. 107—114 lipsesc, ca în *Sămănătorul;*
v. 115 *O*, eu n-acuz pe nimeni de-această nedreptate!
v. 117 ca în *Sămănătorul.*

(p. 213) AMIAZĂ

În *Sămănătorul*, an. VI, nr. 43, 21 octombrie 1907, p. 892; în *Poezii*, 1908, p. 248.

(p. 214) UNUI TÎNĂR

În *Sămănătorul*, an. VI, nr. 44, 28 octombrie 1907, p. 909, şi în *Cîntece*, p. 99—100; s-a retipărit în *Ramuri*, an. VII, 1 ianuarie 1912, p. 2.

Variantele din *Sămănătorul:*
v. 1 Departe păn' la mine, blînd
v. 3 *Pierdut* plec fruntea *ascultînd*
v. 4 *Şi jalea* nu mi-o pot ascunde.
v. 7 De *fiecare* gînd *un vis*,
v. 9—16 lipsesc;
v. 17 *Dar* nu mă-ndur să te dezmînt
v. 20 *Ce-l îngînam* şi eu odată...

Variantele din *Ramuri:*
v. 3 Uimit plec fruntea, *ascultînd*
v. 4 ca în *Sămănătorul;*
v. 13 Dar prea e *sincer*, prea-i duios

(p. 215) TĂLĂNGI

Cu titlul *Pesimistul*, a apărut în *Viaţa românească*, an. III, nr. 2, februarie 1908, p. 239; s-a retipărit în *Cîntece*, p. 86—87.

Variantele din revistă:
v. 2 Plîng unele cu *zgomot* şi altele-n surdină,
v. 10 Trezite din prăpăstii de *sunetele* lor
v. 16 Iar piscul singuratic, *supt* cerul întristat,

(p. 216) PRIMĂVERII

În *Sămănătorul*, an. VII, nr. 8, 17 februarie 1908, p. 141; în *Cîntece*, p. 45—46.

Variantele din revistă:
v. 1 O, tu, cea mai frumoasă dintre zîne,
v. 3 Toţi te-aşteptăm cu-atîta *drag* să vii,
v. 7 Şi *luncii cîntece*, şi unde line
v. 8 *Izvoarelor* — ce daruri *îmi* îmbii?
v. 9 Ce *visuri nouă vor cerca* s-alinte
v. 11 O, *de-aş putea să ştiu de mai nainte!*
v. 13 Şi *aş privi* cu ochi nepăsători

(p. 217) ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITARE...

În *Sămănătorul*, an. VII, nr. 9, 24 februarie 1908, p. 170—171; în *Cîntece*, p. 68—73.

Variantele din *Sămănătorul:*
v. 2 Ce se iveau din lanuri păn' la brîu —
v. 3 Trei flori ce-acuma *străluceau* la soare,
v. 13 *Şi a rostit* atunci cea mijlocie,
v. 21 *Trei* feţi cu plete de-aur lucitoare...
v. 26 Plecă-mpăratul, plin de *întristare*
v. 29 *Căci* s-au sculat vrăjmaşi cu oaste mare...
v. 31 Iar cînd *sosi acasă* împăratul,
v. 32 Dorit să vadă *mîndrii logofeţi*,
v. 33 Găsi doi pui de lup, — *şi tot* palatul
v. 34 *Rîdea de-mpărăteasă cu dispreţ...*
v. 35 Şi *ea să spună nu era în stare* —
v. 38 Iar cei doi *mîndri* feţi, *nenorociţi*

v. 40 *S-au prefăcut doi dafini auriți.*
v. 43 — Și-a dat poruncă *aspră ca* să-i taie
v. 46 *Două schintei s-au ridicat în* sus —
v. 47 Și au căzut pe-un țerm de apă mare...
v. 49 *Și-apoi din dafinii acei tăieți,*
v. 50 Din cele două mîndre *schin*teioare,
v. 51 *Ne-am prefăcut iar mîndrii logofeți,*
v. 52 *Ca* să venim aici, la șezătoare,

Basmul prelucrat de St. O. Iosif este cunoscut în folclorul nostru în numeroase variante. Citām: *Înșir' te, mărgărite cu dalbe flori aurite* (la Dumitru Stăncescu, *Basme culese din gura poporului*, București, 1892, p. 153—164), *Cei doi copii cu părul de aur (Povești ardelenești culese din gura poporului* de Ioan Pop-Reteganu, ed. a II-a, Ed. librăriei Ioan Ciurcu, Brașov, 1913, partea a II-a, p. 22—40), *Înșir'te, mărgăritari* (în *Legende sau basmele românilor adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, București, 1882, p. 62—71).

Frumusețea basmului l-a atras pe V. Alecsandri, a cărei „legendă" *Înșiră-te, mărgărite* (în volumul *Mărgăritărele)* este una dintre cele mai izbutite realizări cu temă folclorică pe care le-a dat. Feeria lui Victor Eftimiu, *Înșir'te, mărgărite*, folosește de asemenea elemente ale basmului.

Iosif s-a inspirat — crede G. Dăianu — din varianta publicată de Ispirescu. E adevărat, poetul nostru a arătat o atenție specială operei admirabilului povestitor tipograf. Din această operă a împrumutat subiectul basmului în versuri *A fost odată;* în 1907, a alcătuit pentru editura Minerva o ediție Ispirescu în două volume. Textelor cunoscute pînă atunci din cărțile lui Ispirescu le-a adăugat povești și alte scrieri ale aceluiași din broșuri, reviste și ziare, cum ne informează el însuși în scurta prefață pe care a scris-o la *Poveștile unchiașului sfătos.* Dăianu e de părere că la baza prelucrării lui Iosif se află, din basmul lui Ispirescu, episodul final: la claca țigăncii, devenită boieroaică, unul din cei doi feți de aur povestește pățaniile prin care au trecut. Compararea strofelor lui Iosif cu textul lui Ispirescu scoate într-adevăr la iveală unele asemănări. La Ispirescu, băiatul spune: „A fost odată trei fete cari munceau în cînepiște, înșir' te, mărgăritari; și trecînd p-acolo un fecior de boier, înșir' te, mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: «De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier, eu i-aș îmbrăca curtea cu un fus, înșir' te, mărgăritari».

Fata cea mijlocie zise: «De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș sătura curtea cu o pită. Înșir' te, mărgăritari».

Fata cea mai mică zise și ea: «De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier, eu i-aș face doi feți-logofeți cu totul și cu totul de aur. Înșir'te, mărgăritari»" (ed. cit., p. 68).

Făgăduințele pe care le fac fetele, ale celei mari și mijlocii deosebite de la o variantă la alta, sînt aceleași la Iosif ca și la Ispirescu: îmbrăcarea palatului cu un fus, hrănirea curții cu o pită (la Alecsandri, cele două fete mai mari făgăduiesc, respectiv, un „șoiman de armăsar" și o „cămașă-n zece ițe"). Făgăduința fetei celei mici e întrucîtva deosebită la Iosif față de Ispirescu: „doi feți cu plete de-aur lucitoare" (ca la Alecsandri: „...frățiori/Cu coșițele-aurite"). Deosebirile între prelucrarea lui Iosif și episodul respectiv din basmul lui Ispirescu sînt însă mai numeroase. În cea dintîi, bărbatul ce trece pe lîngă fete e un fecior de împărat, ca la Alecsandri, nu de boier; fetele lucrează într-un lan de grîu, nu în cînepiște. Alte deosebiri: copiii, îngropați, se transformă în doi dafini dauriți (la Ispirescu, în doi meri; la Alecsandri, în doi brazi); dafinii sînt puși pe foc, ies două scînteioare care, căzînd pe un țărm, se preschimbă-n cei doi feți cu daurite plete. În basmul lui Ispirescu, metamorfozele sînt mai numeroase: meri — scînduri de pat — țăndări puse pe foc — scînteioare — steble de busuioc mîncate de un mielușel a cărui blană devine de aur — un capăt de maț azvîrlit în pîrîu — feții de aur. Deci, chiar dacă a primit sugestia de la Ispirescu, Iosif a împrumutat elemente și din alte variante. Simplificările pomenite se pot explica prin modul de tratare ales de poet, care i-a impus concizia.

(p. 220) LINIȘTE

În *Viața românească*, an. IV, nr. 2, februarie 1909, p. 204, cu titlul: *Truditul;* în *Cîntece*, p. 49—50.

Variantele din revistă:

v. 1—4 *E* liniște adîncă în grădină,
Sub piersicii cu flori trandafirii.
Nori albi, grăbiți ca niște Walkirii
Fantastic *trec pe cerul de* lumină.
v. 6 Cum stau *culcat*, în liniștea divină:
v. 8 *Umbriți-mă, o piersici timpurii...*
v. 12 Tu-i *odihnești*, i-adormi, îi legeni lin

(p. 221) POMUL FERMECAT

În *Cumpăna*, an. I, vol. I, nr. 15,5 martie 1910, p. 232, cu titlul *Pomul fantaziei*, semnat cu inițiale; în *Cîntece*, p. 66–67.

Variante în *Cumpăna:*
v. 3 Ce străjuia *copacul*
v. 5 Ca el, *cînd umbra nopții*
v. 6 *Pe ochii-mi* s-a lăsat,
v. 7 *Stau singur pe-ntuneric*
v. 19 *Mă biruie-o putere*
v. 20 *În veci covîrșitoare...*
v. 21–30 lipsesc;
v. 31 *De-aceea dimineața*
v. 33 Ce străjuia *copacul*
v. 35 *Sunt trist, nu-mi aflu tihnă*
v. 36 *Și umblu supărat*
v. 37 *Și-aștept s-adorm iar noaptea*

Revista *Cumpăna* a fost un rod al colaborării dintre Anghel, Iosif și M. Sadoveanu, cărora li s-a alăturat și Ilarie Chendi, revenit la bunele sentimente de prietenie de altădată. Primul număr al revistei a apărut la 27 noiembrie 1909. Codul ei estetic a fost unul realist, înrudit îndeaproape cu cel al *Vieții românești.* Din păcate, *Cumpăna*, cu înfățișarea ei plăcută și cu nota vie a conținutului său, n-a fost o publicație de durată. Și-a încetat apariția în primăvara anului 1910, o dată cu ruptura din motive sentimentale dintre Iosif și Anghel. În paginile *Cumpenei* au și apărut, de altfel, ultimele producții ale colaborării dintre cei doi poeți, printre care o serie de bune traduceri din fabulele lui La Fontaine.

(p. 223) ROMANȚĂ VECHE

În *Calendarul Minervei* pe anul 1911, p. 56; în *Cîntece*, p. 31–32.

Variante în *Calendarul Minervei:*
v. 3 Și nu *iți cer* nimica, decît cînd toamna vine
v. 14 Și pasări călătoare se duc și iarăși vin;

(p. 224) NOAPTEA DE MAI

S-a tipărit mai întîi în *Viața românească*, an. VI, nr. 5, 1 mai 1911, p. 197–198, fără titlu, numerotat *I*, împreună cu alte două „cîntece“: *II (În ochii tăi...)* și *III (Te duci)*, toate cu titlul comun *Nataliei (Cîntece);* s-a republicat în *Almanahul scriitorilor români* pe anul 1912, p. 108–109 (cu titlul *Noapte înstelată);* în *Cîntece*, p. 7–9.

În *Viața românească*, catrenele sînt grupate cîte două; textul e foarte diferit de cel definitiv:
v. 7–8 inversate;
v. 13 Floare de *april*
v. 15 *Nici mai dulce tril*
v. 17–24 *Vis? Aievea-i oare?*
Nu mai știu nici eu!
Dar din toate-mi pare
Că-mi surîzi mereu,
Parcă-n orice floare
Pui un curcubeu,
Li, rază de soare
A plînsului meu.
v. 25–32 lipsesc;
v. 33–40 *Gîndurile-mi toate*
Te cer și te vor...
Fi-vor ascultate
De stăpîna lor?

Gîndurile mele (în vol. e v. 34);
Te vor și te cer...
Nu te-nduri de ele (în vol. e v. 35);
Îngere stingher?...

Variante în *Almanah:*
v. 26 Sub catap*i*teasma
v. 27 *Înstelatei* bolți

(p. 226) ÎN OCHII TĂI...

În *Viața românească* (vezi mai sus), p. 198; în *Cintece*, p. 10–11.

Variante în revistă:
v. 1 În ochii tăi adînci *în care*

v. 2 *Se-nchide tot albastru-mi* cer,
v. 5 Că stau *uimit, cînd treci pe* cale,
v. 8 *Umil* mă plec să ţi-o sărut...
v. 12 *O* soră vitrigă *a* lor?...

(p. 227) TE DUCI

În *Viaţa românească* (vezi mai sus), p. 198–199; în *Cîntece* p. 14–15.

Variante în revistă:
v. 3 *Duios* spre tine braţele-mi întind
v. 11 O, dulce fericire-*a mea pierdută!*
v. 13 Să-mi *schimbi viaţa*-n iad *şi paradis?...*
v. 14 Te duci şi simt pe fiece *minută*

(p. 228) CLOPOTELE DIN NÜRNBERG

În *Ramuri*, an. VI, nr. 18–20, mai-iulie 1911, p. 364–365; în *Cîntece*, p. 101–103.

Variante în *Ramuri:*
v. 3 Privind cum *să*-mbracă sub el
v. 5 Şi purpur plutea în *făşii*
v. 6 Prin negura-*albastră* a serii,
v. 12 *Şi tainic ca o rugăciune.*
v. 19 Părînd că *sunt* sute şi mii
v. 20 De îngeri ce *cîntă în* coruri...
v. 26 Ca umbra din umbră *de*-uşoară,
v. 28 O falnică, *blîndă* fecioară,
v. 34 Ea *mîna* pe umăr mi-aşază,
v. 36 *Dar* muzica brusc încetează;
v. 37 *S-a stins... şi un pas de* străjer

La Nürnberg, Iosif a fost într-adevăr vrăjit de vestigiile istorice ale oraşului. Momentul evocat e real; într-o scrisoare către V. Cioflec poetul notează: „La Nürnberg m-am zăpăcit, o zi întreagă, în muzeul germanic — cel mai mare din toată împărăţia nemţească — şi, de nu mă dădeau afară servitorii, acolo aş fi rămas“.

(p. 230) CU OCHII TĂI...

În *Viaţa românească*, an. VI, nr. 8, august 1911, p. 173; în *Cîntece*, p. 12–13.

Variante în revistă:
v. 1 Cu ochii tăi *ca cerul clar*
v. 2 *Ca cerul clar de primăvară,*
v. 4 Cînd m-ai privit înt*ă*ia dată.
v. 5 Din clipa cea dint*ă*ia deci
v. 10 Şi inima-*mi înfiorată*
v. 11 *Porni să-mi bată, parc*-atunci
v. 12 *Ar fi pornit întăi să bată.*
v. 15 Şi-n veci *n-am să* te *pot* uita
v. 16 Decît *cînd voi uita* de toate!

(p. 231) ELEGIE

În *Viaţa romînească*, acelaşi număr, p. 174–175; în *Cîntece*, p. 51–53.

Variante în revistă:
v. 3 Cînd rîndunici *din ţări revin,*
v. 5 Şi vezi cocorii cei dint*ă*i
v. 8 Şi trist *suspini, umblînd* stingher,
v. 9 Cînd negurile iern*i*i pier
v. 11 Şi-*auzi voioase ciocîrlii*
v. 12 *Cum urcă* ciripind *spre* cer?

(p. 233) DE PROFUNDIS

În *Viaţa românească*, acelaşi număr, p. 176; în *Cîntece*, p. 3 – [illegible].

Variante în revistă:
v. 3 *Atîta* chin de la-nceput
v. 4 Şi *rar* un strop de bucurie...
v. 7 *Mai trişti, lipsiţi de-orce dureri*
v. 9 Şi-aş resimţi atît de-*ades*
v. 11 Şi-adîncul *dor neînţeles*
v. 18 Văd *visul meu cel scump*, simt bine:
v. 20 *Dar nici* mai fericit ca mine!

În v. 9–12, aceeași idee din *Harpistul* și, implicit, din Goethe (*„Wer nie sein Brot in Tränen ass...“).*

(p. 234) AD MORTEM

În *Viața românească*, același număr, p. 177; în *Cîntece*, p. 39–40.
Variante în revistă:
v. 1 Secerătoare ce *în*sufli teamă,
v. 5 Precum cei vechi te-*nchipuiau* frumoasă,
v. 8 Și *mîna-ți dulce-ncet pe ochi* mi-o lasă
v. 10 Limanul *mult dorit* și mîngâierea
v. 14 O, *umbră sfînt*-a morții, vino, vin' deci!...

(p. 235) BOLNAV

S-a tipărit în *Luceafărul*, an. X, nr. 15–17, august-septembrie 1911, p. 335, și în *Cîntece*, p. 61–62.
Variantă în revistă:
v. 6 De-o pajură, simții că sui *spre* zări

(p. 237) CÎNTĂREȚUL

A apărut mai întîi în *Luceafărul*, an. X, nr. 18, 16 septembrie 1911, p. 398 (împreună cu *Trec nopțile...* și *Nopți de veghe);* s-a reprodus în *Cîntece*, p. 35–36.
Variante în *Luceafărul:*
v. 6 *Necunoscut* printre mulțime
v 7 Ce nici *nu* știe cum îl cheamă
v. 13 S-asculte-*ncet* și *să nu-i* vină
v. 14 În minte *cîntecele*-acele.

(p. 238) TREC NOPȚILE

Vezi mai sus; în *Cîntece*, p. 54–55.
Variante în revistă:
v. 8 Și tu-mi *zîmbești* așa senin, copilă,
v. 12 De-atîta farmec *sfînt*, *ca* și de tine

(p. 239) NOPȚI DE VEGHE

Vezi mai sus; în *Cîntece*, p. 76–77.
Variante în revistă:
v. 12 Sunt la voi *și* ale voastre...
v. 17 Pînă *cînd printre* perdele
v. 20 *Pe* păreții casei mele...

(p. 240) SCRISOARE LUI GOGA

În *Viața românească*, an. VI, nr. 10, octombrie 1911, p. 55–56; în *Cîntece*, p. 88–90.
Variante în revistă:
v. 4 Știu eu *dacă* mai *vin* pe-aceste locuri?
v. 6 Am petrecut, *copil*, odinioară!
v. 8 P*a*ienjenișul care-l înfășoară...
v. 11 Într-o căsuță albă, sub*t* un deal,
v. 13 *De-aș* fi rămas acolo, să muncesc
v. 14 Înc*u*njurat de oameni cumsecade,
v. 17 *De-aș* fi rămas în casa de sub*t* deal
v. 29 *Iar* de scriam *vreun* vers mai avîntat,
v. 32 Ce dulce-i p*î*nea temniței maghiare...
v. 37 *Tu să rămîi acolo* unde ești,

După mai bine de paisprezece ani, *Scrisoare lui Goga* mărturisește același regret de a fi părăsit locurile natale din poezia de tinerețe *Adio*. Dar dacă acolo părerea de rău era pur sentimentală, în *Scrisoare...* capătă o notă social-politică. În repetate rînduri Iosif a vorbit cu nostalgie despre Ardeal. Unui tînăr poet de peste munți, îi spunea: „Copilule, de ce să-ți frîngi aripile în această Sodomă? Rămîi în Ardeal. Scrie și citește. Cum aș dori să fi rămas acolo, după cele trăite aici“ (citat după Ax. Banciu, *În fine, acasă...*, în *Țara Bîrsei*, nr. 3, septembrie-octombrie 1929, p. 299–300).

Spre sfîrșitul vieții, pe Iosif – ne informează Octavian Goga – „îl muncea chiar gîndul să se așeze în Ardeal. În sările noastre calme din grădina de la Rășinari îmi vorbea de visul ăsta al lui. Dorea un colț liniștit, o pace rustică, freamăt de frunze, zumzet de albine... Într-o poezie îmi trimetea vorbă că mai bucuros n-ar fi trecut dincolo de graniță, că poate aici ar fi avut un rost și el...“ *(Două morminte – St. O. Iosif, Ilarie Chendi*, în *Precursorii*, p. 146).

În strofa I, Iosif se referă la călătoria pe care a făcut-o în Ardeal în 1908. „Prin 1903 aveam pe St. O. Iosif la mine, la Rășinari — scrie Octavian Goga. Vream să-l fac să uite singurătatea și suferințele lui, care îi veneau de la două ființe crude și iubite. Mai era și Vlahuță. Chemasem și pe Caragiale“ (F. Aderca, *De vorbă cu d. Oct. Goga*, în *Mișcarea literară*, an I, nr. 3, 29 noiembrie 1924, p. 2).

(p. 242)

TOAMNĂ

În *Flacăra*, an. I, nr. 1, 22 octombrie 1911, p. 2; în *Cîntece*, p. 78—80.

În revistă, strofele sînt publicate fără spațiu între ele; alte diferențe:

v. 3 Tu suflet plin de *chinuri și-ndoieli*
v. 9—10 El strînge *flori*, el frînge ramuri

*

Începînd să colaboreze la *Flacăra* din primul ei număr, St. O. Iosif a publicat frecvent în această revistă, pînă la sfîrșit.

Flacăra — „literară, artistică, socială“ — a început să apară la 22 octombrie 1911, sub conducerea lui C. Banu, fruntaș al partidului liberal. Directorul a ținut să afirme în repetate rînduri că revista nu este „oficiosul literar al partidului național-liberal“. Oficios poate nu, dar o revistă menită să dovedească interesul partidului liberal pentru literatură a fost totuși *Flacăra*. De altfel, a și servit partidul național-liberal prin articole de publicistică politică, prin interviuri luate unor personalități liberale etc. Cu insistență și adesea pe un ton violent, *Flacăra* a fost atacată de reviste ale vremii, ca *Facla* și *Viața românească*.

Conducerea *Flacării* a făcut eforturi să obțină colaborarea celor mai de seamă scriitori ai epocii, astfel că, obiectiv, a putut avea un caracter atrăgător prin literatura publicată, de altfel străină de țelurile politice ale revistei. La *Flacăra* au scris: Ioan Slavici, George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, I. Al. Brătescu-Voinești, Octavian Goga, Oreste, A. Toma, V. Demetrius, Ion Agîrbiceanu, Leon Feraru, Emil Isac, Victor Eftimiu, Eugen Lovinescu. Lista e departe de a fi completă. Administratorul revistei era P. Locusteanu, publicist activ și inteligent. Desene, ilustrații, portrete de Iser, Ștefan Popescu, Stoica, adăugau paginilor *Flacării* o notă de distincție plastică. Rubrica *Figuri contemporane*, cu portrete-caricaturi de Iser și text de P. Locusteanu, constituie un document pitoresc.

Caracterul eclectic al colaborărilor *Flacării* a prilejuit *Faclei* următorul catren epigramatic:

„*Azi* Flacăra *prodigioasă literatură dă cu caru*
Și pune deopotrivă alături de un Coșbuc pe Militaru,
Oferă pe același taler pelteaua unui Locusteanu
Și fructe rare cum e proza lui Cazaban sau Sadoveanu.“

Flacăra a întreținut un adevărat cult pentru St. O. Iosif. Volumul *Cîntece* a fost tipărit în editura revistei. După moartea poetului, articolele și notele ce i s-au dedicat multă vreme, număr de număr, sînt uimitor de multe. Revista a deschis o listă de subscripție pentru ridicarea unui monument, a organizat serbări, a publicat postume.

(p. 244)

O, VREMEA...

A apărut în *Viața românească*, an. VI, nr. 11, noiembrie 1911, p. 161, fără titlu, numerotat *I*, împreună cu *II* [*O, zboară iar...*], *III* [*Cînd mă gîndesc...*], *IV* [*Mi-e dor de-un vis...*], toate grupate sub titlul comun *Cîntece* (Aceleiași) și avînd ca motto catrenul din Heine așezat în fruntea volumului *Cîntece;* s-a retipărit în *Cîntece*, p. 20—21.

Variante în revistă:

v. 4 O, cîte nopți *am* plîns și *am* visat!
v. 6 De parcă ușa-*ncet* s-ar fi deschis

În revistă, catrenul din Heine prezintă, față de *Cîntece*, următoarele variante:

v. 3 Căci *cîntecul ne vine fără veste,*
v. 4 Cum *fără veste lacrimile vin...*

(p. 245)

O, ZBOARĂ IAR...

În *Viața românească* (vezi mai sus), p. 162; în *Cîntece*, p. 16—17

Variante în revistă:

v. 2 Trist cîntec păn' la casa Liei,
v. 12 Și o s-o cheme păn' la moarte;
v. 14 *Sărmana inimă ce moare,* —

(p. 246) CÎND MĂ GÎNDESC...

În *Viața românească* (vezi mai sus), p. 162—163; în *Cîntece*, p. 18—19.
Variante în revistă:
v. 4 Lucea *fantastic*, parfumat de flori...
v. 9 Z*ă*darnic, azi, pe-aleele-i pustii,
v. 17 Și *de văpaia*-ntîiului sărut
v. 18 *Renaște* paradisul meu pierdut,
v. 19 *Și-mbracă* iar fantastic strai de flori,

(p. 247) MI-E DOR DE-UN VIS...

În *Viața românească* (vezi mai sus), p. 163—164; în *Cîntece*, p. 22—24.
Variante în revistă:
v. 4 *Uitînd* că ros e de vermină
v. 10 Ce dulci și line mîng*î*ieri!...
v. 20 O vis de ieri, în van te cer!

(p. 249) ÎNMORMÎNTARE

În *Flacăra*, an. I, nr. 4, 12 noiembrie 1911, p. 25; în *Cîntece*, p. 83—85.
Variante în revistă:
v. 5 Și nimeni *nu* bocea
v. 7 Doar ploaia *ce lucea*
v. 14 De corbi *cu* negre dungi
v. 18 L-am dus *păn'* la mormînt,
v. 24 Cu *ziduri veșnic* reci,
v. 31 Și-un *glas îndepărtat*

(p. 251) ȘI DACĂ VII...

În *Flacăra*, an. I, nr. 8, 10 decembrie 1911, p. 58; în *Cîntece*, p. 25—26.
Variante în revistă:
v. 7 Și inima-mi *ce nu* mai bate
v. 8 Și *ea dormi-va liniștită...*
v. 16 Iubirea-mi *tainică* rămîne;

(p. 252) ÎNSERARE

Cu titlul *Pax*, în *Calendarul Minervei* pe anul 1912, an. XIV, p. 108; cu titlul nou și în forma definitivă, în *Cîntece*, p. 47—48.
Variante în *Calendar:*
v. 4 Umplînd *de larmă* de talange drumul.
v. 14 Ca să se piardă în nemăr*g*inire...

(p. 253) CÎNTECELOR

În *Luceafărul*, an. XI, nr. 1, vol. I, 1 ianuarie 1912, p. 3; în *Cîntece*, p. 27—30.
Variante în *Luceafărul:*
v. 1 *A fost* pesemne hotărît
v. 10 Ca *trandafirii albi, în floare*, —
v. 29 *Prin dafinii* încununați
v. 30 De flori, în *nopțile* cu lună...

(p. 255) RANA

Cu titlul *Sonet*, în *Flacăra*, an. I, nr. 12, 7 ianuarie 1912, p. 89; în *Cîntece*, 43—44.
Variante în revistă:
v. 3 Se face-atuncea ca-ntr-o s*ă*hăstrie,
v. 6 Ce-o dă uitarea, — și-i *așa* de bine

(p. 256) SE-NTORC IAR ZILELE NOROASE...

În *Luceafărul*, an. XI, nr. 3, vol. I, 15 ianuarie 1912, p. 65; în *Cîntece*, p. 81—82.
Variante în revistă:
v. 7 Copacii, desp*o*iați și jilavi
v. 8 Și triști ca cerș*i*torii schilavi,
v. 10 Podoaba-*le* de-odinioară

(p. 257) CU MINE...

În *Cîntece*, p. 37—38.

(p. 258) DEZGUST

În *Cîntece*, p. 41—42.

(p. 259) CÎNTEC SFÎNT

În *Cîntece*, p. 59—60.

Citind această poezie dedicată de poet copilei sale, Eugen Lovinescu scria în 1919: „Nici un poet român n-a subţiat în lamele atît de fine şi străvezii şi n-a prefăcut poezia într-o muzică atît de simplă, de melopeică, într-o succesiune de cuvinte atît de naive şi de meşteşugite. Nici un poet român, afară de doamna Elena Farago, nu s-a apropiat mai mult de sufletul copilului, ca St. O. Iosif“ *(Păsărica lui St. O. Iosif*, în volumul *În marginea epopeei*, Bucureşti, Socec, 1919, p. 12).

(p. 260) STELELE

În *Cîntece*, p. 63—64.

(p. 261) ODĂ BACHICĂ

În *Cîntece*, p. 104—107.

(p. 263) ELEGIE

În *Cîntece*, p. 108—111.

Un facsimil cuprinzînd primele opt strofe ale *Elegiei* s-a publicat în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor*, II, 1953, p. 223. Manuscrisul — acum la Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu“ al Academiei R.S.R. — s-a aflat în păstrarea lui Vasile Pop, prieten al lui St. O. Iosif. Titlul variantei: *Unui poet mort (I. Păun-Pincio)*. Acest manuscris nu poate fi „originalul poeziei“ — cum se

afirmă în *Studii*... — întrucît prezintă diferenţe însemnate faţă de textul din *Cîntece*. Consemnăm aceste diferenţe la cele opt strofe din facsimil:

v. 3 Nu ştiu de ce mereu în *gînd îmi* vine
v. 5 *Cînd răsfoiesc* azi răvăşita-ţi carte
v. 6 Mă-*mbată*
v. 8 *De* parc-aş *trece printr*-un veşted crîng.
v. 9 *De parcă văd* iar toamna ce-ntîrzie
v. 10 Pe *valea* fermecatului Siret;
v. 12 Ce mi-o-*ngînai duios şi-atît de*-ncet.
v. 13 *Prietene*, ţi-aduci aminte oare
v. 16 Ca doi şagalnici, *visători* truveri?
v. 17—20 similare celor din textul definitiv sînt barate;
v. 21 *Mai ţi-aminteşti şi*-acele sfinte zile

Despre prietenia dintre poetul nostru şi I. Păun-Pincio, căruia îi e dedicată *Elegia* şi a cărui înmormîntare e evocată aici, am avut prilejul să notăm amănunte şi în alte rînduri. Adăugăm acum altele.

În *Evocări* (E.S.P.L.A., p. 167), Mihail Sadoveanu îşi aminteşte că Iosif, vorbindu-i cu căldură despre Iaşi, ca despre o „Meccă a sufletului românesc“ adăuga: „Am cunoscut în Iaşi şi pe Ion Păun-Pincio... M-am simţit deodată legat de el. Era plin de ideologia fierbinte a socialiştilor. Visa dărîmarea lumii vechi, însă era omul cel mai blajin din lume. Scria poezii calde, în care deseori vibrau suferinţele celor mulţi şi obijduiţi. A murit mai tîrziu, tînăr şi sărac, — şi după sicriul lui am umblat şi eu într-un amurg cenuşiu, pe o zi ploioasă, în Bucureşti. N-am văzut niciodată un cortegiu mai trist. Mi-a rămas ca amintirea unui vis oribil — înmormîntarea unui biet poet sărac...“

Înmormîntarea lui Pincio l-a impresionat atît de profund pe Iosif, încît n-a putut-o uita niciodată. Despre trista împrejurare a povestit şi altora, ca, de pildă, lui Zaharia Bârsan care relatează în articolul *St. O. Iosif (Flacăra*, an. II, nr. 43, 10 august 1913, p. 338—339): „Şi mai povestea Iosif ceva frumos: despre înmormîntarea lui I. Păun (Pincio). Păcat că n-a scris-o. Ar fi fost o pagină unică în literatură. De cîte ori i-am zis!... „E cu neputinţă ca Zaharia Bârsan să nu fi cunoscut *Elegia* din *Cîntece;* probabil însă că ar fi dorit o naraţiune detailată în proză.

Interesul lui Iosif faţă de poetul mort de tînăr s-a manifestat necontenit. În 1895, *Viaţa*, an. (II, nr. 1, 12 februarie 1895, p. 3) publica o poezie de I. Păun, *În urma despărţirei*, cu menţiunea:

„Comunicată de St. O. Iosif". Peste zece ani, în decembrie 1905, Iosif citea din poeziile şi proza lui Pincio la „Societatea femeilor române" cum aflăm dintr-o informaţie publicată la *Cronică* de *Sămănătorul* (an. IV, nr. 52, 25 decembrie 1905, p. 977): „Sîmbăta trecută, poetul Iosif a citit la «Societatea femeilor române» din versurile şi proza bietului Păun-Pincio, un cîntăreţ mort tînăr, înainte de a se fi desăvîrşit el însuşi şi înainte de a fi fost cunoscut cum merita. Unele din poeziile lui sînt într-adevăr frumoase, de o formă fără greş şi de o mare duioşie smerită. Se inspira din Eminescu, din viaţa ţăranului (fără a fi trecut pe la Coşbuc), din revendicările socialiste... Cetirea a produs interes şi mişcare în public."

(p. 267) A FOST ODATĂ...

Cu acelaşi titlu, partea I a basmului a apărut în *Convorbiri literare*, an. XXXVI, nr. 2, 1 februarie 1902, p. 97—102; aceeaşi parte, cu titlul *Poveste*, s-a retipărit în *Sămănătorul*, an. I, vol. II, nr. 34, 17 noiembrie 1902, p. 119—123, cu nota: „Din volumul *A fost odată...* ce va apare curînd în editura Socec". Volumul a apărut într-o primă ediţie în 1903, în editura Librăriei şcoalelor C. Sfetea; a doua ediţie, în 1909, în Biblioteca românească enciclopedică Socec, nr. 38.

Variantele din *Convorbiri literare*, faţă de textul definitiv:
v. 9—24 lipsesc;
v. 37 Pănă la cer; *de-atunci sînt o* grămadă
După v. 40 urmează strofa suprimată în volum:

Pe cînd scria şi musca pe părete;
Cînd coborau pe hornuri de prin stele
În miezul nopţii zburători la fete,
De le scoteau din minte cu momele,
5 *Şi-a doua zi umblau pustii şi, biete,*
Nu pricepeau ce le lipsea nici ele;
Pe cînd trăiră uriaşi cît munţii;
De se băteau de cer cu bolta frunţii;

v. 45 (La ei afla *românu* mîngăiere);
v. 49 Au fost *p*-atunci... au fost ca niciodată,
v. 52 Dar nu tr*a*iau cu inim*ă* voioasă,
v. 89 Ce vis frumos! Îl văd *şi*-ac*u*, îmi pare...
v. 92 Din lumea-*ntreagă* vine drept la mine,
v. 109 Înşiră cîte-n soare *sînt*, *şi*-n lună,

v. 138. Din răsărit, apus, de p*r*este mare,
v. 145 Iar împăratul? De, ca or*i*ce tată,
v. 148 Ca nime*ni* de la curte să nu-l ştie,
La sfîrşit, o strofă în plus (e ultima din volum):

E tîrzior, copii, — iar la fereastră,
Cît ai clipi, şi soarele răsare...
Hei, doarme-acum şi pasărea măiastră
La casa ei, departe-acolo-n zare...
5 *— O, Doamne, dă-ne nouă pînea noastră*
De toate zilele... Hai la culcare!
Că de v-oi spune astăzi tot, pe mîne
Şi pe-alte seri, apoi, ce mai rămîne?...

Variantele din *Sămănătorul:*
v. 45 (La ei afla rumân*u* mîng*ă*iere);
v. 52 Dar nu trăiau cu inim*ă* voioasă,
v. 55 Mîncarea nu le mai ti*c*nea, nici somnul
v. 106 Bătrînii ţării, *ce*titori de stele,
v. 108 Să cerce *visul împărătesei mele*,
v. 136 Se bucura mai mult, de bună s*ea*mă...
v. 138 ca în *Convorbiri literare.*
Variantele din ediţia 1903:
v. 38, 45 ca în *Sămănătorul;*
II v. 125 Deschide *ochi albaştri* plini de vise...
v. 160 Oh apără-mi de or*i*ce rea primejde
v. 164 Ea *î*ntră-n codru tot plîngînd într-una.
III v. 28 Uşor din vîrfuri clat*e*nă măreţii
v. 31 În stuf, copilul *prinde-atunci* guriţă.
v. 32 Striga, mă rog, ca pruncul după ţ*i*ţă.
IV v. 14 Nici că s*u*nt oameni nu-i venea să creadă
v. 24 Bun*i* pentru zmei cînd îi m*î*nîncă pielea.
v. 40 Slujind ca ucenic p*ă*nă la anul.
v. 86 O scorpie, — şi omora pe-or*i*cine
v. 91 Un paloş, bun la or*i*ce întîmplare,
VI v. 87 Tărie să-nfrunte toate-aceste —;

St. O. Iosif a început să scrie povestea în versuri *A fost odată...* în septembrie 1901, pe cînd se afla în străinătate. Basmul *George cel viteaz*, modelul său declarat, se găseşte în *Legende sau basmele românilor* de Petre Ispirescu. Deşi versifica relativ uşor, poetul a lucrat la *A fost odată...* un an, desigur cu întreruperi. Cînturile al III-lea şi al IV-lea le-a redactat la Dumbrăveni, în vara anului

1902. Ultima parte o încheia la București la sfîrșitul lui august același an.

Placheta are o copertă desenată de J. A. Steriadi.

O analiză succintă a basmului lui Iosif, în paralelă cu modelul, a fost făcută de G. Dăianu, în articolul citat (p. 625–626). Dăianu observă că multe pasaje sînt trecute din proză în versuri doar cu modificările cerute de rimă. Poetul adaugă pe alocuri pasaje ce-i aparțin, ca, de pildă, un cîntec de leagăn, episodul cu soarele, vîntul și gerul, reduce finalul, înlăturînd pasajul despre trimiterea de către George a scrisorii prin care cere hoților eliberarea mamei sale (omisiunea aceasta e păgubitoare: din răspunsul dat de căpitanul cetei de hoți la scrisoare, aflăm de ce părăsise acesta curtea împărătească, pentru a deveni tîlhar – viitoarea împărăteasă îi respinsese în tinerețe dragostea).

La observațiile comentatorului citat, vom adăuga că, dacă poetul urmează îndeaproape modelul, el își ia totuși unele libertăți și în alte puncte ale subiectului. Mai constatăm și alte episoade inexistente în basmul lui Ispirescu: adunarea sfatului țării pentru dezlegarea visului avut de împărăteasă, hrănirea pruncului găsit cu zeama strugurilor din vița ce se află lîngă sălașul pustnicului. În ceea ce privește descoperirea și creșterea copilului, precum și înhumarea pustnicului, Iosif s-a îndepărtat mult de model. În basmul lui Ispirescu, pruncul e găsit de capra sihastrului; aceasta îl hrănește acolo, în „stuful de flori“, în care îl lăsase împărăteasa. Urmărind capra, bătrînul dă de copil. Cînd moare doica patrupedă, George și pustnicul „o îngropară ca pe oameni“. Înmormîntarea bătrînului e relatată de Ispirescu succint: „Îl îngropă George și pe acesta, cu toată evlavia“. Iosif introduce aici episodul despre leul care se arată îndată ce pustnicul moare, pentru a-i săpa groapa. Motivul e împrumutat din alte basme, foarte probabil din *Făt-Frumos cu părul de aur*, care, în *Legende sau basmele românilor*, urmează îndată după *George cel viteaz* (un basm similar, cu același titlu, și la I. C. Fundescu, în *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, ed. a III-a, București, 1875, p. 61–76). În aceleași basme găsim și motivul hrănirii pruncului cu zeamă de struguri. De model se îndepărtează Iosif și atunci cînd schimbă numele dat de erou sabiei și buzduganului (la Ispirescu: „Balmut ajutătorul meu“ și, respectiv, „Omorîtorul vrăjmașilor mei“).

Tot G. Dăianu, citînd părerea lui L. Șăineanu, după care basmul despre George cel viteaz ar fi o „reminiscență a sfîntului omonim, asupra căruia s-au răsfrînt eroicele isprăvi ale lui Perseu și Herakle, cel mai puternic dintre muritori“, o dezaprobă, adăugînd observația că eroul basmului lui Ispirescu se mai numește, în alte variante, și Ion, nume cu care îl întîlnim și în basmele altor popoare. În realitate, cum stabilește N. Cartojan, nu din hagiografie în folclor, ci în sens invers s-a produs pătrunderea motivului (vezi N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, II, p. 160–165).

În basmul lui Ispirescu și în prelucrarea lui Iosif, întîlnim reminiscențe din *Cîntecul Nibelungilor:* în pădure, Gheorghe, sfătuit de o pasăre, se scaldă, ca și Siegfried, în sîngele scorpiei ucise; tot ca lui Siegfried, lui Gheorghe îi rămîne un loc vulnerabil între umeri, acolo unde i se lipise o frunză. Spre deosebire de epopeea germană, incidentul nu are consecințe; e deci inutil în economia povestirii. Tot ca Siegfried, Gheorghe (George) intră ucenic la un făurar, își lucrează armele și le dă cîte un nume etc.

TABLA ILUSTRAȚIILOR

Floare-albastră, revistă scoasă de un grup de prieteni ai lui St. O. Iosif. .... 150—151

Revista *Curierul literar*, la care St. O. Iosif a colaborat intens. .... 150—151

Din volumele poetului. .... 150—151

Natalia Negru (Fotografie din colecţia Ion Roman). .... 150—151

Natalia Iosif cu Corina (Desen de M. Dumitrescu. Colecţia Ion Roman). .... 278—279

Cartea poştală a Corinei (Din colecţia Ion Roman). .... 278—279

Romanţă (Facsimil în *Epoca*, 1923). ...... 278—279

Coperta revistei *Cumpăna*. .... 278—279

St. O. Iosif, I. L. Caragiale şi O. Goga la Blaj, în 1911 (Din I. L. Caragiale, *Scrisori şi acte*, 1963). .... 278—279

St. O. Iosif (Desen de Iser în *Flacăra*, 1912). 278—279

CUPRINSUL

Lămuriri asupra ediţiei VII

POEZII

Domnişoarei... 3
Aceleiaşi 4
Moş Ajun 5
În toamnă 6
Veselie 7
Surorile 8
Cobzarul 9
Cîmpul Libertăţii 10
Lumea lor! 12
O mamă 14
Vecinătate 15
Vară 16
Noaptea sub schele 18
Fuit... 20
Tîrziu 21
April 22
Unui amic 23
Singur 24
Sărbătoare 25
Furtuna 26
Goana 28
Artişti 30
Domnu profesor 32
Vesele semnale 34

Cucoarele 35
Doi voinici 36
Ruptură 39
Adio 40
Eroică hotărîre — Monolog 42
Cîmpiei 44
Rugăciunea beţivului — Localizare 45
Ideal 46
Rămas bun — Reminiscenţă 47
Cu genele plecate 48
O rază 52
Baladă 53
Poveste 55
În bal 56
Rozele 57
Rugăciune 58
Singur 59
Învins! 60
Isus 61
Vremuri apuse 62
Cîntec 64
Pribeagul 65
Zadarnic! 66
E mult de-atunci... 67
Harpistul 69
Visul 71
Ielele 73
Nopţi de vară 75
Revedere 76
De ziua mea 77
Acolo 79
Romanţa 80
Cîntec de leagăn 81
Eroul de la Königgrätz 82
Salcîmul 84
Dorm visurile tale... 85
Cîntec 86
Nucul 87
Fulgii 89
La cules 90

Bunica 92
Visază codrul — Un simbol 93
Apa morţilor 95
Haiducul 96
Cîntec vechi 97
Frumoasa Irină 98
Fusul 100
Novăceştii 101
De cîntece Parisu-i plin... 103
Mi-e dor 104
Cronicarii 105
Boierii 106
Lăutarul 107
Răzmiriţa 108
Reînviere 109
Adio 111
În treacăt 112
Din Paris 113
Farniente 115
Secerişul 116
Haiducul 117
Către tinerii poeţi — 1901 118
Pintea 120
În parc 124
Toamnă 125
Poezia 126
De urît 127
În atelier 128
Steaua 129
Un cîntec 130
De sărbători 131
Dedicaţie 132
Pasteluri 133
Cîntec de primăvară 137
Cîntece 138
Lebăda 142
Năframa 144
Melancoliei 146
Fîntîna vrăjită 147
Sărbătoare 149

Domniţa 151
La Luvru 152
Spre primăvară 153
Gruia — Baladă din popor 154
Credinţe... 157
Copil sărman... 159
Rugă 161
Pentru ce ne-am teme? 162
Cîntec 163
Cîntecul — Reminiscenţă 164
Pe deal 166
La fereastra spre livadă... 167
Icoane din Carpaţi 168
  Doina 172
  Ciobănaşul 173
  Cu fruntea-n mîna albă... 174
  La gura peşterii 175
Bolnav 179
Cînd seara în ceasuri de singurătate... 180
Terţine 181
[Mergeam în întunerec şi fără nici o ţintă] 182
S-a-nnoptat 183
Cîntec 184
Nürnberg 185
Cîntec 186
Grădina morţii 187
Zmeoaica 188
Cîrlova 190
Gorunul lui Horia 191
Răzleţe 193
Doi prieteni 195
Strofe 196
Cîntece 197
Nepăsare 199
Şincai 200
Cîntec de leagăn 201
Sonet modern 203
Dojana 204
Rugăciune — Martie 1907 205
Somnul lui Corbea 206

O viaţă 208
Amiază 213
Unui tînăr 214
Tălăngi 215
Primăverii 216
Înşiră-te, mărgăritare... 217
Linişte 220
Pomul fermecat 221
Romanţă veche 223
Noaptea de mai 224
În ochii tăi... 226
Te duci 227
Clopotele din Nürnberg 228
Cu ochii tăi... 230
Elegie 231
De profundis 233
Ad mortem 234
Bolnav 235
Cîntăreţul 237
Trec nopţile 238
Nopţi de veghe 239
Scrisoare lui Goga 240
Toamnă 242
O, vremea... 244
O, zboară iar... 245
Cînd mă gîndesc... 246
Mi-e dor de-un vis... 247
Înmormîntare 249
Şi dacă vii... 251
Înserare 252
Cîntecelor 253
Rana 255
Se-ntorc iar zilele noroase... 256
Cu mine... 257
Dezgust 258
Cîntec sfînt 259
Stelele 260
Odă bachică 261
Elegie 263
A fost odată... 267

COMENTARII ŞI VARIANTE

Domnişoarei... 303
Aceleiaşi 304
Moş Ajun 304
În toamnă 305
Veselie 305
Surorile 306
Cobzarul 307
Cîmpul Libertăţii 307
Lumea lor! 308
O mamă 309
Vecinătate... 310
Vară 311
Noaptea sub schele 312
Fuit... 313
Tîrziu 313
April 314
Unui amic 315
Singur 315
Sărbătoare 316
Furtuna 316
Goana 318
Artişti 319
Domnu profesor 319
Vesele semnale 320
Cucoarele 320
Doi voinici 321
Ruptură 322
Adio 322
Eroică hotărîre — Monolog 323
Cîmpiei 324
Rugăciunea beţivului — Localizare 324
Ideal 324
Rămas bun — Reminiscenţă 325
Cu genele plecate 325
O rază 328
Baladă 328
Poveste 330
În bal 331

Rozele 331
Rugăciune 332
Singur 332
Învins! 333
Isus... 333
Vremuri apuse 333
Cîntec 334
Pribeagul 335
Zadarnic! 335
E mult de-atunci... 336
Harpistul 336
Visul 337
Ielele 338
Nopţi de vară 340
Revedere 340
De ziua mea 340
Acolo 341
Romanţa 342
Cîntec de leagăn 342
Eroul de la Königgrätz 342
Salcîmul 343
Dorm visurile tale... 343
Cîntec 344
Nucul 345
Fulgii 346
La cules 347
Bunica 347
Visază codrul — Un simbol 347
Apa morţilor 349
Haiducul 349
Cîntec vechi 350
Frumoasa Irină 350
Fusul 352
Novăceştii 353
De cîntece Parisu-i plin... 355
Mi-e dor 355
Cronicarii 356
Boierii 356
Lăutarul 357
Răzmiriţa 360

Reînviere 360
Adio 361
În treacăt 363
Din Paris 363
Farniente 363
Secerişul 364
Haiducul 364
Cătră tinerii poeţi — 1901 364
Pintea 367
În parc 369
Toamnă 369
Poezia 369
De urît 370
În atelier 370
Steaua 370
Un cîntec 372
De sărbători 372
Dedicaţie 373
Pasteluri 373
Cîntec de primăvară 377
Cîntece 377
Lebăda 380
Năframa 380
Melancoliei 380
Fîntîna vrăjită 381
Sărbătoare 381
Domniţa 381
La Luvru 381
Spre primăvară 382
Gruia — Baladă din popor 382
Credinţe... 383
Copil sărman... 384
Rugă 384
Pentru ce ne-am teme? 384
Cîntec 384
Cîntecul — Reminiscenţă 385
Pe deal 386
La fereastra spre livadă... 386
Icoane din Carpaţi 387
Bolnav 390

Cînd seara în ceasuri de singurătate... 391
Terţine 391
[Mergeam în întunerec şi fără nici o ţintă] 391
S-a-nnoptat 392
Cîntec 392
Nürnberg 393
Cîntec 393
Grădina morţii 395
Zmeoaica 395
Cîrlova 397
Gorunul lui Horia 397
Răzleţe 398
Doi prieteni 398
Strofe 398
Cîntece 399
Nepăsare 399
Şincai 399
Cîntec de leagăn 399
Sonet modern 401
Dojana 401
Rugăciune — Martie 1907............... 402
Somnul lui Corbea 403
O viaţă 404
Amiază... 406
Unui tînăr 406
Tălăngi 407
Primăverii 407
Înşiră-te, mărgăritare... 407
Linişte 409
Pomul fermecat 410
Romanţă veche 410
Noaptea de mai 411
În ochii tăi... 411
Te duci 412
Clopotele din Nürnberg 412
Cu ochii tăi... 413
Elegie 413
De profundis 413
Ad mortem 414
Bolnav 414

Cîntăreţul 414
Trec nopţile 414
Nopţi de veghe 415
Scrisoare lui Goga... 415
Toamnă 416
O, vremea... 417
O, zboară iar... 417
Cînd mă gîndesc... 418
Mi-e dor de-un vis... 418
Înmormîntare 418
Şi dacă vii... 413
Înserare 419
Cîntecelor 419
Rana 419
Se-ntorc iar zilele noroase... 419
Cu mine... 419
Dezgust 420
Cîntec sfînt 420
Stelele 420
Odă bachică 420
Elegie 420
A fost odată... 422

Tabla ilustraţiilor 427